يېڭى قاشتېشى

6

1991

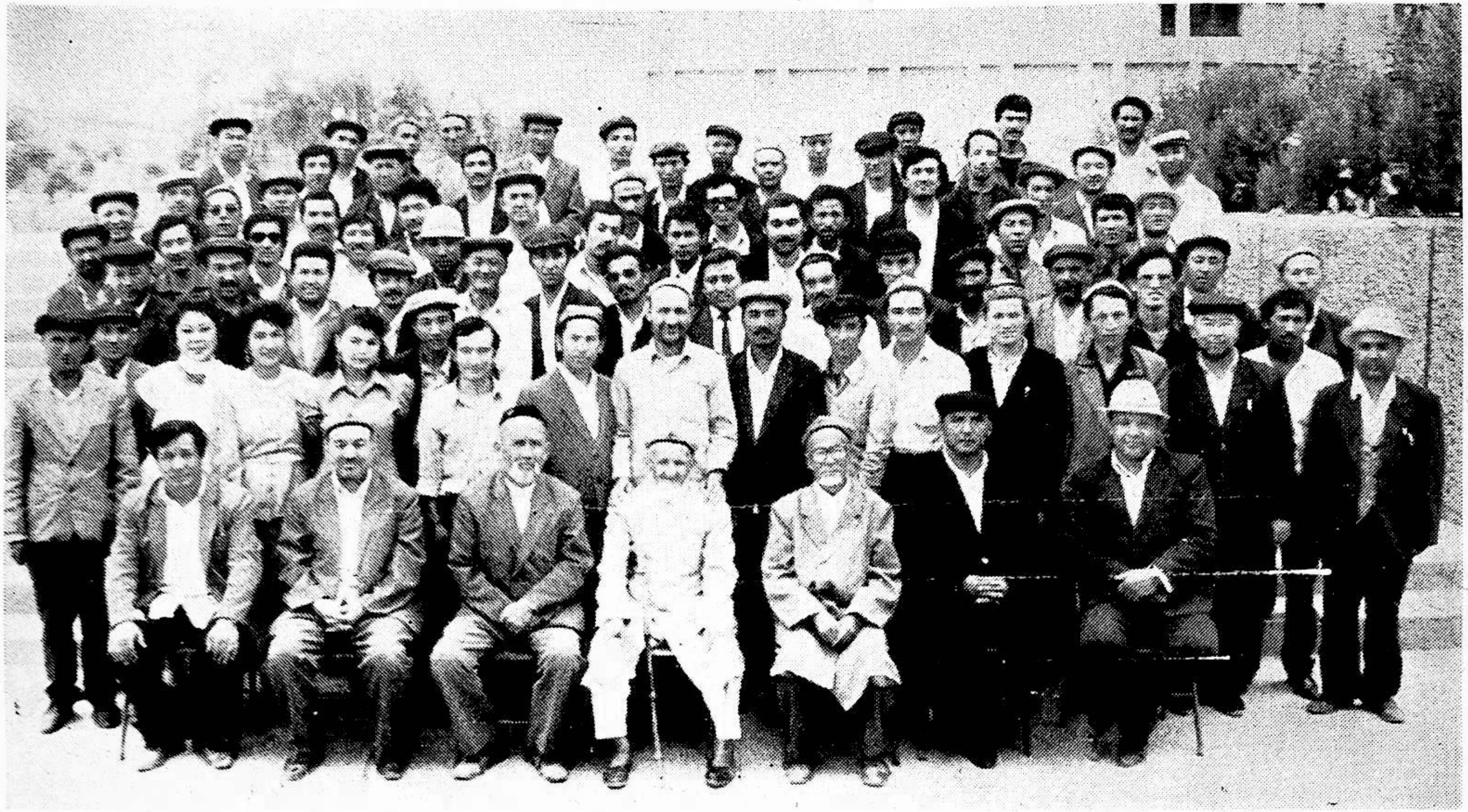

بۇ يىل ۋىلايىتىمىزدە چاقىرىلغان 1988-، 1991-يىللىق مۇنەۋۋەر ئەدەبىي ئەسەرلەرنى مۇكاپاتلاش، ئەدەبىي ئىجادىيەت سۆھبەت يىغىنىغا قاتناشقان ۋەكىللەر.

(راخمان ئوبۇل فوتوسى)

يېڭى قاشتېشى

قوش ئايلىق ئەدەبىي ژۇرنال

6
—
1991

(ئون ئۈچىنچى يىل نەشرى)

(ئومۇمىي 62 - سان)

خوتەن مەمۇرىي مەھكىمە مەدەنىيەت باشقارمىسى
«يېڭى قاشتېشى» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى تۈزدى

باش مۇھەررىر: مەجىت باقى   مەسئۇل مۇھەررىر: مەتقاسىم ئابدۇراخمان

بوستاندا

چەت ئەللەرگە چىقىرىش نومۇرى: ISSN 1002 — 929X

ھېكايىلەر

ئوغرى ...... مەتقاسىم ئابدۇراخمان 1
ھەيران قېلىش ...... ئەمىن راشىدىن 17
ئىككى ھېكايە ...... ئەركىن مەتتۇرسۇن 21
مېۋىسىز گىياھ ...... تۇرسۇنجان مۇھەممەت 50
كۆچكەن يۇلتۇز ...... ئۆمەرجان ئوبۇل 58
ئاھ، قىزىل ياقۇت ...... تۇرسۇنئاي ھۈسەيىن 77

نەسرلەر

يېشىل مۇھەببەت ...... دىلنۇر ئابلىز 38
ئىككى نەسىر ...... نۇرمۇھەممەت توختى 48

شېئىرلار

ئۈچ شېئىر ...... مەتتۇرسۇن ئەبەيدۇللا 25
شېئىرلار ...... ئابدۇغېنى سېيىت 26
ئۈچ شېئىر ...... ئوبۇلخەيرى ئىمىن 29
ئىككى شېئىر ...... قەدىردىن قادىر 30
ئۈچ شېئىر ...... ئابدۇرېھىم زۇنۇن 31
شېئىرلار ...... ئەسقەر مۇھەممەتئىمىن 31
ئەمەتنىڭ تەرجىمىھالى ...... ھەبىبۇللا زاكىر 34
شېئىرلار ...... ئابدۇلئەھەت داۋۇت (شەھلائى) 53
ئىككى شېئىر ...... غولامجان تۇرسۇننىياز 36
خىيالىمدا مەنىسىز شېئىردەك ياتمان ...... خاسىيەت ئىمىن 37
شېئىرلار ...... ئۆمەرجان توختىروزى 61
ئىككى شېئىر ...... غوجەخمەت ئاۋۇت 63
سۆيگۈ قەترىلىرى ...... تۇرسۇننىياز ئابدۇللا 64
شېئىرلار ...... مۇھەممەت كامال (خۇشخۇي) 68
ئۆمەرجان ئىسمايىل، ئابدىخەبەر مەتسايىم، ئەنۋەر ئابلەت، ئابدۇللا سۇلايمان، ئابدۇقادىر مەتسىدىق، ئەركىن داۋۇت، ئابدۇخېلىل ئابدۇخېۋىر، ئوشۇر مامبەت (قىرغىز)، ئەركىن خوجايىۋ، مەخمۇتجان تۇرۇپ، ئابدۇۋېلى قۇربان، دولقۇنجان جاپپار ......

ماقالە

جىن مۇھەببەت قەسىدىسى ...... مەخمۇتجان ئىسلام 83

كىلاسسىك ئەدەبىياتتىن

ھېكمەتلىك ھېكايىلەر ...... ئابدۇلھەكىم مەخسۇم 95

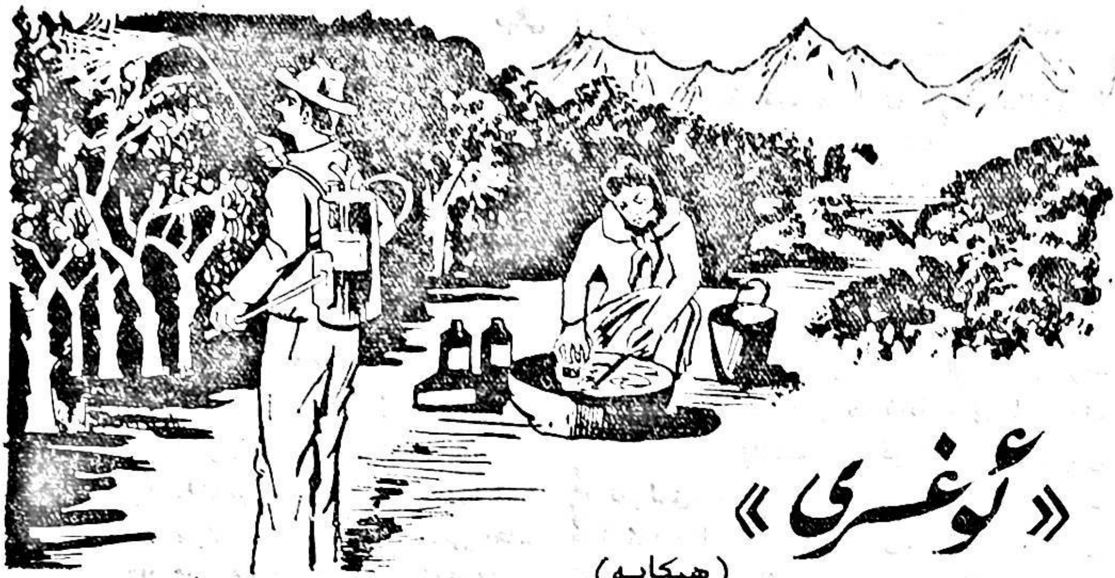

«ئوغرى»

(ھېكايە)

مەتقاسىم ئابدۇراخمان

ئايقىزدا ئايدەك ھۆسن جامالىدىن كۆزگە يەنە تۇرمۇشتا سىزىلەرلىك چىدام-غەيرەت، ئۆزى توغرا دەپ مېڭىۋاتقان يولدىن ھەر ئامال بىلەنمۇ توسقىلى بولمايدىغان غەيۇرلۇق، ئىززىتىنى ساقلاش ئۈچۈن ھاياتىنىمۇ بەدەل قىلىپ تۆلەشتىن ئايانمايدىغان كىشىلىك غۇرۇر، ھەمىشە ئېگىزرەكتىكى نەرسىنى ئېلىش ئۈچۈن قول سوزۇپ ياشايدىغان ئۈمىدۋارلىق بار. تولاراق ئەرلەرگىلا خاس بولغان بۇ سۈپەتلەر ئۇنىڭ پەرىدەك چېھرىدە ئاندا-ساندا ئىپادىلىنىپ تۇرىدىغان نازاكەت، ناتىۋانلىقىنى يوق قىلالمايدۇ. ئەكسىچە زەر بىلەن گۆھەر قوشۇلسا جۇلاسى تېخىمۇ پارلاق بولغانغا ئوخشاش ئۇنى تېخىمۇ لاتاپەتلىك، يېقىملىق قىلىۋېتىدۇ.

جەمئىيەتتىمۇ ھەر جەھەتتىن ئۆلچەمگە توشىدىغان قىزلار خېلى كۆپ، لېكىن باغئېرىقتەك بىر ياقا يۇرتتا ھېلىقى سۈپەتلەردىن باشقا يەنە ئالىي تەربىيە كۆرگەن، ئىپپەت-نومۇسلۇق قىزدىن مۇشۇ ئايقىزلا بار. ئۇ، خۇددى تۈمەنلىگەن يۇلتۇزلار ئارىسىدا ئۆزگىچە چاقناپ، پارلاپ تۇرغان چولپان يۇلتۇزدەك باغئېرىقلىقلارنىڭ كۆزىگە ئالاھىدە تاشلىنىپ تۇرىدۇ. ھەممە ئۇنىڭ گۈزەل جامالىغا، يېنىك، يەڭگىل ھەرىكەتلىرىگە ھەۋەس بىلەن قارىشىدۇ. بۇ يەردىكى يېرىم مەدەنىي يىگىتلەرمۇ ئۆزلىرىنىڭ بۇ «چوكچىل، ھېسسىز» قىزنىڭ نەزىرىگە چۈشمىگەنلىكىگە ئاچچىق قىلىشىدۇ، ھەتتا «بويى يەتمىگەن شاپتۇل ئاچچىق» دېگەندەك كەينىدىن «ئەركەك زەدەك» دەپ ھاقارەت قىلىشىدىغانلىرىمۇ بار. ھەر نېمە دېگەن بىلەن ئىسمى-جىسمىغا لايىق بۇ ئايقىز يېزىدا ئۆز سۈرىتىنى نامايەن قىلىپ ۋىجدانىنىڭ بۇيرۇقى بىلەن كەلگۈسى غايىسىنى، ھايات ئىستەكلىرىنى رېئاللىققا ئايلاندۇرۇش يولىدا ئالدىرىماقتا.

ئۇ، بۈگۈن يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ ئۆزىنى باغ پەرۋىشىگە مەسئۇل قىلغانلىق قارارىنى ئاڭلىغاندا قىلچە رەت قىلىش پوزىتسىيەسىدە بولمىدى. «مېنىڭ ئوقۇغان كەسپىم باشقا تۇرسا» دېگەن سۆزنىمۇ دېمىدى. يەنە پېشقەدەم يېزا باشلىقى ساپەنىنىڭ:

— سەندىن ئۈمىدىمىز چوڭ قىزىم، باغىبەرىقلارنىڭ بەختى ئۈچۈن، قولى پۇل كۆرۈش ئۈچۈن ئەجىر سىڭدۈرگىن. زېھنىڭ تۈزۈك، ئوغۇل بالىدەك چىداشلىق قىزسەن، بۇ ئىشلار قولۇڭدىن كېلىدۇ. بەلكى ئاشۇ جەننەتۇل رىزۋان ئىچىدىكى ئالما كۆچەتلىرىدەك ئايىنىپ، ئۆز بەخت - سائادىتىڭنى شۇ يەردىن تاپارسەن، ساڭا ئۇتۇق تىلەيمىز. — دېگەن سۆزىنى ئاڭلىغاندىمۇ چېھرى لېپپىدە قىزارغاندىن باشقا ھېچقانداق ئىپادە بىلدۈرمىدى. قىزنىڭ مىجەزىنى بىلگەن باشلىقلار ئۇنىڭدىن بۇ قارارغا قوشۇلغان ياكى قوشۇلمىغانلىقى توغرىسىدىكى ئىپادىسىنى سوراپ ئولتۇرمايلا يىغىننى تۈگەتتى. شۇنداق قىلىپ ئايقىز ناھىيىلىك يېزا ئىگىلىك تېخنىكا پونكىتىدىن كەلگەن ئەختەم ئاتلىق مۆرىمەس يىگىت بىلەن باغىبەرىقتىكى ئىككى يۈز مولۇق ئالمىلىق باغنىڭ پەرۋىشىنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى.

× ×

باغىبەرىق يېزىسى بىلەن ناھىيىلىك يەن - تېخنىكا پونكىتى ئوتتۇرىسىدا باغ پەرۋىشى توغرىسىدىكى ھۆددە دوگۋارى ئۆتكەن يىلى ئۈچىنچى ئايدا تۈزۈلگەنىدى. باغدا ئۈچ مىڭ تۈپكە يېقىن دۆلەتنۇر (گوگاڭ)، سېرىق گېنېرال (خۇاڭ يۈەنشۈەي) قاتارلىق ئالىي سورتلۇق ئالمىلار، كورلىنىڭ داڭ سەنلى قاتارلىق داڭلىق نەشپۈت سورتلىرى بار بولۇپ، ئەگەر مەھسۇلاتقا تولۇق كېپىللىك قىلىنغىلى بولسا يېزا مۇشۇ باغدىنلا يىلىغا بىر مىليون بەش يۈز مىڭ يۈەن ساپ پۇل كىرىم قىلالايتتى. لېكىن يىللاردىن بېرى كۆچەتلەردە ئۈزەك قۇرت (ئالما قۇرتى)، قىزىل ئۆمۈچۈك (يوپۇرماق كانىسى) كېسەللىكى پەيدا بولۇپ، مەھسۇلاتنىڭ ئېشىشىغا تەسىر يەتكۈزۈپلا قالماستىن، بەلكى يىغىۋالغان مېۋىلەرگە قۇرت چۈشۈپ ئالمىلارنى سېتىشقا، ئېكسپورت قىلىشقا بولماي چوڭ زىيان كۆرۈلۈپ كەلگەنىدى. نېمە قىلارغا ئامال تاپالماي يۈرگەن كۈنلەردە يېزىلىق ھۆكۈمەت مەسئۇللىرى قوشنا ناھىيە ۋە يېزىلارنىڭ ئالما، نەشپۈت قاتارلىق باغۋەنچىلىك مەھسۇلاتلىرىنى كورلا، ئۈرۈمچى قاتارلىق جايلارغا توشۇپ سېتىپ كۆپ پايدا ئالغانلىقىنى ئاڭلىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۆز يېزىسىنىڭ ئوبوروت يوللىرىنى راۋانلاشتۇرۇش تەدبىرلىرى قاتارىدا ئالدى بىلەن ھېلىقى باغنىڭ پەرۋىشىنى كۈچەيتىپ، ئالما، نەشپۈت ئېكسپورتىنى جانلاندۇرۇشنى قارار قىلدى. ناھىيىلىك تېخنىكا پونكىتى بىلەن تۈزۈلگەن دوگۋار دەل مۇشۇ تەدبىرلەرنىڭ بىرسى ئىدى. دوگۋار تۈزۈشتىن بۇرۇنقى تەكشۈرۈشتىن مەلۇم بولۇشىچە، ئالدىنقى يىلى مېۋىلەرنىڭ قۇرت چۈشۈپ بۇزۇلۇش نىسبىتى قىرىق پىرسەنتكىچە يەتكەن. مۇشۇ ئەھۋالغا ئاساسەن يېزىلىق ھۆكۈمەت تېخنىكا پونكىتىغا كېيىنكى يىللىق مەھسۇلاتنىڭ ساپلىق دەرىجىسىنى توقسان بەش پىرسەنتكە يەتكۈزۈپ بېرىش شەرتى ئاستىدا كۆچەتلەرگە دورا چېچىشتا كېتەرلىك ئەدەك كۈچى، سايمان قاتارلىقلارنى يەتكۈزۈپ بەرگەندىن سىرت ھەر بىر تۈپ كۆچەت ئۈچۈن بەش يۈەندىن جەمئىي ئون سەككىز مىڭ يۈەن پۇلنى نەق تۆلىگەنىدى. تېخنىكا پونكىتى پۇلنى تاپشۇرۇپ ئالغاندىن كېيىن ئۈچىنچى ئاي ئاخىرىدا ئەختەم ئاتلىق بىر تېخنىك بالىنى بىر نەچچە قۇتا ھاشارات يوقىتىش دورىسى، بىر دانە دورا چېچىش ماشىنىسى قاتارلىق نەرسىلەر بىلەن باغىبەرىققا ئەۋەتتى. بۇ قاپىقى

يامان كەمسۆز يىگىت شۇ قېتىم يېزىدىن قوشۇپ بەرگەن ئىككى كىشى بىلەن ئالما كۆچەتلىرىگە چېچەكلەشتىن بۇرۇن بىر قېتىم، كېيىن ئىككى قېتىمدەك ئومۇمىيۈزلۈك دورا چاچتى. شۇنىڭ بىلەن پەرۋىشىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ مېۋىلەر پىشىشقا باشلىدى.

شۇ يىلى باغ پەرۋىشىدە قوللانغان بۇ تەدبىرلەر زور ئۈنۈم بېرىپ باغدىكى ئالما، نەشپۈتتىن ئالدىنقى يىلدىكىگە قارىغاندا قىرىق بەش مىڭ يۈەن ئارتۇق كىرىم قىلىندى. يېزىلىق ھۆكۈمەت بۇ نەتىجىدىن، ئۈنۈم كۆرسەتكەن بۇ تەجرىبىدىن ئىنتايىن مەمنۇن بولدى. ۋىلايەتلىك گېزىت ۋە تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى باغئېرىق يېزىسىنىڭ بۇ نەتىجىلىرىنى كۆرۈنەرلىك ئورۇنغا باستى ۋە خەۋەر قىلدى.

دەرۋەقە بۇ ئىشتا شەرەپ چوڭ، ئۈنۈم يۇقىرى بولغان بولسىمۇ، لېكىن ۋاقىت ئۆتكەنسېرى تەجرىبىلىك، قابىلىيەتلىك يېزا باشلىقى سايىمنىڭ كۆڭلىدە خىرە-شىرە سايە پەيدا بولۇپ قالدى. ئۇ ئىككى ئىشنى خىيالىدىن زادى نېرى قىلالمىدى: بىرى، باغقا دورا چېچىۋەرگەنسېرى بىر بۆلۈك ھاشاراتلار ئۆلگەن بولسىمۇ، يەنە بىر قىسمى باغدىن ياتلىشىپ (قېچىپ) يىراق-يېقىندىكى دېھقانلارنىڭ باغلىرىدا ھاشارات ئاپىتى پەيدا بولۇشقا باشلىدى. ئەگەر بۇنىڭ ئالدىنى ئالمىغاندا خۇددى بىر تال ئالمىنى دەپ ئۇنىڭ تۈپىنى كەسكەندەك بىر ئىش بولاتتى. ئۇ يەنە «تېخنىكا پونكىتىغۇ بىزدىن ئون سەككىز مىڭ يۈەننى نەق ساناپ ئالدى. لېكىن ئۆزلىرى ئۈچ قېتىم دورا چېچىشقا قانچىلىك پۇل خەجلىدىكىن؟ ئەۋەتكىنى ئاران بىر تېخنىك ۋە كىچىككىنە دورا چېچىش ماشىنىسى بىلەن ئۈچ-تۆت قۇتا دورا. شۇ چىقىمى ھەر قانچە چوڭ بولسا ئىككى-ئۈچ مىڭغا يېتەر، قالغان ئون ئىككى-ئون ئۈچ مىڭ يۈەن پەقەت تېخنىك ھەققى ئۈچۈن، يەنى ئالما، نەشپۈتكە چۈشكەن قانداق قۇرت؟ ئۇ قايسى دورىدا ئۆلىدۇ؟ دورىنى قانداق چاغدا، قانچىلىك چېچىش كېرەك، دېگەننى بىلگىنى ئۈچۈنلا ئۇلارغا قالىدۇ. ھەي، بىز شۇچىلىك تېخنىكىنى ئۆگىنەلمەيدىغان شۇنچە دۆتمىز ئادەملەرمۇ؟ دورا چېچىشقا ھەر يىلى ئون نەچچە مىڭ يۈەن بېرىۋەرگۈدەك يېزا شۇنچىلىك بايمۇ؟ كوللېكتىپ پۇل چىقىرىپ بېرەلىگىنى بىلەن دېھقانلار ئۆز باغلىرىغا دورا چېچىش ئۈچۈن نەدىن پۇل تاپىدۇ؟ چوقۇم بىزنىڭ ئۆز تېخنىكىمىز بولۇشى كېرەك» دېگەننى ئويلاپ قالغانىدى. بۇ قېتىم يىغىندا ئايىمىزنى باغ پەرۋىشىگە بەلگىلىشىمۇ دەل تېخنىكا پونكىتىنىڭ ئاشۇ كوزۇرىنى بىلىۋېلىش ئۈچۈن ئىدى.

× ×

باغئېرىقتىكى يۇرتقا مەشھۇر بۇ ئالمىلىق باغ يەكەن يولى دەپ ئاتىلىدىغان قەدىمكى كارۋان يولىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان بولۇپ، ئەسلى ئورنى قومۇش، يانتاق، يۇلغۇنلار ئۆسىدىغان تېتىملىق ئىدى. كوممۇنا مەزگىلىدە پۈتۈن يېزا ئەمگەكچىلىرىنى سەپەرۋەر قىلىپ، يەر ئېچىپ، يېرىمىگە باغ بىنا قىلىنغان. يەرلەر بىناملاشقاندىن كېيىن تەشكىل ئۇ يەرگە يىگىرمىگە يېقىن ئائىلىلىك كۆچۈرۈپ كوممۇنا ھۆكۈمىتىگە بىۋاسىتە قاراشلىق مەيدان تەسىس قىلىنغان. شۇڭا ھېلىمۇ دېھقانلار ئۇ يەرنى «مەيدان» دەپ ئاتايدۇ. ئىلگىرى بۇ باغدا جەنۇبىي شىنجاڭدا ئۆسىدىغان مېۋىلەرنىڭ ھەممە خىللىرى تېپىلاتتى. سەكسىنىنچى يىلدىن كېيىن يېزا ۋە باغدىكى مەسئۇللار ئىقتىسادىي ئۈنۈم قوغلىشىپ سورتلۇق ئالما، نەشپۈت ۋە ئاز ساندا قىزىل

ئۈزۈم كۆچەتلىرىنى تاللاپ يېتىشتۈرۈشنى نىشان قىلىپ ئىش كۆرگەنىدى. ھازىر باغنىڭ تازا ۋايىغا يەتكەن مەزگىلى بولۇپ، مېۋە پىشقان چاغلاردا ئۇنىڭ گۈزەللىكىنى، مېۋىلەرنىڭ پەيزىنى سۈرۈش ئۈچۈن ناھىيە ۋە ۋىلايەتتىن كېلىدىغان مېھمانلار، ساياھەتچىلەرنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەيتتى. ھەتتا ئۈرۈمچى ۋە مەركەزدىن كېلىدىغان مېھمانلارنىڭمۇ بۇ جەننەت كەبى باغقا پايە قەدىمى يېتىپ قالاتتى.

مارتنىڭ ھاۋا ئوچۇق، گۈزەل بىر ئەتىگىنى ئىدى. باغنىڭ ئەتراپىدىكى چىتلاتلاردا ئەمدىلا قىشلىق ئۇچەكتىن چىقىپ يېقىملىق سايراشلىرى بىلەن باھار شادلىقىنى ئىپادىلەۋاتقان ئاق قۇشقاچ بىلەن تومۇچۇقلار ئۇيان - بۇيان ئۇچۇشاتتى. باغنىڭ كىرىش ئىشىكى يېنىدىكى كۆل ئەتراپىدا خىيابانلىشىپ ئۆسكەن تېرەكلەردە باھارنىڭ تۇنجى ئەلچىسى — كاككۇك مۇڭلۇق سايرىماقتا. ئەتراپتىكى ئېتىزلاردا ياڭراۋاتقان دېھقانلارنىڭ ھوش - تاپ ئۈنى بىلەن ھېلىقى قۇشلارنىڭ سايراشلىرى قوشۇلۇپ ئاجايىپ بىر تەبىئەت سىمفونىيىسىنى ھاسىل قىلغان. كۆچەت نوتىلىرىدا پوس يېرىپ چىقىۋاتقان بىخلار، كۈنسېرى يوغىناپ باھار پۇرىقى تارقىتىۋاتقان توپراقتىن باش چىقىرىۋاتقان كۆكتاتلار، قىرچۆنەكلەر ئارىسىدا ھاياتلىقنى نامايان قىلىپ مىدىرلاۋاتقان قۇرت - قوڭغۇزلار ۋە باشقا ھەممە ھاياتلىق ئىزنالىرى كىشىدە بىر خىل جۇشقۇنلۇق، ئارامبەخشلىك ھېس قىلدۇرىدۇ. بۈگۈن تەبىئەت ئەنە شۇنداق قايناق ۋە قىزغىن. بىراق بۇ جەننەت كەبى باغدا بىر نىيەتتە، بىر خىل ئىش بىلەن مەشغۇل بولۇۋاتقان ئىككى كىشىلا نەۋباھارنىڭ سېھرىي كۈچكە ئىگە تەسىرىنى ھېس قىلمىغاندەك ئۈن - تىنسىز ھالدا ئۆز ئىشلىرى بىلەن مەشغۇل بولماقتا. ئۇنىڭ بىرى ئەشۇ باشتىلا تەرىپى بولۇپ ئۆتكەن غۇنچىدەك گۈزەل، ئەقىل - ئىدراكلىق مەغرۇر ئايقىز. يەنە بىرسى، ناھىيىلىك تېخنىكا پونكىتىدىن كەلگەن كىندە چاچ، بۇغداي ئۆڭ، قوي كۆز، چىرايلىق كىيىنىپ يۈرۈيدىغان كەمسۆز يىگىت. ئۇنى ئايقىزنىڭ ھەر قانداق بالاغەتكە يەتكەن يىگىتنىمۇ كۆرگەن ھامان مەپتۇنلۇق بالاسىغا مۇپتىلا قىلىدىغان چىرايلىق ھۆسنى-جامالى دەمالىققىچە قىزىقتۇرالمىغىنىغا قارىغاندا ئۆزىنى تۇختىتىۋالغان يىگىت ئىكەنلىكىگە ھازىرچە جەزىم قىلىشقا بولىدۇ.

ماناشۇنداق ھاياتنىڭ نۆۋەر، جۇشقۇن چاغلىرىنى ياشاۋاتقان، بىر - بىرىدىن گۈزەل، ئالىي مەلۇماتلىق قىز - يىگىتنىڭ بىر - بىرىگە تەسىر ئۆتتۈشمەي بودناپ يۈرۈشلىرىگە تونۇغۇن كەچ بولار ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن كىچىككىنە دەتالاش سەۋەب بولغان بولۇشى مۇمكىن.

× ×

— بىر ھېسابتا بۇ بىر قارا ئىش، سىزگە مۇناسىپ ئەمەس. ماگاسۇ توشۇپ، ناسۇسنى بېسىپ بېرىدىغانغا ئىككى ئوغۇل بالا بولسىلا بولىدى، — دېگەنىدى ئەختەم تونۇغۇن، — «مېنى سىزگە ياردەملىشىشكە ئەۋەتتى» دەپ ياتقىنىغا كەلگەن ئايقىزغا.

— بىلىسىڭىز كېرەك، ھازىر سىز دېگەن ئوغۇل بالىلار ئەتىيازلىق تېرىلغۇ بىلەن تولىمۇ ئالدىراش، مەن بولسام ئىشسىز، مېنىڭغۇ ھاشارات، قۇرت-قوڭغۇزلار بىلەن جەڭلىشىپ يۈرۈيدىغانغا دەۋىتىممۇ يوق، لېكىن تەشكىل بۇيرىدى. ئاۋۋال ئىشلەپباقاي، ئون بەش-يىگىرمە مېتىر يەردىن سۇ توشۇپ، كىچىككىنە ناسۇسنى بېسىش

قولۇمدىن كەلمىسە كۆتەر كەشكىنى دەرىمىز، — دېدى جاۋابەن ئايقىز تەئەددى بىلەن.

— خۇددى پارىكتا ئۆسكەن گۈلدەك شۇنداق نازۇك تۇرسىڭىز، مېنىڭچە ئىككى كۈن ئۆتمەي بۇ يەردىكى ئاپتاپ، توپا-توزان دەستىدىن ئۆزىڭىزنى تونىماي قالىسىز، شۇ چاغدا ئويلىماي قىلغان بۇ گەپلىرىڭىزگە پۇشايمان يەيسىز ھەقچان.

— كۆرەرمىز، سىز مېنى پارىكتىكى گۈلگە ئوخشاتتىڭىز، ئەمما مەن تېخىچە ئۆزۈمگە باھا بېرىپ باققىنىم يوق. لېكىن تەقىي-تۇرقۇم قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر مەن ئۆزۈمنى باغىرىقنىڭ تۇپرىقىدا قىشمۇ-ياز كۆمۈلۈپ ياۋروزاتسىيە① دەۋرىنى بېشىدىن ئۆتكۈزگەن كۈزگى بۇغدايغا ئوخشىتىمەن. چۈنكى مەن مۇشۇ يەردە تۇغۇلۇپ، مۇشۇ جايدا ئۆسكەنمەن.

— ئېيتماققا ئاسان.

— ئۇغۇ شۇنداق، ئەمما ئۆزىگە ئىشەنگەن ئادەمنىڭ ھەر بىر ئېغىز سۆزى ئۇنىڭ قەسىمىدۇر. قەسەمنىڭ شەرتى ۋاپا ئەمەسمۇ. مەن قولۇمدىن كەلمەيدىغان ئىشقا زورۇقمايمەن، بۇنى بىلىشىڭىز كېرەك.

— بوپتۇ تالاشمايلى، ئاچچىق ئۆرۈككە قوۋك توشمىغاندەك سىزگىمۇ گەپ تېپىپ بەرگىلى بولمىغىدەك، ئەمما بىر ئىشتا كېلىشىۋالايلى.

— قايسى ئىشتا؟

— سىزگە مەلۇم، ھەر قانداق ئىشتا بىرەر بەلگىلىمە، نىزامنامە بولىدۇ. قىلىدىغان ئىشنى شۇ بەلگىلىمە دائىرىسىدە ئىشلەشكە توغرا كېلىدۇ. بىزنىڭ تېخنىكا پونكىتىنىڭمۇ ئۆزىگە يارىشا بەلگىلىمە، مەخپىيەتلىكى بار، بولۇپمۇ پەن-تېخنىكا مەخپىيەتلىكىنى چىڭ تۇتۇش بىزلەرنىڭ بۇرچىمىز، شۇڭا سىز بۇيرۇغاننىلا قىلىسىز، ئارتۇقچە سوئاللارنى سوراپ يۈرمەيسىز، بولۇپمۇ تېخنىكىغا ئائىت سوئاللارنى.

— يولداش ئەختەم، سىز ئالدى بىلەن بۇ يەرگە مېھمان ئىكەنلىكىڭىزنى ئۇنتۇماڭ. مېنىڭ تەشكىل تاپشۇرغان يەنە بىر ۋەزىپەم سىزدەك ئېزىز مېھماننى كۈتۈش. مېھمان دېگەن ئەدەبلىك بولىدۇ، ھەرگىز ساھىبخانىغا تەلەپ قويۇپ ئولتۇرمايدۇ. بۇ ئۆرپ-ئادەتتىكى ئەقەللىي بىر ئۆلچەم. ئەمدى سىزدىن سوئال سوراش-سورىماسلىققا كەلسەك، ھازىر ئۇچۇر دەۋرى، سىر ساقلىماق تەس، ئەمما خاتىرجەم بولۇڭ، مەن ئۆزۈمگە مۇناسىۋەتسىز ئىشلارغا ئېغىزىمنى ئۈپرىتىپ يۈرۈيدىغانلاردىن ئەمەس، قېنى ئىشنى قاچان باشلايمىز.

— ئالدىرىمايمىز، ئارىلاشتۇرۇپ چاچىدىغان بىر قوشۇمچە دورىنىمۇ ئەكەلمەپتىمەن، بولمىسا سىز باشقا ئىشلىرىڭىز بولسا قىلغاچ تۇرامسىز يا؟

— ياق، بۇنىڭدىن مۇھىم ئىشلىرىم بولسا بۇ يەرگە كەلمەستىم، ئۇنىڭ ئۈستىگە سىزدەك تاللاش ھوقۇقى مەندە يوق، — ئەختەم ئىنىدىمىدى، ئايقىزنىڭ بۇ ئىشقا مۇنداق كانىدەك چاپلىشىۋالغانلىقىدىن ئىككى كۆڭۈل بولۇپ قالدى. بۇ قىزنى «كەپسەن، مەيلى ئىشلەۋەر» دېسەم چاچىدىغان دورىدىن تارتىپ ھەممە ئىش ئۇنىڭ نەزىرىدىن ئۆتىدۇ. دورا بىلەن نىسبەتنى بىلىۋالسا كېيىنچە بىزنىڭ ئۇلارغا كېرىكىمىز بولمايدۇ. شۇنىڭ بىلەن پونكىت ھەر يىلى باغىرىقتىن كىرىم قىلىدىغان پۇلدىنمۇ قۇرۇق قالىدۇ. تېخى باشقا

① ياۋروزاتسىيە — سوغۇقتا چېنىقتۇرۇش؛

يېزىلارمۇ بۇلارنى دورىشى مۇمكىن، ئۇنداقتا، پونكىتىمىزنىڭ كىرىمى تېخىمۇ ئازلايدۇ...» ئۇ ئېنىق بىر قارارغا كېلەلمەي ئاخىر تېلېفوندا پونكىت باشلىقىغا ئەھۋالنى دوكلات قىلىش ئۈچۈن يېزىلىق ھۆكۈمەت ئىشخانىسىغا كەتتى.

— ...

— ھە، ئاڭلىدىم، ئۇ نەدە ئوقىغان قىزكەن؟

— يېزا ئىگىلىك شۆيۈەنىنىڭ ئىگىلىك باشقۇرۇش كەسپىدە، مۇشۇ باغئېرىقلىق ئىكەن.

— ھوي، بەك چاتاقكەن ئۇكام، سىز دىققەت قىلىڭ. باشقا كىشىگە ئالماشتۇرۇپ بەرگىلى ئۇنىمىغان بولسا ئۇلارنىڭ قەستەن ئورۇنلاشتۇرغان ئاگېنتىكەن ئۇ. سىز دورىلارنى كۆرسەتمەڭ، تەكشۈرگەندىمۇ باشقا ئىشقا بۇيرۇۋېتىڭ.

— بەش - ئون كۈندە تۈگەيدىغان ئىشتا ھەر كۈنى ئۇنداق قىلىپ بولغىلى بولماس زەنجاڭ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھازىر پەن-تېخنىكىنى ئومۇملاشتۇرۇش تەكىتلىنىۋاتسا، ئۇنچىلىك قىلىپ كەتمىسەكمۇ بولاتتى.

— ئەختەم، سىز ئىدارىنىڭ نىزامنامىلىرىنى ئۇنتۇمىغانسىز - ھە؟ مەخپىيەتلىكنى ساقلاش مېنىڭلا پىكرىم ئەمەس، ئەلۋەتتە. ئىدارىنىڭ كىرىمىنى كۆپەيتىشكە سىزمۇ قارشى ئەمەس ئۇكام.

— شۇنداق، لېكىن زىرائەتلەرگە دورا چېچىش تېخنىكىسى مەخپىي تۇتىدىغان پەن-تېخنىكا تۈرى ئەمەس زەنجاڭ. مېنىڭچە ئۇلارغا دەپ بېرىش نىيىتىم يوق، پەقەت ئامالسىزلىقتىن سىزگە دوكلات قىلىۋاتىمەن.

— بىز ئىدارىنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن شۇنداق قىلىۋاتىمىز ئۇكا، دېگىنىمدەك قىلىڭ. - پونكىت باشلىقى تېلېفوننى قويۇۋەتتى. ئەختەم تېلېفوندا ئۇنىڭغا بىرنەچچە ئېغىز لىللا گەپ قىلالىغىنى بىلەن ئىش يۈزىدە ئۇنىڭ سىزىقىدىن چىقىشقا ھەددى ئەمەس ئىدى. شۇڭا مەخپىيەتلىكنى ساقلاش رامكىسى ئىچىدە ئىشلەش مەۋقەسىنى تۇغرىلىدى.

ئىش باشلىنىش ھارپىسىدىكى ئەھۋاللار ۋە ئەختەم بىلەن قىلىشقان گەپلەردىن بۇ خىزمەتنىڭ خېلىلا مۇرەككەپلىكىنى پەملىگەن ئايقىز ئۆز خاراكتېرىدىكە مۇناسىپ ھالدا بۇ ئىشقا ئانچە - مۇنچە قىزىقىپ قالدى. گەرچە ئۇ، سايىم دېگەندەك ئۆزى ئۆگەنمەكچى، ئىگىلىمەكچى بولغان بۇ ئىشنىڭ باغئېرىقلىقلارنىڭ بەختى، قولى پۇل كۆرۈش ئۈچۈن ئىكەنلىكىنى تېخى ئېنىقدا مۇئەييەنلەشتۈرۈشكە ئۈلگۈرمىگەن بولسىمۇ، لېكىن ئايقىزدا كىچىك بالىنىڭ يوشۇرغان نەرسىسىنىڭ نېمىلىكىنى بىلگۈسى كېلىپ، ئۆزىنى تۇتالماي قالغىنىدەك بىر خىل ھېسسىيات غالىب كېلىپ، ئەختەم سىر قىلىپ ساقلاۋاتقان نەرسىلەرنى بىلىش ئىستىكى تېخىمۇ ئاشتى. ئۇ مۇنداق ئويلايتتى: «ئارمان ئاتلىق دىلرەبا بىلەن ۋىسالغا يېتىش ئۈچۈن چوقۇم ئىرادە ئاتلىق تۇلپارغا مىنىپ، خىجالەت داۋىنىدىن ئېشىش كېرەك. بۇ مۆرىدەس پېتىر يىگىت ماڭا تىلىگەن نەرسەمنى بەرمىسە ئۆزۈم ئۇنىڭدىن تارتىپ ئالىمەن...»

ئايقىز ئۇرۇش مەزگىلىدە قىزلارنىڭ، ئاياللارنىڭ ئىنقىلاب مەنپەئەتى ئۈچۈن «سەتەڭ ھېلىسى» ئويناپ دۈشمەن باشلىقلىرىدىن مۇھىم سىياسىي ئاخباراتلارنى ئالغانلىقىنى كىنولاردا كۆرگەن، كىتابلاردا ئوقۇغان، ئۇنىڭغا نىسبەتەن ھازىر ئەختەمدىن سىر ئېلىش قانچىلىك ئىشتى.

يامىنى ئايقىز ئۇلىگغا كۆرۈلۈشتە باش ئې-
گىدۇ، غۇرۇرىنى «قايرىپ قويۇپ» سې-
لىق - يۇمشاق مۇئامىلە قىلىدۇ، تۇرمۇشى-
دىن ئۇيدالراق خەۋەر ئالىدۇ، شۇ.

ئايقىز ئىشىنىدۇكى ئۆزى ئېرىشەك-
چى بولغان دەرسلەرلى ئەختەم ھامىنى بىر
كۈنى تەخسىگە ئېلىپ ئۇنىڭ ئالدىغا سوۋ-
غات تەرىقىسىدە ئەكىلىدۇ...

ئايقىز ئەتىدىن باشلاپ مۇشۇ ئويلى-
غىنى بويىچە ئىش كۆرمەكچى. كۆرۈنۈشتە
پەرۋاسىز بولۇۋېلىپ ئەمەلىيەتتە ئەختەم-
نىڭ كۆڭلى ئېتىزىغا ئازراق بولسىمۇ شەي-
دالىق ئۇرۇقى تېرىماقچى بولدى. بۇنداق
قىلىش ئۇنىڭ مىجەزىنىڭ سۇيۇقلۇقىنى بىل-
دۈرمەيدۇ. بەلكى بۇ ھەممە قىزلاردا بو-
لىدىغان كىشىلەرگە ئۆز، يېقىملىق كۆرۈ-
نۈش ئىستىكى دائىرىسىدىكى ھېسسىياتتىنىلا
ئىبارەت، خالاس. چۈنكى، ئۇ بۇ ئىشنى
ئۆز يېزىلىقلىرىغا بىر ياخشى ئىش قىلىپ
بېرىش ئۈچۈنلا قىلىۋاتىدۇ...

— ئايقىز، چېچىڭىز دورىغا چۆمۈلۈپ
قالدى، - دېدى بىر توپ چوك ئالمىغا
پۈركۈش ماشىنىسىدا دوراچېچىۋاتقان ئەختەم
خېلىلا سىلىق، پەس ئاۋاز بىلەن، ئېرىق
بويىدا داستىكى سۇغا دورا ئېلىشتۇرۇۋات-
قان ئايقىزغا قاراپ.

— ئىككى كۈن ئىلگىرى مېنى بۇ يەر-
دىن ھەيدىۋەتمەكچى بولسىڭىزۇ ئەمدى چې-
چىمغا كۆيۈنۈپ كەتكىنىڭىز نېمىسى، بۇ بە-
رىبىر چاچقۇ؟ - دېدى ئايقىز دورىدا ھۆل-
لەنگەن چېچىنى پەشتامىدا سېرتىۋېتىپ تۇ-
رۇپ.

— ئۇنى سورىماڭ، مېنىڭمۇ ئامالىم
يوق. ئەمما مەن قىزلار زاتىغا قوپاللىق
قىلىشنى زادى راۋا كۆرمەيمەن. سىز نې-
مىشقا چېچىڭىزنى باشقا قىزلاردەك كېسىپ
بۇدرە قىلدۇرمىدىڭىز؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە
بۇ چېچىڭىز تولىمۇ ئۇزۇنكەن.

— بۇ ئۆزۈمنىڭ ئىشى، ھېيت كۈنلىرى
تېخى قىرىق كوكۇل قىلىپ ئۆرۈۋالىمەن دەئا.

— راست گەپنى قىلسام بۇ گۈزەل زۇل-
پىڭىز بەستىڭىزگە ئەجەب يارىشىدىكەن.
باشقا قىزلار نېمىشقا چىرايلىق چېچىنى
كېسىپ توباغا ئوخشىتىپ قويىدىغاندۇ؟

— سىز نېمىشقا ماڭا دىققەت قىلىپ
قالدىڭىزكىن؟ بىلىشىڭىز كېرەك: ھەر كىشى-
نىڭ گۈزەللىك سېزىمى، قارىشى ئوخشىماي-
دۇ. بەزىلەر بەلكىم تېخىمۇ گۈزەل كۆرۈ-
نەي دەپ شۇنداق قىلغاندۇ. لېكىن كىشى-
لەرنىڭ گۈزەللىكنى باھالايدىغان ئۆلچى-
مى ئۆز قولىدا. ئەمما مەن گۈزەل كۆرۈ-
نەي دەپ ئەمەس، ئۇيغۇر قىزى بولغىنىم
ئۈچۈن چېچىمنى كەسمىدىم.

— توۋا، بۇ جاھاندا مۇشۇنداق دەي-
دىغان قىزدىنمۇ بىرەرسى تېپىلىدىكەن-
دە،- دەۋەتتى ئەختەم ھەيران بولغان ھال-
دا. ئەختەمنىڭ گېپىنى ئاڭلىغان ئايقىز
جاراڭلىق كۈلۈۋەتتى. ئۇنىڭ كۈلكىسىدىن
چىتلاققا يېقىن بېدىلىكتىكى تورغايلار ئۈر-
كۈپ ئېگىز-پەس ئۇچۇپ يىراققا كېتىشتى.

— نېمانچە ھەيران بولىسىز، بۇ ئادەتتى-
كى بىر گەپقۇ ئەختەم. ئاتا - ئانامۇ مې-
نىڭ مۇشۇنداق يۈرۈشۈمنى تەلەپ قىلىدۇ.
دادام تەقۋادار ئادەممۇ ئەمەس، لېكىن
مەن ئۇنىڭ نەسىھەتلىرىنى قۇلىقىمدا تۇ-
تىمەن. ئۇ ماڭا ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇ-
ۋاتقان چېغىمدا مۇنداق بىر گەپنى قىلىپ
بەرگەن ئىدى: «قىزىم، چېچىڭنى كۈندە
يۇيۇپ، تاراپ پاكىز تۇت، ئۇ ئايال كى-
شىنىڭ ئەڭ قىممەتلىك زىننىتى. شەرىئەت-
تە ئايال كىشى ئۆلۈمگە تەڭ گۇناھ قىلىپ،
دارغا ئېسىشقا مەھكۇم بولسا، ئۇنىڭ

بەدىلىگە چېچىنى كېسىپلا بولدى قىلىدۇ، ھازىر بەزىلەر ئۇزۇن لۈكىدىن كەسكىلى تۇردى. سەن چاچتىن مەھرۇم قېلىپ ئالتۇن - كۈمۈش، تاۋار - توقىغا كۆمۈلۈپ كەتسەڭمۇ گۈزەللىكىڭ، لاتاپىتىڭ ئەسلىگە كەلمەيدۇ.» مەن ئۇنىڭ بۇ سۆزلىرىنىڭ توغرىلىقىنى كۈندىن-كۈنگە ھېس قىلىۋاتىمەن.

— ئاتا - ئانىڭىز بولىدىغان ئادەملەركەن، مەنمۇ قىز بالىغا دادا بولۇپ قالسام شۇ خىلدىكى دادىلاردىن بولىمەن.

— شۇ ۋاقىتتا كۆرەرمىز.

— ياق ئايقىز، مەن مۇشۇ ئىشلار توغرىسىدا ئويلىنىپ قالغىلى خېلى يىللار بولدى. ئوقۇۋاتقان چاغلىرىمدىلا چەتئەلنىڭ تۇرمۇش پورمىلىرىنى ئىلغىماي‌لا دورايدىغان ئاشۇ سۈيۈق ياشلارنى كۆرسەم يىرگىنەتتىم. ئۇلار ئەجنەبىيلەرنىڭ پوستىغىلا قىزىقىدۇ. ئەمما ئىلىم - پەن، ئۆگىنىشكە بولغان تەبىئىي ئىشتىياق-ھەۋىسىنى بولسا نەزەرىگىمۇ ئېلىپ قويمايدۇ.

— شۇنداقلارمۇ بار. يېڭى مودىدا ياسىنىش، تارىنىشنى ئۇلارچە ئالىي غايە ۋە مەدەنىيەتنىڭ يۈكسەك پەللىسى، تۇرمۇشتا ھوزۇر سۈرۈش ئۈچۈن كېرەكلىك بولغان شېرىنلىكلەردىن تارتىپ، ئالىي ماشىنىلار، رەڭلىك تېلېۋىزورلارغىچە بولغان ماددىي نېمەتلەرنى ئىشلەپچىقارغان جاپاكەشلەر، دۆلەتنى روناق تاپقۇزۇش ئۈچۈن پايپېتەك بولۇۋاتقان سىياسىئونلار، تەبىئەت سىرلىرىنى ئېچىش ئۈچۈن كېچىلەپ ئۇيقۇدىن بېدار بولۇۋاتقان چاچسىز ئالىملار ئۇلارنىڭ نەزىرىدە گويا تۇرغانلا بىر ئەخمەق.

— مەسىلىنى ناھايىتى جايىدا قويدىڭىز خانقىز، بۇ جەھەتتە قاراشلىرىمىز بىردەك ئىكەن.

— يالغان سۆزلىمەڭ، كىچىككىنە بىر باغقا دورا چېچىش مەسىلىسىدە بىردەكلىكىمىز يوق تۇرسا، قانداقمۇ كىشىلىك تۇرمۇشقا قاراش، باھا بېرىشتەك چوڭ مەسىلىدە قاراشلىرىمىز ئوخشاپ قالغۇدەك؟

— توختاڭ، سىز قىساسخور، ئاداۋەتچى قىزدەك كۆرۈنۈسىز. — ئەختەم شۇنداق دېگىنىچە ئايقىزنىڭ ئۇدۇلىدىكى قىرغا كېلىپ ئولتۇردى - دە، گېپىنى داۋاملاشتۇردى، — سىز تولا كونا سامانىنى سورۇپ كېپىمنى بۆلمەڭ، ئاۋۋال سۆزۈم تۈگىسۇن، مېنىڭ نوتۇق قابىلىيىتىم ياخشى ئەمەس. كۆڭلۈمدىكى پىكىرلەرنى مەنتىقىلىق ھالدا ئىپادە قىلالمايمەن، ئەمما ھەمىشە بىراۋلارغا دېگۈم كېلىپ تۇرىدىغان، دېمىسەم بولمايدىغان سۆزلىرىم بار، سىز بولسىڭىزمۇ ئاڭلاڭ. گۈزەللىك بىر ئابستراكت ئۇقۇم ئەمەس. ئۇ ھېس قىلغۇچىنىڭ گۈزەللىك سېزىمى، زوقلىنىش تەلىپى، تۇرمۇش ئادىتى، ئەنئەنىۋى قاراشلىرى بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ. شۇ ۋەجىدىن گۈزەللىك تۇيغۇسى كۈچلۈك مىللىي خاراكتېرگە ئىگە. ئىنسانلارنىڭ گۈزەللىك؛ ئىستېتىك قارىشىدا ئورتاقلىق بولۇش بىلەن بىرگە ھەر بىر مىللەتنىڭ ئۆزىگە يارىشا خاسلىقى، ئايرىمىلىقى بولىدۇ. نېگىر يىگىتلىرى ئۆڭى قاپقارا، گىدە چاچ، كۆكسى ئېگىز، سېمىز قىزلارنى، ئاق تەنلىك يىگىتلەر چېچى سېرىق، كۆزى كۆك، ئۆڭى ئاق، بۇرنى ئۇچلۇق قىزلارنى ئەڭ ياخشى سورت دەپ بىلىدۇ. ئۇيغۇرلاردا بولسا بۇ ھەممىگە ئايان. دېمەك، كىيىنىش، يۈرۈش-تۇرۇش، ئوزۇقلىنىش، ئەدەپ، سەنئەت قاتارلىق تۇرمۇش پائالىيەتلىرىدە ھەر بىر مىللەتنىڭ تارىخىي تەرەققىيات جەريانىدا تاللاشي ئارقىلىق بارلىققا كەلتۈرگەن ئەنئەنى

لىۋى ئادەتلىرى، ئىشلەپچىقىرىش، تۇرمۇش قۇراللىرى، كىيىم - كېچەكلىرى، كۆڭۈل ئېچىش ۋاسىتىلىرى، خاس تاماقلىرى... بولىدۇ. بۇ نەرسىلەر ھەر بىر ئادەمنىڭ مىللىيلىكىنى، يەنى قايسى مىللەتكە مەنسۇپلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. دەل مۇشۇنداق تۇرمۇش شەكلى، مىللىي مۇھىت ئاستىدا كىشىنىڭ مىللىي روھى، خاراكتېر - مىجەزى، ئادەتلىرى يېتىلىدۇ ۋە تاكامۇللىشىدۇ. بىرەر مىللەتكە مەنسۇپ بولغان ئادەم گۈزەللىكنى دەل مۇشۇنداق مىللىي كۆز، مىللىي ئۆلچەم بويىچە پەرقلەندۈرىدۇ. گەرچە مەن سىزنى تېخى چۈشىنىپ يەتمىگەن بولسام مۇ، ئاشۇ سۇمبۇل چاچلىرىڭىزغا، تىپىك ئۇيغۇر قىزىغا خاس كىيىنىشىڭىزگە شۇنچە زوقلىنىپ كېتىشىمنىڭ ۋەجى شۇ، ئەلۋەتتە.

— قىلغىلى باشقا گەپ تېپالمايدىغاندەك يەنە مېنىڭ چاچلىرىمنى تەرىپلەشكە چۈشتىڭىز. قوپۇق ئەمەس، دورا تەييار بولدى، ئاۋۇ قاتاردىكى ئالمىلارنى تۆكمەۋېتەيلى، - دېدى ئايقىز ئورنىدىن تۇرۇشقا تەمشىلىپ.

— تېخى يېرىمىدىن كۆپرەكى بار، بۈگۈنلا تۆكمەيدۇ، ئانچە-مۇنچە دەم ئېلىپ، پاراڭلىشىپ ئىشلىمىسەك زېرىكىپ ئىت بولۇپ كېتەرمىز، بۇ خىلۋەتتە.

— ئاۋۇ كۈنى مېنى قوغلىۋەتمەكچى بولغانىدا ئىت بولماقچىمىدىڭىز؟

— شۇ ئىشنى تولا يۈزۈمگە سېلىپ مېنى خىجىل قىلىۋەرمەڭ ئايقىز. ئادەم بالىسى خام سۈت ئەمگەن نەرسە، بىلىشى ئاز. ھەر نېمىدۇر گېپىمنىڭ ئاخىرىنى ئاڭلاڭ.

— سىزنى بىر مۆرىمەسمىكىن دېسەم، ئەمدى ئېغىزىڭىز ئېچىلىپ سېغىزخاندەك ۋالاقلىغىلى تۇرۇدىڭىز، باشتا خاتا ئويلاپتىمكەنمەن.

— سىزنىڭ مۇشۇ تۇرقىڭىز ئېغىزىمنى ئېچىشقا مەجبۇر قىلدى ئايقىز، گۈزەل زۇلپىڭىز ساغرىڭىزدا ھەر بىر يەلپۈنگەندە يۈرىكىممۇ تەگلا ئاغقاندەك تۇيۇلىۋاتىدۇ.

— راستىن لاۋزىلاشقىلى تۇرۇدىڭىز، ئۆتكەنكى تەلەپىڭىزنى قوبۇل قىلىپ ئەمدى بۇ يەردىن كەتسەم بولغۇدەك.

— ئالدىرىماڭ، كېيىن بىلىسىز، مەن بىر كۆرۈپ كۆيۈپ قالىدىغانلاردىن ئەمەس. گەرچە سىز ئوتىمىزدا كۆيۈشكە، بىر ئۆمۈر كۆتۈشكە مۇناسىپ ساھىبجامال بولسىڭىزمۇ مەن يەنىلا لاۋزىلاشمايمەن. يىلاندەك تولغىنىپ تۇرغان ئەشۇ چېچىڭىز، ئايدەك جامالىڭىزغا ھۆسن قوشۇپ تۇرغان يارىشىملىق ئەتلەس كۆڭلىكىڭىز، قۇلىقىڭىزدىكى ئالتۇن زىرە، قولىڭىزنىڭ بېغىشىدىكى كۈمۈش بىلەيزۈك ... ماڭا شۇنداق يېقىملىق گۈزەل كۆرۈندىكى ... گۈزەللەر شاھى ۋىناسمۇ ئۇنىڭغا چوقۇم ھەسەت قىلىدۇ. مەن شۇ تاپتا سىزنىڭ ئاشۇ ئىككى ئۆرۈم چېچىڭىزنىڭ، ئەتلەس كۆڭلىكىڭىزنىڭ، زىرە - بىلەيزۈكلىرىڭىزنىڭ تەسىرلەندۈرۈش كۈچى ئىشقى-مۇھەببەت كۈچىدەك شۇنچە زورىمىدۇ دەپ قالدىم.

— مەن سىزنىڭ تەنقىد ئوبيېكتىڭىز بولمىسام بۇ گەپلەرنى ماڭا دېيىشتىن نېمە پايدا. ياخشىسى يەنىلا ئاشۇ مودا مەستانىلىرىنىڭ ئۆزىگە ئېيتىڭىز توزۇك.

— مالنى خېرىدار بولمىسا ساتقىلى بولمىغاندەك بۇ گەپلەر ئۇلارنىڭ قۇلىقىغا ياقمىسا نېمە ئامال، ھەتتا ئۆز سىڭلىمنىمۇ گەپكە كىرگۈزەلمىدىم. شۇڭا سىزگە كۆڭلۈمنى بوشىتىۋېلىش ئۈچۈنلا دەرد ئېيتىۋاتىمەن.

— ئۈمىدۋارراق بولۇڭ. يېڭىلىققا مۇئا-

www.uyghurkitap.com

مىلە قىلىنىشتا ياشلارنىڭ ئىمپادىلىرى جانلىنىقراق بولىدۇ. لېكىن ۋاقىت ھامان ئۇلارنى تەربىيىلەيدۇ. بەزى خاراكتېرى تۇراقسىز ياشلارنىڭ ئۆز يۇرتىدا ئەجنەبىيلەردىن بولۇۋېلىشى خۇددى كېچىدىكى ئاينىڭ شولىسى سۇدا جىلۋە قىلغانىدەكلا بىر ئىش. ئاي پاتسا ئۇمۇ يوقايدۇ.— ئايقىسىز شۇلارنى دەۋېتىپ قولىدىكى ئۈسسۇملۇك ئاسراشقا ئائىت خەنزۇ يېزىقىدىكى كىتابنى ۋاراقلىغاچ ئورنىدىن تۇردى. ئۇ ھېلىھەم سۆزلەشكە تەمشىلىپ تۇرغان ئەختەمگە قايتىلاپ دېدى:

— قوپۇڭ ئەمدى. بۇ باغقا ياشلارنىڭ مەسىلىسىنى مۇزاكىرە قىلغىلى كەلمىگەندىكەن، ئاۋۇ بىر قاتار نەشپۈتكە دورا چېچىۋېتىپ تاماققا چۈشەيلى.

ئەختەم ئېرىنچەكلىك بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ يېڭىلا دورا توشقۇزۇلغان ماشىنىسىنى ئۈششىگە ئالدى-دە، قاتارنىڭ ئەڭ ئاخىرىدىكى دورا چېچىقسىز قالغان ئىككى تۈپ ئالما قېشىغا ئاختامىلىقتىكى چالمىلارنى دەسسىگىنىچە يۈرۈپ كەتتى. ئەتىياز ئاپتىپىنىڭ چېقىنىدىن قورقۇپ بېشىغا ئاق شايى ياغلىق ئارتىۋالغان ئايقىز ياغلىقنى پېشانىسىگە سايىۋەن قىلىپ ئارتىپ يەنە بىر ئېتىز نېرىدىكى نەشپۈتلۈك قاتارغا ئۆتتى. ئۇ نوتىلىرىغا سۇ يۈگۈرۈپ، بىخلىرى بوغاز بولۇشقا باشلىغان نەشپۈت تۈپلىرىنىڭ غوللىرىغا، شاخلىرىغا قاراشقا باشلىدى. سوختا، سۆتۈن ئۆسكەن كۆچەتلەرنىڭ ئۇچلىرىدا تور تارتىپ غۇژمەكلىشىپ كەتكەن قۇرت لېچىنكىلىرى كۆپ ئىدى. تۇخۇمدىن ئەمدىلا تېشىپ چىققان قۇرتلار نەشپۈت غوللىرىدا ئۈمىلىشىپ يۈرەتتى. ئايقىز قۇرتلارنى كۆرۈپ سەل ئەندىكتى. ئۇ بىر چاغلاردا ھويلىسىدىكى ئۆرۈك تۈۋىدە قولىنى ئالا قۇرت چېقىۋېلىپ بىلىكىنىڭ كۆپتەك ئىششىپ كەتكىنىنى، ئۆزىنىڭ خېلىلا چوڭ تۇرۇپمۇ ئۇنى سىلاپ يىغلىغىنىنى ئەسلىدى. ئەسلىدىمۇ بىردىن ئۇنىڭ ئاشۇ قۇرتلارغا ئۆچلىكى تۇتۇپ كەتتى. خىروستالدەك سۈزۈك، ئۆزىنىڭ مەڭزىدەك قىزىل، ئاق ئالمىلار، سارغىيىپ پىشقان نەشپۈت، ئامۇت، ئۆرۈكلەرنى تېشىپ، سېتىپ يېگىلى بولماس ھالەتكە كەلتۈرۈپ قويىدىغان بۇ زىيانلىقلارنى قەتئىي تۈگىتىش كېرەك دەپ ئۆز-ئۆزىگە ئۈنسىز خىتاب قىلدى. ئايقىز مۇشۇلارنى ئويلاۋېتىپ ئۆز بېغىدىكى ۋە قولۇم-قوشنىلارنىڭ باغلىرىدىكى كۆچەتلىرىگە قۇرت چۈشكەنمىدۇ قانداق؟ ئىشتىن چۈشكەندىن كېيىن كۆرۈپ بېقىش كېرەك. مۇبادا ئەھۋال ئېغىر بولسا ھەر ئامال قىلىپ ئالدىنى ئېلىش لازىم دېگەننى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى. ئۇ، ئەختەم ئۆز يېنىغا كېلىپ ئۈششىدىكى دورا چېچىش ماشىنىسىنى يەرگە قويغاندىلا ئېسىگە كەلدى. ئىككىسى قالغان دورىنى بىرلىكتە ماشىنىغا قاچىلىغاندىن كېيىن قاتارنىڭ بېشىدىكى چوڭ نەشپۈت دەرىخى قېشىغا كېلىشتى-دە، ئەختەم ماشىنىنىڭ ناسوسىنى بېسىشقا تۇتۇندى. ئايقىز بولسا بۇرنىغا قېلىن ماسكا تاقاپ پۈركۈگۈچنى قولىغا ئالدى. بايا ئايقىزنىڭ نەزىرىگە چۈشكەن، كۆچەت تاجىلىرىدىكى ساناقسىز لېچىنكىلار شاخ-غوللاردا ئۈمىلىشىپ يۈرگەن قۇرتلار يامغۇردەك چېچىلىۋاتقان ئۆتكۈر دورا تەسىرىدىن شۇ ھامان يەرگە تۆكۈلۈشكە باشلىدى...

× ×

باغچىرىقنىڭ بۈگۈنكى كۈنىمۇ قاينام-

ئاشقىلىققا چۈمگەن، دېھقانلار دېگۈدەك ئېتىز ئۈستىدە يەرلەرنى ئوسا قىلىش، قىغ توشۇش، قىر - توسىلارنى تۈزەپ ئۇرۇق سېلىشتەك تۈرلۈك-تۈمەن ئىشلار كىشىلەرنى ئالدىراتماقتا. ھەر ياقتىن «ھوش ئاتاپ» ئۈنى، ئەمگەك ناخشىلىرى ئاڭلىنىدۇ. جەنۇب تەرەپتىن ئاق چوققىلىق قارا قۇرۇم تاغلىرى كۆرۈنگەن تەرەپتىن يەڭگىل باھار شامىلى يۈزلەرنى سىيپاپ ئۆتىدۇ ۋە ئېتىزلاردىكى غازاڭ، سامانلارنى ھەر ياققا ئۇچۇرۇۋېتىدۇ.

بۇنداق چاغلاردا، كىشى قەلبىدە باش باھارنىڭ مۇشۇ تۈنجى مەۋسۇمىدا ئېچىلغان كاككۈك گۈلىدەك شۇنچە پاك، غۇبارسىز، ھېچقانداق پايدا - زىيان سېلىشتۇرمىسى بولمىغان بىر ئېزگۈ ئارزۇ ئىستەك، ئەمگەكنى سۆيۈش، تەبىئەتنى سۆيۈش، ئەمگەك ۋە تەبىئەت ئۈچۈن جانپىدالىق بىلەن ئىشلەش ئىستىكى غالىب كېلىدۇ.

ئايقىز بىلەن ئەختەمنىڭ باغئېرىقىنىڭ چېتىدىكى بۇ ئالمىلىق باغدا مۇشۇنداق ئارزۇ ئىستەك بىلەن بېرىلىپ ئىشلىگىنىگە بۈگۈن يەتتە كۈن بولدى.

بۇ جەرياندا ئۇلار يېزىدىن قوشۇپ بەرگەن بىر تىلسىز يىگىتنىڭ ياردىمى بىلەن ھەر بىر تۈپ كۆچەتنىڭ يېنىغا بىر نەچچە قېتىمدىن بېرىپ، بىر نەچچە مىنۇتتىن تۇرۇپ ئاپەت چۈشۈش دەرىجىسى ۋە چاچقان دورىنىڭ ئۈنۈمىنى قايتا - قايتا كۆزىتىش ئارقىلىق باغنىڭ ئۈچتىن ئىككى قىسمىغا دورا چېچىپ تۈگەتتى. شۇ ئارىلىقتىكى ئارىلىشىش، ئۆز ئارا ھەمكارلىق ئۇلارنى بىر - بىرىگە خېلىلا يېقىنلاشتۇردى، ئارىدىكى سۆھبەت تېمىلىرىمۇ خېلىلا كۆپەيدى. ئەمما بۇ سۆھبەت تېمىلىرى يەنىلا شۇ كىشىلىك تۇرمۇش، مۇھەببەت دائىرىسىدىن ھالقىمايتتى. ئەختەم سۆزىنى ئايقىزغا، ئۇنىڭ شەخسىيىتىگە بۇرىسىلا ئايقىز گويا قىزىققۇچىغا گۆھەرنىڭ قىرىنىلا كۆرسىتىپ قويۇپ، ئۇنىڭ تەقەززالىقىنى ئاشۇرغاندەك بىرەرتە يېرىم ئۈمىدلىك سۆز، ئانچە - مۇنچە جىلۋە - ناز بىلەن ئەختەمنى بىتاقەت قىلاتتى. ئايقىزنىڭ مەقسەتلىك، پىلانلىق ھالدا قىلىۋاتقان بۇ مۇئامىلىسى ئەختەمنى ئاستا - ئاستا ئۇنى خىيالىدىن چىقىرالمايدىغان، چىرايىغا خۇپىيانە ھالدا تەلمۈرۈپ قارايدىغان ھالغا كەلتۈرۈپ قويدى. بۈگۈن چاشكا ۋاقتى بىلەن ئىككەيلەن ئەتىگەن تەڭشىگەن دورىنى چېچىپ بولۇپ كۆل بويىدىكى چوڭ ئۆرۈك دەرىخى ئاستىغا كېلىشتى. باغ ئىچىدە جىمجىتلىق ھۆكۈم سۈرەتتى، پەقەت كۆل بويىدىكى قېرى ئۆرۈك دەرىخىنىڭ كۈنگەي تەرىپىدە ئاندا - ساندا چېچەك ئاچقان شاخلاردا ئاق قۇشقاچلار ۋىچىرلىشىپ جىمجىتلىقنى بۇزاتتى. بېشىغا ئاق خادانى شەلپە، پۇتىغا چۇخەي كىيىپ شىمىنىڭ پۇشقىقىنى تۈرۈۋالغان ئەختەم بويىنىدىكى لۆڭگە بىلەن يۈز - كۆزلىرىدىكى تەرلەرنى ئېرتقاندىن كېيىن چىلەكتىن بىر قاچا سۇ ئېلىپ گۈپۈلدەپ ئىچتى. بۇ چاغدا ئايقىز بىر تۈپ ئالما دەرىخى تۈۋىدە ئولتۇرۇپ تىزلىرى ئۈستىگە قويۇۋالغان كىچىك خاتىرىگە بىر نېمىلەرنى يېزىۋاتاتتى. ئۇنىڭ باغ ئىچىدە، يەنە كېلىپ چېچەك ئاچاي دەپ تۇرغان ئالما تۈۋىدە ئولتۇرۇپ بېرىلىپ خەت يېزىۋاتقان بۇ لىرىكىلىق كۆرۈنۈشى ھەر قانداق فوتوگراف ياكى رەسسام ئۈچۈن ئەڭ ياخشى ئوبيېكتىپ بولالايتتى. تۆكۈلۈپ تۇرغان قويۇق كىرپىكلەر مۇھاسىرىگە ئالغان ئوتلۇق قارا كۆزلەر خاتىرە بەتلىرىگە

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب

مىختەك تىكىلگەن، ئىككى ئۆزۈم چېچەنىڭ يېرىمى يەردە تۆكۈلۈپ ياتقان يېلىلىدەك كەينى تەرىپىدە قىر باغرىدا تاشلىنىغلىق تۇرىدۇ، بويىنىغا چىگىپ قويغان ئاق شايى ياغلىق ئۈستىدىن باھار ئاپتىپى قارايتالمىغان ئاق - سۈزۈك بويۇنلىرى كۆرۈنۈپ قالغان. تىرناقلىرىغا خېنە يېقىلغان ئىنچىكە بارماقلىرىغا قىستۇرۇلغان قەلەم - قەغەز ئۈستىدە گاھى تېز - تېز ھەرىكەتلىنىدۇ، گاھى توختايدۇ، بەزىدە ئايقىز بىرەر ئىشنى ئېسىگە كەلتۈرەلمىگەندەك قەلەمنىڭ ئۇچىنى جىنەستەدەك قىزىل لەۋلىرىگە تەگكۈزگەن ھالدا ئالدىدىكى قايسىدۇر بىر نۇقتىغا تىكىلىدۇ. ئۇنىڭ مۇشۇ ھالەتتىكى كۆرۈنۈشى ھەر قانداق ئەركەك زاتىنىڭ جېنىنى قاقشىتىدۇ.

— نېمە يېزىۋاتىسىز؟ ئەتىدىن بېرى ئايقىزنىڭ ھەرىكىتىگە سەپ سېلىپ تۇرغان ئەختەم قىزنىڭ يېنىغا كەلگەچ سورىدى:

— سىز ئۇچۇن مەخپىي، — دېدى ئايقىز ئەختەمنىڭ ئاۋازىدىن چۆچىگەن ھالدا خاتىرىنى قول سومكىسىغا سالغاچ.

— سىزنىڭغۇ مەن ئۇچۇن مەخپىيەتلىكىڭىز كۆپ.

— مەسىلەن؟

— ئېيتايلۇق، تۇرمۇش ئىشىڭىز؟ ئوبيېكتىڭىز بارمۇ يوق؟ دېگەندەك ئىشلار.

— قىزىقكەنسىز، سىز باغقا چاچىدىغان ئادەتتىكى بىر دورىلارنىڭ ئىسمىنى مەخپىي تۇتۇسىزۇ، مەن سىزگە تېگىدىغان ئادەمنىڭ ئىسمىنى ئېيتىپ بېرەمدىمەن؟

ئەختەم بىردەمگىچە ئۈنچىقمىدى، ئۇ ئايقىزنىڭ بۇ زەربىسىدىن خېلىلا گاڭگىراپ قالغانىدى، شۇنداقتىمۇ سۆھبەتنى ئۈزۈپ قويماسلىق ئۈچۈن بىرەر نەرسە دېمىش، ئاز - تولا بەدەل تۆلەش لازىم ئىدى.

— سىزگە ئۇنى بىلىشنىڭ نەھاجىتى؟ ئەگەر كېرەك بولسا قانىچە سوردۇبىلىك جاۋاب بېرەي.

— سىزگە ئايان، مەن ئىگىلىك تىكلەش كەسپىدە ئوقۇغان، ئىگىلىكنى بىرلا ئىشتا تىكلىگىلى بولمايدۇ، كەسپىمنىڭ بۇ خىل خاراكتېرى مېنى ئەتراپىمدىكى ھەممە نەرسىگە قىزىقىشقا ئۈندەيدۇ، لېكىن خاتىرجەم بولۇڭكى مەن ئۇ دورىلارنىڭ ئىسمىنى بىلىۋالغىنىم بىلەن سىزنىڭ تېخنىكا پونكىتىدىكى قەدىرلىك ئورنىڭىزنى تارتىۋالمايمەن.

— مەن ھەر نەرسىنى بېرىشكە تەييار.

— كېرىكى يوق.

قارىماققا ئىستىھزامۇ، چاقچاقمۇ بىلگىلى بولمايدىغان بۇ سۆزگە ئەختەم ئانچە ئېرەن قىلمىدى، خاپا بولۇپمۇ كەتمىدى، چۈنكى ئۇ، ھازىر ھەر ئامال قىلىپ ئايقىزنىڭ سۆيگەن يىگىتى بارمۇ يوق دېگەننى ئېنىقلاپ كۆرۈش ئويىدا پايىپېتەك ئىدى. ئايقىزدىن مۇشۇ ھەقتە بىرەر ئۇچۇرغا ئىگە بولۇش، ئامال بولمىغاندا شەھەرگە كىرىپ ئۇنىڭ بىلەن بىرگە ئوقۇغان ساۋاقداشلىرىدىن ئېنىقلاش، مۇبادا «بېشى باغلاقلىق» بولمىسا ھايال بولماي توي قىلىش تەلىپىنى قويۇش پىلانىنى كۆڭلىگە پۈككەنىدى. ئايقىز بىلەن ئەختەم سۆيگۈ - مۇھەببەت ئىشىدا ئوخشاشلا بىتەلەيلەردىن ئىدى. تاللاشنىغۇ تاللىدى، كۆڭلىنىڭ كەينىگىمۇ كىرىپ ئەخلاق، ئىقتىدار دېگەنلەرنىمۇ ھېسابقا ئېلىپ تاللىغان، ئۆلچەمگە توشىدىغان، تىرناقتا توختايدىغان نامزاتلار بىلەن. ئالىي مەكتەپ ھاياتىنىڭ كېيىنكى يىللىرىنى گۈزەل ھېسسىيات، رومانتىك خىياللار قۇچىقىدا توي - جاي ئۆتكۈزۈشتى.

لېكىن ياشلىقتىكى بەگباش كۆكۆل نا-
زاتلارنى تاللىيالىغىنى بىلەن ئۇنىڭ يۇر-
تىنى تاللىيالمايدىكەن. ئوقۇش تۈگىگەن
چاغدىكى ئېھتىياج ئاساس
قىلىنىدىغان رەھىمسىز تەقسىمات ۋە ئاتا-
ئانا رايى بۇ كاككۇك بىلەن زەينەپلەرنى
«بىرى باغدا، بىرى تاغدا» ئەھۋالغا كەل-
تۈرۈپ قويغانىدى. ئايقىز ئوقۇش ھاياتى-
نىڭ كېيىنكى بىر يىلى ئىچىدە كۆكۆل بې-
رىشىپ، ياخشى كۆرۈشۈپ ئۆتۈشكەن ئۆ-
زۈمچىلىك جۈرئەت دېگەن يىگىت بىلەن
ئاتا - ئانىسىنىڭ كەسكىن رەت قىلىشى
نەتىجىسىدە «مەڭگۈ دوست ئۆتۈش» دېگەن تە-
سەللىي گەپلەر بىلەن ئۆز كۆڭۈللىرىنى بەزلە-
شىپ، ياش تۆكۈپ ئايرىلىشقان. ئەختەم-
مۇ يۇرتىدىن ياخشى كۆرگەن، كەلگۈسىدە
بەختلىك ئەر - خوتۇن بولۇپ ئۆتۈشكەچىن
ۋەدىلەر قىلىشقان ئاق پىشماق، زىلۋا بوي،
كۆلكە چىراي رىزۋان دېگەن تەشقەرلىك
قىزنى ئاتا - ئانىسى كىچىكىدىلا بىر تۇغ-
قىنىنىڭ ئوغلىغا «بېشىنى چېتىپ» قويغىنى-
ئۈچۈنلا نائىلاج تاشلاپ كەلگەن. شۇنىڭدىن
بېرى باغرىنى جۇدالىق خەنجىرى تىلىپ
ھىجران چۆلىدە تەشنالىق ئازابىنى تارتى-
ۋاتاتتى. شۇ تاپتا ھەر ئىككىسىنىڭ كۆكۆل
پازىسى بوش، بۇ بوشلۇقنى ئامەتلىك،
بەيگىدە ئۈزۈپ چىقالايدىغان بىرسى ئىگ-
گىلىشى كېرەك.

× ×

باغقا دورا چېچىش ئاخىرلىشاي دېگەن-
سېرى ئەختەمنىڭ ئەندىشىسى كۆپىيىشكە
باشلىدى. ئۇ ئايقىزدىن ئايرىلىپ قېلىش-
تىن ئەنسىرەيتتى. شۇڭا ئىشنى ئىمكان بار
كەينىگە سوزۇشقا تىرىشاتتى، چۈنكى ئۇ ئا-
شىق ئىدى، ئايقىزغا مەھلىيا بولۇپ قال-
غانىدى. ئايقىزنىڭ ئايدەك ھۆسنى جامالى،
ئۇزۇن، ئۇندۇزدەك قارا چاچلىرى، مىجە-
زىدىكى قەتئىيلىيەت، دېھقان قىزلىرىغا
خاس ئىشچانلىق ۋە ئوچۇق كۆڭۈللىكى
ئەختەمنى ئاللىقاچان كۆكۆل تەسلىمناممى-
سىغا قول قويۇشقا مەجبۇر قىلغانىدى.

بۈگۈن باغقا دورا چېچىشنىڭ ئاخىرقى
كۈنى، چىتلاق يېنىدىكى ئىككى قاتار كۆ-
چەتكە دورا چېچىپ بولسىلا بۇ يەردە ئىشى
تۈگەيدۇ، ئەختەم بۇ يەردىن كېتىدۇ. شۇڭا
ئايقىزغا كۆڭلىدىكى گەپلەرنى دەۋېلىشى
كېرەك. چۈشتىن كېيىن سايىم شاگجاك ئىش
تاپشۇرۇۋالغىلى كەلسە، ئۇ چاغدا سۆزلە-
شىشكە تېخىمۇ پۇرسەت چىقمايدۇ. ئەختەم
قەتئىي نىيەتكە كەلدى. ئەمدى ئۇ كۆكۆل
تەلىپىنى ئايقىزغا ئېيتىدۇ، لېكىن ئەختەم
ئۇنىڭ مىجەزىنىڭ چۈسلۇقىنى، قىزلىق غۇ-
رۇرىنى ئوبدان بىلگەچكە دەماللىقچە مۇد-
دىئاغا ئۆتمەي باشقا ئىشلار توغرىسىدا،
ئۆتكەندە ئايقىز سورىغان زىرائەتلەرگە
چاچىدىغان دورىلار ۋە ئۇنىڭ نىسبىتى،
ۋاقتى قاتارلىق مەسىلىلەر ھەققىدە گەپ
ئېچىپ، ئاخىرىدا ئەھۋالغا قاراپ ئىش كۆرۈش
ياكى خەت ئارقىلىق تەلىپىنى ئوتتۇرىغا
قويۇش كېرەك.

— قارالىڭ، بۈگۈندىن قالسا دورا چې-
چىشقا بولمىغۇدەك، كۈنگەي تەرەپنىڭ چې-
چىكى ئېچىلىشقا باشلاپتۇ، — دېدى ئايقىز
قاتارنىڭ بېشىدىكى ئالما تۈۋىگە ئەمدىلا
دورا چېچىش ماشىنىسىنى قويۇۋاتقان ئەخ-
تەمگە قاراپ.

— ھاۋا بۈگۈنكىدەك ئوچۇق بولسا ئۈچ
كۈن ئىچىدە ئاساسەن چېچەك ئېچىلىپ بو-
لىدۇ، ئۇ چاغدا دورا چېچىشقا بولمايدۇ.
دورا چېچىشنىڭ ۋاقتىنى توغرا بەلگىلەش-
نىڭ مەھسۇلاتقا بولغان تەسىرى چوڭ.

— ئىككىنچى قېتىم چېچىپ يۇرمەسمىز

www.uyghurkitap.com

ئەمدى، مۇشۇنىڭ بىلەن مېۋە پىشار.

— ئالمىنىڭ ياڭاقتەك بولغان چېغىدا ئىككىنچى قېتىملىقىنى چاچماسلىق بولمايدۇ. ئۇ چاغدا ئۈزەك قۇرتىنىڭ بىرىنچى ئەۋلادى تۇخۇمىدىن چىقىدۇ - دە، ئالمىنى تېشىپ كىرىپ مېغىزىنى يېيىشكە باشلايدۇ.

— بولدى، بۇ گەپلەرنى قويۇڭ، سىز بۈگۈن كەتمەكچىمۇ؟

— ئەتە ماڭسام مۇمكىن، ھەيدىۋەتمەكچىمىز بارمۇ نېمە؟ سىزگە دېمىسەم بولمايدىغان گەپلىرىم بار.

— يەنە نېمىمۇ دەرسىز ماڭا؟ نەچچە كۈندىن بۇيان ئارىمىزدا قىلىشمىغان گەپمۇ قالمىدى. ياخشىسى ئەمدى كەچلىك زىياپەتنى يەپ ئەدەبلىك مېھمان قاتارىدا ئۇزاڭ، سىزگە بەخت تىلەيمەن. ھازىر مەن كۆڭلۈمنى ئاۋۇندۇرىدىغان سۆزلەرنى ئاڭلاشنى خالىمايمەن.

— كۆڭۈلنىڭ مەيلىنى — سىنى ئۆزىگە مەپتۇن قىلىۋالغان كىشىگە بايان قىلمىش دەخلى - تەرۇزگە ئۇچرىمايدىغان ئىنسانىي ھوقۇق. مەن ئەرزۇ ھالىمنى سىزگە ئېيتتىمەن. ھالىمغا يېتىش - يەتمەسلىك ئىختىيارىڭىزدا. سىزگە يەنە دورا چاچقاچ باغ پەرۋىشىگە ئائىت بەزى ئىشلارنى دەي، كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىۋېلىڭ، ئەسقېتىپ قالىدۇ.

— باغ پەرۋىشى توغرىسىدا سۆزلىگىنىز قۇلىقىمغا ياقىدۇ ئەختەم. باغچىلىقلارنىڭ كىرىمىنىڭ يېرىمى باغۋەنچىلىكتىن كىرىدۇ. شۇڭا ئۇلارنى بېيىتىش ئۈچۈن چوقۇم زىيانداشلارنى ئىلمىي يوسۇندا يوقىتىش بەك زۆرۈر ئىكەن. مەن كۈزگە يېقىن يېزا بويىچە باغۋەنچىلىك كەسپىي ئائىلىلەرگە مۇشۇ ھەقتە كۇرس ئاچماقچى، بۇنىڭ ئۈچۈن قوللانما لازىم. ئەمما كۆپىدۇم - پېشتەم دېگەن گەپلىرىڭىزنى ئاڭلىغىم يوق.

— دېدىمغۇ كۆڭۈلنىڭ ئىشىدا ھەر كىم ئۆزىگە سۇلتان، مەن پەقەت ئىلتىماسلا قىلالايمەن، سىز ئويلىنىپ باقارسىز...

ئايقىز ئەختەمنىڭ باغ پەرۋىشى توغرىسىدىكى سۆزلىرىگە خېلىدىن بېرى تەقەززا ئىدى. ئۆتكەندە ئالما تۈۋىدە ئولتۇرۇپ خاتىرىگە يېزىۋاتقىنىمۇ مۇشۇ ھەقتە ئىگىلىگەن ماتېرىياللار ئىدى. بۈگۈن ئەختەم ئۆزلۈكىدىن سۆزلەپ بېرىمەن دەۋاتىدۇ، بۇ بىر ياخشى پۇرسەت. يەنە كېلىپ ئەختەم ئايقىزغا تۇرمۇش، مۇھەببەت توغرىسىدا سۆز قىلسا ئۇنى ئەيىبلىگىلى بولمايدۇ. ئۇ بۇنىڭغا ھوقۇقلۇق. چۈنكى ئەختەم ھازىرچە ئۆرۈمچىلىك جۇرئەتنىڭ ئورنىنى باسالمىسىمۇ ھەر ھالدا «تۇتسا سېپى، قىچقارسا ئېتى بار» يىگىت. ئايقىز بىللە ئىشلەش جەريانىدا ئۇنىڭ خىزمەتتە مەسئۇلىيەتچان، ھالاللىق بىلەن ئىشلەيدىغان بالا ئىكەنلىكىنى كۆردى. شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئەختەمنىڭ قايسى يېرى بولمايدىغانلىقىنىمۇ ھېچ بىلەلمىدى. ئۇنىڭ ئەختەمنىڭ كۆڭلىنى رەت قىلىشىمۇ دەل مۇشۇ خىل گاڭگىراشتىن كېلىپ چىققانىدى.

ئەختەم ئۈچۈن ئايقىز بىلەن بىرگە ئىشلەيدىغانلىغا ئاران بىر سائەتلا پۇرسەت قالدى. ئاخىرقى قاتاردىكى يىگىرمە تۈپ كۆچەتكە دورا چېچىۋېتىسىلا جۇدالىق سائەتلىرى باشلىنىدۇ. شۇ ۋەجىدىن ئۇ ماشىنىنىڭ ناسوسىنى باسقاچ، شايى ياغلىقتا بېشىنىڭ كۆزىدىن باشقا ھەممە يېرىنى يۆگەپ پۈركۈگۈچنىڭ سېپىنى ئىككى قوللاپ تۇتۇپ ئالمىغا دورا چېچىۋاتقان ئايقىزغا ئىلتىجا قىلدى:

— كېيىمىنى ئالغاچ ئىشلەڭ، ھېچبولما-

مىغاندا كۆچەتلەرگە چاچىدىغان دورىلارنى ۋە تەگىشەش ئىسپىتىنى دەپ بېرەي، ئۆزۈمنىڭ شەخسىي تىلەكلىرىمنى ھەر قانداق ۋاستە بىلەن سىزگە ئىپادە قىلالايمەن. ئۈزەك قۇرت... بىر يىلدا ئىككى قېتىمدىن ئۈچ قېتىمغىچە كۆپىيىدۇ. قىشتا لىپچىنكا ھالىتىدە ياشايدۇ، ئەتىيازدا ئۆرۈك چېچەكلىگەندە قورچاققا، ئاندىن كېپىنەككە ئايلىنىپ تۇخۇم سالىدۇ. يېتىلگەنلىرى ئالمىنى تېشىپ، مېغىزىنى يەيدۇ. يوپۇرماق كانىسى مېۋىلەر پىشاي دېگەندە يوپۇرماققا چاپلىشىپ ئۇنىڭدىن ئوزۇقلۇقنى سۈمۈردۇ. نەتىجىدە يوپۇرماقتا خىلوروفىل ماددىسى كەملەپ فوتوسىنتېز ئاجىزلايدۇ. نەتىجىدە مېۋىگە بارىدىغان ئوزۇقلۇق كەملەپ، قەنت ماددىسى ئازىيىدۇ. ئۈزەك قۇرتقا جوجى خىلىدىكى دورىلاردىن شامى جوجى، ياڭلى جىڭجو دېگەن دورىنى چاچىمىز. يوپۇرماق كانىسىغا سەنلۇشا ميەنچۇنى ئىشلىتىمىز. بۇ دورىلاردىن بىر مويەردىكى كۆچەتكە ئون بەش گرام چېچىلىدۇ. دورىنى تەگىشكەندە بۇنىڭغا ئەللىك گرام سۇ قوشۇلىدۇ. چېچىش دائىرىسى ئالما، نەشپۈت ئۆرۈك، شاپتۇلدىن ئىبارەت...

— سىزگە رەھمەت، ماڭا ناھايىتى ياخشى دەرس بولدى. ئاساسلىق بىلىملەرنى ئۇقۇۋالدىم. ئەگەر يېڭى ئىشقا دۇچ كەلسەم سىزنى ئىزلەرمەن.

— ئۆزۈمنىڭ مۇشۇ توغرىسىدىكى بىر يازما ماتېرىيالىمنى سىزگە قالدۇرۇپ كېتەي، پايدىلىنارسىز.

— ئۇ ئەگىشتۈرگىنىزنى ماڭا بېرىشكە قانداق چىدىدىڭىز؟

— مەن ھازىر سىزگە يۈرىكىمنى بېرىشكىمۇ تەييار ئايقىز.

— يۈرىكىڭىز ماڭا كېرەك بولمىسىچۇ؟ شۇ تاپتا سىز نېمىلەرنى ئويلايسىزكىن ئەختەم، بىز ھازىردىن باشلاپ سىلەرنىڭ تېخنىكا پونكىتى بىلەن بولغان دوگۋارنى ئەمەلدىن قالدۇرىمىز. بۇنىڭدىن كېيىن بۇ باغنىڭ پەرۋىشىنى، يېزىدىكى ھەممە باغنىڭ دورا چېچىش ئىشىنى ئۆزىمىز قىلىمىز. تەشكىل باشتىلا مېنى سىزنىڭ مۇشۇ ھۈنىرىڭىزنى ئامال قىلىپ ئىگىلەشنى تاپشۇرغان. بۇ ئىشنى ئۆزىمىز قىلساق يېزىغا ھەر يىلى قىرىق - ئەللىك مىڭ يۈەن پۇل تېجىلىپ قالىدۇ. يېزا بۇ پۇلنى ئېرىق - ئۆستەڭ قۇرۇلۇشى، يېزا ئىگىلىكىنى ماشىنىلاشتۇرۇش، يېڭى سورتلارنى كىرگۈزۈش قاتارلىق ئىشلارغا سەرپ قىلىدۇ. ئۆز كۆچىگە تايىنىش باغۋەنچىلىقلارنىڭ بۇنىڭدىن كېيىن ماڭىدىغان يولى، مېنىڭمۇ ئېتىقادىم.

ئەختەم ئايقىزنىڭ سۆزلىرىنى ھەيرانلىق، سۆيۈنۈش ھېسسىياتى بىلەن ئاڭلىدى. بۇ سۆزلەر گويا مەشۇقىنىڭ ئاشىقىغا ئېيتىۋاتقان ئىشقى - مۇھەببەت قوشىقىدەك ئەختەمنىڭ ئايقىزغا بولغان شەيدالىقىنى تېخىمۇ ئاشۇردى.

— مۇشۇ يوللا باغۋەنچىلىكنىڭ بەخت يولى، — دېدى ئەختەم ھاياجانلىنىپ، — دوگۋار بۇزۇلسىمۇ ئوتتۇرىمىزدىكى رىشتە ئۈزۈلمىسۇن دېگەن ئارزۇدىمەن. ئەمما مەن سىزنىڭ ماڭغان يولىڭىزنى قەتئىي قوللايمەن.

— قوللايمەن دېگىنىڭىز ئېغىزدىكى گەپقۇ ھەقىچان، شەھەرگە قايتقىنىڭىزدىن كېيىن بۇ يەرلەر چۈشىڭىزگىمۇ كىرمەس.

— ياق ئايقىز، مېنىڭ باغۋەنچىلىقتا مېھرىم چۈشۈپ قالدى. بۇ يەردىكى ھەممە ئادەملەر، دەل - دەرەخ، گۈل - گىياھلار مېنى ئۆز باغرىغا چىللاۋاتقاندەك تۇيۇلىدۇ. سىز مېنىڭ ھۈنىرىمنى ئوغرىلاپلا

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قالماي يۈرىكىمنىمۇ ئوغرىلىدىڭىز، مېنى بۇ يەردىن مەڭگۈ كەتمەس ھالغا كەلتۈردىڭىز...

— قاراڭ ئەختەم، ئۇلار كېلىپ قالدى، بىزنى چاقىرغىلى كەلگەن ئوخشىمامدۇ؟

بايا ئەختەمنىڭ سۆزلىرىدىن ئويچان، غەمكىن ھالەتكە كۆچكەن شوخ، ئويناق كۆزلەر يەنە چولپان يۇلتۇزدەك پارلاپ ئىللىق نۇر چېچىشقا باشلىدى. چىرايدا تەبەسسۇم جىلۋە قىلدى. لېكىن ئەختەم ئۇنىڭ بۇ ھالىتىدىن ھېچقانداق بىر ئىپادە تاپالمىدى. ئۇلار باغ ئىشىكى ئالدىدا سايىم قاتارلىق كىشىلەرنىڭ ئۆزلىرىنى كۈتۈپ تۇرغانلىقىدىن دوراچچىش سايىنىلىرىنى يىغىشتۇرۇپ ئالما قاتارلىرىنى بويلاپ باغ ئىشىكى تەرەپكە مېڭىشتى. ئىشىك تۈۋىگە بارغىچە بولغان پۇرسەتتىنى غەنىيمەت بىلگەن ئەختەم ئايقىز بىلەن ياندىيان مېڭىپ تۇرۇپ دېدى:

— بىر نېمە دەڭ ئايقىز، مېنى نائۈمىد قىلماڭ.

— ھايات مۇساپىسىنىڭ بىرىنچى قەدىمىدىلا خاتالاشقان كىشى ئىككىنچى قەدىمىنى ئويلىنىپ باسسا بولمايدۇ ئەختەم. مەن يۇرتۇمنى، مۇشۇ باغچىلىقنى دەپ ئۆزۈمچىدىن بىر نازىنىنىڭ ئوغلىنى تاشلاپ بۇ يەرگە كەلگەن. ئۇ ماڭا بەخت، شۆھرەت ۋەدە قىلغانىدى. لېكىن مېنىڭ بەختىم باغچىلىق بىلەن چىڭ باغلانغان. باغچىلىقلارنىڭ دولىسى ئاپتاپ كۆرسە مېنىڭ بەخت گۈلۈمنىڭ ئېچىلغىنى. سىزگە دەيدىغىنىم پەقەت مۇشۇلا، ئەمدى سىز ئويلاپ ئىش كۆرۈڭ...

— ھارمىغانسىلەر، سىلەرنى ساقلاپ ھاردۇق، تاماقلار سوۋۇپ قالدى.

سايىم شاڭجاڭنىڭ سۆزى ئەختەمنى ئوي خىيالدىن سەگىتتى. باغ پەرۋىشىنىڭ ئاخىرلاشقانلىقىغا ئائىت بىردەملىك گەپ-سۆزلەر ئاياغلاشقاندىن كېيىن ئايقىز بىلەن ئەختەم كەلگەنلەر بىلەن بىرلىكتە يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ مېھمانخانىسىدا ئەختەمنى ئۇزىتىش ئۈچۈن تەييارلانغان زىياپەتكە قاتنىشىش ئۈچۈن مېڭىشتى.

ئەختەم يولدا يېزا كادىرلىرىنىڭ رەھمەت، بارىكاللالىرىنى ئاڭلىغاچ كېتىۋېتىپ بايا ئايقىزنىڭ دېگەنلىرىنى كاللىسىدا مۇلاھىزە قىلاتتى. ئۇنىڭدىن ئۆزىگە پايدىلىق بىرەر ئۈچۈرنىڭ بولۇشىنى تىلەيتتى. تۇساتتىن ئۇنىڭ قەلبى خۇددى قاراڭغۇ ئۆي ئېلېكتر يورۇقىدا يورۇغاندەك، تەپەككۇردە ئايان بولغان بىر مەنادىن سۆيۈنۈپ كەتتى. يەنە ئايقىز ئۇنىڭ قۇلىقىغا «سەن باغچىلىق ئۈچۈن ئىشلىسەڭ، مەن سېنى سۆيىمەن» دەپ پىچىرلىغاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى. ئەختەم ئايقىزنىڭ خۇشال كەيپىدىن، ئۆزىگە رازىمەنلىك بىلەن قاراشلىرىدىن ئاستا-ئاستا بۇ مەنانىڭ راستلىقىغا چىن پۈتكەندەك بولۇپ خۇشاللىق ۋە سۆيگۈ بەختىيارلىقى بىلەن زىياپەت مەيدانىغا كىردى. كىرگەندە ئايقىز ئۇنىڭ يېنىدا بىللە بار ئىدى...

1991-يىل ئاۋغۇست، خوتەن.

ھەيران قىلىش

(ھېكايە)

ئىمىن راشىدىن

بۇ چوڭ شەھەرنىڭ ئىشچى - خىزمەتچىلىرىنىڭ ئىشتىن چۈشكىنىگە ئالاھىزەل بىر سائەتتىن ئاشقانىدى. بۇ چاغ تاماق يەپ بولۇپ ئارام ئېلىۋاتقان باشلىقلارنىڭ ئۆيىگە بېرىپ كەڭ - كۆشادە مېھرى - شەپقەت ئالماشتۇرغىلى، ئېھتىياج ئالماشتۇرغىلى، بىر قەدەر قىيىن مەسىلىلەرنىمۇ ئاسان ھەل قىلغىلى بولىدىغان مەزگىل ئىدى. بىز دەل مۇشۇ پەيتنى تاللاپ، بۇنىڭدىن بەش يىل ئىلگىرى ناھىيىمىزگە ھاكىم بولغان، ھازىر بىر نازارەتنىڭ خىزمىتىگە رىياسەتچىلىك قىلىۋاتقان كىشىنىڭ ئۆيىنى نىشانلاپ ماڭدۇق.

نازىرنىڭ ئايالى بىزنى مېھمانخانىغا باشلاپ كىرگەندە، ئۇ كىشى سافادا راھەتلىنىپ ئولتۇرۇپ گېزىت كۆرۈۋاتقانىكەن. نازىرنىڭ ناھىيىمىزدە تۇرغان چاغدىكى شامال سوقۇپ كەتكەن قۇرغاق ياداڭغۇ چىرايى بۇ شەھەرنىڭ نەمخۇش، ساپ ھاۋاسىدا پارقىراپ كېتىپتۇ، ئۇنىڭ كەڭ قورساق، مەردانە خاراكتېرىگە نازىرلىق سالاپىتى قوشۇلغاندىن باشقا ھېچقانچە ئۆزگىرىش بولماپتۇ.

نازىر بىز بىلەن قىزغىن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى، ئۇنىڭ ئاقپىشماق، كۆزلىرى چوڭ كەلگەن ئايالى، يېقىملىق كۈلۈمسىرىگەن ھالدا، ھەر قانداق مېھمانغا تاقابىل تۇرغىلى بولىدىغان كىچىك - كىچىك تەخسىلەردىكى تەييار نېمەتلەرنى ئارقا - ئارقىدىن كەلتۈرۈشكە باشلىدى. پەتنۇس بىلەن ھەممىمىزگە چاي تۇتتى.

نازىر كۆرۈشۈش جەريانىدا ئىدارىمىزنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى ياسىننىڭ ئىسمىنى، مالىيە بۆلۈمىنىڭ باشلىقى ئابدۇقادىرنىڭ ئىسمىنى تولۇق ئېيتىپ سالاملاشتى، ھەتتا مەندەك ئاددىي شوپۇرنىڭ ئىسمىنىمۇ ئۇنتۇپ قالماپتۇ. نازىرنىڭ بىزنىڭ ئىسمىمىزنى ئۇنتۇپ قالمىغانلىقىدىن ناھايىتى خۇرسەن بولدۇق. ياسىن جۈيجاڭ، نازىرنىڭ ئانىسى — سارىخان ئانىدىن ئالايتەن ئېلىپ كەلگەن بىر پارچە خەت بىلەن بادام مېغىزى قاچىلانغان خالتىنى سومكىسىدىن چىقىرىپ نازىرغا تۇتتى ۋە ئۆزىنىڭ سارىخان ئانىنى يوقلاپ ھالىدىن خەۋەر ئېلىپ تۇرغانلىقىنى، سالامەتلىك ئەھۋالىنىڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى سەممىيلىك بىلەن ئوتتۇرىغا قويدى، نازىر بۇنىڭدىن ناھايىتى خۇرسەن بولدى.

نازىر ئۆزى توغۇلۇپ ئۆسكەن سۆيۈملۈك يۇرتقا ۋە بىزدەك يۇرتداشلىرىغا ئۆزىنىڭ قىزغىن كۆڭلىنى ئىزھار قىلىشقا

باشلىدى. ھەر خىل سەيلەر كەلتۈرۈلدى، ئالىي دەرىجىلىك ھاراق بوتۇلكىلىرىنىڭ ئاغزى ئېچىلدى، نازىر بىر ياندىن ھاراق قۇيغاچ، بىر ياندىن چاقچاق قىلىپ كۈلگەچ سورۇن كەيپىياتىنى ئەۋج ئالدۇرۇشقا باشلىدى، ياسىن جۇيجاڭمۇ ئۆزىنىڭ كېسەلىنى ئۇنتۇپ نازىرنىڭ كۆڭلىنى قوبۇل قىلىشقا باشلىدى، ئارىلىقتا ياسىن جۇيجاڭ چاندۇرماستىن ماڭا كۆز قىسىپ قويدى، مەن دەرھال ئەسلىدىكى ئورۇنلاشتۇرۇش بويىچە نازارەت قوروسىغا چىقىپ، ئۇ يەردە توختىتىپ قويۇلغان ماشىنىنىڭ ئارقا تەرىپىنى ئېچىپ يەشىك ۋە تاغارلارنى نازىرنىڭ ئاشخانىسىغا ئەكىردىم، بىز ئېلىپ كەلگەن نەرسىلەر ئىچىدە يۇرتىمىزنىڭ ئالاھىدە مەھسۇلاتلىرى، ھەتتا داڭلىق پىچاقلىرىمۇ بار ئىدى. نازىرنىڭ خانىمى «ھەر قايسىلىرى تولىمۇ بىسەرەمجان بولۇشۇپتىلا» دېگەچ بۇ نەرسىلەرنى قوبۇل قىلدى. مەن چاندۇرماي كىرىپ يەنە قىزغىن ئولتۇرۇشنى داۋام قىلدۇردۇم. نازىر مېنىڭ ھەرىكىتىمدىن گۇمانلانغان بولسا كېرەك، ئاستا ئورنىدىن سۇغۇرۇلۇپ تاشقىرىقى ئۆيگە چىقىپ كەتتى. مەن دەككە-دۈككە ئىچىدە ئىشىكنىڭ قىيا يوچۇقىدىن قارىدىم. نازىر ئايالى بىلەن ئاشخانىغا كىرىپ كەتتى. مەن كۆرگەن ئەھۋالنى ياسىن جۇيجاڭغا ئاستا شىۋىرلاپ ئېيتتىم، ھەممىمىز گەپ-سۆزنى توختىتىپ سۈكۈناتقا چۆمدۇق، ياسىن جۇيجاڭ تەشۋىشلەنگەن ھالدا:

— نازىر بىز ئېلىپ كەلگەن نەرسىلەرنى قانداق چۈشىنەر؟ — دېدى.

ئابدۇقادىر كوجاڭ ئىشەنچ بىلەن:

— نېمە دەپ چۈشىنەتتى، ئۆز يۇرتىنىڭ كۆڭلى، دەپ چۈشەنمەمدۇ، — دېدى.

ھەممىمىز نازىرنىڭ قايتىپ كىرگەن چاغدىكى چىرايىنى كۆزىتىشكە تەييارلىنىپ تۇردۇق، بىزنىڭ قارىشىمىزچە ئەگەر نازىرنىڭ چىرايى تۇتۇلغان ھالدا كىرسە، بىز ئېلىپ كەلگەن نەرسىلەرنى سوۋغا-سالام دەپ چۈشەنگەنلىكىنى، بۇنىڭدىن نارازى بولغانلىقىنى، ئەگەر ئۇنىڭ چىرايىدا ئاۋۋالقىدەكلا خۇشخۇي كۈلۈمسىرەش بولسا بىزدىن مەمنۇن بولغانلىقىنى بىلگەن بولاتتۇق. شۇڭا، بىزنىڭ سىنچى كۆزلىرىمىز نازىرنىڭ چىرايىنى كۆزىتىشكە باشلىدى.

مانا، نازىر ئىشىكتىن كىرىپ كەلدى، ئۇنىڭ چىرايىدا بۇرۇنقىدىنمۇ ئۆتەرەك خۇشخۇيلۇقنى بايقىدۇق، بىزدىكى ئەندىشىچىلىك كەيپىياتنىڭ ئورنىنى خۇشاللىق بىلەن ئۈمىد گىرەلىشىپ كەتكەن بىر خىل كەيپىيات ئىگىلىدى.

نازىر كۈلۈپ تۇرۇپ:

— نېمانچە ئاۋارە بولدۇڭلار، بۇنداق قىلىشنىڭ ھاجىتى يوقتىغۇ؟ — دېدى.

— ئاز بولسىمۇ يۇرتىمىزنىڭ كۆڭلى، — دېدى ياسىن جۇيجاڭ كۈلۈمسىرەپ.

— يۇرتىمىزنىڭ كۆڭلىگە رەھمەت، — دېدى نازىر. ئاندىن بىزنىڭ قايسى مېھمانخانىغا چۈشكەنلىكىمىزنى، قانچىنچى نومۇرلۇق ياتاققا چۈشكەنلىكىمىزنى تەپسىلىي سورىدى. مەن نازىرنىڭ بۇ سوراقلىرىدىن ئۇنىڭ ياتاققا يوقلاپ بارىدىغانلىقىنى قىياس قىلدىم.

— بىرەر ئىش بىلەن كەلگەنمىدىڭلار، — دەپ سورىدى نازىر.

— شۇنداق، — دېدى ئابدۇقادىر كوجاڭ، ئاندىن سومكىدىن بىر دوكلاتنى ئېلىپ نازىرغا سۇندى، دوكلاتتا ئۈچ قەۋەتلىك بىناغا ئۇل سېلىنىپ بولغانلىقى، قۇرۇلۇشنى داۋاملاشتۇرۇشقا پۇل لازىم ئىكەنلىكى

ئوتتۇرىغا قويۇلغانىدى.

نازىر دوكلاتقا بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىققاندىن كېيىن يانچۇقىدىن قەلىمىنى ئېلىپ ئۆزىنىڭ تېلېفون قويۇلغان ئۆيىگە چىقىپ كەتتى. بىردەمدىن كېيىن نازىرنىڭ «ۋەي! ۋەي!» دەپ تېلېفون بەرگەن ئاۋازى ئاڭلاندى.

نازىر قېشىمىزدا بولمىغان ۋاقىتتىن پايدىلىنىپ ھەممىمىز بىر-بىرىمىزگە قاراپ مەنىلىك كۈلۈمسىرەشتۇق. ياسىن جۇيجاڭ باش بارمىقىنى چىقىرىپ نازىرغا ئاپىرىن ئوقۇدى، چۈنكى بىزنىڭ پەرىزىمىزچە نازىر بىزنىڭ دوكلاتىمىزغا تەستىق سېلىپ، ئۇنى ھەل قىلىشنى تېلېفون ئارقىلىق ئورۇنلاشتۇرۇۋاتاتتى.

نازىر قايتىپ كىرگەندىن كېيىن سورۇننىڭ كەيپىياتى تېخىمۇ ئەۋج ئېلىپ خۇشاللىقىمىز مەۋج ئۇردى. كىنوخانىنىڭ ئالدىدىن ئېلىپ كېلىنگەن بەررە كاۋاپ، توخۇ پاچاقلىرى بىزنىڭ جوزىمىزدىن ئورۇن ئېلىشقا باشلىدى. نازىر بىزنىڭ مېھمانخانىغا قايتىپ كېتىش تەلىپىمىزنى رەت قىلىپ بىزنى يېمەكلىكلەرگە رىغبەت قىلدى. ئولتۇرۇش ئۇزۇن داۋام قىلدى، ئاخىرىدا ھەر بىرىمىزنىڭ ئالدىغا ھورى پۇرقىراپ تۇرغان بىر قاچىدىن شورپا كەلتۈرۈلدى.

ھەممىمىز ھېلىقى شورپىلارنى بىر تەرەپ قىلىپ بولغاندىن كېيىن قايتىش تەلىپىمىزنى ئوتتۇرىغا قويدۇق. نازىر ۋە ئۇنىڭ ئايالى تەلىپىمىزگە تەسلىكتە قوشۇلۇپ، ماشىنا نازارەت قورۇسىدىن ئايرىلغانغا قەدەر بىزنى ئۇزىتىپ تۇردى.

بىز ماشىنىدا مېھمانخانىغا كېتىۋاتقاچ نازىرنى بىئولدى دېگۈچە ماختىدۇق، لېكىن ئىدارە باشلىقىمىز ياسىن يەنىلا ئەنسىرەپ:

— نازىر پاك-دىيانەتلىك بولۇش ئاساسا تەكىتلىنىۋاتقان پەيت، بىز ئېلىپ كەلگەن نەرسىلەرنى باشقىچە چۈشىنىپ قالمىسىلا بولاتتىغۇ؟ — دېدى.

— نېمە دەپ باشقىچە چۈشىنىپ قالىدۇ، بىز ئۇ نەرسىلەرنى ئۆزىمىزنىڭ شەخسىي ئىشىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن ئېلىپ كەلمىسەك، — دېدى ئابدۇقادىر كوجاڭ.

— بىزنىڭ دوكلاتىمىزدا ئوتتۇرىغا قويۇلغان نەرسىلەر دۆلەتنىڭ ئىشى تۇرسا، — دېدىم مەنمۇ ماشىنامنىڭ خوتىنى يەڭگۈشلەۋېتىپ.

ئاخىرى مېھمانخانىغا يېتىپ كەلدۇق.

زاكالەت قويۇپ ئالغان ئاچقۇچ بىلەن 304-نومۇرلۇق ياتاقنىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ كىردۇق. ماۋۇ ئالامەتنى كۆرۈڭ:

ياتىقىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىغا تىزىپ قويۇلغان نەرسىلەرنى كۆرۈپ ھەممىمىزنىڭ كۆزلىرى جامەدەك ئېچىلىپ كەتتى. بىز نازىرنىڭ ئۆيىگە ئېلىپ بارغان ئىككى دانە يەشمەك ۋە بىر تاغار سوۋغات ياتاقنىڭ پولىدىكى گىلەمنىڭ ئۈستىگە رەتلىك تىزىپ قويۇلغانىدى. يەشمەكنىڭ ئۈستىدە بىر پارچە باغاقچە تۇراتتى. ئۇنىڭغا مۇنداق يېزىلغانىدى:

«ياسىن جۇيجاڭ:

سىزلەر ئېلىپ كەلگەن بۇ نەرسىلەر يۇرتۇمنىڭ ئالاھىدە ئېسىل مەھسۇلاتلىرى بولسىمۇ، لېكىن ئۇ، يۇرتۇمنىڭ كۆڭلى ئەمەس، باشقىچە نەرسە، ئۇ پارتىيىمىز ئەيىبلەۋاتقان نەرسە، خەلقىمىز ئەيىبلە.

www.uyghurkitap.com

ۋاتقان نەرسە، ھۆكۈمەت ئىشىدا پاك بولۇشىمىز لازىم. ئەتىلا قايتىپ كېتىڭلار، دوكلاتتا ئوتتۇرىغا قويۇلغان نەرسىلەر ھەل قىلىپ بېرىلمەيدۇ.»

بىزنىڭ بۇ مۇئاۋىن جۇيجاڭ ئېھتىياتچان، قورقۇنچاق كىشى ئىدى. نازىرنىڭ خېتىنى كۆرگەندىن كېيىن «سالاچىلارنىڭ گېپىگە كىرىپ... دانىشمەنلەرنىڭ گېپىگە كىرىپ...» دېدى-دە، يۈرىكىنى تۇتقان پېتى ئاستا سافاغا قىڭغايدى. بىز جۇيجاڭنى ئازراق دەم ئالدۇرغاندىن كېيىن ئۇنى كېچىلەپ دوختۇرخانىغا ئېلىپ باردۇق. جۇيجاڭنى داۋالىتىمىز دەپ بۇ شەھەردە ئون نەچچە كۈن تۇرۇپ قالدۇق.

بىز ئىنتايىن پەرىشان ھالدا ناھىيىمىزگە قاراپ يولغا چىقتۇق، بىر ماشىنىنى بىر ئايغا يېقىن ئۈچ كىشى ئۆكچە ئىشلىتىپ، نۇرغۇن سوۋغاتلارنى ئېلىپ، ئالىي دەرىجىلىك ياتاقلاردا يېتىپ بىر تىيىن ھەل قىلالماي قايتقىنىمىز بىزگە تولىمۇ ئەلەم قىلدى. ئىدارىغا بارغاندىن كېيىن يولداشلار ئەتراپىمىزغا ئولىشىپ «قانداق، ھەل قىلىپ كەلگەنسىلەر؟» دەپ سوئال قويسا نېمە دەپ جاۋاب قىلارمىز؟...

بىر كۈنى چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچ يېرىم ئەتراپىدا ئىنتايىن خىجالەتچىلىك ئىچىدە ئىدارە قورۇسىغا كىرىپ كەلدۇق.

كادىرلار سىياسىي ئۆگىنىش ئارىلىقىدا ئىدارىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى گۈللۈكنىڭ ئەتراپىدا دەم ئېلىۋاتقانىكەن. ئۇلار بىزنىڭ كىرگەنلىكىمىزنى كۆرۈپ ئەتراپىمىزغا گۈررىدە ئولاشتى. بىز ئۇلار بىلەن بىر - بىرلەپ قول ئېلىشىپ كۆرۈشتۇق. كۆرۈشۈش جەريانىدا «قانداق، ھەل قىلىپ كەلگەنسىلەر؟» دېگەن قورقۇنچلۇق سوئاللار ئوتتۇرىغا قويۇلمىدى. لېكىن ئەھۋاللىشىپ بولغاندىن كېيىن بۇ قورقۇنچلۇق سوئاللار ھامان سورىلاتتى، بىز ئۇنىڭدىن قېچىپ قۇتۇلالمايتتۇق.

تۇيۇقسىزلا توپنى يېرىپ ئىدارىمىزنىڭ باشلىقى يېتىپ كەلدى. ئۇ ئىنتايىن خۇشاللانغان ھالدا:

— يارايسىلەر، يارايسىلەر. بۇ قېتىمقى سەپىرىڭلار ناھايىتى ئوڭۇشلۇق بولدى. ھازىرلا ۋىلايەتلىك مالىيە ئىدارىسىدىن تېلېفون ئالدىم، نازارەت بىزنىڭ ئىدارىنىڭ نامىغا ئاتاپ تۆت يۈز ئەللىك مىڭ يۈەن ئەۋەتىپتۇ، — دېدى.

ئەتراپىمىزدا تۇرغان كۆپچىلىكمۇ ئېغىز - ئېغىزىغا تەگمەي «قولىدىن ئىش كېلىدۇ، بۇلارنىڭ... مۇناسىۋەت ئىشلىرىنى بۇنىڭدىن كېيىن مۇشۇلارلا قىلىپ باشقا ئېلىپ چىقسا بولغۇدەك... مۇنچىۋالا پۇلنى ھەل قىلماق ئاسانمۇ...» دېيىشىپ كەتتى.

يۇقىرىقى گەپلەر داۋام قىلىنىۋاتقاندا بۇ قېتىمقى سەپەرگە قاتناشقان ئۈچ كىشى كۆزلىرىمىزنى جىمدەك ئېچىپ بىر - بىرىمىزگە ھەيرانلىقتا قاراشتۇق، بۇ بىزنىڭ مېھمانخانىدا قايتۇرۇلغان سوۋغاتلارنى كۆرگەندىن كېيىنكى ئىككىنچى قېتىملىق ھەيران قېلىشىمىز ئىدى.

ئىككى ھېكايە

ئەركىن مەتتۇرسۇن

سالامدىن كېيىن

— ھەممە ئىش سالامدىن كېيىن باشلاندى. ساقچى ئۇكام، — دېدى ئالدىمدا ئولتۇرغان قىرىق بەش ياشلاردىكى دېھقان چىراي جاۋابكار كۈلۈمسىرەپ، — خالىسىڭىز باش-ئايىغى بىلەن سۆزلەپ بېرەي.

— ھە، قېنى سۆزلەڭ.

ئەسلىدە «سۆزلە» دېمەكچى ئىدىم، ئەمما ئاتا سۈپەت بۇ ئادەمگە ئۇنداق دېيەلمەي قالدىم. ئۇ بېشىغا بادام دوپپا كىيىۋالغان، بۇرۇت قويغان، چاچ-ساقاللىرى ئۆسۈپ كەتكەن، ئۆڭى قارا ئادەم ئىدى. چىرايىدىن ئاق كۆڭۈللۈكى، راستچىللىقى، سەمىمىيلىكى بىلىنىپ تۇراتتى. ئۇ تىزى ئۈستىگە قويىۋالغان قۇرۇق سەپەر سومكىسىنى ئورۇندۇقنىڭ يېنىغا قويدى-دە، ئالدىرىماي جەنۇب تەلەپپۇزى بىلەن سۆزلەشكە باشلىدى:

— بىز دېھقان خەق بەكمۇ ساددا كېلىدىكەنمىز ئۇكام، تاس-تاس قالدىم ئەستىلى ۋەسلىمدىن ئايرىلغىلى. ئەسلى مەن بۇ شەھەرگە خوتۇنۇمنىڭ كېسىلىنى داۋالاتقىلى كەلگەن، كەلگىلى بىر ئايدىن ئاشتى. خوتۇنۇمنىڭ «ساقايماس» كېسىلى ياخشىلاندى. يۈرىكىمدە ئالەمچە خۇشاللىق دەگا ئۇكام. ئۆيدە يولىمىزغا قاراپ ئولتۇرغان تۆت بالامنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرسەم بۇ دوختۇرلارنىڭ ئالدىدا تىزلىنىپ خىسلەتلىك قوللىرىغا سۆيگۈم كېلىدۇ. تۈنۈگۈن خوتۇنۇمنىڭ كېسىلىنى داۋالىغان ھېلىقى خېزىر سۈپەت دوختۇرمۇ مۇشۇ ئۈچ-تۆت كۈن ئىچىدە دوختۇردىن چىقساق بولىدىغانلىقىنى ئېيتتى. شۇنىڭ بىلەن ئايال بىلەن مەسلىھەت قىلىپ ئېشىپ قالغان پۇلغا ئازراق بىر نېمە ئالغاچ كېتەيلى دېگەن يەرگە كەلدۇق. ئۇرۇق-تۇغقان، بالا-ۋاقا بار ئەمەسمۇ؟ ئۇنىمۇ «بازارغا بىللە چىقايلى» دېسەم «ئاران ساقايدىم، ئۈزۈلۈپ قالىمەن» دەپ ئۇنىمىدى، شۇنداق قىلىپ ئۇنى دوختۇرخانىدا قالدۇرۇپ ئۆزۈم بازارغا چىقتىم. يۇرتۇمدىن بۇنداق ئۇزۇن ۋاقىت ئايرىلىپ باقمايتىكەنمەن، يولدا مېڭىۋېتىپ ئەتراپىمغا قارايمەن، ئادەمنىڭ كۆپلۈكىدىن تاپىنىنى قويغۇدەك بوش يەر يوق، ئەمما ھەممىسى ناتونۇش كىشىلەر، ھېلىقى ئادەملەر ماڭىدىغان يان يولدىن كېتىپ باراتتىم، ئوڭ يېنىمغا قارىسام بايىقى ياش مەن بىلەن ياندىشىپ كېتىپ بارىدۇ. كۆزۈمگە ئىسسىق كۆرۈندى، قاراپ كۈلۈمسىرىدىم، ئۇمۇ كۈلۈپ سالام قىلدى، مەنمۇ سالام قىلدىم، شۇنىڭ بىلەن تونۇشۇپ قالدۇق.

— ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ئاكا بۇ سىزمۇ؟

— ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام سىز...

— توۋا سىزنى بۇ يەردە ئۇچرىتارمەن

www.uyghurkitap.com

دەپ ئويلاپ باقماپتىكەنمەن. بۇنداق چوڭ شەھەرلەردە يۇرتداش دېگەن دوست، قوشنا دېگەن تۇغقان... كەپقاپتىكەنسىز.

— ئايالىنى داۋالاتقىلى...

— قانداقراق؟

— ساقايدى.

— خۇداغا شۈكرى، كوچا ئايلىنىۋېتىپسىز-دە.

— ياقەي، بالىلارغا ئازراق بىر نېمە ئالىمىز دەپ...

— ھە راست، سىز بۇ شەھەرنىڭ ياخشى ماگىزىنلىرىنى بىلمەيسىز. ھۆكۈمىتىمىزنىڭ ماگىزىنلىرى كازازاپلىشىپ كەتتى، ئۇلارنىڭ ماللىرىنى يېرىم باھادا شەخسلەردىن سېتىۋالغىلى بولىدۇ. مەن سىزنى باشلاپ باراي.

بۇ بالىنى بىر يەردە كۆرگەندەك قىلىۋىدىم، ھېچ ئەسلىيەلمەي قالدىم. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ مېنىڭ ئويلاپ، ئەسلىشىمگە ۋاقىت بەرمەي خۇددى قاپاقتىن سۇ تۆككەندەك سۆزلەپ ماگىزىنغا باشلاپ ماڭدى. چوڭ يولدىن قايرىلىپ بىر خىلۋەت كوچىغا كىرىۋىدۇق، ھېلىقى «يۇرتلۇقۇم» شاققىدە ئارقىسىغا قايرىلىپ پارقىراپ تۇرغان قوش بىسلىق پىچىقىنى قورسىقىمغا تىرىدى. قاراڭ ئۇكام، مانا مۇشۇ يەر، ئازراق تېشىپمۇ ۋېتىپتۇ. «توۋا، تونۇشتەكلا قىلاتتى. بەلكىم كىنولاردا مۇشۇنداق ئادەمسۈپەت بىرەر ئالۋاستىنى كۆرگەن بولغىنىدىم» دەپ ئويلىدىم ئىچىمدە. ئۇنىڭغىچە ئۇ «تونۇشۇم» راست گېپىنى دەۋەتتى:

— پۇلغا تۇرامسەن، جانغىمۇ؟

— توۋا دەيمەن ساقچى ئۇكام بۇنى خىلۋەت كوچا دېگىنىم بىلەن ئىنسى-جىن ماڭمايدىغان يەرمۇ ئەمەس.

يېنىمىزدىن ئانىدا-ساندا ئادەم ئۆتۈپمۇ تۇرىدۇ. گويا ئۇلار قورسىقىمغا تېگەلگەن پىچاقنى كۆرمىگەندەك پەرۋاسىز، كۆرۈپ قالغانلىرى بولسا كۆزلىرىنى «يۇمۇپ» ياكى باشقا تەرەپلەرگە قاراپ تېز-تېز كېتىپ بارىدۇ. قانداق قىلىمەن ئۇكام؟ پۇل بىلەن جان ۋاقتى-سائىتى كەلگەندە ئوخشاش مۇھىم نەرسە. جان مۇھىم، لېكىن جاننى ساقلاش ئۈچۈن پۇل بولمىسا بولمايدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە كالۋالىق قىلىپ مەزلۇمنى داۋالىتىشتىن ئاشقان تۆت يۈز يۈەن پۇلنىڭ ھەممىسىنى كالتا شىمىمنىڭ يانچۇقىغا سېلىپ چىقىپتىمەن. تۆش يانچۇقۇمدا دوختۇرخانىنىڭ تاماق بېلەتلىرى بىلەن يىگىرمە يۈەندىن ئارتۇقراق پۇل تۇرۇپتۇ. جانغا تۇرۇپ بۇ پۇللارنى بۇ ناكەس بۇلاڭچىغا بېرىپ قويسام، بىز ئىككى ئادەم نېمە يەپ، ئۆيگە قانداق قايتىمىز؟ بىز پۇل سورايدىغان ئادەملەر نەدە تۇرۇپتۇ؟ بۇ ئىشنى سىلەرگە مەلۇم قىلىپ بولغۇچە بۇ بۇلاڭچى قاراپ تۇرارمۇ؟ سىلەر ئۇنى بۇنداق ئادەم دېگىزدىن قانداق سىزۋالالايسىلەر؟ ئەگەر پۇلغا تۇرسامچۇ؟ ئۇ قولىدىكى پىچاقنى يەنە بىر قېتىم نىختىسا ئۆزۈمنى ئۇدۇنيادا كۆرىمەن، بۇنداق ئۆلگەنلەر ئازمۇ ئۇكام؟ شۇنىڭ بىلەن يەرگە ئىشلەتكەن دېھقاننى كاللىنى ئىشلىتىپ باقتىم. «توختا سەن بايېقۇش تازا بولساڭ يىگىرمە بەشلەردە، مەن دېگەن ئەللىكلەرگە يېقىنلاشقان ئادەم (ئەقىل دېگەن ياشتا ئەمەس باشتا)»

— جانغا تۇرسامچۇ ئۇكام؟

— پۇلنى بېرىسەن.

— پۇلغا تۇرسامچۇ؟

— جاننى، تولا لاۋزىلاشماي تېز بول قېرى.

— مېنىڭ جېنىم ساڭا نېمىگە كېرەك

بولۇپ قالدى ئۇكام؟ پۇل تېپىلىدۇ، جان تېپىلمايدۇ ئۇكام، جاننى ئالمىسا ئەمما ناپۇل دېگەن، ساپ - ساق تۆت يۈز يۈەن، شۇنىسى ئۇكام بىر ئىلتىماسىم بار، پىچىقىڭ شۇنداق چىرايلىق ئىكەن، كۆزۈم چۈشتى. ماڭا بۇ يىگىرمە يۈەننى بېرەي، ماڭا قالدۇرۇپ كەت. يادىكار بولۇپ قالسۇن.

— ئۇتە ئەخمەق قېرى.

قاراڭ ئۇكام ئويلىمىغان يەردىن ئاتقان ھوشۇقۇم سىيا چۈشتى. ئۇ ساپلىرىغا كۆز قويۇلغان چىرايلىق پىچىقىنى ئالدىغا تاشلاپ قويۇپ ئارقىسىغا بۇرۇلدى. پىچاقنى قولۇمغا ئېلىپ بىر سەكرەپ ئالدىغا ئۆتتۈم - دە، ياقىسىدىن قاماللاپ پىچاقنى قورساقىغا ئەمەس، دەل كېلىگە تىقتىم. ئۇ ياش تېخى پۇلنى جايلاشتۇرۇشقا ئۈلگۈرەلمىگەنىدى.

— ۋاي جېنىم دادا، چاقچاقلىدىم، مانا پۇلىڭىز...

ساقچى ئۇكام ئىش مانا مۇشۇنداق بولدى. مېنىڭ قولۇمدا پىچاق، ئۇنىڭ كېلىگە تىرەلگەن، ئۇنىڭ قوللىرىدا پۇل. ئۇ تاركوچىدىن چوڭ يولغا، ئۇ يەردىن سىزنىڭ يېنىڭىزغا كەلدۇق. ئۇ دەيۈز يولدا ماڭغىلى ئۇنىماي تۇرۇۋالدى. شۇنىڭ بىلەن پىچاقنىڭ ئۇچى ئۇنىڭ كېلىنى ئازراق زېدە قىلىۋەتتى بولغاي...

ھۆرمەتلىك كىتابخان، بۇ پەقەت ئۇنىڭ ئالغۇ لېنتىسىدىن ئاڭلاپ كۆچۈرۈلگەن ئاددىي ئوقۇشلۇق. ئەزبىرايى خۇدا، بۇلارغا بىرەر ئېغىز ئۆزۈن قوشۇلۇپ قالغىنى يوق. مەن بىر ساقچى بولۇش سالاھىيىتىم بىلەن ھەر قايسىڭىزلاردىن مۇشۇنداق جىددىي پەيتلەردە ئەقىل - ئىدراكىڭلارنى ئىشقا سېلىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

كۆڭۈلدىكىدەك سودا

— دورا - دەرمەكلىرىڭ تۈگىگەن ئوخشىمامدۇ؟ - دېدى سايىمجان ئايالىغا، ئالدىدىكى بىر پىيالە قايناقسۇغا قاراپ.

— تۈگەپ قاپتىكەن، چايدىن كېيىن ئەكىرەي دەۋاتىمەن، - دېدى ئايال پىيالىغا قەنت تاشلاۋېتىپ.

— ئوغلۇڭنى چىقار، بويى تۆگىدەك بولۇپ قالدى، ئاز - تولا سودا - سېتىق ئىشلىرىنىمۇ ئۆگىنىپ قويسۇن.

— ئەسسەت!

ئانا ئارقا ھويلىدا قانداقتۇر بىر ئىش بىلەن مەشغۇل بولۇۋاتقان توققۇز ياشلىق ئوغلىنى چاقىردى.

— نېمە ئىش ئانا؟

— مەن دائىم چايلىق دورا سېتىۋالىدىغان ھېلىقى كۆز ئەينەك تاقايدىغان بوۋاينى تونۇمسەن؟

— تونۇيمەن ئانا.

— ئەمىسە بۇ پۇلغا ئۇنىڭدىن چايلىق دورىلارنى ئەكىرگىن.

ئانا ئالقانچىلىك قەغەزگە كېرەكلىك دورىلارنىڭ ناملىرىنى يازدى، ئۇنىڭغا ئىككى يۈەن پۇلنى قوشۇپ بالىسىنىڭ قولىغا تۇتقازدى.

ئارىدىن يېرىم سائەت ئۆتكەندىن كېيىن بالا بازاردىن قايتىپ كەلدى. ئۇ ئىككى قولىنى ئارقىسىغا تۇتۇۋالغانىدى.

— ھە كىردىڭمۇ، سېتىۋالغان دوراڭ قېنى؟ - دېدى سايىمجان ئوقۇۋاتقان كىتابىدىن كۆزىنى ئېلىپ.

بالا مىجەزى چۈش دادىسىدىن بىر ئاز

ئەيمىنىپرەك ئالدىغا كەلدى ۋە ئارقىسىغا تۇتۇۋالغان «دورىلار» نى، يەنى قېلىن بىر كىتابنى دادىسىنىڭ ئالدىغا قويدى.

— «ناۋايى»!؟

ھاياجاندىن سايىمجاننىڭ كىتابقا ئۇزاتقان قولى تىترەپ كەتتى. ئەسىمەتنىڭ ئەكىرگىنى ئۆزبېك يازغۇچىسى ئايبېك يازغان تاشكەنت باسمىسىدىكى قاتتىق مۇقاۋىلىق «ناۋايى» دېگەن رومان ئىدى.

— بۇنى نەدىن ئالدىڭ؟

— دورا ساتىدىغان بوۋايدىن سېتىۋالدىم، دورا ساتىدىغان بوۋاي مۇشۇ كىتابنىڭ قەغىزىدە باشقىلارغا دورا يۆگەپ بېرىۋاتقانىكەن، مەن ئانام دورا سېتىۋېلىشقا بەرگەن پۇلغا مۇشۇ كىتابنى ئالدىم.

ئادەتتە ئانچە قاپىقىنى ئاچمايدىغان بۇ ئادەم ئوغلىنى قۇچىقىغا ئېلىپ باغرىغا باستى، پېشانىسىدىن سۆيدى.

ئوغۇل شادلاندى. ئۇ دادىسىنىڭ چىرايىدىكى خۇشاللىقنى كۆرۈپ ئېچىلىپ پاراڭ قىلىشقا باشلىدى.

— بۇ كىتاب ياخشى ھە دادا؟

— بۇ كىتاب بەك ياخشى بالام، بۇنىسەن نەدىن بىلدىڭ.

— بىلىمەن، سىز بۇنداق كىتابلارنى ئىشكاپىڭىزنىڭ ئەڭ ئۈستىدىكى قەۋىتىگە سېلىپ قۇلۇپلاپ ساقلايسىز، قايسى كۈنى ئوچۇق قاپتىكەن، ئورۇندۇق ئۈستىگە چىقىپ ھەممىنى كۆرۈۋالدىم. مەن چوڭ بولغاندا ئاشۇ كىتابلارنىڭ ھەممىسىنى ئوقۇيمەن، ماقۇلمۇ دادا؟

— ماقۇل بالام.

— دادا مەن ھېلىقى بوۋايدىن «بۇنداق كىتابتىن يەنە بارمۇ» دەپ سورىدۇم.

— نېمە دېدى؟

— «بار، جىق بار، كېرەكسىز گېزىت بولسا ئېلىپ كېلىڭ، مەن مۇشۇنداق كىتابلارغا ئالماشتۇرۇپ بېرەي» دېدى.

— ئەمىسە ئورنۇڭدىن تۇر قوزام، ئۆيدىكى كېرەكسىز گېزىتلەرنى يىغ.

ئوغۇل خۇشال ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ تۇنجى قېتىملىق سودىسىنىڭ كۆڭۈلدىكىدەك بولۇپ چىققانلىقىنى ئويلىغىنىدا ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي قالدى. ئۇ ئۆيمۇ ئۆي يۈگۈرۈپ يۈرۈپ گېزىت يىغماقتا ئىدى. ئوغلىنىڭ دادىسى ئورنىدىن تۇرغاندا ئۆزىنىڭ قاتتىق ئۇسساپ كەتكەنلىكىنى سەزدى. ئۇ سۇ تۇڭى يېنىغا كەلدى ـ دە، دورا ـ دەرمەك بىلەن دەملەنگەن قىزىق چاي ئەمەس، بەلكى مۇزدەك سوغۇق سۇدىن يوغان ساپلىقتا بىر ساپلىق سۇنى ئۆرە تۇرۇپ ئىچىۋەتتى.

(بېشى 85 ـ بەتتە)

سۆگەتكە قونۇۋېلىپ خۇش ياقمىغاندەك يېقىمسىز ئاۋازدا سايرىماقتا. پۈتكۈل كائىنات ئادەمسىز دالىدىكى يالغۇز كەپىدەك غېرىبانىلىقتا ياتقان، ھەممە ياقتىن مۇڭ پۇرىقى كېلىپ تۇرىدۇ. يىراقتا كۆزگە غۇۋا تاشلىنىپ تۇرغان قاقاس دۆڭلۈك تېخىمۇ بىچارە ھالەتتە تۈگۈلۈپ ياتىدۇ.» بۇ تەسۋىر ئادەتتىكى باھار، ياز كۈنلىرى يامغۇر ياغقاندىن كېيىنكى مەنزىرە تەسۋىرلەنگەن ئەسەرلەردىكىگە ئوخشىمايدۇ. سەۋەب، ئاپتور تەبىئەت مەنزىرىسىنى تەسۋىرلەشنى پېرسوناژنىڭ روھىي ھالىتىنى ئىپادىلەشكە ئاكتىپ خىزمەت قىلدۇرغان. بىز يۇقىرىقى تەبىئەت تەسۋىرىدىن قەدىردان دوستى ۋاپات بولغان ئادەمنىڭ روھىي قىياپىتىنى كۆرەلەيمىز.

ئومۇمەن، «كۆلگە شەيدا مۇھەببەت»··· مۇھەببەتنى يېڭىچە تەسۋىرلەشنىڭ بىر ئىزلىنىش مېۋىسى. ئىزلەنگەنسېرى تۇرمۇشتىن يېڭى دېتاللارنى تاپقىلى، ئىپادىلەشتە يېڭى يول تاپقىلى، چىنلىقنى چوڭقۇرلاشتۇرۇپ، ياخشى ئەسەر ياراتقىلى بولىدۇ.

1991 - يىلى 7 - ئاي، ئۈرۈمچى

ئۈچ شېئىر

مەتتۇرسۇن ئەبەيدۇللا

دالا ناخشىسى

دوزاخ دەيدۇ مېنىڭ ئاتا كىرگۈم يوق پەقەت،
كىرەي دېسەم بىر دىمەيدۇ جەننەتنىڭ خېتى.
ئۈندىن كۆرە ئۆلسەممۇ گەر سېنىڭدە قالاي،
يۇتۇپ كەتسۇن چاتقاللىرىڭ مېنى شۇ پېتى.

بالىلىقىم ئۆتكەن سەندە قۇشلاردەك ئەركىن،
ۋۇجۇدۇمغا ئېلىپ تۇنجى ئىنتىلىش ھېسسى.
ئېقىنلىرىڭ ئەللەيلىسە شېرىن چۈش بېرىپ،
توغراقلىرىڭ سۆزلەپ بەرگەن مەردلىك
قىسسىسى.

بار ئېسىمدە، ئۇنتۇلمايدۇ ئۇنداق شېرىن چاغ،
چىمەنلىرىڭ ئاستىمغا بولغان سېلىنچا.
بويلىرىڭدا يۈرگەن چېپىپ، تايدەك قىيغىتىپ،
بۇلۇتلارنى سۈرەپ يۈرۈپ، قىلىپ يېپىنچا.

بىلىۋالغان ئەسكەرتىشنى تورغايلىرىڭدىن،
ئاۋغۇستنىكى ئاپتىپىڭدىن ھەمدە كۆلۈشنى،
پۈردىۋالسا بۇيلىرىمنى چاڭقاق شامىلىڭ،
ئېتىپ بەرگەن گۈلۈك كۈلنى قانداق سۆيۈشنى.

ئاق تىكەنلىرىڭ قاپلاپ تۇرغان چاتقاللىقـ
لىرىڭ،
ئېلىپ قالغان كۆڭلىكىمنىڭ پېشىنى يىرتىپ.
كەلسەم سەھەر ناخشا ئېيتىپ قويۇمنى ھەيدەپ،
يۇلتۇزلارمۇ ئۈركۈپ كەتكەن چۆچۈشۈپ كېتىپ.

تۇرار ئەنە تىك قىيادا دۇمچەك بىر سۆگەت،
ھاپاش بولغىن دەيدۇ مېنى ئاستا شەرەتلەپ.
يۇلغۇنلىرىڭ تەلمۈرۈشۈپ بويىنى قىسىپ،
سۆيگىن دەيدۇ كاككۇك گۈلى لېۋىنى تەڭلەپ.

تۇقايلىرىڭ چىمىرلىتىپ قىسا كۆزىنى،
قىياقلاردا دومىلايدۇ مۆلدۈرلەپ شەبنەم.
يېنىككىنە ئۇرۇپ قويۇپ پۇشقاقلىرىمغا،
ياۋتاقلىرىڭ چاقچاق قىلار پىچىرلىشىپ ھەم.

كەلگىن دەيدۇ چەكسىز قوينۇڭ يېقىملىق كۈلۈپ،
گىياھلىرىڭ كۈي ياڭرىتىپ تەبەسسۇم تۆكۈپ.
بەخت تۇغقان ئاشۇ گۈزەل قاپتاللىرىڭدا،
مەن كۆپلىگەن نەرسىلەرنى قويغان يۇتتۇرۇپ.

دوزاخ دەيدۇ مېنىڭ ئاتا كىرگۈم يوق پەقەت،
كىرەي دېسەم بىر دىمەيدۇ جەننەتنىڭ خېتى.
ئۈندىن كۆرە ئۆلسەممۇ گەر سېنىڭدە قالاي،
يۇتۇپ كەتسۇن چەكسىز قوينۇڭ مېنى شۇ پېتى.

چىمەنلىرىڭ يەرلىكىمدە بولسۇن كېپىنىم،
تورغايلىرىڭ ئورۇنلىسۇن ماتەم كۈيىنى.
يۇلغۇنلىرىڭ بېشىم كېلىپ ئوقۇسۇن قەسىدە،
ئېقىنلىرىڭ ئىچۈرۈپ قويسۇن ياسىن سۈيىنى.

يېشىللىقنى سۆيىمەن

ھېرىسمەن ئەزەلدىنلا يېشىللىققا،
سۆيىمەن يېشىللىقنى چىن دىلىمدىن.
يېشىللىق ھاياتلىقنىڭ مەنىسىدۇر،
تۆرەلگەن مەنمۇ ئەسلى يېشىللىقتىن.

پۈركەلگەن يېشىللىققا يۇرتۇم مېنىڭ،
ھەتتاكى قۇملىرىمۇ ئۇنىڭ يېشىل.
زۇمرەتتەك يېشىل ئۇنىڭ سۇلىرىمۇ،
يېشىلدۇر ۋادىسىمۇ شۇنداق ئېسىل.

مەن ئۆسكەن يادا بېقىپ يېشىللىقتا،
ۋە يەنە يېشىللىقتىن گۈللەر تېرىپ.
ياپ-يېشىل داللارغا بولۇپ مەپتۇن،
قوغلىشىپ كېپىنەكلەر، ناخشا ئېيتىپ.

يېشىللىق ئانام مېنىڭ، تۇغقان مېنى،
كۆرپە سېپ ئاستىمغا يوپۇرماقتىن.
مەن چۈشۈپ ئۇرۇق بولۇپ يېشىل قۇمغا،
تۇس ئېلىپ ئۆسكەن غاچچا — قىياقلاردىن.

بۆشۈك بوپ ئەللەيلىگەن يېشىل قىشلاق،
ئېسىمگە سېلىپ يېشىل چۈشلەرنى ھەم.
مەغزىمگە سۈيگەن يېشىل شاماللىرى،
يېشىللىق ئېتىزلىرى گۈزەل، كۆركەم...

مەن ئۆسكەن يېشىل باراق ھويلىلاردا،
سۇ ئىچىپ يېشىل چىمەن بولاقلاردىن.
يېشىللىق ئورمانلاردا سۈيگۈ سورىغان،
كىيىمى يېشىل ئوماق قىزچاقلاردىن.

سۆيىمەن يېشىللىقنى چىن دىلىمدىن،
يېشىللىق دۇنياسىغا شەيدا قەلبىم.
روھلىرىم سىڭىپ كەتكەن يېشىللىقتا،
ياپ-يېشىل يۇرتۇم مېنىڭ، شۇدۇر بەختىم.

ئۇچراپ قالدى يولدا بىر بوۋاي

ئۇچراپ قالدى يولدا بىر بوۋاي،
ساقىلىدا يەلپۈنەر قۇياش.
تۇرۇم — تۇرۇم يۈزدىكى قورۇق،
كېلەچەكنىڭ يوللىرى ئوخشاش.

روسلىغاندا يادەك بېلىنى،
كەتتى بىردىن تاغلار قاراسلاپ.
چوقۇلغاندا يەرگە ھاسىسى،
ئۇپۇقلاردىن ياندى ئوت چاقناپ.

قارىدى ئۇ سىنچىلاپ ئۇزۇن،
تىنەپ قالدى لېۋىدە سوئال.
قارىچۇقلىرى كەتتى يوغىناپ،
تونۇيالماي قالدى ئېھتىمال.

كىرپىكىمگە ئىلىندى شەبنەم،
ئۇنىڭ ئۆچكەن كۆزىگە قاراپ.
ئۇندا كۈلۈپ كىچىك بىر بالا،
ئولتۇراتتى ئايدىڭ كېچىدە.
زاڭىقىنى تېيىنىپ ھېلىمۇ،
چۆچەكىنى بوۋايىنىڭ تىڭشاپ.

شېئىرلار

ئابدۇغېنى سېيىت

شائىر دوستۇمغا

يازسەن دوستۇم شېئىردۇر، چەش قىلىپ،
نەزمىگە ئىشقىڭنى ئوت — ئاتەش قىلىپ.

بۇ ھايات، تۇرمۇش ئەزىم قاينام ئىرەن،
ئۈزىسەن ئۇندا كاراپ بوپ مەشق قىلىپ.

سەن قۇچۇپ ھۆرمەت — ئىجادتا ئۆرلىدىڭ،
نەچچىنى قويدۇڭ پەگادا كەش قىلىپ.

قىلمىدىڭ كىبىرە، تەمانىنا تۆھپىگە،
ناخشا — ئەشئارىڭنى ئەسلا پەش قىلىپ.

سۆزلەرىڭ ئويناق، چۇچۇك، پىكرىڭ يېڭى،
تاۋلىغاچ ئىشقىڭنى يالقۇن ـ مەش قىلىپ.

يىللە چۇشكە نتۇق قەلەمدە بەيگىگە،
سەن ئۈزۈپ كەتتىڭ يىراق، جىق مەشق قىلىپ.

شېئىرىڭ قاشتاش ئىرەندە چاقنىغان،
دېمەدىڭ بولدى كوۋۇك يا لەش قىلىپ.

دېمەدىڭ بېكەتتە مەن، ماڭدىڭ ھامان،
كىم ئىرىشچان شۇنى دوست ـ دىلكەش قىلىپ.

بەزىلەر باغرىنى كۆيدۈردى ھەسەت،
مەنزىلىنى بەك يىراق چۆل ـ دەشت قىلىپ.

سېغىنىزخان ئەنقا بولالماس، قاغا تۇز،
قىلسىمۇ پەردازنى جىق ھەش ـ پەش قىلىپ.

دورىغاق شاتۇتى بۇلبۇل بولمىغاي،
قانچە ۋايساپمۇ دىلىنى غەش قىلىپ.

دەۋردىمىز، ئەل رايى ئادراق تۆھپىگە،
توختىما كىتابىنى ئون ـ ئونبەش قىلىپ.

سالام

سالام قاشتاش دىيارىدىن قەدىم ئاستانە تۇرپانغا،
ئۈزۈمزارى بولۇق، بەرنا، سەھەر يەكتاسى چولپانغا.

بۇ ئۆلكەمنىڭ باھار ـ يازى سېنىڭدىن باشلىنار دائىم،
تېغى يالقۇن، بېغى جەننەت، ھاۋاسى ئەينى گۈلخانغا.

چېلىپ گارمون ئوقۇپ «سەھرا قىزى» نى شاد كۈلۈپ چىقسا،
ناۋاسى دىلغا زوق، ئىلھام يىگىت قىزدىقچى قۇربانغا.

تۇتاي مەي قاشتېشى جامدا، نە مەيكى ئۇ يۈرەك نەزمەم،
بەخش ئەتسە ھوزۇر شادمەن يىگىت، قىز ئەھلى ئىرپانغا.

كېلىڭ مېھمان بولۇپ بىزگە، كۆرۈڭ كۆركەم گىلەم، ئەتلەس،
تۇتۇپ چىققاي غېنى سىنچاي شۇدەم ھۆرمەتتە مېھمانغا.

ئوتمۇ

گۈزەل تۇرپان سېنى ھەممە دېدى ئىسسىق، ئۈزۈك ئوتمۇ؟
ئىلىمدىن تەمى كەتمەس سۇ، ئېتىلمىق ئاش، تۈزۈك ئوتمۇ؟

سېنى تەرىپلىسە ھەركىم ئاقار دەريا بولۇپ تەۋسىپ،
ئۈزۈمزاردىكى «ئايخان» لار سوراي ئاھۇ كۆزۈك ئوتمۇ؟

ئانا يۇرتىمنى گۈللەشكە پىدا كارىزچى ئوغلانلار،
ئاڭا جۆر مۆھتىرەم قىزلار تولۇنئايدەك يۈزۈك ئوتمۇ؟

كۆككۈلمۈك بەزمە ـ كەچلەردە مېنىڭ مەيلىمنى ئوتقان شوخ،
جارائىلىق ناخشا، چاقچاقلار يېقىملىق گەپ ـ سۆزۈك ئوتمۇ؟

سەپەر پەيتىدە كۆزنەكتىن سۆيەر مەڭزىمنى بىر ئاتەش،
غېنى قويدى سوئال، تۇرپان پايانسىز تاغ، تۈزۈك ئوتمۇ؟

شادلاندىم

ئۆيۈمدە قىزىدى بەزمە دۇتار ئاۋازى، شادلاندىم،
نە بەزمە قىزىدى لەرزان ئۇسسۇل پەرۋازى، شادلاندىم.

ئىچىپ تۇرپان ئۈزۈمىدىن مەي بۇ جان يايرىدى، زوقلاندى،
بولۇپ مېھمانلىرىم مەمنۇن دېگەندەك رازى شادلاندىم.

نىچۈن كۆلمەيدۇ ساھىپخان ئەزىز مېھمانلىرى كۈلسە،
كى ياڭراپ مەرغۇلى تەمبۇر ئۈزەر سەرۋازى شادلاندىم.

دېدىم ياشنا ئۈزۈمزارلىق، دېدىلەر: بەختىم ۋىسال تاپتى،
بۈگۈن ئاچتى چىراي ئىقبال قىزى — گۈلنازى، شادلاندىم.

سېنىڭ پەيزىڭ گۈزەل تۇرپان ياراتتى بىر غەزەل - ناخشا،
غېنى شەنىگە كۆي قاتسا جاراڭلار سازى، شادلاندىم.

دوستۇمغا

تەرلىدىم جۇۋاڭدا دوستۇم نەچچە رەت،
مېجەزىم ئوخشالدى «سۆيۈندۈم» شۇنچە.
يۆتكىدىم بېغىڭدىن ئەنجۈر ۋە ئانار،
يەپ شېرىن مېۋىسىنى تويۇندۇم شۇنچە.

ۋە لېكىن ئاردىن ئۆتمىدى ئۈزۈن،
ئەقىدە، ئەجرىڭنى ئۇنتۇدۇم، قاچتىم.
تاراتتىم ئارقاڭدا ئۇيالماي ئۆسەك،
ئالدىڭدا كۆزۈڭگە كۈل - توپا چاچتىم.

ياشلىقىم

بايسەن غەيرەت، خىسلەتكە،
ئالتۇن چېغىم، ياشلىقىم.
پەرۋانىسەن كۆيۈسەن،
پەن، مېھنەتكە شادلىقىم.

سەندە يۈكسەك مەنا بار،
سەندە يۈكسەك كەيپىيات.

چېچەكلەيدۇ ئەجرىڭدە،
ۋەتەن، ئەمگەك، كەشپىيات.

كۈل ياشلىقىم يالقۇن سەن،
ئوت ياقىسەن دىللارغا.
ناخشا بولۇپ ياڭرايسەن،
مېدال تاقاپ ئېللارغا.

ئۈچ شېئىر

ئوبۇلخەيرى ئىمىن

ساداقىتىم قالسۇن خانەمدە

زورلىماڭلار ئۆيۈمدە مەيگە،
زورلىماڭلار كۈلكىگىمۇ ھەم.
چۈنكى بۇ ئۆي ئاتامدىن قالغان،
روھى ھەمراھ بىزلەرگە بۇدەم.

كەۋدىلىنەر ئاتام ئوبرازى،
ئۆي ئىچىدە قاياققا باقسام.
قالار ئۇنىڭ روھى قورۇنۇپ،
سىلەر بىلەن بىر رۇمكا قاقسام.

كۈلكە قوزغاپ يۈرسەممۇ مەست-ئەلەس،
ھازا تۇتقان ئۆيۈم كۆچۈرمەس.
يۈك بولماڭلار ساداقىتىمگە،
پاك ۋىجدانىم خورلۇق كۆتەرمەس.

ياشنار دوستلۇق كۈلكىمىز-مەيىمىز،
ساپ ئەقىدە بولسا ئادەمدە.
زورلىماڭلار خوشۇم يوق ئىشقا،
ساداقىتىم قالسۇن خانەمدە.

باغلارغا باقسام

ئويناتتى ساچىمنى باھار شامىلى،
خىيالىم يىپلىرى كەتتى ئۈزۈلۈپ.
ھۆپپىدە ئېچىلغان باغلارغا باقسام،
سەينادا بوز تورغاي سايرار خۇرسىنىپ.

ئۇ تىنىماي كۈيىدە «قاناتسىز شامال،
گۈللەرنىڭ تەمىنى ئېلىپ كەتتى» دەر.

بۇ ئىشقا ئىشەنمەي، تۇرسام تېڭىرقاپ،
راستلىققا گۇۋاھلىق بەردى ئانا-يەر.

شاماللار گۈللەرنى كېتەركەن ئالداپ،
ھەر باھار ئۇشبۇ ھال كۆرۈلەر تەكرار.
ئالدانماس كۆڭلۈمنىڭ شېرىن تۇيغۇسى،
مۇقەددەس چوققىلار روھىمغا ئىقرار.

يۈكسىلىش سىرى

ئۆتكەن يىللى كېلىپ مەركەزدىن،
يېزىلارنى كەچۈردى كۆزدىن.
دېدى ئۇلار — سېلىڭلار ياخشى،
دېھقانلارنىڭ ئۆيىنى تېزدىن.

ۋىلايەتتىن جايلارغا قەدەر،
كونا-يېڭى، چوڭ-كىچىك رەھبەر.
ئۆي قۇرۇلۇشىنى تۇتتى بىۋاستە،
ئەل ئىشىغا كۆيۈپ شۇ قەدەر.

زايا قىلماي كەلگەن پۇرسەتنى،
بىرلىك قىلىپ يېزا-كەنتنى.
ئۆي سېلىشقا چۈشتى بەس-بەستە،
جارى قىلىپ يېڭى تېخنىكىنى.

ۋەجى بارلار قىسىلماي، ئاسان،
سېلىپ ئۆيىنى ئولتۇردى ئامان.
قۇربى يوقلار بولۇپ قەرزدار،
يىغدى خىش-تاش، قىينالسىمۇ جان.

www.uyghurkitap.com

مەنىسى نىلىكتە ئۇرغۇپ جاسارەت،
قەد كۆتەردى رەت-رەت، ئىمارەت.
جۇدا بولۇپ كەپىدەك ئۆيدىن،
كۈلدى يايراپ بارچە جامائەت.

رەھبەرلەردە بولغاچ قەتئىيلىك،
پۇقرالاردا ھەمدە سادىقلىق.
يۇرت ھۆسنىگە يېڭى تۈس بەردى،
جاھىللىقتىن كەلگەن غالىپلىق.

جاھىللىقنى يامان كۆرمەڭلار،
نەق پاكىتقا قاراپ سۆزلەڭلار.
جاھىللىقتا — يۈكسىلىش سىرى،
ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنى كۈيلەڭلار!

ئىككى شېئىر

قەدىردىن قادىر

سەھرادىكى سۆيگۈ سىزمىسى

ھېس ئۇيغاتتى قەلبىمدە شېرىن،
سەھرادىكى سۆيگۈ سىزمىسى.
دىلغا نەمدىن تۆكۈلدى قۇرغا، -
پاك سۆيگۈمنىڭ ئاددىي تىزمىسى.

× ×

ئەخلاقىڭدىن نۇرلار چاقنىتىپ،
دىلغا نەمنى قىلدىڭ يورۇتۇپ.
نېمە ئۈچۈن ئاشۇ قىلمىشىڭ،
يۈرىكىمنى قالدى سۇۋۇتۇپ.

ياراشايدۇ ساڭا ھورۇنلۇق،
گەپ - سۆزلىرىڭ بەكمۇ ئورۇنلۇق.
ۋاپادارلىق چاقنىغان كۆزۈڭ،
پاك قەلبىمگە تۆكتى يورۇقلۇق.

تېپىلمايدۇ سەلبىيلىك سەندىن،
گۈزەل ئەخلاق ساڭا مۇجەسسەم.
يۈرىكىمنى قامااللار بىر ھال،
تەلپۈمدە زادى نېمە كەم؟...

غۇرۇرۇمغا قېتىلدى غۇرۇر،
سەن بىلمىگەچ سۆيگۈنى تۇۋار.
يائەدەم تىلەپ نېچۈن ئىلاھتىن،
ئۆردۋالدىڭ بېشىمدىن تۇمار؟...

كۆزۈڭ قىسىپ ئاتما قېشىڭنى

ئۆتۈپ كەتتىڭ كۆزۈڭدە كۈلكە،
شوخلۇق بىلەن سىلكىپ بېشىڭنى.
يۈزلىرىڭگە سۇرۇپ بوياقلار،
كېسەۋاپسەن سۇمبۇل چېچىڭنى.

سەن بىلگەندەك شاللاق ئەمەسمەن،
كۆزۈڭ قىسىپ ئاتما قېشىڭنى.
ئەخلاقىڭغا قوندۇرمىغان كىر،
كۆرمەي كېتەي ئاققان يېشىڭنى.

ئۈچ شېئىر

ئابدۇرېھىم زۇنۇن

ئالما سۇندۇم

ئالما سۇندۇم ئەيلىدىڭ قوبۇل،
ئالمىچىلىك يۈرەكنى قوشۇپ.
شادلىقىمغا تار كەلدى جاھان،
ئالما كەتكەچ سۆيگۈمنى توشۇپ.

كەپتەرگە قاراپ ...

بىر جۈپ كەپتەر باچكىسىغا دان بېرەر،
ئۆۋەت بىلەن پوكىنىدىن ياندۇرۇپ.
ئۆتتى پىكرىم دەل كوۋۇكتىن ئۆزۈمگە،
قويدى بۇ ھال مېنى قاتتىق چاندۇرۇپ.
تاتلىق - تۇرۇم تاپسا، يېمەي، يىگۈزۈپ،
چوڭ قىلغانىدى ئاتا - ئانام مېنىمۇ.
ئوي ئويلىدىم، پېتىپ چوڭقۇر خىيالغا،
قىلىپ بەردىم، ئاھ، ئۇلارغا نېمىمۇ؟!

شېئىرغا تەبىر

شېئىر دېگەن غىدىقلايدۇ ئىنساننى،
كۈچلۈك روھىي دۇنياسىغا تاقىلىپ.
چىن شېئىردىن ئالار بەھرى كىشىلەر،
قاتتىق كۈلۈپ ياكى يىغلاپ تېلىقىپ.
شېئىر ئەمەس بۇ مەقسەتكە يەتمىگەن،
كۆرگەنلەردىن ھېچ بىر سادا چىقمىسا؛
ھېس بەرمىسە سۆيگەنچىلىك شوخ سابا،
يا رەزىللەر كۆزىگە مىخ تىقمىسا ...

شېئىرلار

ئەسقەر مۇھەممەتئىمىن

ئانا مېھرى

مارجان قىلىپ جىمى يۇلتۇزنى،
ئېسىپ قويسام، ئانا، بوينۇڭغا.
يەر شارىنى سىقىپلا - سىقىپ،
ئالما قىلىپ بەرسەم قولۇڭغا؛
كۆڭلۈڭدەك ئاق، يۇمشاق بۇلۇتنى،
سېلىپ بەرسەم ماڭغان يولۇڭغا.
قۇچىقىڭنى ئېچىپ ماڭا كەڭ،
بىر قېتىملا ئېمىتكىنىڭنىڭ،
بەدىلىگە بولالارمۇ تەڭ؟
جان ئانا،
جان ئانا...

ئاتا مېھرى

تايىنىپ ماڭ بوينۇمدىن تۇتۇپ،
بولۇپ بېرەي مەن ساڭا ھاسا.
قىسىلغاندا نەپىسىڭ ئاتا،
بولۇپ بېرەي مەن ساڭا ھاۋا.

چىقىپ قالسا يىراققا يولۇڭ،
بولۇپ بېرەي ھارماس دۇلدۇلۇڭ.
قامچا ئۇرساڭ چاپاي مەنزىلگە،
توختاي، تارتسا چۇلۇۋۇرنى قولۇڭ.

سەن كۆزۈمنىڭ قارىسى ئاتا،
مەن تېنىڭنىڭ پارىسى ئاتا.
ئوغلۇڭ شۇنداق بېرىدۇ قەسەم:
مەن ئىشىڭنىڭ ۋارىسى ئاتا.

يەرگە سوئال

تولغاق تۇتۇپ تۇغسا ئانىلار،
ئاي، قۇياشتەك بوۋاقلارنى؛
يۇتۇۋالدىڭ،
يەۋەتتىڭ،
ئەزرائىلنى ئەۋەتتىڭ،
ئىرىكلەرگە قالدۇرۇپ ئاچچىق،
دەرد پىراقلارنى؛
سانجىپ دىلغا ئازاب نەشتىرى،
تۇتقانلار كۆپ ھېساب دەپتىرى،
غىلىپىدا قىساس خەنجىرى.

ئالدى

«دادام ئەل ـ يۇرت ئارا داڭلىق ھاراقكەش» دەپ ئاتاق ئالدى،
يۆلىنىپ بوتكىلارغا ھەر كۈنى ئاخشام ھاراق ئالدى.

ئانام ماناشنى ئالسا ئايلىنىپ سودا ـ سارايلارنى،
يېڭىچە مودىدا تىككەن چاپان، كۆڭلەك، ئاياغ ئالدى.

ئۇلار ئويلاپمۇ قويمايدۇ، بىلىم گۈلزارى مەكتەپتە،
قىزىم، ئوغلۇم، قېنى ئۇستازىدىن قانداق ساۋاق ئالدى؟

دېسەم: دەپتەر، كىتاب ئالماقچى بولغانتىم ماڭا پۇل بەر؟
ئانام چەكچەيدى، ھەيرانمەن، دادام قولغا تاياق ئالدى.

دىلى دەردلىك شۇ ئۆسمۈرنىڭ كېيىنى ئاڭلىغان شائىر،
ساۋاق بولسۇن سىلەرگە دەپ، قەلەم ئاتلىق ياراق ئالدى.

ئەڭ گۈزەل

تاڭ سەھەر گۈلباغدا بۇلبۇللار ناۋاسى ئەڭ گۈزەل،
باغۇ ـ بوستانىنىڭ يېپىنغان گۈل لىباسى ئەڭ گۈزەل.

يايرىتىپ دىلنى خۇشال روھى ئوزۇق ئەتكەن بەخش،
تۇشمۇ تۇشتىن ياڭرىغان ناخشا ساداسى ئەڭ گۈزەل.

كەلدى زەپ ئىللىق باھار، ھەر ياندا كۆلدى گۈلچېچەك،
ھۆر ۋەتەننىڭ تاغ، ئېدىر، گۈلشەن دالاسى ئەڭ گۈزەل.

يۇرتىمىز پەرھادلىرى چۆللەرنى بوستان ئەيلىدى،
بېرىدۇ تەنگە ھوزۇر بوستان ھاۋاسى ئەڭ گۈزەل.

ئاقتى زۇمرەتتەك سۈزۈك سۇ، ئۈنچىلەرنى چاچرىتىپ،
سۇ ئەمەس ئۇ بال، ھەسەل — تەننىڭ داۋاسى، ئەڭ گۈزەل.

يېزا — سەھرامۇ شەھەردەك جانلىنىپ كەتتى بۈگۈن،
ئاخشىمى يانغان چىراغ — يۇلتۇز ساماسى ئەڭ گۈزەل.

يۇرتىمىزدا كۈندە توي ھەر ياندا بايرام شادلىقى،
سۈبھى تاڭ قۇياشى چاچقان نۇر — زىياسى ئەڭ گۈزەل.

پىدا ياشلىق باھارىم

ئانا ۋەتەن گۈلزارىم،
قوينۇڭدا بار باھارىم.
سېنى گۈلگە پۈركەشكە،
ئاشتى قۇدرەت — مادارىم.

قوينۇڭ گۈزەل گۈلچىمەن،
ئۈستۈم خۇشال شۇنچىمەن.
قەلبى ئوتلۇق كۈيچىمەن،
كۈيلەر سېنى دۇتارىم.

شاد ياشىدىم قوينۇڭدا،
قەرزىڭ بار بويۇنۇمدا.
مۇشكۈل سەپەر يولۇڭدا،
پىدا ياشلىق باھارىم.

شۇ سەۋەبتىن ...

ۋەدە بەرگەنتىم ساڭا شۇ كۈنى كەچ بارماق بولۇپ،
تۇرغىنىمدا ئالدىراپ ئىشتىن چۈشۈپ ماڭماق بولۇپ.

كەلدى بىر ئاغرىق ئۇنىڭ نالىسى بەك تاتتىق ئىدى،
قان بېسىم چۈشكەن، چىرايى سارغىيىپ ياپراق بولۇپ.

ئىدى ئاغرىقنىڭ ھاياتى چوڭ خەتەرنىڭ ئالدىدا،
يەڭ تۈرۈپ جەڭگە چۈشۈپ قۇتقۇزماساق پاتراق بولۇپ.

سېسترا — دوختۇر بولۇپ بىر تەن شۇئان قىلدۇق كۈرەش،
قايتتى ئۇ يولداش بۈگۈن ئېيتىپ تەشەككۈر ساق بولۇپ.

شۇ سەۋەبتىن ساقلىتىپ قويدۇم، مېنىڭدىن رەنجىمە،
ئەمدى يۈرمەيمىز ئىشەن، سەن تاق بولۇپ، مەن تاق بولۇپ.

ئەمەتنىڭ تەرجىمھالى

(ساتىرا)

ھېبىبۇللا زاكىر

دوستلىرىم كېپىم بار قىلنى مەرھەمەت،
سۆزلەيمەن بۇ قېتىم توغرىدا ئەمەت.
بۇ ئەمەت، يۇسۇپنىڭ بىر ئوغلى بولۇپ،
چوڭ بولغان ئەركىلىك شېخىغا قونۇپ.
ئەر ـ ئايال ئارماننى ئوغلىدىن كۈتۈپ،
باققانتى ئوغۇلنى چۈشۈرمەي يۇدۇپ.
بولسۇن دەپ، ئەمەتنى داموللا ـ قارى،
مۇھەممەت ئۈممىتى، خۇدانىڭ يارى.
«پەنىمي» دىن قاچۇرۇپ قىلىپ ھەر ئامال،
بەردى بىر موللامغا قىلمايلا ھايال.
ئۆتتىمۇ ئارىدىن، يەتتە باھار ـ قىش،
چۈشمىدى زېمىنگە ساكون بىلەن پېش.
ئوغۇلدا ئارمانغا دەرمان يوق ئەپسۇس،
چوڭ بولدى لايغەزەل، ئىمانىمۇ سۇس.
بارغانچە تەييارتاپ بولدى، بىغەرەز،
ھەر جايدا ئۆلپىتى نان قېپى مەرەز.
بۇ ھالنى تالىپلار ھەزىلگە توقۇپ،
كۈلۈشتى، سۆكۈشتى، ئۆز ئارا ئوقۇپ—
«ئۆردەككە سۇ يۇقماس، ئەمەتكە بىلىم،
ئەكسىچە تارتىشنى ئۆگەندى چىلىم.
ئۇ رەقىپ ئەقەللى، دىنغا ـــ رۇسۇلغا،
دۇتلىسا چۈشەرمۇ شەيتان ئۇسسۇلغا.
جان ئۈزدى ئاتىسى دەردتە ـ ھەسرەتتە،
ئانىمۇ كۆز يۇمدى ئۆتمەستىن ھەپتە.
ئۆتكەچكە چىلىمنى ھېچ تەرك ئەتمەي،
ئۆي ـ بىسات تۈگىدى ئۈزۈنغا يەتمەي.
بىر كۈنى ئۆزىچە تۇتۇپ بېشىنى،
ئەسلىدى ئۆمرىدە قىلغان ئىشىنى.
يەكۈنى: «پانىيدا كۆرمىدىم خوۋۇلۇق،
تۆۋە قىپ، جەننەتتىن تاپايچۇ ئوۋۇلۇق.»
شۇ ئويدا پالازنى قىلىپ جايناماز،
ئوقۇدى تۆۋىگە ئىككى رەكئەت ناماز.
تۇراتتى تىۋىنىپ مۇناجات ئوقۇپ،
تەۋرەتتى ئۇيقۇسى ئىخلاسنى نوقۇپ.
خۇمارداپ شوراشنى نوگايى ـ نەشىنى،
بىخۇت بوپ قولىغا ئېلىپ كەشىنى.
كەتكەنتى بارغانچە ئۇيقۇغا پېتىپ،
باشلىدى خورەكنى ئۆلگەندەك قېتىپ.
نىھايەت كۆردى ئۇ، قاباھەت بىر چۈش،
چۈشىدە بەئەينى قورقۇنچلۇق ئىش.
كىرگۈدەك گۈرزىلىق پەرىشتە ھەيۋەت،
كۆرۈنۈشى بەك سۇرلۇك ئاۋازى دەھشەت.
ـــ ئاللاغا قۇلچىلىق قىلغىنىڭ قېنى،
تەڭرىمىز گۇناھتىن كىچەرمەس سېنى.
بولالماس گۇناھكار جەننەتتە غېنى،
جەھەننەم جايىڭدۇر ماڭغىن تېز قېنى!
ئويغاندى چۈشىدىن چۆچۈپ ۋارقىراپ،
چىقماستىن ئاۋازى تۇرار خارقىراپ.
بىلمەيتتى خۇدىنى چۈشىمۇ ، رېئال،
ئەتراپى دەھشەتلىك مەنزىرە خىيال.
گۈرزىلىق پەرىشتە، ئەتراپى يىلان،
تۈمەنخىل ئازابلار يېزىلغان، ئىلان.
چوغلۇق مىخ، ئوتقارماق جازا قورالى،
ۋەھشەتتە قورقۇنچ خارابتۇر ھالى.
سالغاچ چۈش ئادانغا ئەجەللىك كېسەل،
شۇ چۈشتە كەتتى ئۇ، ئۆلۈپ بىمەھەل.

يەرلىككە تەككۈزۈپ، كۆممەستىن تۇرۇپ،
قەۋملەر، مەرھۇمغا دۇرۇپ قايغۇرۇپ.
قەددىمى ئادەتتۇر ئۇيغۇرغا بۇ ھال،
مەرھۇمچۇن سورىلار مۇنداق بىر سوئال:

رەھمەتلىك پانىيدا قانداق كىشى ئىدى؟
ئۆمرىدە قىلغىنى نېمە ئىش ئىدى؟
ئەپسۇسكى سوئالغا بولمىدى جاۋاب،
كۆي - ئاۋاز بېرەمدۇ تارىسىز راۋاب.

شېئىرلار

ئابدۇلئەھەت داۋۇت (شەھلائى)

قىش سۈرىتى

ئاپئاق يوپۇق يېپىنغان دالا،
باھار چۈشەپ ياتىدۇ غەمسىز.
كېلەر يولدا بىر كەپسىز بالا،
گاھ يىقىلىپ بولغاچقا پەمسىز.

پەس ئۇچۇشۇپ يۈرەر تورغايلار،
چىغىرلاردىن نېسىۋە ئىزلەپ.
سالساڭ قولاق پەقەت قارغايلار،
يېشىللىقنى يۈرۈيدۇ سۆزلەپ...

نانىنى ماڭا چايناپ بەر ئانا

يىقىتىپ شۇم ھىجران تىغىنى،
كەلدى قايتىپ يىگىت ئۆيىگە.
تۇرۇپ قالدى ھەيرەتكە سەنەم،
زاھىر بولدى كۆزلىرىدە نەم.
(قەلبى ئەسىر شادلىق كۈيىگە)،

سالدى دىلبەر يىگىتكە كىرە.
چاڭقاق لەۋلەر ئوتلىدى شاراب،
كىرىپ سىرتتىن مەسۇمە بالا:
«نانىنى ماڭا چايناپ بەر ئانا»—
دېدى، بىر جۇپ كەۋدىگە قاراپ...

قىش - زىمىستان بولمىسامىكەن

باھار دېسەڭ باھارمۇ بولاي،
تېرىۋالغىن چېچەكلىرىمنى:
سېخى ياز بوپ نېمەتكە تولاي،
توشقۇزۇۋال ئېتەكلىرىڭنى.

گەر خالىساڭ بولاي كۈز، لېكىن —
چەيلەنمىسۇن يوپۇرماقلىرىم.
قىش - زىمىستان بولمىسامىكىن،
مەندىن بىزار بولارسەن جېنىم.

كۈندەشلىكتە بولمەن ساراڭ

«ئوخشاتمايمەن سېنى كۈزلىمىم،
باشقىلاردەك قۇياشقا، ئايغا».
دېگىنىمگە يامانلاپ ئەجەب،
كەتتىڭ مېنى تاشلاپ سەن قايغا؟

قانداق قىسىمكە ئوخشىغىن جېنىم،
«كۈزەللىكتە سەندىن خىجىل ئاي».
ئۇ تۇرىدۇ كۆكتە، ھەممىگە،
بېقىپ نازلىق ئېچىپ خۇش چىراي.

ئوخشا تما يمەن!!!... سۆزۈم تۈز بولۇپ،
ئېچىشتىمۇ شۇ « كونا » يارالى.
باقسالى ئايدەك ھەممىگە كۈلۈپ،
كۈندەشلىكتە بولمەن سارالى.

گارمۇنچى قىزغا

چالدىڭ گارمۇن ئەجەب يېقىملىق،
پۈتۈن جىسمىم كەلدى لەرزىگە.
قۇلىقىمدا گارمۇن ئاۋازى،
بوغدىڭمۇ يە سۆيگۈ قەرزىگە؟
كۈيۈڭ ئورۇن ئاپتۇ قەلبىمدىن،
(كۈيلا ئەمەس،سىما يىڭمۇ بار).
گەر خالىسالى ئىككىمىز بىللە،
ئورۇندىساق « بىر كۈي » نى دىلدار.

...غا

تۇتۇلغانتىڭ « ئالما » ئوغرىلاپ،
« ئانار » پايلاپ يۈرۈپسەن يەنە.
چاشقان كەبى ئولجا ـــ تاپاۋەت،
بۆشۈكىدە سۈرۈپ ھالاۋەت.
قاچانغىچە چانىسەن « داپ » نى؟
ئاسمان پەلەك ئۇچۇرۇپ لاپنى؟!
ئۆزگىلەرنىڭ مېھنىتىنى سەن،
« نەتىجەم » دەپ قىلىپ تەنتەنە.

تەڭقىسلىق

يىگىت بارار قىزنىڭ كەينىدىن،
قىلالماستىن قەلبىنى بايان.
قىز قەلبىدە يىگىت سىماسى،
(يىگىت قەلبى ئۇنىڭغا ئايان).
ھەر قەلبتە ئوخشاش ئوي، لېكىن ـ
تەڭقىسلىقتا يۈرۈشەر ھامان...

⊲ ⊳

ئىككى شېئىر

غولامجان تۇرسۇننىياز

ئەلۋىدا، ئانا

كۆك ئاسمان كۆزىنى قاپلىدى بۇلۇت،
بۇلۇتلار قەرىدە چېقىلدى چاقماق.
ۋەھىمە قاپلىدى پۈتكۈل جىسمىمنى،
سۇر ئۆلۈم ئانامغا قىلدىشۇم چاقچاق.

ئاق تونغا ئورالدى گۈلگۈن پەرىشتە.
ئاداققى سەپەرگە ئاتلانماق بولۇپ.
ئۆزاتتۇق«ئەلۋىدا، ئاق يوللۇق بول!»دەپ
دىل خۇنغا، قارىچۇقلار لىق ياشقا تولۇپ.

ئەيۇپتەك① ئازابقا بولدۇم مۇپتىلا،
جۇدالىق دەشتىدە كۆز يېشىم دەريا.
ئاھ، ئەجەب يامانكەن ئانا ھىجرانى،
بىر قاپقان مەن ئۈچۈن بۇ چەكسىز دۇنيا.

سەن كەتتىڭ، مەن قالدىم ئازابتا يىغلاپ،
كۆزلىرىم يولۇڭغا تىكىلگەن پېتى.
قارايمەن يولۇڭغا ئۈمىدتە تەكرار،
كۆرۈنەر پەقەتلا ئالەمنىڭ چېتى.

---

① ئەيۇپ ـ ھەدىستە «ئەيۇپ ئەلەيھىسسالام مىلى بەدىنى قۇرتلاپ كەتكەن» دېيىلىدۇ.

غېرىبلىق باغرىمنى قىلدى زەخمىناك،
چۈشكۈنلۈك بەختىمگە ئۇزاتتى قامال.
ئۈمىدلىك زور ئىدى مەندە ئەك يۈكسەك،
يېگىمەن ھەممىنى شەكسىز ـ بىمالال.
ئەلۋىدا، ئەلۋىدا!

ئەي مەزھۇمە ئانا،
تىنچ يات قەبرەڭنى ئورايمەن گۈلگە.
قايتمايمەن يولۇمدىن مەڭگۈ ۋە مەڭگۈ،
قالدۇرماي ھەر باسقان ئىزىمدا بەلگە.

سۆيگۈ

سۆيگۈ ئۇلۇغ، ئۇلۇغ مۇھەببەت،
سۆيگۈ ئىنساب، ۋاپا ـ ساداقەت.
سۆيگۈ لەززەت ـ بەخت مەنبەئى،
سۆيگۈ مەۋجۇت، ھاياتلىق ئەبەد.

سۆيگۈ تۇغقان ھالال كۆلكىنى،
شۇ كۆلكىدە نۇرلۇق بۇ ئالەم.
سۆيگۈدە بار خۇدا خىسلىتى،
يەم بولىدۇ ئاڭا سۇر ـ ماتەم.

دەريا تووۇلاپ سۆيگۈ ناخشىسىن،
كېچە ـ كۈندۈز ئاقسا توختىماي.
تاغ تۇرىدۇ كۆكنى ھاپاشلاپ،
سۆيگۈ ئۈچۈن ھامان ئۇخلىماي.

سۆيگۈ بولغاچ دەرەخلەردىمۇ،
يىلتىزلىرى چىرمار زېمىننى.
يۇلغۇنلارمۇ كۆككە قەد كېرەر،
قۇملۇق ئۈچۈن تىكىپ جېنىنى...

مەنمۇ سۆيگۈ ئوغلانى، خالاس،
سۆيگۈم ـــ تارىم ئۆركىشى سۈپەت.
خەلقىم ئۈچۈن بارلىقىم ھاتەم،
ھاياتلىقىم سۆيگۈدە پەقەت...

◁ ▷

خىيالىمدا مەنمۇ شېئىر مىلك پاتمان

خاسىيەت ئىمىن

ئانا دىيار چەكسىز شېئىر بۇلىقى،
مىسرالارغا مىسال ھايات قايىنمى.
تۇغۇلىدۇ شوخ مىسرالاردىن مىسرالار،
شاۋقۇن سېلىپ ئاققان سۇ ئۆز رىتىمى.

خىياللىرىنى توسۇن تايدەك چاپتۇرۇپ،
تاتلىق، سۈزۈك بۇلاق سۈيى ئىزلەيمەن.
ھېس جامىغا تولسا ئىلھام شارابى،
ئۆز بەختىمدىن كۈلۈپ يايراپ كېتىمەن.

مېنىڭ ئۈچۈن شوخ شامالار لېرىك شېئىر،
قۇلىقىمغا پىچىرلاپ كۈي ئوقۇيدۇ.
كۈلگۈن رەڭلىك ئانا دىيار دىلىمغا،
تەسۋىرىنى شېئىر قىلىپ توقۇيدۇ.

مۇشائىرە ئۇيۇشتۇرسا قۇشلارمۇ،
بەزمىسىگە مېنى ھەردەم چىللايدۇ.
مېھمان بولسام تىنچ ئورمان ساھىلدا،
شېئىرلاردىن مىزىلىك تائام راسلايدۇ.

بىلىپ قالدى گۈل تەبىئەت ئانىمۇ، ئاتىۋاي
ئەركە قىزى قەۋەت ئامراق شېئىرغا.
دۇئا قىلغاچ تىنىقىدا پەپىلەپ،
ئىگە بولدۇم ئالەمگە تەك مېھرىغا.

سامان شېئىر، يەرمۇ شېئىر ئاھ...شۇنداق!...
خىيالىمدا مەنمۇ شېئىر مىلك پاتمان.
تومۇرۇمدا ئانا دىيار سۆيگۈسى،
شېئىر بولۇپ غەليان ياساپ قايىنغان،

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى www.uyghurkitap.com

يېشىل مۇھەببەت

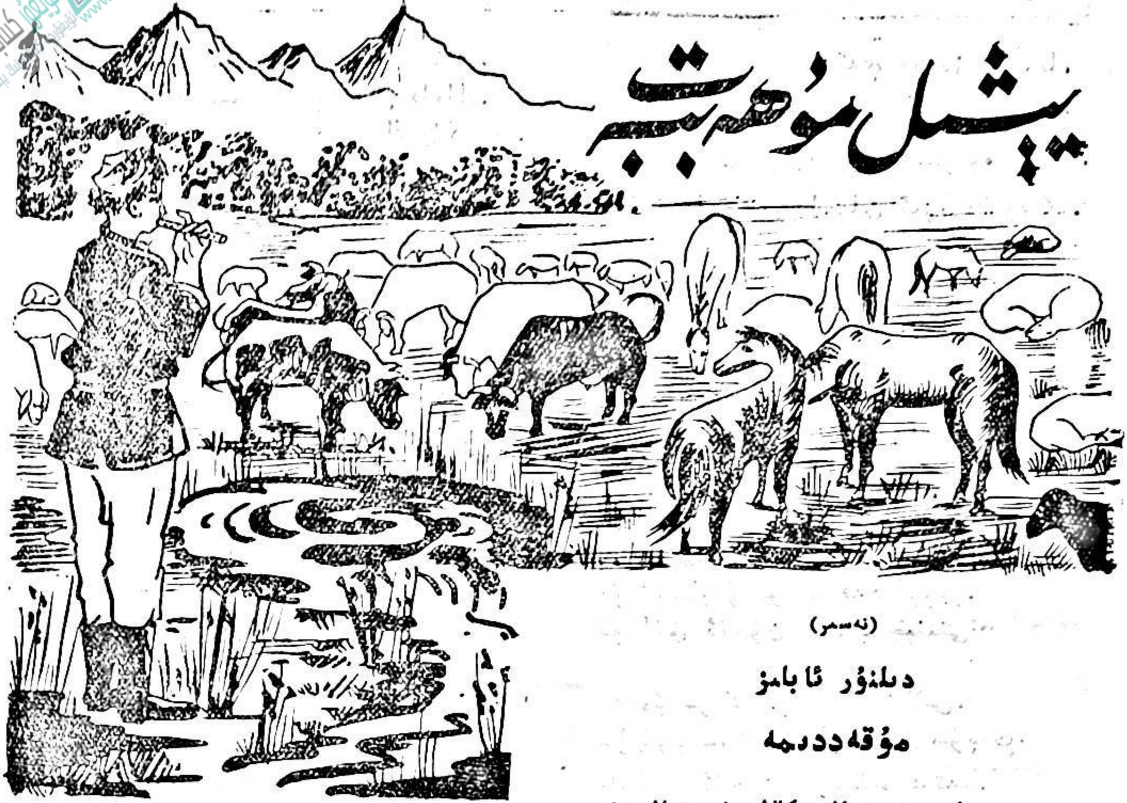

(نەسىر)

دىلنۇر ئابابىز

مۇقەددىمە

سىز — دېڭىز سۈيىنىڭ، كۆل سۈيىنىڭ زۇمرەتتەك يېشىللىقىنى كۆرگەنمۇ؟ بەلكىم دەريا - كۆللەرنىڭ ئۈستىگە يېشىل لىباس ياپقان نىلۇپەر زارلىقلارنى، لەيلى قازاق، كاككۇك گۈللىرى ھۆپپىدە ئېچىلىپ كەتكەن يېشىل ئوتلاقلارنى، كۆككە بوي تالىشىپ ئۆسكەن چەكسىز يېشىل ئورمانلارنى···كۆرگەن، سەيلە قىلغانسىز. بۇ يېشىللىق سىزگە مۇھەببەت ھوزۇرى بەخش ئېتىپ يۈرىكىڭىزگە يارىشىقىنى سالغانمۇ؟ سىز جانانىڭىزنىڭ شۇ يەردىكىنى، مۇھەببەتلىك يۈرىكىدە سىزنى چاقىرغانلارنىڭ شۇ يەردىكىنى ھېس قىلغانمۇ؟ جانانىڭىزنى شۇ يەردىن تاپالىغانمۇ؟ سەيلە قىلىپلا قايتىش باشقا گەپ، بىر دەملىكلا كۆڭۈل ئارامى قاراڭ، ئاشۇ سەيلە قىلغان جايىڭىزدا يارىڭىزنىڭ بارلىقىنى بىلمىسىڭىز، سىز سەيلە قىلغان ئۇ جاي قەلبىڭىزدە نەقىش بولۇپ ئويۇلۇپ قالىدىكەن.

مەنمۇ سۆيگۈنىڭ ئاۋازىغا ئەگىشىپ كۆل سۈيىنىڭ زۇمرەتتەك يېشىللىقىغىمۇ ئوخشىمايدىغان، كۆل يۈزىنى نىلۇپەر يوپۇرمىقى قاپلىغان يېشىللىقىغىمۇ ئوخشىمايدىغان تاغلىرىمۇ يېشىل، بوستانلىرىمۇ يېشىل، باغرىمۇ يېشىل، بۇلاقلىرىمۇ زۇمرەتتەك يېشىل، نەي - ناخشىلىرىنىڭ ئاۋازىمۇ يېشىل··· يىگانە بىر يېشىل ماكانغا — گۈزەل بوستانغا باردىم. ئۇنىڭدىكى تەڭداشسىز يېشىللىق، زۇمرەتتەك پاك مۇھەببەت مېنى ئەسىر قىلىپ ئۆزىگە رام قىلدى. رام قىلدىلا ئەمەس باھاردەك سۆيگۈسى بىلەن يۈرىكىمنى سەگىتتى. چۈنكى مېنى چاقىرغان جانان شۇ يەردە ئىكەن.

— ئەجەبلىنىۋاتامسىز؟ ئىشق ئادەمنى كۆيدۈرىدۇ، سەگىتىدىغان ئىشقمۇ بارمۇ، دەمسىز؟

— مەن شۇنداق دېيەلەيمەن، كېپىمنى ئاڭلاڭ، مەن سىزگە سۆيگۈمدىن بىر رىۋا-

يەت ئېيتىپ بېرەي. بۇمۇ ماڭا بىر باها-
لە، ئەمەلىيەتتە شۇ پۇرسەت بىلەن جانا-
نىمغا ئاتاپ تىككەن كەشتىمگە قوشۇپ ئە-
ۋەتىدىغان يۈرەك قەلبىمدىكى سۆيگۈ ئۇن-
چىلىرىنى — كۆڭۈل بېغىمدا پىشقان ئۈرۈ-
كىمنىڭ تاتلىق مېغىزىنى يېپىقا تىزىۋالاي.

سۆيگۈ ئاۋازى

ياشلىقنىڭ گۈزەل چاغلىرى (رەسمىي
ئاشىق بولۇپ يۈرۈيدىغان چاغلار ...) خىل-
مۇ خىل گۈزەل ھېس - تۇيغۇلار ئىچىدە
ئۇيقۇمدىن چۆچۈپ ئويغىنىمەن. گويا مې-
نى بىر ئاۋاز — خۇددى تونۇشلا بىر ئاۋاز
چاقىرىۋاتقاندەك. يۈرىكىم ئۇزۇن زامان-
لاردىن بېرى ھېچ سەۋەبسىز كۆيۈپ، ۋۇ-
جۇدۇمنى چىدىغۇسىز ھالدا بىر ئوت ئىس-
كەنجىگە ئېلىپ كۆيدۈرۈۋاتىدۇ...

دائىم مۇشۇنداق ئاۋازلار ئاڭلىنىدۇ.
ئويغىنىمەن، ئويغىنىشىم بىلەن بۇ ئاۋاز
دەررۇ ئۆچۈپ كېتىدۇ. شۇچاغ بەدىنىمدىن
دەھشەتلىك ئوتنىڭ ئاچچىق ئىسى كۆتۈرۈ-
لىدۇ. بۈگۈن مېنى يەنىلا شۇ ئاۋاز ئوي-
غاتتى. ئەمما بۇ قېتىم بۇ ئاۋاز ئۆچۈپ
قالمىدى. بارغانچە ياڭراق، بارغانچە يې-
قىملىق... ئەجىبا، ئەمدى مەن ئىلگىرىكى-
دەك كۆيمەي سەگىۋاتاتتىم. بۇ ئاۋاز مې-
نى ھېلى كۆيدۈرسە، ھېلى سەگىتىپ ئىس-
كەنجىسىگە ئېلىۋالغاندىمۇ؟ (مەن راس-
تىنلا ئۇنىڭ ئىختىيارىدا ئىدىم.)

بۇ ئاۋاز يەنە ئاستا - ئاستا پەسىيىۋا-
تاتتى. تېنىم يەنىلا بىر كۈچلۈك ھارارەت
بىلەن يالقۇنجاپ كۆيۈشكە باشلىدى. مەن
بىتاقەتتە ئاشۇ ئاۋازغا ئىنتىلىپ، ئاۋاز
تامان ماڭدىم، كېتىۋاتىمەن...

يۈرىكىم تويۇۋاتىدۇ. بۇ سۆيگۈ ئاۋازى،
مېنى راستىنلا سۆيگۈ چاقىرىۋاتىدۇ.

سېنىڭ لېۋىڭدىكى، قۇچىقىڭدىكى بەدى-
نىڭگە تارىغىنى، ۋۇجۇدۇڭنى ئىلكىگە ئال-
غىنى قانداقتۇ جىمجىت، جانسىز سۆيگۈ
ئەمەس. سۆيگۈ سېنى چاقىرىدۇ، سۆيگۈبى-
لەن تولغان، سۆيگۈ تىلىگەن ھەر بىر يۈ-
رەك ئۆز لايىقىنى چاقىرىدۇ. چاقىرىلغان-
لار ھامان چاقىرغانلارنى ئىزدەپ تېپىشى
كېرەك. قانداقتۇر ئەتراپىڭدا قاڭقىپ يۈر-
گەن « رەنا » لار ئۇ ساڭا رەنا ئەمەس.
سېنى چاقىرمىغان يۈرەكتە ساڭا نىسبەتەن
چىن سۆيگۈ بولمايدۇ. ئۇ خۇددى قەغەز-
گە چۈشۈرۈلگەن گۈزەللىك سۈرىتىگە قاراپ
مۇھەببەت ئىزھار قىلغان ۋە مۇھەببەت تى-
لىگەندەكلا بىر ئىش. سەن ئۇنى مىڭ يىل،
تۈمەن مىڭ يىل كۈت، قۇچاقلاپ سۆيسەڭ-
مۇ ئۇ سېنى شۇ تۈمەنىمىڭ يىللار ئىچىدە
بىر قېتىممۇ چاقىرمايدۇ. سەنمۇ، سېنىمۇ
چاقىرمايلا قۇچىقىڭغا ئۆزىنى ئاتقان جا-
نان — ئۇ ئالۋاستىدۇر. ھامىنى بىر كۈن
جېنىڭنى سىقىدۇ، نۆۋىتى كەلسە سېنى ھا-
لاك قىلىدۇ.

جانان خىسلىتى

ھەقىقىي جانان ساڭا قاراپ كۆز قىسماي-
دۇ، قاش ئوينىتمايدۇ. باشقىلارغا ئوخشاش
نەچچە رەت ھاشاراتلار قونغان، قۇرتلار
خىرىس قىلغان، توپا - چاڭلاردا داغ بول-
غان ئالمىنى سۇنمايدۇ. بەلكى بەخت لەز-
زىتى بىلەن تولغان ئالمىدەك پاك يۈرى-
كىنى سۇنىدۇ، يۈرىكى بىلەن سېنى چاقىرى-
دۇ. سېنىڭ يۈرىكىڭ ھەقىقىي ئاشىقنىڭ
يۈرىكى بولسا سەن ئۇنى ئاڭلىيالايسەن ۋە
ئىزدەپ تاپالايسەن. بۇ ئاۋاز پەقەت

سېنىڭلا چاقىرىدۇ. سەن راستىنلا ئۇنى ئىزدەپ تاپالىساڭ ھەممىگە تەل توققۇزى بىلەن ئېرىشەسەن ھەم ئۇمۇ. ناۋادا سەن ئۇنى ئىزدىمەسەڭ، سەنمۇ ئۇنى چاقىرمىساڭ، سەنمۇ، ئۇمۇ ۋىسالسىز قالىسىلەر. چۈنكى ئۇمۇ يەنە بىرسىنى چاقىرىپ يۈرمەيدۇ، سېنى چاقىرىپلا قالىدۇ، ھەتتا سەنمۇ بۇ بىتەلەيلىكتىن مەھرۇم ئەمەس، دەل ئوخشاش.

ئاھۇ كۆزلەر

خېلى ئۇزۇن مۇساپىلارنى بېسىپ يېشىل بىر ماكاننى كۆردۈم. ئۇنىڭدا كۆردۈمكى گويا ئاھ ئەجەب، كىمنىڭ كۆزلىرىمۇ تەڭ كەلمەس، ئەرش پەرىشتىلىرىمۇ قىزغىنىپ ياقا يىرتار ئاشۇ چەشمە بۇلاقلارنى كۆرسە… ئېھ، نۇر دېگەننى بىر ساغىلا ئاللا شۇنچە سېخىلىق بىلەن بەرگەنمۇ؟ ئاللا يۈز گۈزەللىكنىڭ توقسان توققۇزىنى ھاۋاغا، بىر قىسمىنىڭ توقسان توققۇزىنى كەنئانلىق يۈسۈپكە، بىر قىسمىنى جاھانغا تارقاتقان بولسا، گويا نۇر زىيانىڭ يۈز قىسمىنى پۈتۈنلەي ئاشۇ بۇلاقىقىلا ئاتىۋېتىپتۇ. ئېخ، نۇر بۇلاق، نۇر ئوخچۇپ تۇرغان بۇلاق… شۇ تاپتا بۇ ئاھۇ بۇلاقنى بىر كۆرۈپ گويا ئاللا ماڭىمۇ بىر نېسىۋىنى يۈز ئىشقىنىڭ ھەممىسىنى ماڭىلا ئاتىۋەتكەندەك ئىشقى پىراقتا ئوت بولۇپ كۆيدۈم. قارىغىنا، ئوماققىنا ئاھۇ بۇلىقىم قارىغىنا، ئاھ… ئاھ… دەپ ئېغىزىمدىن ئىشىق ئوتىنىڭ تەپتى بىلەن چىقىۋاتقان دۇت غەربىتىكى ئۇپۇققا يېتىپ بېرىپ، بۇلۇتلارنىمۇ چوغلاندۇرۇپ قىزارتىۋەتتى. ئومىقىم ئاھۇ بۇلاق بىھوشمەن شۇ تاپ، يېنىڭغىلا يىقىلدىم. كۆزلىرىڭدىن ئاققان نۇر ئېقىن دەريا-دەريالارنى ھاسىل قىلىپ ئېقىپتۇ. ئېھ، بۇ ئېقىنلار — سېنىڭ بۇ رەھىمىلىك مېھرىڭ مېنى خېلىلا سەگىتتى. ھوشۇمنى يىغىپ قارىدىم. نەدىمۇ تاغ باغىرلىرىدا دەم-دەم ئۇچرايدىغان بۇلاق دېگەنلى بولسۇن؟ ئوتلۇق، سېھىرلىك قاراشلىرىڭغا بەرداشلىق بېرەلمىدىم. سەن جۈپ-جۈپ ئاھۇ كۆزلەر ئىكەنسەن ئەمەسمۇ؟!

ئەي ئوماق ئاھۇ كۆز! سەن قايسى پەرىنىڭ كۆزى، قايسى شاھزادىنىڭ جان ئالغۇچى كۆزى؟ كىشىنى ئىشق سەۋداسىغا سېلىپ جاننى قاقشاتقۇچى سەندەك بىر زاتنى ياراتقان ئاناڭ نۇرمۇ؟ ئاتاڭ قۇياشمۇ؟

شۇ تاپتا مېنىڭمۇ تېنىم ئېرىپ بۇ ئاھۇ كۆزلەرنىڭ نۇر ئېقىنىغا قېتىلىپ كەتكەندەك بولدۇم. دەرۋەقە ئۆزۈمنى بىر شىددەتلىك ئېقىن — ئىشق ئېقىنىدا كۆردۈم! تەنلىرىم ئېرىپ بۇ ئاھۇ بۇلاقنىڭ قۇربانى بولغاندىمۇ؟ ئاھ بۇ قۇربانلار ماڭا راھەت بېغىشلىدى. ۋىسال يولىدىكى قۇربان جاننى سەگىتىدىكەن. بۇ جاننى سەگىتكەن ئاھۇ كۆزلەر — يېشىل بۇلاقلارمىدۇ؟

— ئېھ، غايىبانە جان ئالغۇچى ھىلال قاشلىرىڭ قانچە گۈزەلدۇر؟ قانچە ئاشىقلارنىڭ جېنىنى ئالغاندۇر؟

بوستان قاشلار

مەجنۇندەك ھېسابسىز يوللار كېزىپ پۈتلىرىم تېشىلىپ دېگەندەك ياپيېشىل بوستاننى كۆردۈم. ئاھ بوستان، يېشىل بوستان، ئېھ زۇمرەتتەك يېشىل ئۇلما قاش!

— ئى ئاللا، سەن نىمانچە قۇدرەتلىك؟ سەن ئۈچ كۈنلۈك ھىلال ئايدەك گۈزەل قاشلارنى يارىتىپ قانچىلاپ ئاشىقلارنى سەۋدا قىلغانىدىڭ، ئەمدى بۇ يىڭانە بوستان

قاشنى قاچان، كىمگە سوۋغا قىلدىڭ! ئادىمىنە-
زات ئارىسىدا مۇنداق قاشنى ئۇچراتمى-
دىم ... ئاللامىنى هۆرلەرماكا ئىغا كىرگۈزدى.
— ئىزدەپ باق!
— مەن بۇ يەردىمۇ ئۇچراتمىدىم.
ئىھ يىگانە قاشلار، يىگانە كۆزلەر!
تۆپىلەپ بېشىمغا چۈشكەن بۇ ئىشق با-
لاسى تېنىمنى ئۆرتەپ ۋۇجۇدۇمنى بىر پار-
چە لاۋا ئوتقا ئايلاندۇردى. شۇنچە شېرىن
بىر ئۇسسۇزلۇق تەشنىسىدا تىللىرىم چاك-
چاك يېرىلدى. يۈرەككە ئوت كەتتى، يې-
نىمىغا ئېسىۋالغان قاپاقتىكى سۇ
ۋۇجۇدۇمدىكى ئىسسىق هارارەت-
تىن قايناپ توكەپتۇ.
— بۇ تەشنالىقنى قانداق قىلاي!؟ ئاھ
بوستان قاشلار، بوستانلىقىڭنى كۆزلىرى-
نىڭ توختىماس تاشقىن ئېقىمنى بىلەن سۇ-
غىراي. مەن سېنى مەندەك تەشنالىقتا
قويمايمەن، مەڭگۈ شۇنداق ياشىرىپ تۇر-
غىن، ياشلىرىمنى بوستانلىقىڭنىڭ تەشنا-
لىقىغا، يېشىللىقىغا هەدىيە قىلاي!

ئاتەش لەۋلەر

يىقىلدىم، ئېغىزىم يالقۇنلۇق بىر ئوت
بىلەن چۇپلەشتى. نە كۆيۈكىنى سەزمىدىم،
ۋاھ، نېمە دېگەن شېرىن ئوت بۇ؟ خۇددى
جانان سۆيگۈسىدەك. بۇ ئوت مېنىڭ ئۇس-
سۇزلۇقۇمنى پەسەيتتى. ئەجىبا، مەن بىر
ئوتتا كۆيۈپ تۇرۇپ، يەنە بىر ئوت بىلەن
ئۇسسۇزلۇقۇمنى قاندۇردۇم.
— بۇ قانداق ئوت؟ ئى ئاللا سېنىڭ
زېمىنىڭدا تەشنالىقنى قاندۇرىدىغان مۇ-
شۇنداق «ئوت»مۇ بارمۇ! نېمانچە قۇدرەت-
لىكسەن؟ — تەكرىم ئۆزىنى تۇتالماي كۈ-
لۈپ كەتتى، بۇ كۈلكىدىن كۆك ئاسماننىڭ
ئاقۇش جىلۋىلىك يۈزى ئېچىلىپ كەتتى.
— ئى بەندە، سەن جانانىڭ سۆيۈشى-
نى بىلمەمسەن؟
— ئاھ، مەندەك بىر ئاتەش بەدەنىنى
سەگىتكەن قايسى جانانىڭ ئاتەش لىۋۇ-
دۇر؟!

گۈلخان

— قېنى ئۇ مېنى سۆيگەن لەۋلەر؟ ئۇ
قايسى رەنا؟ ئەتراپىمغا قارىدىم، مەن
يىقىلغان جايغا قارىدىم، كۆز ئالدىمدا
چوغلۇق گۈلدەك قىپقىزىل چوغلانغان
گۈلخانىنىڭ بىر دۆۋە چوغى قىپقىزىل
لەۋلەردەك قىپقىزىل پالىلداپ تۇرۇپ-
تۇ. مەن يەنە ئاستا ئېگىشىپ — جانانىڭ
بويىنىنى ئاستا قايرىپ ئوت لىۋىگە سۆي-
گەندەك ئىشقىم بىلەن، مېنى سەگىتكەن
ئەشۇ گۈلخان چوغىغا لىۋىمنى ياقتىم.
ئاتەش گۈلخان تېنىمنى يەنە سەگىتتى.
بۇنى ئانداقمۇ «گۈلخان» دېگىلى بول-
سۇن؟ بۇ ئاشۇنداق كېلىشكەن قاش، كۆز-
لەر تېگىدىكى جانغا راھەت بېغىشلاپ،
يۈرەكلەرنى سەگىتكۈچى ئوتلۇق لەۋلەر
ئەمەسمۇ؟
— ئىھ ئاتەش لەۋلەر، گۈلخاندەك ئا-
تەشلىك لەۋلەر، ئىھ «گۈلخان!»

چۇقان

مەن ۋىسال شادلىقى ئىچىدە جېنىم تې-
نىمگە سىغماي چۇقان سېلىپ ۋارقىرىدىم:
— ئاھ ۋىسال، ئاھ گۈزەل بوستان قاش-
لار، جان ئالغۇچى ئاهۇ كۆزلەر، ئاشىقلار
بالاسىغا قويغان ئاتەش لەۋلەر.

نۇر جامال

قوللىرىمنى يېيىپ ئاسمانغا قاراپ ئاللانى سېغىنىپ توۋلىغانىدىم، نېمىسىنى ئەيتاي، يەنىلا دېمەي ئىچىمگە چۈشۈپ كەتتى:

كۆز نۇرۇمدا پەيشانىسىدە ئاتەشتەك قۇياش مېڭى بار، زىنىقىدا ئايدەك خالى بار، كۈمۈش نۇر جۇلالاپ تۇرىدىغان، رەڭگەر نۇر لىباس بىلەن ئۇلۇغ سۇلتانغا ئوخشاش يۈزىنى دالدا قىلغان بىر نۇر جامال چاقنىدى...

ۋاھ، بۇ ئوتلار، بۇ سەۋدالار... مىڭ مەجنۇن سىياقىدا، مىڭ مەجنۇن پەريادىنى چېكىپ بۇ گۈزەل، بۇ يىگانە تەڭداشسىز چېھرە كىمىنىڭ؟... دەپ جار سالغىنىمچە سەرگەردان بولۇپ ماڭدىم... قانچىلىك ماڭغىنىمنى بىلمەيمەن... بىر تۇرۇپ ئۆز-ئۆزۈمدىن غەزەپلىنىمەن:

— شۇ تۇرقىڭدا مەن ئاشىق دەپ جار سالىسەن، مەندىكى شۇنچە غۇرۇرسىز كۆڭۈلمىدۇ؟ ھېلى ئاھۇ كۆزلەرگە كۆيسەم، ھېلى بوستان قاشلارغا، ھېلى ئاتەش لەۋلەرگە كۆيسەم، ھېلى نۇرجاماللارغا... مەن زادى قايسىسىغا ئاشىق؟ خۇدا، ھەممىسىگە قادىرسەن، ئېيتقىنا مەن زادى قايسىسىغا ئاشىق؟

— يۈرىكىڭدىن سورا. تەڭرىدىن ئالغان جاۋابىم شۇ بولدى. قانداق قىلاي؟

قامەت

ئاللاغا خىلمۇ خىل سوئاللارنى قويۇپ، ئىشق بالاسىدا جاھاننى بېشىمغا كىيىپ كېتىۋاتىمەن. ئالدىمدا ئاق مەخمەلدىن تون كىيگەن تەڭداشسىز بىر قامەت قەد كۆتۈرۈپ تۇرۇپتۇ. ۋۇجۇدىدىن ئېقىپ چۈشكەن مېھنەت تەرى گويا ئاق مەرمەر لىباستەك ئۈستى - بېشىدا سانسىز تۆھپىلەرگە گۇۋاھ بولۇپ يالىلداپ تۇرۇپتۇ. ئېھ، مېھنەت قامەتكە شۇنچە ياراشقان... مەنمۇ ئىشق يولىدا سانسىز جاھان كېزىپ ئۇزۇن مۇساپىلارنى كەزگەن پۇتۇمغا قارىدىم. مېنىڭ شۇ ئازغىنا جاپا - مېھنىتىممۇ پۇتۇمغا قات - قات كەشتىلەرنى چېكىپتۇ. مېھنىتىمگە گۇۋاھ بولۇپ چوڭقۇر ئىزلارنى قالدۇرۇپتۇ. قەلبىمدە ئەزەلدىن مېھنەت ئىگىسىگە چوڭقۇر مۇھەببەت ۋە ئىشتىياق بولغاچ ئىختىيارسىزلا بۇ تەڭداشسىز قامەت ۋە مېھنەت ئىگىسىگە بولغان چوڭقۇر مۇھەببەت دولقۇنى كۆتۈرۈلۈپ كۆزلىرىم دەرياسىدىن تېشىپ، يول - يول ئېقىنلارنى ھاسىل قىلدى.

— بۇ كىم؟ پۈتكۈل زېمىننى ئېگىلمەس گىگانت بەستى بىلەن قوغداۋاتقان بۇ كىم؟ ئۇنىڭدىكى قەيسەرلىككە، جەسۇر - مەردانىلىقىغا كۆيدۈم... ئاستا - ئاستا بۇ تاغ كەبى مەغرۇر، شۇ قەدەر نازۇك، گۈزەل قامەتكە يېقىنلاشتىم، ۋۇجۇدىغا يېپىشقان كۈمۈش رەڭ لىباس خۇددى مېھنەتكەش يىگىتنىڭ يېپەك كۆڭلىكىدەك يالىلداپ تۇرۇپتۇ. مەن يۈكسەك دەرىجىدىكى ھۆرمەت، مۇھەببەت ۋە ئىپتىخار بىلەن جانانىغا قول ئۇزاتقاندەك ئۇنىڭغا قول ئۇزاتتىم. مۇز تېگىدىن ئوتتەك ھارارەت ئۇرغۇپ قولۇمنى سىقىراتتى.

— ئاھ بۇ نە تاغ؟ - بۇ تەن! بۇ قاۋۇل يىگانە تەن!

يېشىل چاچ

بېشىمنى كۆتۈرۈپ بۇ قامەتكە نەزەر
سالدىم. گۈل - چىمەنزار، تەكشى تارال-
غان. تاغ كەبى ھەيۋەت قامەتلىك بۇ زات-
قا خۇيمۇ ياراشقان بۇ چىمەن — ئۇ خەت
تارتقان بۇرۇت، ئۇيالماستىن قارىغىنىمغا
خىجىللىقتىن يۈزۈم ئوت ئالدى. بۇ ئوت-
نىڭ ھارارەت تەپتىدىن بۇ قامەتلىك زات-
نىڭ ۋۇجۇدىدىكى قار - مۇزلار ئېرىپ باغ-
رىدا چوڭ بىر ئېقىن پەيدا بولۇپ، پەلەك-
كە دولقۇن ئېتىپ ئاقتى. قەلبىمدىكى ئۇ-
نىڭغا بولغان سۆيگۈمنى ئۇ سەزدى. ئوت-
تەك كۆيۈشۈپ تۇرغان يۈزۈمنى قولۇم بىلەن
توستۇم... يەنە قەيەردىندۇر كەلگەن
غەيرەت بىلەن ئاستا - ئاستا ئۇنىڭغا
قارىدىم. ئۈستىدىكى قارىغا يىدەك تەكشى
تارالغان يېشىل چاچلارنى كۆردۈم.

— يېشىل چاچلار، قامەتكە ياراشقان
گۈزەل، يارىشىملىق چاچلار، يۈرىكىمنىڭ
ئارامىنى قويمىدىڭلار!... سىلەر چاچمۇ يا-
كى رەقىب — كوھقاپ بورىنىغا قارىتىپ
بەتلەنگەن ئوقيامۇ! ئېھ، پالۋاننىڭ
چاچلىرىمۇ دۈشمەنگە ئوقيا بولىدىكەن.
تەڭداشسىز خىسلەت، تەڭداشسىز چاچ!

ئاشىق

— شۇ تاپ،— ئەي تەڭداشسىز قۇدرەت-
لىك يىگىت، مانا مەن ساڭا ھەقىقىي كۆيە-
گۈچى ئاشىق، مېنى قوينۇڭغا ئالساڭچۇ؟-
دېمەكچى بولدۇم، لېكىن ئاشىق بولساممۇ
ئار - نومۇس ۋە قىزلىق غۇرۇرۇم غالىپ
كېلىپ توستى. ئۈنسىز نىدالىرىم بىلەن
ئۇنىڭغا بولغان سۆيگۈمنى بايان ئەيلەپ،
ئۇنىڭدىن سۆيگۈ تىلەپ نالە - زار قىل-
دىم... مانا بۇ كۆيگۈنۈمنىڭ نەچچىنچىسى...

— ئاللا ئەمدى ماڭا رەھىم قىلساڭچۇ؟
مەن پۈتكۈل مەشۇقلارغا كۆيگۈچى قانداق
ئاشىق؟ مېنى قانداقمۇ ئاشىق دېگىلى بول-
سۇن؟ مەن قايسى بىرسىنىڭ ۋىسالىغا يې-
تەلەيمەن؟ مېنىڭ قەلبىمگە پەقەت بىرلا
مەشۇق سىغالايدۇ. مېنىڭ يۈرىكىم ساڭا
ئايانغۇ؟ مەندە بارى بىر يۈرەك.

تەڭرىنىڭ سۆزى

— ۋايىسىما ئى ئاشىق بەندە، سەن پە-
قەت «بىر» گىلا ئاشىق.
— مەن زادى قايسىسىغا ئاشىقتىمەن؟ يۈ-
رىكىمگە قول سالدىم، بىر - بىرىدىن ئو-
تى يامان، ھېچ بىرەرسىدىن كېچەلمەيدى-
غانىدەك تۇرىمەن...

يېشىل ئاۋاز

يىراقتىن نەينىڭ ئاۋازى، مېنى كۆيە-
دۈرگەن، مېنى سەگىتكەن نەينىڭ ئاۋازى.
سېھىرلىك ئاۋازمۇ بۇ؟ ئەرش ئۈيقۇسىغا
سېلىپ مەست قىلغان، بۇلبۇلنىمۇ، ھەتتا
ئىشقى - زوقى بىلەن تىڭشاتقان سېھىرلىك
سازمۇ؟ مەنمۇ مەست بولدۇم، نېمىسىنى
ئېيتاي، نەيدىن كېيىن كۆكنى قاپلاپ جا-
راڭلىغان يېقىملىق ناخشا مېنى ئەسىر قىل-
دى... بىراق يۈرىكىمنى، ئوت يۈرىكىمنى
سەگىتتى.

يېشىللىق تەننى سەگىتىدۇ، بۇ ئۈننى
ئاڭلاپ يۈرىكىم سەگىپ قالدى. ئەجەبا، بۇ

ئاۋازلارمۇ يېشىلمىدۇ؟
ئېھ، يېشىل ماكانىدىن كەلگەن يېشىل
ئۈن، مېنىڭ ساڭا بولغان مۇھەببىتىممۇ يې-
شىلمىدۇ؟ قەلبىمدە ساڭا بولغان سۆيگۈ
ئوتى لاۋۇلدىسا مەن قىززىدىماي سەگىيمەن.
— ئېھ، يۈرىكىمنى سەگىتكەن يېشىل ئاۋاز!

مەشۇقلار ماكانى

بۇ زېمىن مەشۇقلار ماكانىمىدۇر؟ مېنى
داۋاسىز ئىشىق بالاسىدىن باش كۆتەرگۈز-
مىدى. ئېغىر كۆلپەتلەرنى سالدى، يەنە
شادلىق بېغىشلىدى، مېنى كېسەل قىلدى، يە-
نە ئۆزى داۋالىدى، مېنى ھالسىزلاندۇردى،
يەنە يېڭىلمەس كۈچ ئاتا قىلدى. مۇھەب-
بەتنىڭ دۈشمەنلىرى: «ۋازكېچىش»، «چار-
چاش»، «زېرىكىش»، «ئۇيقۇ»... لار كۈ-
چۈمدىن قورقۇپ يېنىمغا كەلمەسلىككە يو-
قالدى!
— ئېھ مەشۇقلار، جانانلار بىلەن تول-
غان دۇنيا!
— ئېھ سۆيگۈ ماكانى!!

يېشىل تەن

ئىشق يولىدىكى جاپامۇ زور لەززەت.
مەن بۇ لەززەتتىن مەستخۇش بولۇپ، ئا-
تاغىنا بىر تۈشەككە يېقىلدىم.
— ۋۇي، ئاستىمدىكى بۇ قانداق تۈشەك؟
شاھنىڭ ھەرەمخانىسىغا يېقىلدىممۇ ياكى
جانانىنىڭ قۇچىقىغىمۇ؟ شۇ ئىللىق، ئىپەك-
تەك يۇمشاق بۇ يېشىل تەن مېنى كۆپ ۋا-
قىتلاردىن بېرى تارتقان ئازابلاردىن يەڭ-
گىللەتتى. سۆيگۈسى ۋىسال تاپقان ئاشىق-
لاردەك قەلبىم شادلىق ۋە بەخت تۇيغۇسى-
غا تولۇپ تاشتى. شېرىن مەستلىكتىن يې-
شىلگىنىمدە ئۆزۈمنى يېشىل تەنلىك بىر
زاتنىڭ باغرىدا كۆردۈم... قەلبىمدە چەك-
سىز ۋىسال تاتلىقى... ئىشق دەردىنى يەت-
كىچە تارتقان قايسى مەشۇقۇمنىڭ ۋىسالى-
غا يەتكەندىمەن؟ بۇ–ئاھۇ كۆزمۇ؟ بوستان
قاشمۇ؟ ئاتەش لەۋلىكمۇ؟ قۇدرەت تەنلىك-
مۇ؟ نۇر جامالىقمۇ؟ يېشىل ئاۋازلىقمۇ؟...
شۇ چاغ ئاللا ماڭا قولىنى سۇندى، مەن بىر
نۇرغا ئەگىشىپ كۆككە ئاستا ـ ئاستا كۆ-
تۈرۈلدۈم... كۆردۈمكى يېشىل ياقۇتتەك گۈ-
زەل بىر زېمىندا مەن كۆپ دەردلەر تار-
تىپ ئىشقىدا كۆيگەن ئاھۇ كۆزلۈك، بوس-
تان قاشلىق، ئاتەش لەۋلىك، ئاق ئالتۇن
بەدەنلىك، يېشىل تەنلىك، يۈكسەك قامەت-
لىك بىر يىگىت نەي چېلىپ يۈرگۈدەك. ئۇ-
نىڭ ئەتراپىدا قوي ـ ئۆچكە، قوزىچاقلار،
كالا ـ موزاي، ئات ـ خېچىر، تايچاقلار،
تۆگە ـ بوتىلاقلار... پادىلىرى توپ ـ تو-
پى بىلەن ئەركىن يايرىشىپ ئۇسسۇلغا چۈ-
شۈپتۇ. يېشىل زېمىندا بەزمە ـ مەشرەپ
قۇرۇشۇپتۇ.
— ئاي ـ ھاي!

چوپان يىگىت

چۈشەندىمكى، مەن مىڭغا ئەمەس پەقەت
بىرگە — چوپان يىگىتكە ئاشىق بوپتىمەن،
ئىلگىرىكى ئۆز ـ ئۆزۈمدىن كايىشلىرىمغا
خاتىمە بېرىپ، بار ئاۋازىم بىلەن مۇھەب-
بىتىمنىڭ يۈكسەك ۋە چىنلىقىدىن پەخىر-
لىنىپ، پۈتكۈل جاھانغا ئاڭلانغۇدەك ئا-
ۋازىم بىلەن ئاشىقلىقىمنى ئاشكارىلاپ
توۋلىدىم.

يۈرەك ساداسى

— مەن چوپان يىگىتكە كۆيدۈم، ئەل ئۈچۈن جاننى قۇربان قىلغانغا كۆيدۈم! قەلبىمدىن چوپان يىگىتكە بولغان سۆيگۈ قەسىدىلىرى ئوخچۇپ تېشىشقا باشلىدى:

— ئى چوپان يىگىت، بۇلاق كۆزلىرىڭنى ئالدىڭدىكى ئويىنا تىلاپ يۈرگەن جانلارنىڭ ئۇسسۇزلۇقىغا تەقدىم قىلىپسەن، قاشلىرىڭنى ئۇلارنى ھىمايە قىلغۇچى يېشىل بوستان قىلىپسەن، يۈرىكىڭنى ئۇلارغا زېمىستاندا ھارارەت، ھوشيارلىقتىن بىشارەت، يۈرىكىڭگە ۋەھىمە سالغۇچى كۈلخان قىلىپ كۆيدۈرۈپسەن، ئىللىق تېنىڭنى ئۇلار ئۈچۈن ئىللىق زېمىن ئېتىپسەن، ئەل ئۈچۈن قۇربان بېرەر جاسارىتىڭنى، ئەلگە كۆيگەن سەممىي پاك مۇھەببىتىڭنى ئۇلارنىڭ زېمىنىغا يورۇقلۇق ۋە ھاياتلىق بەخش ئەتكۈچى ئاي ۋە قۇياش قىلىپ ئېسىپسەن، ئەل ئۈچۈن تىنىماي تەر تۆكۈپ مېھنەت سىڭدۈرگەن قەيسەر ۋۇجۇدۇڭنى ئۇلارنى قوغدايدىغان قاراۋۇلدەك ئۇلارنىڭ مەڭگۈ خاتىرجەملىكىگە ئاتاپسەن... مانا ئەمدى ئەجرىڭ بەدىلىگە ئېرىشكەن بەخت ۋە شادلىقتىن سۆيۈنۈپ ئاسايىشلىق سىگنالى بولغان، يېقىملىق ناخشاڭدا ئۇلارغا تېخىمۇ شادلىق بېغىشلاۋېتىپسەن...

مەن تېخىمۇ ھاياجان بىلەن ۋارقىرىدىم:

— چوپان يىگىت! ئاشىقىم چوپان يىگىت!!

ھەر كىم ئۆز سۆيگۈسىنىڭ يۈكسەك ۋە چىنلىقىغا ئىشىنەلىسە، ماڭا ئوخشاش «چاقىرغانلارنى» ئىزدەپ تاپالىسا مەندەك جار سالالايدۇ، سۆيگۈسىنى مەندەك ئاشكارىلىيالايدۇ!!

ھەسەن - ھۈسەن

كۆك ئانا بۇ سادالىرىمدىن ھاياجانلىنىپ ۋە مېنىڭ مۇرادىمنىڭ ۋىسال تاپقىنىدىن شادلىنىپ، خۇشاللىق ياشلىرىنى تۆكۈپ ئۈستى - بېشىمغا بەخت چاچقۇسى — مەرۋايىت يامغۇرىنى چاچتى، بۇ مەرۋايىتلارنى مېنى سۆيگۈگە ئېرىشتۈرگەن ۋە ماڭا ھەقىقىي بىر مەشۇقنى ئۆستۈرۈپ، يېتىلدۈرۈپ بەرگەن يېشىل زېمىنغا ھەدىيە قىلدىم. يېشىل زېمىن ئۇنى قوبۇل قىلىپ يېشىل تونىنىڭ ھەر بىر يىپىغا زەر كەبى قادىدى. بۇ بەخت سوۋغىسى مەرۋايىتلار كۈچلۈك نۇر كەبى چاقناپ جاھاننى نۇرغا پۈركىدى، بىر قىسمىنى ئەرشتىكى قوشنىسى كۆك زېمىنغا ھەدىيە قىلدى، كۆك زېمىنمۇ بۇلارنى زەڭگەرەڭ تونىغا قادىدى.

شۇنىڭدىن بېرى كۆك زېمىن باغرىدا يۇلتۇزلار پارلاپ كېچە ئاسمىنىنى يورۇق نۇرغا پۈركەيدىغان بۇ نۇرلۇق مەرۋايىتلار پەيدا بولدى. بۇنىڭدىن شادلانغان كۆك ئاتىمۇ زېمىن ئانىغا بەخت رەڭلىك شاھى رومال ھەدىيە قىلدى. بەخت ئانىسى — ئىشق سۇلتانى بۇ ھالدىن زوقلىنىپ، بۇلارغا ئاپىرىن ئېيتىپ كۈلۈۋىدى، كۆزلىرىدىن چاقنىغان نۇردىن رەڭگا - رەڭ نۇرلار ھاسىل بولۇپ، كۆكتە يەنە بىر بەخت نۇرى پارلىدى. بۇ ئەنە شۇ بەخت چاچقۇسى — يامغۇردىن كېيىن پارلايدىغان ھەسەن - ھۈسەن ئىدى. شۇنداق قىلىپ شۇ ئاينىڭ ئۆزىدە بۇ زېمىن بەخت زېمىنىغا ئايلاندى.

uyghurkitap.com

ۋىسال

يېشىل زېمىن گويا ۋىسال كېچىسىدىكى سۈس چىراغدەك كۆلىرەك يوپۇقىنى يۈزىگە ياپقاندا چوپان يىگىتمۇ پادىلارنى ئارامگاھىغا باشلاپ ماڭدى. كەچنىڭ ئىللىق شامىلى ئۇنىڭ يۈز ۋە بويلىرىنى زوق بىلەن سۆيمەكتە، مەنمۇ ئاستا شامالغا ئەگىشىپ، ئۇنىڭ بويىغا كىرە سالدىم ۋە ئاستا-ئاستا باغرىغا ئۇنىڭ ھالال تەرى بىلەن قوشۇلۇپ سىڭىپ كەتتىم (بۇ مېنىڭ ئارمىنىم ئىدى).

— مەن ۋىسالغا يەتتىم!

ئەقىدە

... تەك كېچە، ئاندا-ساندا بۆرىلەرنىڭ ھۇۋلىغان ئاۋازى. ئاندىن پادىلار چوپان يىگىتنى چاقىرىپ مەرەشتى... چوپان يىگىت مىلتىقتىن ئېتىلغان ئوقتەك تېزلىك بىلەن ئىككى سەكرەپ ئۇلارنىڭ يېنىغا باردى... بۆرە بىلەن قانلىق جەڭ قىلدى... دەسلەپدە خىرىس قىلىپ چوپاننىڭ قوللىرىنى يارا قىلغان بۆرىلەر مانا ئەمدى ئۇنىڭ ئالدىدا يەر چىشلەپ يېتىپتۇ. يەنە تىنچلىق. مال-پادىلار تىنچ ئۇيقىغا چۆمدى، ئۇ بىردىنلا چۆچۈپ كېچە شىۋىرغىنىدىن قوغداپ قونالغۇسىغا ئەكىرىۋالغان، قوزا، تايچاق، موزاي بوتىلاقلىرىدىن ئەنسىرەپ كەندەك يۈگۈرۈپ كىردى. مەن سابا ئەللەي ناخشامنى ئېيتىپ چوپان يىگىتنىڭ بۇ ئارزۇلۇق جانلىرىغا خاتىرجەملىك ۋە ئاراملىق بېرىۋاتاتتىم. ئۇلارنىڭ تاتلىق ئۇخلاۋاتقىنىنى كۆرۈپ خاتىرجەم بولۇپ ئاستا تۆشىكىگە باش قويدى. مەن ئاستا شىۋىرلىدىم:

— خاتىرجەم بول، سېنىڭ ئەزىزىڭ، مېنىڭ ئەزىزىم، ئامانىتىڭنى ماڭا قوي جېنىم، قوزىلىرىڭمۇ «چوپانسىز ئەمەس».

سەھەر

ئۇ تېخى ھېلىلا بۆرە بىلەن ئېلىشقان، ھاردۇقىمۇ چىقمىغان ئىدى. ھېچقانچە ۋاقىت ئۆتمەي تەبىئەت ئانا قارا رومىلىنى ئاقۇش كۆك رومالغا ئالماشتۇرۇۋىدى، ئۇ ئورنىدىن دەس تۇرغىنىچە گۈلخان يېقىشقا تۇتۇندى. سىلەر ئانىلارنىڭ تويغا راسلىنىشىدا ياغلىق ئالماشتۇرغىنىنى كۆرگەنمۇ، جانان يارىنىڭ دېرىزە پەردىسىنى قايرىپ قىيا باققىنىنى كۆرگەنمۇ؟ سىلەر تىنچ ئۇيقۇدا ياتقىنىڭلاردا ئاشۇ ياغلىق ئالماشتۇرۇش، پەردە قايرىشنىڭ ئاشۇ شەپىسىز ھەرىكىتىدىن ئويغىنىپ كېتەمسىلەر؟ بۇ سەگەك يىگىتنى ئاشۇ شەپە ئويغاتتى، خۇددى كۆز چىراغلىرىنىڭ يېپىسى تەبىئەت ئانىنىڭ رومىلىغا چېكىپ قويۇلغاندەك.

ئۇ ياققان گۈلخان يېشىل زېمىن باغرىدا ئېچىلغان چوغلۇقتەك، يېشىل زېمىننىڭ چېكىسىگە يارىشىملىق ئاتەش گۈلى قىستى، تەبىئەت ئانا ئاقۇش كۆمۈشرەڭ رومىلىنى ئارتىۋىدى، ئۇ پادىلارنى كەڭ زېمىنغا پايانسىز قىلىپ سېلىنغان يېشىل تائام، يېشىل شەربەت بىلەن تولغان داستىخانغا باشلاپ كەلدى.

قان-قېنىغا سىڭىپ كەتكەن كۈچلۈك ئەقىدە، دەقىقىمۇ كېچىكمەي ئورۇنلىنىپ كېتىۋاتقان بۇرچ!

كۆز ئالدىمدا بارغانچە گەۋدىلىنىۋاتقان بۇ گەۋدىگە قاراپ چەكسىز سۆيۈندۈم، ماڭا شۇنداق كەم-كۈتىسىز جانانىنى تېپىپ قىلغان ئاللاغا، ئىشق سۇلتانىغا مىڭلارچە تەشەككۈر ئېيتتىم.

كەشتىلەنگەن مۇھەببەت

جانانىم يېشىل زېمىندا بۇرچىنى ئادا قىلماقتا. مەن پۈتكۈل مۇھەببىتىم سىڭگەن يېشىل رىشتىمدە ئۇنىڭغا بولغان سۆيگۈمنى، يۈرىكىمنى ياغلىقىمغا كەشتىلەپ چىقتىم. كەشتە بىلەن قوشۇلۇپ، ئۇنىڭ ۋۇجۇدى سىڭگەن تەنگە مەنمۇ بىر - بىر سىڭىپ كەتتىم، كۆزلىرىم بۇلاقتا، ۋۇجۇدۇم تاغقا، تېنىم يېشىل تۇپراققا. مۇھەببىتىم ئۇ يېشىل زېمىن كۆكسىگە ئاسقان چولپانغا ... سىڭىپ كەتتى. كەشتىلىنىپ پۈتكەن ياغلىقنى سۆيگۈمنىڭ شاھىدى ۋە ئەبەدى تاۋابگاھىم قىلىپ سەجدە قىلىدىغان تاۋابگاھىمغا ئاستىم.

يېشىل مۇھەببەت

يېشىل زېمىندىكى يېشىل بۇلاقلار، يېشىل بوستانلار، قامەتلىك تاغلار، مامۇقتەك يېشىل تەنلەر، ئاتەش خالىسى نۇر جاماللار... قەلبىمنى ئۆرتىگەن چوپان يىگىت، قەلبىمنى سەگىتكەن گۈزەل تۇيغۇلار، يېشىل زېمىندىن كەلگەن يېشىل ئاۋازلار... ماڭا چەكسىز بەخت ۋە تەخت ئاتا قىلغان يېشىل يىگىت، يېشىل مۇھەببىتىم.

ئىشق سۇلتانىغا ئىلتىجا

— ئى ئىشق سۇلتانى، سەن مېنىڭ بۇ يېشىل مۇھەببىتىمگە مەڭگۈ باھار ئاتا قىلغايسەن، ئۇ مەڭگۈ ياشىرىپ تۇرغۇسى، ئىشق زېمىنىدا مەڭگۈ سولمايدىغان ۋە مەڭگۈ سارغايمايدىغان ۋە مەڭگۈ قۇرۇمايدىغان بۈيۈك ۋە قۇدرەتلىك بىر ئىلاھى دەرەخ بولۇپ ئەبەدى كۆكلەپ قالغۇسى!!

يېشىل جانانغا سالام

— ئى يېشىل زېمىنغا كىتىۋاتقان سابالار، يېشىل جانانىمغا يېشىل مۇھەببىتىمنى يەتكۈز، ئۇنىڭمۇ قىزىغان ۋۇجۇدىنى مېنىڭ يېشىل سالامىم! يېشىل مۇھەببىتىم بىلەن سەگىت،

جانانغا خىتاب

— ئى يېشىل جانان، سەن مېنى ئىشق ئوتىدا كۆيدۈرمىدىڭ، بەلكى سۆيگۈ باھارى بىلەن سەگىتتىڭ. چۆللەرگە يول سالمىدىڭ، يېشىل جەننەتكە باشلىدىڭ. ئىشقىڭدا مېنى ئۆلتۈرمىدىڭ، بەلكى يېڭى گۈزەل ھاياتلىق بەردىڭ. ساڭا مىڭلارچە رەھمەت، مېھىر بۇلىقىڭغا قانغىچە چۆمۈلدۈم، يەنە ئېيتىمەن ماڭا ئۆلمەس ھاياتلىق بەردىڭ. مەن ئىلگىرىكى مۇھەببەتنىڭ قۇربانى بولىدىغان ئاشىقلاردىن ئەمەسمەن، بەلكى مۇھەببەت ئۈچۈن مەڭگۈ ياشىغۇچى، مەڭگۈ ئۆلمەس ئاشىقمەن.

— ئى نىگارىم مەن سەن ئۈچۈن باقى ئالەمدىكى جەننەتنى ئەمەس، مانا بۇ كۈرەش ئالەمىدىن ئەمگەك بىلەن بەخت يارىتىپ جەننەت ياراتتىم، بەخت رەڭدە تۆشەك ياسىدىم، مەن سېنى كۈتىمەن، پادىلىرىڭنى بۆرە - قاۋاندىن غەم يېمەيدىغان گۈزەل «ئارزۇيۇڭنى»، ئىشقا ئاشۇرغىنىڭدا جانانىڭ راسلىغان تۆشەككە كېلەرسەن (بۇ قەلبىڭنى سەن ئىزھار قىلمىغان بىلەن سۆيگۈ ئىلاھى ماڭا دەپ بەردى.)

خاتىمە

ئويلاپ قالدىم:

— چىن سۆيگۈ مۇشۇنداق زۇمرەتتەك يېشىل بولسا كېرەك.

ئىككى نەسىر

نۇرمەھەممەت توختى

مەشۇت

مەشۇتنىڭ ئەۋرىشىملىكتە تەڭدىشى، زىلاللىقتا سۈپەتدىشى، يۇمشاقلىقتا قورىدىشى، ئىنچىكىلىكتە زاماندىشى يوق. ئۇ نۇردەك يۇمشاق، نۇر تالالىرىدەك ئىنچىكە، نۇردەك گۈزەل، مەيىن شامالدەك ئەۋرىشىم.

يىپەك يۇرتىنىڭ قىزلىرى يازنىڭ ئىسسىق كۈنلىرىدە ئۈجمە ياپرىقى بىلەن پىلە باقىدۇ. قىش كۈنلىرى ئىشخانىلاردا پىلىدىن مەشۇت سوزىدۇ. ئاھ، تارىختىن بىرى ئۇلار سوزغان مەشۇتنىڭ ئۇزۇنلۇقىنى ھېسابلاپ چىقىش مۇمكىنمۇ؟ ئۇ تارىختەك ئۇزۇن. قۇياش ھەر كۈنى چاچقان نۇرلارنى ئىنچىكە نۇر تالالىرىغا ئايلاندۇرۇپ بىر - بىرىگە ئۇلاپ چىقساق، يىپەك يۇرتىنىڭ قىزلىرى سوزغان يىپەكنىڭ ئۇزۇنلۇقىغا تەڭلىشەلەرمۇ؟ ياق، ياق...

جاھاندىكى بارلىق نەرسىلەر كۆزگە كۆرۈنمەس رىشتىلەر بىلەن بىر - بىرىگە باغلىنىپ، چېچىلىپ كەتمەي تۇرىدۇ. ئاينىڭ، قۇياشنىڭ، يۇلتۇزلارنىڭ ئورنى مۇقىم. تاغلارنىڭ، دەريالارنىڭ، چۆل-بوستانلىقلارنىڭ ئورنى مۇقىم. شەھەرلەرنىڭ، يېزا-قىشلاقلارنىڭ ئورنى مۇقىم... ئۇلارنى بىر - بىرىگە چېتىپ تۇتۇپ تۇرغىنى نېمىكىنە؟ « يىپەك يۇرتىنىڭ قىزلىرى سوزغان ئىنچىكە مەشۇت رىشتىلەر ئۇلارنى بىر - بىرىگە باغلاپ تۇرىدۇ. چېچىلىپ كېتىشكە، بىر - بىرىدىن يىراقلاپ كېتىشكە يول قويمايدۇ.» ئاھ بۇ راستمىكىن؟

مەن يىپەكچىلىك فابرىكىسىنىڭ سېخىدا، مەشۇت سوزۇۋاتقان گۈزەل قىزلارنىڭ ئەپچىل قوللىرىغا قاراپ تۇرغىنىمدا ئاشۇلارنى خىيال قىلدىم. مەشۇتنىڭ ئەۋرىشىملىكى، زىلاللىقى، يۇمشاقلىقى، ئىنچىكە-نازۇكلىقى قەلبىمگە تالاي سوئاللارنى تاشلىدى. مەن بۇ سوئاللارنى يېشىشكە ئاجىز ئىدىم. خىيال بىلەن تۇرغىنىمدا يىپەكچى قىزنىڭ كۆز چاناقلىرىدىكى ئۈنچىدەك ياش تامچىلىرىغا كۆزۈم چۈشتى. سۈرۈشتۈرۈپ بىلدىمكى: مۇھەببەت ئىزغىرىنىغا دۇچ كەپتۇ. قاشتاشچى يىگىت يىپەكچى قىزنى تاشلاپ كېتىپتۇ. ئۇ سوزغان مەشۇت جاھاننى بىر - بىرىگە چېتىپ تۇرالىغىنى بىلەن يىگىتنى باغلاپ تۇرالماپتۇ... قىزنىڭ كۆزلىرىدىن تامچىغان ياش تولىمۇ ئىسسىق ئىدى. ھەممىنى يۇمشىتىش — ئېرىتىۋېتىش قۇدرىتىگە ئىگە ئىدى. مەن ھېلىقى سوئاللىرىمغا جاۋاب تاپتىم. مەشۇتكە ئەۋرىشىملىك بەخش ئەتكىنى مۇھەببەتنىڭ كۆز يېشى ئىكەن. ئۇنىڭ گۈزەللىكىمۇ، يۇمشاق - مېھرىبانلىقىمۇ، ئىنچىكە - نازۇكلىقىمۇ مۇھەببەتتىن ئېلىنغانىكەن.

ئالۋاستى

يولدا ناتونۇش بىر نازىنىن ئۇچراپ، مېنى باغرىغا بېسىپ مەھكەم قۇچاقلىدى، لەۋلىرىنى لەۋلىرىمگە يېقىپ ئىشتىياق بىلەن سۆيۈپ كەتتى. ئۇپا - ئەڭلىكىنىڭ قويۇق پۇرىقىدىن تىنالماي بۇرۇختۇم بولدۇم. ئۇنىڭ قۇچاقلىرىدىن ئاجراش ئۈچۈن بۇدۇقشۇدۇم، بولمىدى. ئۇ يەنىمۇ مەھكەمرەك قۇچاقلاپ ئەمدى لەۋلىرىمنى چىشلەشكە، يۈزلىرىمدىن يالاشقا باشلىدى. مەن ئۇنىڭ قۇچاقلىرىدا تولغىناتتىم. ئۇنىڭدىن رەھىمە ۋە ھايا تىلەيتتىم. مۇھەببەت، ئىللىقلىق ۋە راھەت ئۈمىد قىلاتتىم. ئۇ بولسا خۇددى تۆمۈردىن ياسالغان ماشىنا ئادەمگە ئوخشاش پەقەت سۆيەتتى، يالايتتى ۋە قۇچاقلايتتى، تاتلىق، ئوتلۇق، يالقۇنلۇق سۆزلەرنى پىچىرلايتتى. لېكىن بۇ گەپلەر، مېنىڭ قۇلىقىمغا مۇزدەك سوغۇق ئاڭلىناتتى، مەن يەنىلا غودۇڭشىيتتىم...

ئۇ مېنى تاشلاپ يولىغا كېتىپ قالدى. ھوشۇمغا كېلىپ بىلدىمكى، يانچۇقۇم قۇرۇقدىلىپ قاپتۇ. ئۇ ھەمىيانىمنى — بارلىق پۇللىرىمنى ئېلىپ كېتىپتۇ. مەن سۆيۈلۈش ئۈچۈنمۇ ھەق تۆلەش لازىملىقىنى چۈشەندىم.

(بېشى 82 - بەتتە)

خىزمىتى قىلاي دەپمۇ ئويلىدى، لېكىن بىر بالا بىلەن خەقنىڭ ئۆيىگە پاتمىدى، ئاخىرى ئاچلىق، موھتاجلىق ۋە بالىسىنىڭ ئېغىر كېسەللىكى بىلەن بىر خەيرىخاھ ئايالنىڭ ھىمايىسىگە ئىگە بولدى. بۇ قاتناش تەرەپتە ئۆيى بار، ياشلىقىدىن قالغان بولسىمۇ لېكىن تېخى ھەۋەستىن قالمىغان قېرى سەتەڭ گۈلنارخان ئىدى.

× ×

ئولتۇرۇش ئاخىرلاشقاندا يېرىم كېچە بولۇپ قالغانىدى، ساھىپخان ھەممىزنى ئۇزىتىپ قويدى، تۆت كوچىنىڭ دوقمۇشىدا مېھمانلار بىر - بىرى بىلەن خەيرلىشىپ، ئۇزاپ كېتىشتى. كوچىدىكى چىڭدالغان قار كورىغا ئۇيۇتقان قوي مېيىدەك توڭلاپ كەتكەنىدى، مېنىڭ پۇتۇممۇ سوغۇقتا توڭلاپ خۇددى يۈرىكىمدەك ئېچىشماقتا. توڭغىلاق يولدا مۇدۇرۇپ - چوقۇرۇپ كېتىۋاتقان يالغۇز ئايالنىڭ — ياقۇتنىڭ قارىسى يوقالغىچە كەينىدىن قاراپ تۇردۇم. كۆزلىرىمدىن ئاققان ئىككى تامچە ياش يۈزۈمدە توختاپ مەڭزىمنى توڭدۇردى، مەن پەلىيم بىلەن يېشىمنى سۈرتىۋەتتىم. ئارقامغا بۇرۇلۇپ ئېرىمغا يېتىشىۋالدىمدە يۈرۈپ كەتتىم.

مېۋىسىز گىياھ

(ھېكايە)

تۇرسۇنجان مۇھەممەت

قاۋۇل ئاكا يەتمىش يىل ياشىدى. يەنە قانچە يىل ياشايدىغانلىقىغا ئۆزى بىرنېمە دېيەلمەيتتى. بىراق، كەڭ يەلكىلىرى، كۆس - كۆس دەسسەپ يەرنىڭ قوۋۇرغىسىنى ئېگىشلىرى، ئۆسكىلەڭ قامىتى — قاۋۇل ئىسمىغا ماس كەلگەن ھەممە تەرەپلىرى كىشىگە ئۇنى يەنە يەتمىش يىل ياشايدىغاندەك تۇيغۇ بېرەتتى.

يەرلىك گېزىتنىڭ ئىختىيارىي مۇخبىرى قاۋۇل ئاكا پىشۇرۇپ بەرگەن بىر تۇخۇنى پاك - پاكىزە بىر تەرەپ قىلىۋەتكەندىن كېيىن، ئۇنىڭ ھەققىدە گېزىتكە شۇنداق يازغانىدى:

«... قاۋۇل ئاكا مىللىتىمىزنىڭ بايلىقى، يۇرتىمىزنىڭ سەنئەتتە گۈلتاجى. ۋىلايىتىمىز تەۋەسىدە، جۈملىدىن شەھىرىمىزدە ئۇ تەڭدىشى يوق گۆھەر. ئۇ يەتمىش يىللىق ھاياتىدا ئۈچ دەۋرنى باشتىن كەچۈرۈپ، ھاياتىنىڭ قىممەتلىك دەقىقىلىرىنى سەنئەت ئۈچۈن قۇربان قىلدى. ئۇنىڭ دادىسى، ھەتتا بوۋىسىدىن باشلاپ تەمبۇر بىلەن مىللىتىمىزنىڭ مەشھۇر ئىجادىيىتى ئون ئىككى مۇقامنى ساقلاپ، ئەۋلادمۇ - ئەۋلاد داۋاملاشتۇرۇپ كەلدى. مىللىتىمىز ئۇنىڭغا ئاپىرىن ئوقۇيدۇ، خەلقىمىز ئۇنىڭغا سەجدە قىلىدۇ. ئۇ ئەنە شۇنداق ھۆرمەتكە سازاۋەر زاتكى...» نېمە ئۈچۈندۇر ئاشۇ گېزىت پات - پاتلا قاۋۇل ئاكىنىڭ قولىغا چىقىپ قالاتتى. چەت - چۆرىلىرى تىتىلىپ، قاتلاقلىرى كېسىلىپ، ئەسلى رەڭگىدىن كېتىپ قالغان گېزىتتىكى ئۆزىنىڭ تەمبۇرنى مەھكەم قامallap چۈشكەن سۈرىتىگە ئۇزاقتىن - ئۇزاق تويماي قارايتتى. ساۋاتى بولمىغاچ بەزى - بەزىدە گېزىتنى باشقىلارغا ئوقۇتۇپ كۆرەتتى - دە، ئۆزى ھەققىدە مۇخبىرنىڭ قەلىمىدىن تۆكۈلگەن مەدھىيىلەرنى باشقىلارنىڭ تىلىدىن ئاڭلىغىنىدا خۇشاللىناتتى، قەلبى زور تەسەللىي تاپقاندەك، كۆكسى - قارنى بوشاپ قالاتتى.

ئۇ پەقەت يەتمىش ياشقا كىرگەندىلا يالغۇزلۇق، يېگانىلىقنىڭ دەردىنى راسا تارتتى. خۇدا ئۇنىڭغا ھەممىنى — ئۆمۈرنى، ھۆنەرنى، ئابروينى، مەرتىۋىنى ئايىماي بەردى. دادىسى، ھەتتا بوۋىسىنىڭمۇ ئاتمىش ياشتىن ئاشمىغانلىقى ئۇنىڭغا مەلۇملۇق، چىدىغۇسىز ئازاب - ئوقۇبەتلەر ئۇنىڭ ئاتا - بوۋىسىنى بالدۇرلا بۇ ئالەمدىن — سەنئەت دۇنياسىدىن ئايرىغانىدى. ئۇ خۇدانىڭ ئۆزىگە بەرگىنىدىن رازى ئىدى. بىراق، خۇدانىڭمۇ چىدىمىغان يەرلىرى بار. ئۇنىڭغا ئەنە شۇلارنى بەردىيۇ، بىرلا نەرسىنى، يەنى پەرزەنت — يىلتىز بەرمىدى. ئۇ ئۆيلەن-

دى، تويى قىلىغانلىدىمۇ ئۆزىنىڭ شوخ كۆيـ
لىرىگە ئاشىق بولغان بىر قىزغا ئۆيلەنـ
دى. بۇ ئۇنىڭ ئۇن ئالتە ياشلىق چاغلىـ
رى ئىدى. بىراق، ئۇنىڭدىن ئىنسان قەۋـ
مىگە تەۋە بولغان ھېچبىر يىلتىز ئاينىـ
مىدى. ئۇنىڭ ئايالى تەقدىرنىڭ كاجلىـ
قىدىن تۇغماس چىقتى. ئۇ شۇنچە ئەتىۋارـ
لاپ، ئەقىدە قىلىپ ئالغان ئايالىنىڭ
تۇغماس چىققىنىدىن، خۇددى خېچىردەك
ئۆزىگە بىرەر ئەۋلاد قالدۇرۇپ بېرەلـ
مىگىنىگە كۆپ ئۆكۈنەتتى. ئەمما، ئايا-
لىنى جېنىدىن ئەزىز كۆرگەچكە، بۇ تۇرـ
قىدا ئايالىغا ھۆتۆت - پۆتۆت قىلىپ دىـ
لىنى رەنجىتىشكە رەپتى بارمايتتى. ئۇنىڭـ
سىزمۇ تۇغماس چىققان ئايالىنىڭ ئەل ئالـ
دىدا ئۇيۇلىدىغان تەرەپلىرى
كۆپقۇ.

ھەممىنىڭ يامان يېرى، بىر نەچچە يىل
ئاۋۋال، ئەشۇ بىچارە ئايالى قەلبى پەرـ
زەنت ئىشقىدا خۇن بولغان قاۋۇل ئاكىنى
زار - زار يىغلىتىپ، ئەللىك يىللىق ئاـ
ئىلە ھاياتىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ، ئاللانىڭ
ئالدىغا كەتتى. مانا شۇنىڭدىن بېرى، ئۇ
، تەمبۇرى بىلەنلا، ياق - ياق، تەمبۇرنىڭ
كۈيلىرى بىلەن دىلى ياشارغان ئاۋامنىڭ
قوينىدا ياشاپ كەلدى. ئۇنى ھەر قانچە
خۇشال دېگەندىمۇ ئاشۇ تەمبۇردىن بۆلەك
بىرەر مۇشۇكى بولسىچۇ كاشكى...

بۇ نامراتلىقتىن ئەمەس، كوپىراتسىيە
ۋە ئاشخانا ۋاقىتلىرىدىمۇ ئۇ ھېچقاچان
نامراتلىقنىڭ، ئاچارچىلىقنىڭ تەمىنى تېـ
تىپ باققان ئەمەس. ئاشۇ يىللىرى كىشىـ
لەر تورغاي بىلەن تەڭ تۇرۇپ، ئېتىزغا
ماڭغانلىرىدا، تومۇزنىڭ پىژغىرىم كۈنلىـ
رىدە، چېكىسىدىن قۇيۇلغان تەر بىلەن
زىرائەت سۇغىرىپ ئىشلىگەن ئەڭ جاپالىق
مىنۇتلاردىمۇ ھامان قاۋۇل ئاكىنى ناخشا
ئېيتىپ بېرىشكە تەكلىپ قىلىپ تۇرۇۋالاتـ
تى. مەھەللىدە قاۋۇل ئاكا بولغىنى ئۈـ
چۈنلا كىشىلەر ناخشا خۇمارى ئىدى. شۇڭـ
لاشقىمىكىن، ھەر كۈنى ئېتىز ئەتراپىدىكى
ئېگىز دۆڭگە چىقىرىپ قويۇلغان قاۋۇل ئاـ
كا تۆمۈر كاناي ئالدىدا تەمبۇرنى ئۈلگىـ
لىك تىياتىرلارغا سايراتقان، ئاندا-ساندا
مۇقامنىڭ كىشىنىڭ يۈرەك تارىنى تىترىـ
تىدىغان ئۇزۇندىلىرىنى قوشۇپ ئوقۇغانـ
لىرىدا ھاياجاندىن ھارغىنلىقى ئۇنتۇلۇپ
كېتىدىغان ئاق كۆڭۈل قوشنىلىرى، رەھـ
مىدىل كادىرلار ۋە قاپىقىدىن مۇز ياغىـ
دىغان دۈيجاڭلارمۇ ئۇنى ئېغىز ئىشقا قويـ
مىغان، ئاتىسىدىن قالغان ھۈنىرى قاۋۇل
ئاكىغا يۆلەك بولغانىدى.

ھازىرچۇ؟ ھېلىھەم ئۇ كىشىلەر تەرىپىـ
دىن ئىززەتلىنىدۇ. ئۇنىڭ ئاپئاق ساقالـ
لىرى، مېھرەك چىرايىدىكى يەتمىش يىلـ
لىق ھايات مۇساپىسىگە باراۋەر كېلىدىغان
يىللارنىڭ يالدامىسى، تولا چېلىنغانلىقتىن
ئۇپراپ، سىلىقلىشىپ كەتكەن تەمبۇرنىڭ
دەستىسى ئۇنى كاتتا ھۆرمەتكە، يۇقىرى
ئابرويغا ئىگە قىلغانىدى. ئۇ كوچىلاردا
ھاسىسىنى تۇكۇلدىتىپ مېڭىپ كېتىۋاتقان
بولسا، سالام - سائەتسىز، تىنچ-ئامانلىقـ
سىز يول يۈرەلمەيتتى. تويى - تۆكۈن، نەغـ
مە - ناۋالار ئۇنىڭسىز قىزىمايتتى.

مانا، ئۆتكەن يىلى ناھىيىنىڭ ھاكىمى
ئۆمرىنى ئۇزۇن قىلسۇن ئىلاھىم — بۇمويـ
سىپىتكە شەھەردە ئۆي سېلىپ بېرىپ يېزىـ
دىن ئەپچىقىۋالدى. ئۇنىڭچە بولغاندا
پوستەكتىن قىلىنغان ئۇماچنى تەڭ ئىچكەن
يار - بۇرادەرلىرىدىن، ئاپالىغانىنى تەڭ
ئويناپ كۈلگەن ئاداش، ئاغىنىلىرىدىن
ئايرىلغۇسى يوق ئىدى. ئەمما بىر ناھىيـ

يېنگە ھاكىم بولغان كىشى ئۇنىڭدىن قورقمىغاندە. ئۇ ھەپتىدە بىر-ئىككى قېتىم ناھىيىلىك سەنئەت ئۆمىكىگە بېرىپ، يېڭىدىن قانات قۇيرۇق چىقىرىۋاتقان چالغۇچىلارغا مۇقام تېكىستلىرى ۋە چالغۇ مەشقلىرىدىن دەرس بەرسە، قالغان ۋاقىتلىرى ئاساسەن تەكلىپ قىلىنغان مەشرەپلەردە تەمبۇر چېلىش بىلەن ئۆتەتتى. بەراق، ئۇ ئەنە شۇ ئويۇن-كۈلكىلەردىن يۈرىكى مايدەك ئېرىپ، خۇشال قايتىپ كېلەتتى-دە، ئۆزىنى سوغ كۈتۈپ تۇرغان تۆت تامنى كۆرۈپلا لەسسىدە بولۇپ قالاتتى. يۈرىكى سېلىشتىن توختاپ بەدىنى سوۋۇپ كەتكەندەك ھېس قىلاتتى.

... ئېسىت خۇدا، ماڭا تەمبۇر بىلەن قېتىپ بىرەر ئوغۇل ئاتا قىلساڭ نېمە كەم قالاتتى؟ سېنىڭ قۇدرىتىڭسىز يەر-زامان چۆرگىلىمەيدۇ-يۇ، قۇدرىتىڭدىن بىرەر پەرزەنت ھاسىل بولمىسا-ھە!...

ئۇ ئەنە شۇنداق خىياللىرى بىلەن ئاللادىن ئاغرىناتتى، ئەمما چاپسانلا خۇدانىڭ بەرگەن ۋە بەرمىگەنلىرىگە شۈكرى قىلاتتى.

ئۇنىڭ ساقىلى ئاقارغانچە شۇنچە ئابروي تېپىۋاتاتتى. بازار يۈزىدە ئۇ ئايلىنىپ يۈرگىنىدە، بىرەر سودىغا دۇچ كەلسە كېلىشەلمىگەن ئالارمەن-ساتارمەنلەرمۇ ئۇنىڭ بىرەر ئېغىز سالاسى بىلەن سودىدا كېلىشىپ قالاتتى. توغرىسى، ئۇنىڭ ئاشۇ ئۇچتەك ئاقارغان ساقىلى مانا شۇنداق سورۇنلاردا ئۆز قۇدرىتىنى نامايەن قىلاتتى. ئۇ قېرىغانچە، چارچىغانچە تەكلىپلەر كۆپىيىۋەردى. ئۇنىڭسىز توي بولغان قىزنىڭ كۆز يېشى كۆلگە ئايلانمايتتى. ئۇنىڭسىز ئىچكەن چاي چايدەك تېتىمايتتى، شۇنداقلا ئۇ قاتناشمىغان توي-مەرىكە ھېسابلانمايتتى.

خۇدا قاۋۇل ئاكىغا پەرزەنت بەرمىگەن بىلەن، قالغىنىنى ئايىماي بەرگەنىدى. سەھەردىكى بامدات نامىزىدىن كېيىن، ھاردۇق يېتىپ ئۇخلاپ قالغان قاۋۇل ئاكا ئاخشامقى مەشرەپنىڭ داۋامىنى چۈشىدە كۆرۈۋاتاتتى. ئۇنىڭ قوللىرى شۇنچىلىك كۈچلۈك ئىدىكى، زەخمەك تۇتۇۋالغان بارماقلار تارىلار ئۈستىدە سەكرەيتتى. بىر كۈچىيىپ، بىر ئاجىزلاۋاتقان تارىلار ساداسى ھىجران ئازابىدا پۇچۇلانغان ناتىۋان قىزنىڭ يۈرىكىتىن ئېقىۋاتقان سېغىنىش ئۇچقۇنلىرىغا، ئانىنىڭ تۈن كېچىلەردىكى ئەللەيلىرىگە، بوۋاقنىڭ سەبى كۈلكىلىرىگە ۋە بىر يۈرەكنىڭ ھايات ئۈچۈن سوقۇشلىرىغا ئوخشاپ كېتىدىغان كۈيلەرنى ئاپىرىدە قىلىپ، ئېڭەك تۇتۇپ ئېزىلىپ ئولتۇرۇپ كەتكەنلەرنىڭ قەلبىنى رام قىلىۋالغانىدى. قاۋۇل ئاكىنىڭ يېرىم يۇمۇلغان كۆزلىرى ئۆزىگە مەھلىيا بولۇپ ئولتۇرغان ئاشۇ توپنىڭ ئارىسىدىن بىر تونۇش چىرايىنى كۆرۈپ قالدى.

... ئاھ، بۇ سەنمۇ؟ سەن مېنى، مېنىڭ ناخشامنى سېغىنىپ كەلدىڭمۇ؟...

ئۇ ۋارقىرىغانچە ئويغىنىپ كەتتى. بۇ ئۇنىڭ چۈشى، چۈشىدە كۆرگىنى بولسا ئۇنىڭ بىر نەچچە يىل ئىلگىرى ئۆلۈپ كەتكەن ئايالى ئىدى.

ئايالىنىڭ چۈشىگە كىرىشى ئۇنى تولىمۇ ھالسىزلاندۇردى. ئۇنىڭ روھى چۈشكۈن، قەلبى ئارامسىز ئىدى. ئۇ بىلىدىغان ئايەتلىرىنى ئوقۇپ يۈرۈپ سۈپكۈچلەپ ئايالىنىڭ ھەققىدە دۇئا قىلىشقا تۇتۇندى. ئۇنىڭ روھى خۇددى قەبرىستانلىقتىكى ئەرۋاھتەك، تۆت تامنىڭ ئىچىدە غەمكىن ئايلىنىپ يۈرەتتى.

ئۇ دۇئادىن بوشاپ سىرتقا چىقتى. قۇياش زېمىننى ئەتىگەندىن بېرى قىزدىتىۋەتكەنىدى. ئۇنىڭ ھالسىز دەرمانى قۇياشنىڭ بۇ ئىللىق، سېھىرلىك، ھايات ئاتا قىلغۇچى نۇرلىرىنى ئېمىپ قايتىدىن جانلاندى. يېڭى بىر ھاياتلىق كۈنى ئۇنى چاقىرماقتا ئىدى.

ئۇ بۇ كۈننى بەكمۇ خاراموشلۇق ئىچىدە ئۆتكۈزدى. نەگىلا قارىمىسۇن ھامان چۈشىگە كىرىپ قالغان ئايالى ئۇنىڭ خىيالىدىن نېرى بارمايتتى، ھەتتا ئۆزىنىڭ سايىسىدىمۇ ئايالىنىڭ سىماسىنى كۆرگەندەك بولاتتى.

كەچكە يېقىن ھاكىمنىڭ ماشىنىسى ئۇنىڭ ئىشىك ئالدىدا ئۇندى.

— قاۋۇلكا، ھوي قاۋۇلكا، بارمۇسەن؟

— سەنمىدىڭ ئەسسەت؟ نېمە ئىش بىلەن كېلىشىڭ؟ — قاۋۇل ئاكا ھاسىغا ئېسىلىپ ئۆيدىن چىقتى.

— ھاكىمنىڭكىدە مېھمان بار، — دېدى شوپۇر كۆزىنى قىسىپ، — سېنى، سېنىڭدەك يۇرتىمىزنىڭ گۆھەرىنى ئۇلارغا بىر كۆرسىتىپ قويۇش ئۈچۈن چىللاپ كېلىشكە مېنى چاپتۇردى. قېنى، چوڭمۇچىگىنى ئالامسەن؟

— بۈگۈن تازا تاۋىم يوق ئۇكا. مېھمانلارنى رازى قىلالماسمەنمىكىن دەيمەن...

— نېمە دېگىنىڭ بۇ قاۋۇلكا؟ سەن كېچىچە ئاشۇ بىر نېمىگىنى تىرىڭلىتىپ ئولتۇرامدىمەنمىكىن دەپ ئەندىشە قىلىۋاتامسەن؟ بىلىپ قوي، ئۇلار دېگەن يازغۇچىلار، سېنىڭدەك سەنئەت پېشىۋالىرى. سەن بىرەر پەدە چېلىپ بەرسەڭ — دە، قالغىنىنى ئۇلار ئۆزلىرى قىزىتىۋالىدۇ. تاناسى دەپ ئاڭلاپ باققانمۇ سەن؟ قېنى، چاپسان بول. بىر-ئىككى ناخشا تىۋىلاپ قويۇپ، قورساقنىڭنى راسا بىر يېقىۋالامسەن؟

ئۇلار يولغا چىقىشتى. ماشىنا قۇيۇندەك پىقىراپ، قاۋۇل ئاكىنىڭ كۆزىنى ئالا-چەكمەن قىلىپ يولغا چۈشتى. ھودۇقىشىدىن دەرەخلىك يولدا كېتىۋاتقان ماشىنىنىڭ ئىچىدە ئولتۇرغان قاۋۇل ئاكا ھەر بىر تۈپ دەرەخنىڭ ئاستىدىن ئۆتكەندە گويا بېشىغا تېگىپ كېتىدىغاندەك تولغۇلۇۋالاتتى.

ھايت-ھۇيت دېگۈچە ئۇلار ھاكىمنىڭ ياسىداق قورۇسىنىڭ ئالدىدا ماشىنىدىن چۈشتى.

— قېنى مېھمانلار، مەن تونۇشتۇرۇپ قوياي، — دېدى ھاكىم مېھمانخانىدا چىڭقىلىپ ئولتۇرغان بىر توپ كىشىلەرگە قاراپ، — بۇ ياق ناھىيىمىزنىڭ سەنئەت پىرى قاۋۇل ئاكا بولىدۇ.

مېھمانلار گۇررىدە ئورنىدىن تۇرۇپ، قوللىرىنى كۆكسىگە قويغىنىچە قاۋۇل ئاكىغا سالام بېرىشتى. ئاندىن ئۇنى ئۇنىمىغانغا قويماي تۆرگە تەكلىپ قىلىپ چىقىرىشتى.

— سەت ئىش بولدىغۇ، — دېدى قاۋۇل ئاكا ساقىلىنى سىپاپ قىسقا پاتمە قىلغاندىن كېيىن، — ھەر قايسىلىرى مېھمان تۇرۇپ، مېنىڭ تۆردە ئولتۇرۇۋالغىنىمنى...

— ياق، ياق، ئۇنداق دېمىسىلە، ناملىرىنى كۆپ ئاڭلىغانمەن — دېدى يارىشىملىق چىمەن دوپپا كىيگەن، چىرايىدىن بالىلىق چىقىپ تۇرىدىغان بىر ياش يىگىت قاۋۇل ئاكىنىڭ ئالدىغا كېلىپ، — ئىسمىم قاھار، شىنجاڭ سەنئەت ئىنستىتۇتىدا ئوقۇۋاتىمەن. سىلىنىڭ خەلق ئارىسىدا تارقىلىپ يۈرگەن مۇقام ئۇزۇندىلىرى ئېلىنغان ئۈنئالغۇ لېنتىسىدىن بىر نەچچە يۇرۇش سېتىۋالغانىدىم. شۇ ناخشىلىرىنى ئاڭلاپلا پىششىق سەنئەتكار ئىكەنلىكلىرىنى بىلگەنمەن. ئۆزۈممۇ بىر ناخشا خۇمارى،

لېكىن سىلىنىڭ مۇبارەك دىدارلىرىنى كۆرۈش نېسىپ بولمىغانىدى...

ئۆزىگە شۇ قەدەر كۆڭۈل بۆلۈۋاتقان بۇ يىگىت نېمە ئۈچۈندۇر قاۋۇل ئاكىغا بەكمۇ ئىسسىق بىلىنىپ كەتتى. ئۇ غۇۋا بىر تومانىنىڭ ئىچىدىن ئۆزىگە قاراپ كۈلۈۋاتقان ئوغلىنى كۆرگەندەك بولدى.

زىياپەت باشلاندى، ئۈستەللەر كىشمىش بىلەن تولدى. پات-پات لىگەن-پەتنۇسلاپ قوزا كاۋاپمۇ كەلتۈرۈلەتتى. مېھمانلارمۇ زوق-شوقى بىلەن تاماقلانغاچ پاراڭغا چۈشتى.

— سۈپىتاي دەپ ئاڭلاپ باققان بولغىيتىڭلار. مانا، شۇ يەردە ئاشخانا ئومۇملاشمىغانىكەن. بىر بىچارە ئاشخانا ئېچىپتۇ، ئەمما تۈگىمەس پۇشايمانغا قاپتۇ، نېمىشقا دېمەمسىلەر؟ كىشىلەر ئاشخانىغا ئاتتىن چۈشمەيلا، كىرىدىكەندۇق.

— گېرمانىيىنىڭ تۇرمۇش ئادىتىمۇ ئۆزگىچە ئىكەن. بىرسى سىزنى تاماققا چىللايدىكەن، ئەمما يېگەن تامىقىڭىزنىڭ پۇلىنى يەنىلا ئۆزىڭىز تۆلەيدىكەنسىز.

— ياپونىيىلىكلەرنىڭ مېھماندوستلۇقى، مېھمانلار ئالدىدا ئىززەت قىلىپ قول قويۇشتۇرۇپ تۇرۇشى بىزنىڭ يۇرتنىڭ ئۆرپ-ئادىتىگە ئاساسەن ئوخشاپ قالىدىكەن.

ئۇلار ئەنە شۇ تەرىزدە قايسى بىر شەھەر ۋە شۇ شەھەر خەلقىنىڭ تۇرمۇشى ھەققىدە سۆزلەشتى. ئۇلارنىڭ پاراڭىدىن كۆپنى بىلىدىغانلىقى چىقىپ تۇراتتى. قاۋۇل ئاكىمۇ بۇنداق ۋاقىتلاردا قورسىقىنى ئۇتتۇرۇۋېتىدىغانلاردىن ئەمەس ئىدى. يېقىندىن بېرى قەۋەتلا ئىشتىھالىق بولۇپ كەتكەنلىكىدىن ئۆزىمۇ ھەيران ئىدى. شۇڭا ئۇ بۇ سۆھبەتكە قۇلاق بەرگەچ لام-جىم دېمەستىن لىگەنگە دۈم چۈشتى.

— ئەمدى بىرەر پەدە چالامدىلا ئۇستام؟ — دەپ شىۋىرلىدى ئەسئەت ھاكىمنىڭ ئىما قىلىشى بىلەن قاۋۇل ئاكىنىڭ قۇلىقىغا ئاغزىنى يېقىپ.

— ئالدىرىما قورساق توق، كۆڭۈل شوخ دېگەننى ئاڭلىمىغانمىدىڭ؟ قورساق بىر ئاز ئەستەرلىنىۋالسۇن، ئاندىن بىر گەپ بولار...

ھاكىم قاۋۇل ئاكىغا كۆزىنىڭ قىرىدا قاراپ قوياتتى. مېھمانلارمۇ كېكىرىپ، ئۇ يەر-بۇ يەرنىڭ پارىڭىنى قىلغاچ قاۋۇل ئاكىغا قاراشتى. يا ئۇنىڭ ئالغۇنىنى قويۇپ بېرەلمەي ياكى قاۋۇل ئاكىنىڭ چالغان بىرەر پەدە ناخشىسىنى ئاڭلىيالماي، سۆزلەيدىغان گەپمۇ تۈگەپ كەتتىمىكىن، بىر چاغدا ھەممەيلەن جىم بولۇشتى. تاڭسا دېسە ئايىغى چىقىپ، يورغىسى گۈل كەلتۈرىدىغان نازىنىنلار مۇشۇ تەشنالىق ئىچىدىكى كۈتۈشلەردىن يەتكۈدەك بىزار بولۇشقانىدى. قىپقىزىل بوياق بىلەن گۈلنىڭ بەرگىلىرىگە ئوخشىشىپ ياسالغان نېپىز لەۋلىرىنى پۇرۇشتۇرۇپ، كۆز-قاش ئېتىشىپ، بىر-بىرىگە قاۋۇل ئاكىنى ئىما قىلىشاتتى.

ئۇھ، ئاخىرى ئۇ تويۇندى، سوزۇپ بىرنى كېكىرىۋەتتى. ساقاللىرىنى سىيپاپ، دۇئاغا قول كۆتۈرۈپ، ئۆزىگە رىسقى بەرگەن ئىگىسىنىڭ ھەققىدە كۆپ دۇئالارنى قىلغانىدىن كېيىن، تەمبۇرنى قولىغا ئالدى.

— مېھمانلار، — دېدى ھاكىم يېنىك بىر تىنىۋەتكەندىن كېيىن ئىزاھلاپ، — بۇ كىشى ئەلمىساقتىن تەمبۇر بىلەن ئۆتكەن بىر ئائىلىنىڭ ئەۋلادى. ئۇن ئىككى مۇقامنىڭ تەمبۇرى بىلەن ساقلىنىپ قالغان. شۇ ۋەجىدىن ناھىيىمىز خەلقى مانا شۇ سەنئەتكارى بىلەن پەخىرلىنىدۇ...

— ئۇستازىمىزدىن ئېزرەك بىر نەمۇنە ئاڭلايلى، — دېدى قاھار قولىدىكى پىيالىنى قويۇپ ئۇنىڭغا ئۇمىدلىك تىكىلگىنىچە،

ئاياللارمۇ ھەۋەسىنى زورىغا باستى.

مېھمانلار تىنچلاندى، مېھمانخانىدا تەمبۇرنىڭ كىشى ۋۇجۇدىنى تىترەككە سالغۇچى سېھرلىك ساداسى ئاستا — ئاستا، خۇددى بىپايان كەتكەن تۈزلەڭلىكنىڭ ئۇپۇق بىلەن سۆيۈشكەن يېرىدىن ئاڭلىنىۋاتقان بۇلاق سۈيىنىڭ شىلدىرلىشىدەك بىر مەپتۇن قىلغۇچى سادا كۈچۈنۈشكە باشلىدى.

ئاسمانىڭدا ئاي بولۇپ،
جىمى ئالەمنى تەڭ كۆرسەم.
پىيالەڭدە چاي بولۇپ،
لەۋلەرىڭنى كۆيدۈرسەم.
....

ناخشا بىرىدىن — بىرىگە ئالمىشىپ، قاۋۇل ئاكىنىڭ ئىلھامى جۇش ئۇردى — دە، يېگەن كاۋىپىغا لايىق چېلىشقا باشلىدى. دەسلەپ كەيپىيات خېلىلا كۆڭۈلدىكىدەك بولسىمۇ، بىراق كەينىگە كەلگەندە پىچىرلاش كۆپىيىپ كەتتى.

قاۋۇل ئاكا چالالماقتا. چېكىسىدىن قۇيۇلىۋاتقان تەر كۆپۈپ چىققان بويۇن تومۇرلىرى ئۇستىدىن سەلدەك تېشىپ، ئاپئاق يەكتىكىگە قويۇلماقتا. ئاۋازى بوغۇلماي، ناخشىنى شۇنداق ياخشى ئېيتىۋاتقان، تەمبۇرنى بارمىقى بىلەن ئېلىپ، شۇنچە نەپىس چېلىۋاتقان بولسىمۇ، ئولتۇرغانلار رازى ئەمەستەك قىلاتتى. شۇڭا كۆپ ئۆتمەي ئىچكۇلۇك باشلاندى.

— قاۋۇل ئاكا، يېڭىراق كۈيلەردىن يوقمۇ؟ — قاھار بىر چاغدا تاقەتسىزلەنگىنىدىن ئۇنى توختىتىۋالدى. ئۇ خېلىلا قىزىرىپ قالغانىدى.

— بار — بار، — قاۋۇل ئاكا بىر نەچچە كۈن ئىلگىرى ئۇنىڭدىن ئۈگىنىۋالغان بىر ناخشىغا چېلىشقا باشلىدى:

زەپىرەڭ خېنىم ۋاي زەپىرەڭ خېنىم،
ئۇسسىغانىدا لاي سۇ ئىچىپ زاغرا يەڭ
خېنىم...

— تولا ئاڭلاپ كىكىرىپ كەتكەن ناخشىلار، — دېدى يىگىت ئۇناسۇك قىلىپ، — قاۋۇل ئاكا، شۇ يېشىڭىزچە ئۆزىڭىز ئىجاد قىلغان ناخشىلاردىن بىرەرنى چېلىپ بەرسىڭىز قانداق؟

مېھمانخانا جىمىپ كەتتى، ئولتۇرغان ھەممەيلەن شۇ بىر سوئالنى بىراقلا قويغاندەك، تەمبۇرنى تۇتقىنىچە ھاڭۋېقىپ تۇرۇپ قالغان قاۋۇل ئىككىلىك جاۋابىنى كۈتۈپ ئۇنىڭ ئېغىزىغا قاراشتى. قاۋۇل ئاكا مەڭدەپلا قالدى. كۆڭۈللەردىن بىر كۈن تەقدىرنىڭ كىشىلەر ئارقىلىق شۇنداق بىر سوئالنى ئۆزىگە قويىدىغانلىقىنى ئەسلا ئويلاپ كۆرمىگەنىدى.

جىمجىتلىق، خۇددى گۆزىستانلىقتىكىدىن قىلچە پەرقلەنمەيدىغان، سۈرلۈك بولمىسىمۇ ئادەمنى ئارامسىزلاندۇرىدىغان جىمجىتلىق. قاۋۇل ئاكا ئەنە شۇ سۈكۈناتنى ئىچىدە يا ئاسمانغا چىقىپ كېتەلمەي، يا يەرگە كىرىپ كېتەلمەي، كۆزلىرىنى يەرگە قادىغىنىچە لاتا قورچاقتەك قېتىپ تۇراتتى.

— بۇ... دېدى ئۇ بىر چاغدا زۇۋانغا كېلىپ، — تولىمۇ خىجىلمەن ئوغلۇم. شۇ يېشىمغىچە مۇقامنى ساقلاپتىمەن — يۇ، ئۆزۈم بىرەر ناخشا ئىجاد قىلالماپتىمەن...

— ھەي، ساقلاش بىر مەسىلە. بىراق، ئىجاد قىلالمىسلىق خۇددى پەرزەنتسىز كەتكەن ئاتىدەك، نام — نىشانسىز، ئىز — دېرەكسىز غايىپ بولۇش دېمەكتۇر. مۇقامنى ساقلاپ ياخشى قىپسىز. ئەمما ئۇنى بېيىت-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ماپسىز. بىزنىڭ مۇقاملىرىمىز ئۇن ئىككىدىن ھالقىسا ھېچ ئىش بولمايتتىغۇ!

پەرزەنت سۆزى چىقىش بىلەن ئۇنىڭ يارىسىغا تۇز سېپىلدى. كۆڭلى چېپىچىلىپ، كۆز ياشلىرى مەڭزىنى بويلاپ سىرغىشقا باشلىدى.

— قاۋۇل ئاكىنىڭ ئايالى تۇغماس ئىدى،— دەپ چۈشەندۈردى ھاكىم مېھمانلارغا قاراپ،— بالا دېسە بۇ سەنئەتكارىمىزنىڭ يۈرىكى ئاقىدۇ. بالا دېسە كۆزىدىن ئاققىنى ياش ئەمەس، يۈرەكىنىڭ زەرداپىسى. ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ ئالەمدە ئەۋلاد قالدۇرالمىغانلىقىدىن ئازابلىنىدۇ.

— ياق، ئۇ ئۆزى تۇغماسكەن،— قاھار زەردە بىلەن ۋارقىرىدى،— مەن ئەقىدە باغلىغان سەنئەتكارنىڭ ھالى شۇنچىلىك بولسا... ئۇنىڭ تەمبۇرى تۇغاتتىغۇ! ئۇ ئايالىدىن بالا كۆرەلمىسە نېمە ئۈچۈن تەمبۇردىن كۆرمىدى؟ ئۇ ئۆزى تۇغماس. ئۇ مانا شۇ ئىسكەتى بىلەن يەتمىش يىللىق سەنئەتكارمەن، دەپ يۈرەمدۇ تېخى؟ ئۇ ئاشۇ ئۇزۇن يىللارنىڭ قوينىدا نېمىشقا بىرەر مۇقام ئىجاد قىلالمىدى؟ ھەتتا بىر ناخشىمۇ ئىجاد قىلماي باشقىلارنىڭكىنى توۋلاپ يۈرۈپتۇ. ئۇمۇ بىرەر ناخشا ئىجاد قىلسا، باشقىلار ئۇنىڭ ناخشىلىرىنىمۇ ئېيتىپ يۈرسە مانا، بالا دېگەن شۇ ئەمەسمۇ؟ ئۇ ئاشۇ ناخشىسى بىلەن ياد ئېتىلىپ، ئاشۇ ناخشىسى بىلەن ئەۋلاد قالدۇرمامتى؟ ھەي ئېسىت يەتمىش يىل...

يىگىت سۆزلىگىنىچە كېلىپ، قاۋۇل ئاكىنىڭ قولىدىن تەمبۇرنى ئالدى. تارلىرىنى قايتىدىن تەڭشەپ، يېڭىنى شىمايلىغىنىچە يېنىك چېكىشكە باشلىدى.

ئاھ، شۇنداقمۇ ناخشا بولامدۇ؟ بۇ ناخشا ئەمەس، بەلكى جەننەتتىكى ھۆرلەرنىڭ كۈلكە ساداسى، پىچىرلاشلىرى ۋە ھاياتلىقنى ئۆزىگە مەپتۇن قىلىپ نازلىق چىللاشلىرى ئىدى. ئاھ، بۇ مۇزىكا ئەمەس، تومۇرلاردىكى قاننىڭ ئېقىش شاۋقۇنى، تىرىكلەر دۇنياسىنىڭ شىۋىرلاشلىرى ۋە ئىنسان ئەقىل - پاراسىتىنىڭ كۆلەڭگىلىرى ئىدى...

قاھارنىڭ ناخشىسى شۇ قەدەر يېقىملىق ئىدىكى، قاۋۇل ئاكا يەتمىش يىللىق ھاياتىدا بۇنداق يېڭى ۋە بۇنداق جەلپكار ناخشىنى ئاڭلاپ باقمىغانىدى. ناخشا ئۇنىڭ قەلبىگە ئېرىتىلگەن گۈل سۈيىدەك قۇيۇلۇشقا باشلىدى. ھەر بىر ئەگىم، ھەر بىر تاۋۇش، ھەر بىر تىۋىش شۇنچىلىك ئۇستىلىق بىلەن ئورۇنلاندىكى، ناخشىغا بېرىلىپ كەتكەن قاۋۇل ئاكىنىڭ يۈرىكى ئېزىلدى. يىگىتنىڭ سۆزلىرى بىلەن مۇزىكا قوشۇلۇپ، ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە جانانچىنىدەك جاراڭلايتتى.

قاھار ناخشىسىنى تۈگەتتى. گۈلدۈراس ئالقىش سادالىرىدىن مېھمانخانا راملىرى جىرىڭلاپ كەتتى. ماختاشلار، ئاپىرىن ئېيتىشلار ئەۋج ئېلىپ، مېھمانلار ۋە ھاكىم قاۋۇل ئاكىنى ئۇنتۇپ قالغاندەك، يىگىتنى تەبرىكلەشتى.

— ئوغلۇم، بۇ ناخشىنى سەن كىمدىن ئۆگەنگەن؟— قاۋۇل ئاكا ھاياجاندىن يىگىتنىڭ قولىنى چىڭ قىستى،— ئېيتقىنا، سېنىڭ ئۇستازىڭ كىم؟ مەن قالغان ئۆمرۈمنى شۇ كىشىگە شاگىرتلىققا ئاتىۋەتتىم.

— قەلبىمدىن ئاتا، شۇنداقلا ئىجادىيەتنىڭ غەيرەت - شىجائىتى، تىرىشچانلىقى ۋە بىرىنچى مۇقامدىن ئۇن ئىككىنچى مۇقامغىچىلىك ئىجاد قىلغان ئۆلمەس ۋارلىق روھىدىن ئۆگەندىم. ئىشىنىمەنكى، مەن چوقۇم سەنئەت ساھەسىدە يېڭى ئىجادىيەت بىلەن پەرزەنتىنى ئادا قىلىمەن. ھازىر سەنئەتكارلىرىمىز ئارىسىدا شۇنداق بىر كېسەللىك بار. بىر تۇغاندىن يار كەتسە، ئامباردىكى جىمى سۇ ئاشۇ كەڭلىككە يوپۇرۇلغاندەك، بىرەرسى سەنئەت بېغىدا يېڭى يول تاپسا ھەممە شۇ يولغا كىرىۋالىدۇ. بىرى بىر ناخشا ئىجاد قىلسا ھەممىنىڭ تىلىدا شۇ ناخشا ھەتتا ئۆزلىرىمۇ تېكىستىنى بىلمەيدىغان چەتئەل كىنو ناخشىلىرىنى دوراش بىلەن تاماشىبىنلىرىنىڭ كۆڭۈل ئۈچۈنلا چېلىپ

قويغان ئازغىنا چاۋىكىدىن سۆيىنىپ، ئۆزىنى قالتىس چاغلايدىغان سەئىتكارلىرىمىزمۇ دۇرغۇن... بۇ كېسەللىنى داۋالاش كېرەك، تۈپ يىلتىزىدىن قۇرۇتۇپ داۋالاش كېرەك. مەن شۇ يولدا ئىزدىنىمەن...

ئاشۇ بەزمىدىن كېيىن، قاۋۇل ئاكا بىراقلا قېرىپ كەتتى، يەتمىش يىللىق هاياتىنىڭ يېڭىلمىقسىز، مېۋىسىز، خۇددى تۇرغۇن سۇدەكلا ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى ئويلىسا، ئۆزىنى زېمىنمۇ قۇچىقىغا ئالماي ۋاتقاندەك، ئۆزىنى قويارغا يەر تاپالماي قالاتتى. ئۇنىڭ قەلبى پۇچۇلاندى، قولىغا تەمبۇرنى ئالدى. ئەمما ئۇنىڭ ئەقلى، ماغدۇرى، غەيرىتى ئاساسەن خوراپ بولغانىدى. جىسمانىيىتى خىيالىغا، ئارزۇسىغا باقمايتتى. كىشىلەر ئۇنىڭغا بىر خىلدا مۇئامىلە قىلىۋاتقان بولسىمۇ، ئۇ ئۆزىنى قاچۇراتتى. ئۆزىگە هۆرمەت نەزىرىدە تىكىلىپ، بېشىغا ئېلىپ كۆتۈرىدىغان خەلقىگە مۇزىكىدىن بولسىمۇ بىرەر «پەرزەنت» قالدۇرالمىغانلىقىدىن خىجىل بولاتتى. ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە هامان يىگىتنىڭ «ئۇ ئۆزى تۇغماسكەن، ئايالىدىن پەرزەنت كۆرەلمىسە، تەمبۇردىن كۆرەتتىغۇ!» دېگەن سۆزلىرى ياڭراپ ئۇنى بىئارام قىلاتتى. ئۆمرىدە چوڭ بىر ئىشقا سەل قارىغانلىقىدىن ئۆزىگە كايىپ كېتەتتى.

«هەي ئەقىلسىزلىكىم، ئايالىدىن خاپا بولۇپ يۈرۈپتىمەن، ئەمدى مەندىن كىم رەنجىيدۇ؟ يۇرتداشلىرىم، يۇرتۇم، يۇرتۇمنىڭ ئاسمىنى، تاغلىرى، سۇلىرى... ئەسىرلەر بېرى يېزىلىپ كېلىۋاتقان تارىخ...»

ئۇ ئەنە شۇنداق خىياللار بىلەن كۈننى ئاپتاپقا قاقلىنىپ ئۆتكۈزەتتى. ئىشتىهاسىمۇ بىراقلا تۇتۇلۇپ كەتتى. هاكىم ئۇنى چاقىرتمىدى. بەلكىم مېهمان كەلمىگەندۇر ياكى كەلسىمۇ هېلىقى يىگىتنى چاقىرغاندۇر. ئۇ ئەمدى ئۆزىنى ئارتۇقچە ئادەم، بۇ دۇنيادا ئەقىلسىزلىكىدىن بىرەر ئىز قالدۇرالماي كەتكەن كاردىۋان هېسابلايتتى، ئۇ يېڭى كۈيلەرنى ئىجاد قىلىشقا شۇنچە كۈچەپ باققان بولسىمۇ، ياش ۋاقتىدا قەلبىدە بىخ سۈرمىگەن بۇ ئارزۇ دەرىخى مېۋىگە كىرەلمىدى. ئۇ، پەقەت هەر قېتىم نامازدا تۇرغاندا، ئاللادىن شۇ بىرلا نەرسىنى تەلەپ قىلىپ دۇئاغا قول كۆتۈرەتتى.

— هېلىقى يىگىتنى ئارزۇسىغا يەتكۈزگەيسەن ئىلاهىم! ئۇنىڭغا ئەقىل ۋە كۈچ-قۇدرەت، سالامەتلىك بەرگەيسەن، مېنىڭدەك ئۆمرىنىڭ ئاخىرىدا پۇشايمان يەپ قېلىشىدىن ساقلىغايسەن...

ئۇنىڭ قولىغا دائىم دېگۈدەك هېلىقى گېزىت چىقىپ قالاتتى. ئەمما گېزىت كونىرىغان، ئۇنىڭدىكى سۈرەت خىرەلەشكەن، پەرق ئېتىش تولىمۇ قىيىن ئىدى. يەنە بىر قانچە يىل ئۆتۈپ كەتسە، بۇ سۈرەت تونۇغۇسىز هالغا كېلىپ قالاتتى. ئۇ، يىرتىلىپ، ئۇچار يۇلتۇزدەك بۇ ئالەمدىن غايىپ بولاتتى. كەلگۈسىدە شۇنداق بىر گېزىتنى ساقلىغان ئاقارغان بىر بوۋاينىڭ تەمبۇر تۇتۇپ چۈشكەن سۈرىتىنىڭ بېسىلغانلىقىنى هېچكىم دەپ بېرەلمەيتتى...

كۆمۈلگەن يۇلتۇز

(ھېكايە)

ئۆمەرجان ئوبۇل

— مەن ئۆلۈمگە لايىق، مەن ئۆلۈشۈم كېرەك، ئاھ، خۇدا! نېمىشقا مېنىڭ جېنىمنى تېزرەك ئالمايدىغانسەن، بولدى ھەممىدىن كەچتىم، ئامانىتىڭنى تېزراق ئال. مەنمۇ كېتىپ، ئۇنىڭ ئالدىدا قوللارچە تىزلىنىپ پۇتلىرىنى سۆيەي. كۆزلىرىمدىن پۇشايمان ياشلىرىمنى ئاققۇزۇپ، ئۇنىڭ نەپرەتكە تولغان قەلبىنى ئىللىتاي، ئۇنىڭدىن كەچۈرۈم سوراي. شۇندىلا ئۇ مەندىن ئاداشقان سۆيگۈ قىساسىنى ئالسۇن. بىراق، مەن ئۇنىڭسىزمۇ ئاللىقاچان ئۆلۈپ بولغان ئادەممەن. بۇ جاھاننىڭ ماڭا نېمە كېرىكى، مەن زادى ئۆلۈشۈم كېرەك، ئۆلۈشۈم كېرەك...

قارا ياكى سېرىقلىقنى ئىلغا قىلغىلى بولمايدىغان چىگىلەش چاچلار، بولاق بېشىدىكى تەگىز قويۇق چىملاردەك ئۆسكەن ساقاللار ئارىسىدا بىر مىسكىن كۆز ئالاسبۇلۇس ئۇچقۇنلارنى ياندۇرۇپ، تاڭ سۇزۇلگەندىن بېرى ئاشۇ ئۆرە بەدەن ئۇستىدە تىنىمسىز ھەرىكەت قىلماقتا. ئالاجوقا سادالار ياڭرىماقتا. ئۇ ئاشۇ ھالەتتە تۆمۈر رىشاتكىنى چىڭ قاماللىغىنىچە قاتتىق سىلكىمەكتە. بۇ ھال نېرىدىراقتا بوز كېگىز ئۈستىدە ياتقان بىر قېرى مەھبۇسنى خاتىرجەمسىزلەندۈرمەكتە.

— ئوغلۇم، قايسى پېشكەل سېنى بۇ يەرگە سۆرەپ كىردى؟ — مەھبۇسنىڭ خىرىلداپ چىققان ئاۋازى بىلەن بۇ چۈشىنىكسىز ۋارقىراشلار بىر پەس جىمىدى.

— مەن گۇناھكار، كەچۈرگۈسىز گۇناھ ئۆتكۈزگەن ئادەم. مەن پەقەت ئۆلۈمگە لايىق، ياق ماڭا ئۆلۈممۇ ئازلىق قىلىدۇ.

— قېرى جېنىمنى نېمانچە قىينايدىغانسەن، كۆڭلۈمنى خاتىرجەمسىزلەندۈرمەي ئېيتقىنا، شەيتان سېنى نېمە ۋەسۋەسىگە سالدى؟

ئۇشتۇمتۇت يۇقىرى بېسىملىق توك لىنيىسى ئۈزۈلۈپ تاشلانغاندەك ئۇنىڭ تۆمۈر رىشاتكىنى تۇتقان قولى ئاجراپ كەتتى. ئۇنىڭ ئالدىدا سىرلىق بۇتقا ئوخشايدىغان بىر جانسىز گەۋدە تۇراتتى. ئۇ مىدىرلاپمۇ قويماي جىم تۇراتتى، كۆزلىرى بىر نۇقتىغا مەھكەم قادالغاندەك قېتىپلا قالغانىدى. قېرى مەھبۇس ئۇنىڭ بۇ تۇرقىدىن ھەيرانلىق ۋە قورقۇنچقا پاتقان ھالدا «ئوغلۇم» دېگەن تىترەك ئاۋازلىق ئاران چىقىرالىدى.

— بوۋا سەن نېمىنى سوراۋاتىسەن، كىمدىن سوراۋاتىسەن، مەندىنما؟ مەندىن نېمىنى سورىماقچىدىڭ، پۇشايمان، ھۆك، ئازاب، جۇدالىقنىڭ ئازابلىرىنىمۇ؟ سەنمۇ

ئادەم ئۆلتۈرگەنمىدىڭ؟ ياكى دېدىڭمۇ؟ ئۇنداقتا سەن قېرى ئوغۇرلۇق قىپتىكەنسەن - دە! ئۇلار بىزنى نېمىشقا تېزراق ئۆلتۈرۈشمەيدۇ، ئېيتقىنا زادى نېمىشقا شۇنداق...؟!

— ئوغلۇم، نېمىلەرنى دەۋاتىدىغانسەن، بۇ دېگەن قانۇننىڭ ئىشىغۇ، قانۇن دېگەن ئالدىرىماي ھەق - ناھەقنى ئايرىپ يەكۈن چىقىرىدىغۇ؟ - قېرى مەھبۇسنىڭ ئاشۇ زەردە ۋە نارازىلىق ئىچىدە ئېيتىلغان سۆزلىرىگىمۇ بىر خىل تەشۋىش سىڭىپ كەتكەندى.

— بۇ بەك كەچۈرگۈسىز ئېغىر گۇناھ بوۋا، شۇ تاپتا تېنىمنى قىيما - چىيما قىلىپ، ئېچىرقاپ كەتكەن يىرتقۇچلارغا يەم قىلىپ بەرسەممۇ ئۇنىڭ روھى مېنى يەنىلا كەچۈرمەيدۇ. ئۇمۇ يەنىلا ماڭا ئازلىق قىلىدۇ، ئۇ بەك چىرايلىق ئىدى...

— ئۇ، ئۇلار دەيسەنغۇ، ئۇ دېگەن زادى كىم؟

— ئۇ قىز ھەقىقەتەنلا تاپەتلىك پەرىزاتنىڭ ئۆزى ئىدى. ئۇنى شۇنداق ياخشى كۆرەتتىمكى، ھەتتا بىرەر تال ئەركەك چىۋىننىڭ قونۇۋېلىشىغىمۇ رازىلىقىم يوق ئىدى. ئەمما، بىز تېخى توي قىلمىغان ئىدۇق. شۇنداقتىمۇ ئۇنىڭغا بولغان ئامراقلىقىمنىڭ زىيادە بولغىنىدىن بولسا كېرەك، ھەممىلا نەرسىدىن كۈنلەپ ھەسەت قىلغۇم كېلەتتى. ئاھ، شۇ كۈنى مېنى نەس باستى. بەلگىلەنگەن جايغا يېرىم سائەت بۇرۇن كېلىۋالغانلىقىمدىن بەك تىت - تىت بولۇۋاتاتتىم. سائىتىمنى ئۇرۇپ چېقىۋەتكۈم كېلىپ كەتتى، كۆكتە تولۇن ئاي ئۈزۈپ يۈرەتتى. ئاي گويا مېنى مەسخىرە قىلىۋاتقاندەك، مەن بىلەن چاقچاق قىلىشىۋاتقاندەك پات - پات بۇلۇت ئارىسىغا شۇڭغۇپ ماڭا كۆز قىسىپ قاراۋاتقاندەك ئىدى.

ئۇ كەلدى. كۆكتىكى كۈمۈشتەك نۇر چېچىۋاتقان ئاينى يەردە كۆرگەندەك بولدۇم. ئاشۇ قىز ماڭا تەئەللۇقمىدۇ؟ ئاشۇ تەڭداشسىز ھۆسنى جامال، گۈزەل قامەت مېنىڭمىدۇ؟ قىز بارغانسېرى يېقىنلاپ كېلىۋاتاتتى. زىلۋا قەددىگە ھۆسن قوشقان يىپەك كۆڭلىكى ئاي نۇرىدا شۇنچە جەزىبدار كۆرۈنەتتى. شەھلا كۆزلىرى تولىمۇ مېھرىلىك ئىدى. مەن ئۆزۈمنى ئاشۇ كۆز ئىچىدىن ئىزدەشكە تولۇق ھەقلىق ئىدىم، ئاپئاق بويىنىغا ئېسىۋالغان مەدالىيون ئاي نۇرىدا جۇلالىنىپ كۆزنى قاماشتۇراتتى. ئۇ مەن سوۋغا قىلغان سۆيگۈ يادنامىسى ئىدى...

ئۇ مەن تۇرغان جايغا يېقىنلىشىپلا قالدى، شۇنداقتىمۇ تەقەززالىقىم چېكىگە يەتتى. توختاۋسىز يېلىنجاۋاتقان كۈچلۈك ھېسسىيات كۆكرەك قەپىزىمدە تىپىرچەكلەۋاتاتتى، شۇ مىنۇتتا ئوچۇق ئاسماندا چاقماق چاققاندەك قاباھەتلىك بىر مەنزىرە شەكىللەندى. قىزنىڭ يېنىدا ئېگىز بوي، شاپ بۇرۇت بىر ئەبلەخ پەيدا بولۇپ قالدى، چۆچۈپ كەتتىم. ئىككىسى ھېچبىر توسالغۇسىزلا كونا تونۇشلاردەك، مەڭگۈلۈك مۇھەببەتداشلاردەك سۆزلىشىپ كەتتى. ئارقىدىنلا قاقاقلاپ كۈلگەن تېتىقسىز سادالار ئاڭلاندى. ئۇنىڭ كۈلكىسى مەن ئۈچۈن تېپىلغۇسىز لەززەت، كۈچلۈك شىجائەت ئىدى. ئەمما ھازىرقىسى مېنى ئەڭ بىزار قىلدى، شۇ كۈلكىدىن يەتتە كۈچە بەزدىم. يۈرىكىم غايىپ بىر قول تەرىپىدىن مۇجۇلغاندەك بولدى. مەن ئۇنى تولۇق كۆرۈپ تۇراتتىم؛

ئۇمۇ مېنى كۆردى، بىراق ئۇ چۆچمىگەندەك، يېنىدىكى ھېلىقى ئەبلەخنىڭ مېنى كۆرۈپ قېلىشىنى خالىمىغانىدەك، ھەتتا قاتتىق قورققاندەك تېزلا ئارقىغا بۇرۇلۇپ ھېلىقى ئەبلەخنى يېتىلىگىنىچە بىر قەدەم - بىر قەدەمدىن كېتىپ قالدى. تېتىقسىز كۈلكە يەنە ياڭرىدى، قانلىرىم كۆۋەجەپ يۈزۈم بىلەن مۇشتۇمغىلا يىغىلىۋالغاندەك قىلاتتى. ئۇلارنىڭ قىلىقىغا ئەمدى چىدىيالماي قالدىم. ھېلىقى ئەبلەخ قىزنىڭ ئىنچىكە بېلىدىن تۇتۇۋېلىپ پىرقىرىتىپ ئايلاندۇرغىلى تۇردى. قانداقلارچە ئۇلارنىڭ يېنىغا بېرىپ قالغانلىقىمنى بىلمەيمەن، قولۇمدا مەرمەر نەقىشلىق پىچاق ۋالىلداپ تۇرۇپتۇ، كۆزۈمگە قان تولغانىدى. ئېھتىمال ئۇلار كەلگىنىمنى سەزمىگەن بولسا كېرەك، پەرۋاسىز كېتىۋاتاتتى. غەزىپىم تېخىمۇ تاشتى، ھېچبولمىسا ئاز - تولا ئەيمىنىپ قويسا بولمامدىكىنە؟ باز كۈچۈم بىلەن شاپ بۇرۇتقا قارىتىپ تىغ ئۇردۇم. ئاھ! بۇ چىددىغۇسىز پاجىئە ئەنە شۇ يەردىن كېلىپ چىقتى. شاپ بۇرۇت ئۆزىنى دالدىغا ئالدى. ياق، قىز ئۇنى يانغا ئالدى. قاراملىق، ھەسەت، گۇمان، قانخورلۇق بىلەن جان پۇراپ كېتىۋاتقان ئەزرائىل تىغ قىزنىڭ تولغان كۆكسىگە تەگدى. ئىزىمدا گويا قاققان قوزۇقتەك قېتىپ تۇرۇپ قالدىم. كاچىتىمغا زەرپ بىلەن ئۇرۇلغان ئىككى تەستەك تەگدى.

— ئاكا، ئۇنى ئۇرما، ئۇنى ئۇرمىغىن ئۇ...

قىز شۇلارنى دېيەلىدى - دە، قاتتىق بىر چىرقىراپ كۆپپىدە يىقىلدى. بۇ ئېھتىمال ئۇنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئاۋازى بولسا كېرەك. قايتا ئاڭلاشقا سازاۋەر بولالمىدىم. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆزۈمنى تاشلاپ يىغلىدىم، قاقشىدىم. ئەمما ئەمدى ئۇ مەڭگۈلۈك يىقىلغانىدى. پەقەت ھېچ ئىش بولمىغاندەك تىنىچ، خاتىرجەم ئۇخلاۋاتقاندەك ياتاتتى. ئوچۇق تۇرغان كۆزلىرىدىنلا تەسەۋۋۇر قىلغۇسىز ھەيرانلىق قېتىپ قالغانىدى. ئۇنى باغرىمغا باستىم، چاچلىرىنى سىلىدىم. ئاستاغىنا ئورنۇمدىن تۇرۇپ خەنجەرنى ئىزدىدىم. ئۇ ھېچ يەردە كۆرۈنمەيتتى. مەن ئاخىر ئۆلۈۋېلىشقا ئامالسىز قالدىم. ھېلىقى شاپ بۇرۇت يېنىمدا تېخىچىلا جىمجىت تۇراتتى. قولۇم ئۇنىڭ ياقىسىنى قاماللىدى. غەزەپ بىلەن قاتتىق سىلكىپ ۋارقىرىدىم:

— سەن كىم، كىمسەن؟

قولىقىمغا پەقەت «ئاكىسى، ئاكىسى» دېگەن سادالا ئاڭلاندى. ئاھ، ھەممىسى مانا مۇشۇ، ھەممىسى شۇ. تۈگىدى، تۈگىدى ھەممىسى تۈگىدى. مەن زادى ئۆلۈشۈم كېرەك، ئۆلۈشۈم كېرەك. مەن ئۆلۈمگە لايىق، مەن نېمىشقا ئۆلمەيمەن، مېنى ئۆلتۈرۈڭلار، مەنمۇ ئۇ يەرگە كېتەي، تېزراق بولساڭلار چۇ؟

ئۇنىڭ يەنە ئەسەبىيلىكى تۇتقىلى تۇردى. قېرى مەھبۇسنىڭ نەسىھەتلىرى ھېچ قۇلىقىغا كىرىدىغاندەك ئەمەس ئىدى.

شېئىرلار

ئۆمەرجان توختىروزى

يۇرتۇمنىڭ ھىدى

(باللادا)

بۇ يەر يېزا، بۇ يەر سەھرا،
بۇ يەر دېھقان ماكانى.
بۇندا ئۆتكەن مېنىڭ زاتىم،
كەسىپ قىلىپ جاپانى.

بىر خىل ھىد بار تۇپرىقىدا،
تىمسالى يوق جاھاندا.
بۇنداق ھىدنى بۇ كۇنگىچە،
يۇتمىدىم ھېچ ماكاندا.

مەنبەسىنى ئىزدەپ ئۇنىڭ،
كۆپ ئويلۇدۇم، زورۇقتۇم.
ئەمما، بۇ سىر يېشىلمىدى،
ئەقلىم بولدى يورۇقتۇم.

ئاخىرى، شۇنداق خىتاب قىلدىم:
— تۇپراق، سىرىڭ قىل ئايان!
شۇ ئان يەرگە زۇۋان كىرىپ،
دېدى: «قەدىم بىر زامان —

بۇ يەر چەكسىز كەتكەن تاشلىق،
تۇپراق دېگەن يوق ئىدى.
زاتىڭ ئۇچۇن ئوزۇق — ئاشلىق،
تاشتا ئۆسكەن مۇخ ئىدى.

سوقۇپ تۇرار ئىدى پات — پات،
قۇم ئارىلاش تاش بوران.
ئۇ دەم سىرتتا قالسا زاتىڭ،
قايتاتتى باش — كۆزى قان.

بوران تىنسا، كولايتتى مۇخ،
يىلتىزلىرىن قېينىلىپ.
شۇ تەرىقە كۇن ئالاتتى،
مىڭ ئۆلۈپ، مىڭ تىرىلىپ.

ئۆلگەنلەرنى قوياتتى، جاي —
تېپىپ زور تاش قېنىدىن.
تۇپراق ھاسىل بولدى كېيىن،
ئۆلگەنلەرنىڭ قېنىدىن.

ئاشۇ تۇنجى تۇپراق ئۆزرە،
بىر تۇپ گىيا كۆرۈندى.
‹بۇغداي› دېدى زاتىڭ ئۇنى،
ئورۇق ئېلىپ سۆيۈندى.

زاتىڭ خالى سىڭگەن سىرى،
ئېتەك يايدى بارچە يەر.
قۇمنى توسۇپ چۆرىسىگە،
دەرەخ تىكتى تىرىكلەر.

تەر تىمىتتى يەرگە، يەردىن—
ئۇندى رىسقى قوش بولۇپ.
ئاخىر ئۆزى شۇ تۇپراققا،
كەتتى يەنە قوشۇلۇپ.

ئوخشىمىغاي ئۆزگە يۇرتقا،
شۇڭا ھىدى يۇرتۇڭنىڭ.
بۇ خۇشبۇي ھىد ‹ئوبدان پۇرا›،
ھىدى ئورۇق — پۇشتۇڭنىڭ.»

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

بۇ بايانى ئاڭلاپ بىردىن،
تومۇردا قان كۆپۈشتى.
بار ھېسلىرىم سۆيگۈ بولۇپ،
تۇپراق بىلەن سۆيۈشتى.

كۆز تاشلىدىم، مۆھەببەتتە،
دەرەخ، مايسا، گىياغا.
كۆڭۈل ـ كۆكسۈم تولدى شۇ دەم،
كۆيدۈرگۈچ نۇر ـ زىياغا.

ئۆز ـ ئۆزۈمگە سۆزلەپ قالدىم:
— يۇرتۇم جېنىم ماكانىم.
سەن ئۆز زاتىم، سەن ئۆز بوۋام،
سەن ئەڭ ئۇلۇغ مازارىم.

ئەمدى تۇيدۇم پاك ھىددىڭنى،
يېگەن ئاشۇ ـ نانلاردىن.
بۇ پۈتكەنىڭ خاك ـ پاكىڭغا،
سىڭگەن تالاي قانلاردىن.

جانۇ ـ تېنىمڭ بولۇپ بەدەل،
كۆكلەپ كۈلسە بۈگۈنۈم؛
رەبتارىڭغا كېلەرمۇ ماس؟
زاتىم، ئەسنەپ يۈرگۈنۈم.

شۇ پىداكار ئەجداد نەسلى،
گۈللەشكە ئۆز يېرىمنى.
ئوغلۇم دېمە، قالسام ئاياپ،
زاتىم، ئاجىز جېنىمنى.

ھۆپۈپ قىچقىرىپ

يېزا يەرلىرىدە،
ھۆپۈپ قىچقىرىپ،
يەنە بالدۇر بېدە كۆكلىدى.
بالىلار،
ئېشىكىگە، بۆككە كۆك تېرىپ،
كېلەر، چىم كۆكەرگەن ئېرىقنى بويلاپ،
ئېتىكىدىن تۆكۈلەر، يېڭى كۆك ھىدى.

كېلەر، چىم كۆكەرگەن ئېرىق قېشىدىن،
بولۇۋېلىپ، يالاڭ ئاياغ.
ئاشۇ كىچىك، قىزىل پۇتلار ئۇزاقتىن،
زارىقىپ كۈتكەن،
ئىللىق، يۇمشاق، تۇپراق باغرىنى،
شۇ پۇتلارنى قالغان سېغىنىپ،
ھەم ئانا تۇپراق.

كۆكنى ئانىلارغا بېرىپ ئىلغاشقا،
ئوغۇللار ماڭىدۇ ئويناش ئۈچۈن چۆك①.
ئۆيدە ئولتۇرماقنىڭ پەيزى نېمە؟ — دەپ،
قىزچاقلارمۇ بولۇپ بۈگۈن جەم،
ۋىچىرلىشىدۇ،
ھەر بىر قىزچاق خۇددى بىر قارلىغاچ،
ئۈنلىرى چۇرۇك.

قىزچاقلار،
يالاڭ ئاياغ تېپەلەس تەپكۈچ،
شۇڭا ئۇلار يەرگە شۇكۇنۇپ.
ئوينايدۇ بەشتاش②
ئوينار، تۇيماس ھەتتا كەچ كىرگىنىنى.
ئانىلار توۋلايدۇ:
— قېنى سەن رەجەپ؟
— قېنى سەن بۇھەجەر، سوۋۇپ قالدى ئاش.

ئوغۇللار، مېھرىنى ئۈزەلمەس چۆكتىن،
قىزچاقلار مەيلىنى ئۇۋۇلمىغان بەشتاش.
ئانىسى ئۇلارنى چاقىرىپ قالار،
ئۇلار ئويناۋېرەر،
قېنىپ، ھارغىچە،
غەرىپتە زوقلۇنۇپ، قىلار تەبەسسۇم،
ئۇ، قېرى قۇياش.

① ، ② ـ بالىلار ئويۇنلىرى

«يۇرتدىشىم» غا

ئېسىڭدىمۇ يۇرتىمكى، ئېگىز بوستان جىگدىلىك،
قىش چىللىسى ئىككىمىز، شاخ سايلىغان جىگدىلىك.

ئوت - ياش قىلىپ ياشارغان نوتىسىنى كۆكلەمدە،
لاي قازاندا «ئاش» ئەتسەك، زەپ «قاينىغان» جىگدىلىك.

ياز كۈنلىرى چالمىدىن سايىسىدا «ئۆي» ياساپ،
نىكاھ ئوقۇپ ئۆزىمىز «توي ئوينىغان» جىگدىلىك.

كۈندۈز «ئۇششاق چۆپەرەك»، ئاخشاملىرى «مۈكۈشمەك»①
ئويناپ يۈرسەك ئاچ قورساق، ھېچ ھارمىغان، جىگدىلىك.

پىشىپ ياقۇت مېۋىسىنى، سوزسام قولۇم يەتمىگەن،
شاخلار ئارا قاغىلار خوپ سايرىغان جىگدىلىك.

جىگدىلىك، ئاھ، جىگدىلىك، ئارمان قۇچقان جىگدىلىك،
ۋىسال ئۈچۈن ناھايەت، جاي بولمىغان جىگدىلىك.

ئىككى شېئىر

غوجەخمەت ئاۋۇت

ماي

جىمىرلىشار كۆك ئاسماندا يۇلتۇزلار،
گۈزەللىكتىن چاقنار پۈتۈن كائىنات.
مارىلايدۇ دېرىزەمدىن تولۇن ئاي،
بۇ ئاخشامدا كۆزلىرىمگە ئۇيقۇ يات.
ھاياجاندىن تەپەككۇرۇم خۇددى تاي،
چاقىرماقتا كۆكتە مېنى يۇلتۇز - ئاي.

شىلدىرلىشار ئېرىقتىكى سۈزۈك سۇ،
جاراڭلىتىپ ھاياجاننىڭ كۈيىنى.
تەبىئەتنىڭ جۇشقۇن پەسلى گۈزەل ماي،
تىڭشىماقتا سۇنىڭ مۇڭلۇق كۈيىنى.
ئەمدى نېچۈن پەرۋاز قىلماي جىم تۇراي،
چاقىرماقتا كۆكتە مېنى يۇلتۇز - ئاي.

باھار كۈيى ئويغاتقان يەر-زېمىنلەر،
پىچىرلىشار ھاياجاندىن زوقلىنىپ.
مەن بېكىنىپ ئۆيدە قانداق ئولتۇراي،
تۇرسا ئىلھام يۈرىكىمدە بىخلىنىپ.
چاقىرماقتا مېنى جەڭگە گۈزەل ماي،
چاقىرماقتا كۆكتە يۇلتۇز، تولۇن ئاي!

تولۇن ئاي

گۈلباغ ئىچىدە سەيلە قىلىپ يانغاندا،
ھەمراھ بولۇپ بىرگە قايتتى تولۇن ئاي.
«كۆيدۇم» دېسەم قويۇۋەتمەي قولۇمنى،
دېدىڭ «ئەسكى» يەردىن ئۈستۈن قارىماي.

چاقنار يۇلتۇز جىمىرلىشىپ ئاسماندا،
چاقنار گويا سېنىڭ نۇرلۇق كۆزلىرىڭ.
ھاياجاندىن گۈپۈلدەيدۇ يۈرىكىم،
بىلدۈرگەندە سۆيگىنىڭنى شوخ كۆزلىرىڭ.

① - بالىلار ئويۇنلىرى

سۆيگۈ قەترىلىرى

تۇرسۇننىياز ئابدۇللا

— ئابدۇكېرىم مەخسۇتنىڭ شۇ ناملىق غەزەللىرىگە مۇخەممەس

تۆرەلگەنمەن بولۇپ قوشماق

ئېزىز يۇرتۇم، مېنىڭ بۇرچۇم سېنى مەڭگۈگە يار تۇتماق،
بېرىپ كۆڭلۈم، قۇيۇپ مېھرىم سېنىڭ كۆڭلۈڭ ئېلىپ ئۇتماق،
زەھەر سۇنساڭ پىيالەڭدە ئۇنى شەربەت بىلىپ يۇتماق،
سېنىڭ مېھرىڭ، مېنىڭ ئىشقىم تۆرەلگەنكەن بولۇپ قوشماق،
سېنىڭ ھۆسنى - جامالىڭغا كۆزۈم تەشنا - دىلىم مۇشتاق.

چىرايلىقتىن چىرايلىقسەن، بىھىش يەڭلىغ گۈلىستانىم،
سۆيۈملۈكسەن، كۆيۈملۈكسەن، يېقىنسەن شۇنچە غەمخانىم،
كۆزۈمگە تۇتىيا ھەر بىر تېشىڭ - تۇپراقۇ ئاستانىم،
كۆڭۈل مۈلكۈم ئارا يوقتۇر سېنىڭدەك شاھى جانانىم،
سېنىڭسىز نە نېسىپ بولغاي ماڭا بۇندا بەخت قۇچماق.

چىراي ئاچتىڭ قىزىلگۈلدەك يۈرەك تىنىماي سالار بولدى،
بوران - چاپقۇنغا بوي بەرمەي بويۇڭ سۇنماس چىنار بولدى،
ساڭا ئاسماندا يۇلتۇزلار بېقىپ ھەيران قالار بولدى،
سېنىڭ ئىزگۈ قۇچاقىڭدا دىلىم ئاتەشكە يار بولدى،
شۇ ئاتەش زەررىسى بىلسەڭ تىلىمدا مىڭ تۈمەن قوشاق.

ساڭا جاننى پىدا قىلسام خۇشالمەن گۆردە ياتقانغا،
ئېزىزلاپ كۆتۈرەي دەيمەن سېنى شۇ دەمدە ئاسمانغا،
چىقارمەن دەس تۇرۇپ گەرچە چۆكۈپ كەتسەممۇ قاينامغا،
ۋۇجۇدۇم قۇۋۋىتى سەندە، قاناتىمەن ئارزۇ - ئارمانغا،
ۋىسالىڭنىڭ باغىنى كۆزلەپ مۇرادىم پەر قېقىپ ئۇچماق.

ئۈمىدىمدۇر مېنىڭدىن شۇم يامان ئىللەت تامام ئۆلسە،
مۇراد ـ مەقسەت بولۇپ ھاسىل ئىشەنچ قارىغاي كەبى ئۈنسە،
دوسۇن ئاتتەك مېجەز خۇلقۇم سېنىڭ قەلبىڭ بىلەن كۆنسە،
قەدەملەر قىممىتىنى تاپسا، ئىزىدا گۈل ـ چېچەك كۈلسە،
دېمەك ئەھدىم شۇدۇر دوستلار خەلقىقە تۆھپىلەر قوشماق.

ئىچىپ ئۆتسەم داۋام ئۆمرۈم بويى زەمزەم بولاقىڭدىن،
ھوزۇر ئالسام، خۇشال بولسام ئىپار ھىدلىق پۇراقىڭدىن،
سەپەرگە ئات سېلىپ ماڭسام ئېلىپ ئىلھام قوشاقىڭدىن.
لېۋىڭدىن بال تۆكۈپ بۇلبۇل باھار تاپقاچ قوچاقىڭدىن،
ئاڭا بۆيۈك ئەقىدەدۇر سېنى مەڭگۈ سۆيۈپ قوچماق.

ئۆمۈر

تاپقۇسىدۇر قىممىتىنى بىزدە بۇ دىلدار ئۆمۈر،
نۇر چېچىپ يالقۇنغا ئوخشاش پارقىراق زۇننار ئۆمۈر،
تارىتىپ خۇشبۇي پۇراق يەر يۈزىگە باھار ئۆمۈر،
بەختىيارلىق ئېلىكىدە كۈلمەكتە شوخ گۈلزار ئۆمۈر،
سۆيگۈنىڭ گۈلشەنىدە تۆككەي ئېسىل ئەشئار ئۆمۈر.

توختىماي ئالغا راۋان، ئاتلاپ داۋانلار، لەخىملەر،
گۈل ـ گىياغا تولغۇسىدۇر بىزدە پارلاق ئەتىلەر،
ئەمگىكىمىزدىن يۈز ئېچىپ شادلىقتا چۈمسۈن دەشتىلەر،
جۇش ئۇرۇپ سەھراغا باسقىن ئېسىل گۈل، كەشتىلەر،
ئەۋۋىلى تاشقىن كېلىپ، ئاخىر قۇرار ئەنھار ئۆمۈر.

يايرىتىپ ئوتلۇق ناۋا كۈلسۇن گۈزەل دەريا ـ يۈز تاغ،
ئايىنىسۇن يارقىن ھايات، خۇشبۇي ھاۋالىق ئۇشبۇ چاغ،
چۈشمىسۇن ھەرگىزمۇ دىلغا ئەندىشە، تۇمانۇ ـ داغ،
ياسىغىن ئەل مېھرىدىن كۆڭۈل ئارا بوستانۇ ـ باغ،
بولغۇسى ئىقبال قىزى تەر ـ ئەجرىگە خۇشتار ئۆمۈر.

ياققۇسىدۇر ھەر دەقىقە بىزگە ئالقىش، شانۇ ـ زەپەر،
قاچقۇسى مىڭ يول يىراققا كەلسە مۇشكۈل خەۋپ ـ خەتەر،
بولسا بىخوت باسقۇسىدۇر يۇرتىمنى پالاكەت شۇ قەدەر،
قىلمىسا ھەر دىل نادانلىق بەزمىسىدىن گەر ھەزەر،
بولغۇسى بىر كۈن خازان ـ خار، بولسىمۇ گۈلزار ئۆمۈر.

شۇڭا دەۋرانغا مۇھەببەت — ئىشتىياق ئوتتەك يانار،
چاڭقىغان تەشنا كۆڭۈلگە، سۇ ئىچىپ راسا قانار،
تۆھپىكارلار تۆھپىسىدىن ئۆزىنى ئوغۇل سانار،
كىم بۇ دۇنياغا بولۇپتۇ، ئېيتقىنا، ئالتۇن مۇنار،
ئاقىۋەت بولغاي تۇپا، بىر كۈن ئۈزۈلسە كار، ئۆمۈر.

بېسىۋالغىن سەن ئۆزۈڭنى ئامىتىڭ كەلگەنىدە،
ھەرنە ئۆتكەل، ھەرنە توسقۇن، ئىمتىھان يەتكەنىدە،
توغرا، دەنا پارتىيەم سەندىن ئۈمىد كۈتكەنىدە،
بۇلبۇلى قىلما تەمەننا سەن ھايات گۈلشەنىدە،
سۆيمىسە نەزمەڭنى ئەل ئالەم ساڭا، بىل، تار، ئۆمۈر.

بۇ كۈن

كۆڭۈلگە ھەيكەللىك مەزمۇت قىلىپ مەڭگۈ ئويۇپ بۇ كۈن،
پۈتۈن ئىشقىم، پۈتۈن زېھنىم، مېھرىم بىرلە سۆيۈپ بۇ كۈن،
سۈزۈك كۆز ياشلىرىم دائىم جامالىڭنى يۇيۇپ بۇ كۈن،
بۇ دەردكە مۇپتىلا بولدۇم، سېنى، جانان، كۆرۈپ بۇ كۈن،
گويا قىرغا چىقىپ قالغان بېلىقتەك تولغۇنۇپ بۇ كۈن.

سېنىڭ بىرلە ئۆزۈمنى بىر جانۇ، بىر تەنۇ بىلدىم مەن،
مۇشەققەت تاغلىرى كەلسە ئۇنى كۆكسۈمدە تىلىدىم مەن،
ماڭا قىلغان ئەقىدەڭنى ئالەمچە كۆزگە ئىلدىم مەن،
ئىزىڭنى توتىيا ئەيلەپ، كۆزۈمگە سۈرمە قىلدىم مەن؛
سېنى سۆيگۈ ئىلاھى دەپ كۈنۈ — تۈن باش ئۇرۇپ بۇ كۈن.

قولۇڭ تۇتقاچ خۇشالىمەنكى، ئەمەس مەن ئەمدى ھېچ غەمكىن،
شەرەپشانغا شېرىنكىدۇرمەن قەدەملەر تاشلىدىم تەمكىن،
يېتەلەيمەن مۇرادىمغا مېڭىپ تۇرغان يولۇم ئەركىن،
ھىدايەت ئەيلىسەڭ جانان، دىلىم تاپسا ئىمىن — تەسكىن،
ۋىسال باغىدىكى غۇنچە مىسالى شوخ كۈلۈپ بۇ كۈن.

ئۈمىدىم شۇ: يىقىلماسقا گۈزەل بىنانى قۇرماقتۇر،
تىكەن — شۇم بۇيىنى كۆرسەم سۈكۈت قىلماي يۇلماقتۇر،
پىكىرىم — ئەندىشىلىرىم يوقتۇر، كۆڭۈل ھەر دەمدە خۇشۋاقتۇر،
ئارامىم پۈتتى مەجنۇنمەن، كۆڭۈل چۆللەرگە مۇشتاقتۇر،
يۈرەكنىڭ تەكتىدە سۆيگۈنىڭ چىمەنى بىخ ئۇرۇپ بۇ كۈن.

ئەجەب قەلبىمدە ياشنايسەن، ئۆسۈپ قارىغاي كەبى مەھكەم،
مۇھەببەت شەدىنىمى بىرلە ياشارغان بىھىساپ كۆكلەم،
جاراڭلايدۇ ئۈزۈلمەستىن يۈرەكتىن ئۇرغىغان كۈلكەم،
شۇڭا ئىشقىم ياشار مەڭگۈ ئىشق ئەھلى بىلەن ھەمدەم،
چىمەنلەر باغرىدا بۇلبۇل ناۋا ئەيلەپ، كۈلۈپ بۇ كۈن.

سېغىنىش

ئەي كۆڭۈل قىلغىن ھەۋەس، ئايدەك چىراي - رۇخسارغا يەت،
سېنى ئويغاتقان ناۋا ياڭراق ئىسىل دۇتتارغا يەت،
دىل ئارامى، تەن ئارامى يايرىتار باھارغا يەت،
تاڭ ساباسى ئويناپ ئۆچ، ئول قەددى سەرۋى - يارغا يەت،
ئالقىنىڭغا ئال يۈرەكنى، ئول ئانا گۈلزارغا يەت.

سۇغا تەشنالىقنى سۇدىن چىققان بىلىقتىن كۆر بۇنى،
ئاشىق بولغاننى تائامدىن قالغان يىگىتتىن كۆر بۇنى،
زەپمۇ تىترەيدۇ تېنىم قورقۇنچلۇقتىن كۆر بۇنى.
سېغىنىشتىن ئوت بولۇپ ياندىم تىنىقتىن كۆر بۇنى،
يۈرىكىمنى بەر قولىغا، كۆزلىرى خۇمارغا يەت.

تەگمىسۇن دەپ ماڭا كۆز ئاستىم بويۇنغا تىل - تۇمار،
تىلىكىم بار سەن ئۈچۈن مۇشكۈلنى قىلماق تار - مار،
بولسام دەيمەن ھەر ئىشىمدا قۇچۇپ شەرەپشان - تۆھپىكار
ئۆزگە يۈرتتا تۇرسا جىسمىم، كۆزلىرىگە بولدى زار،
لەۋلىرىدىن مېگىنى ئوپكەن، مەڭزى گۈل - ئانارغا يەت.

چىدىغايمەن سۆيگۈنىڭ ئاتقاي مۇجەسسەم ئوقىغا،
كۆيدۈرۈپ ئاتەش كەبى يالغاندا يالقۇن ئوتىغا،
تېگىشمەيمەن يۈرىكىم قەسرىنى ئالتۇن قۇتىغا،
كىم بىلۇر يۈرت قەدرىنى بارماي كىشىنىڭ يۇرتىغا،
ئاھ ئۆتتۇلدى قەدرى شۇنچە، ئول ئىزىز - دىيارغا يەت.

نەگە بارسام نۇر چېچىپ تۇرغان بۇ يەرنىڭ نامى بار،
كەلگۈسى ئىقبالغا ماڭغان قولىدا مەشئەل، شامى بار،
يۈرت سۆيەر ئوغۇل - قىزىنىڭ ئالەمگە داڭقى شانى بار،
تامشىسام تاڭلايلىرىمدا يۇرت سۈيىنىڭ تەمى بار،
دىل كۆكۈمنىڭ زەر قۇياشى ۋەسلى بىر نۇردارغا يەت.

سەندىن ئايرىلسام ئۆزۈم ۋىجدان سودى سوراقىدا،
ياشىغايمەن شاد ـ خۇرام ئىللىق ـ ئىناق قۇچاقىدا،
ماڭا يۇرت سۆيى شاراب ھەر ساقىنىڭ ئايىقىدا،
قولىدا دۇتتارى كۈيلەر، گۈل ھىجىر ـ پىراقىدا،
ئاڭلا دىبان دەستىگە بۇلبۇل دىبان گۈل، يارغا يەت.

شېئىرلار

مۇھەممەت كامال (خۇشخۇي)

باغ تېمىڭنى بويلايمەن

باغ تېمىڭنى بويلايمەن ھەر كەچ،
ۋىسالىڭنى ئويلايمەن ھەر كەچ.
ئىشقىڭ چاچقان ئىپار ھىدلارنى،
يۇراپ ـ يۇراپ تويمايمەن ھەر كەچ.

باغ تېمىڭنى ئايلانسام ھەر كەچ،
ئىشىق سەۋداسى سايلانسام ھەر كەچ.
بويناق قاۋاپ بەرگەندە شەپە،
ئاتاڭ چىقسا، پايلانسام ھەر كەچ.

باغ تېمىڭنى ئايلانسام ھەر كەچ،
ئىشىق سەۋداسى سايلانسام ھەر كەچ.
«گۈل ئوغرىسى» بولۇپ ئاتىلىم،
يېسەم توقماق «ۋاي» لانسام ھەر كەچ.

كېيىك كەبى ھۈركەمسەن، ھەر كەچ،
مېھرى ـ ۋاپا تۆكەمسەن، ھەر كەچ.
ئېلىپ مەندىن سىناق ئىمتىھان،
دىل قېتىمغا يۈكەمسەن، ھەر كەچ.

يامغۇر ياغقان ھېلىقى ئاخشام

دېرىزەڭنى چەككەن شاد ئاخشام،
ئۇزۇلمەيدۇ، ئۇزۇلمەس ئەبەت.
يامغۇر ياغقان ھېلىقى ئاخشام،
ئۇنتۇلمايدۇ، ئۇنتۇلماس پەقەت.

ئەقىدەمنى قالدۇردۇم ساڭا،
دىل ئۆيۈڭگە بولسۇن دەپ چىراق.
خەت يازمايسەن كەلگىن دەپ ماڭا،
بارالمايمەن تەشۇىشتە يىراق.

ئۇنتۇلمايدۇ، ئۇنتۇلماس پەقەت،
شۇ ئاخشامقى يېقىشىڭ دىلدار،
چاڭقاش بىلەن ئۆتەرمەن قەۋەت،
كۈتۈپ سەندىن سۆيگۈ ھەم دىدار.

دېرىزەڭنى چەككەن ئىلىكام،
ئەتسۇن سېنى ۋاپاغا مايىل.
كەتسۇن غۇلاپ ئارىمىزدىن تام،
بولماستا مەن سەرگەردان، سايىل.

پەرھات بىلەن بىر قاتارغا تىزىلاي

قارچۇقۇڭدىن، قارچۇقۇڭغا ئۆزگەننۇر،
ئارامسىزلىق بۆشىكىگە بۆلەندى،
يۈرسەم ھايات ئىشەنمىگىنجان بىر ھور،
سۆيگۈك ئۈچۈن سۆيگۈم بەدەل تۆلەندى،
بولدى ئۈمىد تېرەك ماڭا، يۆلەندى.

سۈخەنچىلەر چاقتى ئاتاڭ «قارى» غا،
جىنايەتكار بولدۇم سېنى ياقتۇرۇپ،
ئاسماق بولدى ئىشقىڭ ھىجران دارىغا،
باش ئۇرسامۇ ئايىغىغا، ئاھ ئۇرۇپ،
تۈنلەر بىدار ئۆتتۈم ياشىم ئاقتۇرۇپ.

ئالسۇن قىيناپ ئىشقىڭ مەيلى جېنىمنى،
مەجنۇن بىلەن بىر قاتارغا تىزىلاي،
يوقاتمايمەن خىسلىتىمنى، نامىمنى،
ئاشىقلارنىڭ ئارخىپىغا يېزىلاي،
پەرھات بىلەن بىر قاتارغا تىزىلاي.

قارا ساي نەزمىلىرى

ئۆمەرجان ئىسمايىل

پارتىيەم

تالايلاپ، پارتىيەم ساڭا شىناق بوپ ئوك – سولۇك كەلدى،
زەپەر دەستىلەرچە مەنزىلىدىن ئامال تاپتىڭ، گۈلۈك كەلدى.

ھامان پەيۋەندە بوپ خەلقىم سېنى چىن قىبلىگاھ بىلىپ،
توساقلارنى قىلىپ يەكسان مانا تۈپ – تۈز يولۇك كەلدى.

زامانە ئالدىدا ماڭماق – جاكايىڭ، بىز دېدۇق: ھۇررا،
زەپەر تۇغىنى تۇتقانچە چېپىپ كۆپ دۇلدۇلۇك كەلدى.

قارايىمىز باي – باياشاد يۇرت يېپىندى ئۇستىگە كىمخاپ،
ياساندى چۆلمۇ جەننەتتەك، ئەتىر ھىد سۇمبۇلۇك كەلدى.

ياشاپ كەت پارتىيەم مەڭگۈ، زامانەڭگە تەشەككۈر مىڭ،
دىلى ئاتەش، تىلى چاقماق، پىداكار بۇلبۇلۇك كەلدى.

تالاي رەققاس قىزنىڭ كۈيلەر سېنى ھەردەم ئۇلەن بىرلە،
چارقىتەك چۆرگۈلەر ھەريان، باھاسىز ئۇسۇلۇك كەلدى.

ھايات باغدەك شېزىن شۇنچە ئۆزۈڭلا قىبلىگاھ بولغاچ،
كۆڭۈلگە مېھرى – شادلىقتىن، ئەجىردىن ھوسۇلۇك كەلدى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

تەشەككۇر ئېيتىمىز ھەممە، ئۆزۈڭ بار باي، باياشاد بىز،
دىلى يالقۇن، تىلى چاقماق، غەزەلخان بۇلبۇلۇڭ كەلدى.

قاچانكى چىرمىدى ۋاشەت «ئېتەي!» كە قالمىدى ئورۇن،
قىلىپ پەرۋەش، يۈزۈم سىلاپ، يېقىملىق جۇپ قولۇڭ كەلدى.

تۇغۇلغان كۈن

بەخت ئىچىدە ئابدۇللا ئۆسۈپسەن ئەمدى توقسۇز ياش،
كۆزۈڭ يۇلتۇز، يۈزۈڭ قۇياش، تولا غەمسىز، ئاجايىپ شاش.

باياشادلىقتا يۇرت - خەلقىڭ زاماندىن رازى كۈلگەندە،
بەخت - ئامەتنى جۇر قىلدى ۋەتەننى قايتىدىن ئوخشاش.

ئۈمىدتە تىكىلەر ئەل - يۇرت، كۆزۈڭنىڭ تەكتىگە قاراپ،
ئىناق - ئىجىل، ئىرادىلىك تۇمەن، مىليون دىلى تۇتاش.

زېمىن كىمخاپ، بېغىڭ جەننەت، ئانار - ئالما تۆكەر شەربەت،
ياراتتى ئەرشىگە ئەنداز، ساڭا تۇغقان قېرى ھەم ياش.

ئاگاھ بول، ئالمىساڭ ئىرپان، ساڭا شادلىق سالام بەرمەس،
چىراغسىز بەلكى پانۇستەك، سېنىڭ گەۋدەڭدىكى بۇ ياش.

گوياكى ناخشىدەك تۇرمۇش، بىساتى تولۇق، قەسىر ھاي - ھاي،
جىمىمىز غەمگۇزار ساڭا سېنىڭ ئاتاڭ، ئاناڭ ئوخشاش.

بەخت، ئامەتكە جۇر قىزلار ئۆسۈلدا تاكى مەجنۇندەك،
نادان، بەڭباشنى مەڭگىتمەي، ئېقىلدارغا ئاتارلار قاش.

بويۇڭغا قارىغىن چوڭسەن، قۇلاق سال ئەمدى ئابدۇللا،
ئەقىل بابىدا چولپان بول، بولۇپ قالما پەقەت بەڭباش.

ئېغىر يۈك «روھىي نامرات» لىق، يېقىن ئۇ خارۇ - زارلىققا،
بىكار سەكرەشلىرىڭ شاھ، دەپ، دىلىڭدا يانمىسا قۇياش.

سەھەرادا سەيلە

يولۇمغا سايە چۈشمەكتە، يولۇم بوستان، يولۇم بېھىش،
ساپاقلار تۆكىدۇ زەمزەم، شېرىن سەيۋە، سۈزۈك كىشمىش.

كېلەر باغلار ئارا خۇش ھىد، كۈلۈپ قارار ئەتىر - رەيھان؛
گىياھلاردىن پۈتەر داستان، قىياقلار سۆزلىشەر كەچمىش؛

ئۆتلۇشتۇق بۇندا بىز خۇشچاق، غەزەلخان ساز بىلەن تەڭكەش،
قىزىشقان بال كەبى چاقچاق كۆڭۈلدە زەررە يوق تەشۋىش،

چىراي ئاچتى گۈزەل باغلار كۈلۈپ بېھىشتە يۈرگەندە،
سالام!- دەپ ئالما - نەشپۈتلار، تىزىلدى خىلمۇ خىل يېمىش،
بىرىكى قاشتېشى توپتەك؛ بىرى يۇلتۇز قىزىل ھەيھات،
چېچەكدىن كۆپ ساپاقلاردا مېۋىمىدۇ - نېمە،- بۇ ئىش،

گوياكى قىپقىزىل زۇمرەت تىزىلغان شاخ - ساپاقلارغا،
كۆرۈپلا مەس - ئەلەس بولدۇم، ئەقلىغا سىغمىدى بۇ ئىش.

جانانىمنىڭ مەڭزىدەك سۈزۈك جىمىكى شۇڭدا كىشمىشلەر،
قاشلارنى باغاشلاپتۇ تۆكۈپ شەربەت ساپاق - پېدىش.

غەزەلخان ناخشىدا بۇ دەم چالار سازىنى سازەندەم،
ئۈسسۇلدا يارمۇ ئىلھاملىق، ئەجەب باپ كەلدىغۇ بۇ ئىش.

«زامانەم ئۆزگىلەي سەندىن» بېھىشنىڭ ئۆرنىكى يۇرتۇم،
بولۇپتۇ مەي باياشادلىق، ھەسەلدىن ئاغرىماسكەن چىش.

بەختىيارلار

يۇرت ئىچى باغلا ئىكەن، باغلارغا باغ سۇلتان ئىكەن،
بەختىيارلار باغچىسىغۇ چاقنىغان چولپان ئىكەن.
« پاشا سازلىق، كۆچمە قۇملۇق » نەدە قالغان گەپ ئىكەن،
ھەممىنىڭ ئاغزىدا بۇ يۇرت ماختىلىپ داستان ئىكەن.
باغقا كىرسەڭ ئالما، شاپتۇل، يولدا ماڭساڭ ياندا گۈل،
بىر كۆرۈپ شەيداسى بولدۇم ياپيېشىل بوستان ئىكەن.
ئالما-ئەنجۇر، سەي ۋە كىشمىش، سەر خىل ئانار-ياڭاقلىرى،
يەل - يېمىشنىڭ كانى باغلار شەرۋىتى فونتان ئىكەن.
بولدى نەغمە، دەمدە مەشرەپ چۈشتى بوۋايلار سەپ تۈزۈپ،
بەللىرى قىسماق، دىلى يالقۇن چاچار گۈلخان ئىكەن.
سەھنىدە كىمخاپ پاياندازى، ئۇسسۇلغا چۈشتى كۆپ جۇۋان،
قەلبى ئاتەش قىز - يىگىتلەر قارىسام چەندان ئىكەن.
بويىنغا ماسسۇن تۇمار قارىسا يىدىكى چوڭمۇ - كىچىك،
بوۋىلار جەننەتتە غۇلمان، مۇمىلەر رىزۋان ئىكەن.
ھەممىگە پەرۋىش - ئەقىدە تەل ئىكەن ۋىجدان - ۋاپا،
بىر بېھىش ئەھيا بولۇپتۇ ھەر كىشى ئىشچان ئىكەن.
بەختىيار يۇرتۇم پەيدا ئىشقىمغا چۈشكەن بولبۇلۇڭ،
ھەر ئوغۇل رۇستەم - باھادىر، قىز گۈزەل چاقان ئىكەن.

يېزا پاختا زاۋۇتىدا

يېزا زاۋۇتىغا كەلدۇق، قىزىشقانچە قىلىپ چاقچاق،
تۇرۇپتۇ يار دىلىدەكلا ھېسابسىز پاختىسى ساپ، ئاق.
قاماشتى كۆز ئىنيانىشانىنىڭ بويىدەك زور، يوغان دۆۋە،
كۇمۇشتەك تۆكۈلۈپ قات - قات ساماغا ساپتۇغۇ چىرماق.
بىنالار كۆككە چوخچايغان نەقىشتەك ئاق چېچەكلىكتە،
كۇمۇش سۇلار ئېرىقلاردا ئاقار چاپچىپ ئەجەب ئويناق.
چىمەنلەر يەلپۈنەر ياندا ئېغاڭلايدۇ تېرەك بوستان،
ئېسىپ بوپتۇ جەمى دوستقا كۈلۈشمەك بۇندا جەم بولماق.
بېغىدا مېۋىسى سەر خىل، ئېلىنىڭ دەر: ئەنجۈرە - ئالما،
بۇ باغقا كىرمىكنىڭ مىسلى بېھىشكە بىر قەدەم قويماق.
قۇياش تەلمۈردى ئاسماندىن، كۆرەلمەي بىزنى ئاۋارە،
بولۇپ لەززەتكە مەستانە، كۆيۈپ كۈلكەمگە ئۇ مۇشتاق.
بەخت - ئامەت بېقىپ بىزگە كۇمۇشلەر خەزىنىگە پاتماس،
بولۇپ كەلگەچ يېڭىشلاردا كۈلۈپ توي ئويىنىغان قوشماق.

بۇلاقلار

گۈزەل يۇرتىنىڭ بەخت - شانى، كۇمۇش چاچقان بۇلاقلار بۇ،
سۇيى زەمزەمدە ئاق پاختا. ئاقار بۇغداي، قوناقلارمۇ.
شىپالىق شەربىتى جاننى ياشارتار نەكىرەك لوقمان،
ئۇنىڭدا بار قارا قاش يار، يۇزى ئاي، ئاق زىبالارمۇ.
قارىغلار بۇ زېمىن كىمخاپ، مىسالى ئۇسخا جەننەتكە،
گۆھەر دۇر بۇندىكى قۇمۇش بىلەن ياندىتاق - شىنۋالارمۇ.
كۇمۇش سۇ، بىپايان جاڭگال: بىلىڭكى يۇرت ئۈچۈن قالغان،
خەلقىنىڭ دەردىگە دەرمان ئەشۇ زۇمرەت - قىميالارمۇ.
بۇلۇتتەك يامرىغان قويلار، كالا، ئات، دەل - دەرەخ بايلىق،
خەلققە يارىتىپ ئىمكان، يېقىن بولدى يىراقلارمۇ.
خىيابان، قەسىرى - ئايۋانلار، تولار بىساتى، گىلەملەرگە،
قىزىپ كەچلىكى مەشرەپ - توي، چىقار ناخشا - قوشاقلارمۇ.
بۇلاقتىن باشلىنار بۇ يۇرت، جىمى بايلىق ئاساسى شۇ،
جاھاننى كۆرسىتىپ كەچتە - يانار ئوتلۇق چىراغلارمۇ.
گۈزەل يۇرتىنىڭ بەخت شانى كۇمۇش چاچقان بۇلاقلار بۇ،
بۇلاقلار شەربىتى بىلەن ئاقار پاختا، قوناقلارمۇ.

كوھماروُم سەيلىسىدە

يايرىدى جان كۆل مۇھىتتا، سەيلى سا ياھەتنى كۆرۈپ،
دەۋرىمىزدىن شۇلچە ئىمكان راھەت - پاراغەتنى كۆرۈپ.

بىر ئېقىن چەكسىز بۇ ھاڭدا ئىككى قاسناق تاغ قىيا،
لال ئۇچار كۆۋرۈك ئېسىلغان، مەن، پاراسەتنى كۆرۈپ.

سۇ تېگىگە تاغ چۆكۈپتۇ، سۇ چىقىپ تاغ ئۈستىگە،
بۇ زامانەمدىن سۆيۈندۈم بۇ ماھارەتنى كۆرۈپ.

باشلىرىمدا تاكى مەجنۇن، ئالدىمدا زۇمرەت كۆل سۈيى،
كۆزلىرىمدىن چاقنىدى نۇر تەختى خىلاپەتنى كۆرۈپ:

چوخچىيىپ تۇرغان داۋانلار باش ئېگىپتۇ تىزپۈكۈپ،
دەۋرىمىز پەرھاتلىرىدا زوق - جاسارەتنى كۆرۈپ.

ئۇچەيدەك تولغىنىپ قات - قات راۋاقلار سۇنى قورشاپتۇ،
تاغ سۇلىرى تىزگىنىگە چۈشكەن بۇ كارامەتنى كۆرۈپ.

بۇ دەم توزدەك قانات يايدۇق - كۈلۈپ دىدارى ئاشىقلار،
راۋاقتا كۆلنى، بوستاننى بۇ شاپائەتنى كۆرۈپ.

ھىسا بىۇ ئېيتىمساك ناخشا، چېلىپ سازنى مۇقام تۇۋلاپ،
ئۇسسۇل ئوينا، زېمىن كۈلگەي بۇ شىجائەتنى كۆرۈپ.

ئۇنلىدى داپ ۋە سۇناي، ياڭراشتى ئۇسسۇل ۋە دۇتار،
كۆڭلىمىز شاشلىقلىرىدا چەكسىز كامالەتنى كۆرۈپ.

بارىكاللا، ۋاقتىدا بولدى سا ياھەت - سەيلىمىز،
خوش، دىدۇق، شاد ياندى دوستلار ئىززەت ماھارەتنى كۆرۈپ.

قارىسايدا مەن ...

زوقلىنىپ باغلارنى كەزدىم مەس بولۇپ بۇ ئايدا مەن،
باي - باياشادلىق بېھىشنى ھېس قىلىپ قارىسايدا مەن.

كۆكسىدە ئوينار كۆمۈش سۇ، بېشىدا زەمزەم بۇلاق،
توقچىلىق، كىمخاپ پاياندازى ئۈستىدە ھەر جايدا مەن.

بەختىگە ئىززەت - تەشەككۇر، مۇيسىپىتلەر سۆزىدە،
دەۋرىگە مېھرى تېشىپتۇ، ئوتلىسام قەنت چايدا مەن.

ياسىدۇق ئايۋان، سارايدا نۇر تۆكۈپتۇ كوك چىراغ،
دەيدۇ دېھقان: سوددىيمۇ تەڭلا كۆردۈم پايدا مەن.

توخۇ، كەپتەر، قوي، كالا، بېلىق پېقىشقان بەزىلەر،
ماڭدۇرار زاۋۇت، ماشىنا، كۆردۈم ئاتالغان بايدا مەن.

uyghurkitap.com

يەر ئېچىپ، دۆڭلەرنى تۈزلەپ، ئەھيا قىلىشقان باغ بىنا،
نەچچىنى پۇچقاق تۇرۇپ يۇرگەندە كۆردۈم لايدا مەن.
جەننەتۇل مەئـۋاغا ئۆرنەك، باش ئۇرسا ئەرزىيدۇ بۇ جاي،
گۈل ۋە بۇلبۇل زوقىدىن نەزمەمنى يازدىم سايدا مەن.

1991- يىلى 17- ئاۋغۇست (شەنبە) سەيلە ئۈستىدە يېزىلدى

نېچۈن؟

نېچۈن، بەزەن تىلىم ئاچچىق، گەپ - سۆزۈمدە تۇز،
كۆزلىرىمدىن غەزەپ ياغار، چىرايىمدىن مۇز؟
نېچۈن نەپرەت قوزغاپ كەلدى «پەرىزات» تەك ئۇز،
يېنىپ چىقار كىچىكىمدىن سىڭىشكەن ئوغۇز؟

نېچۈن، سۆيۈپ كېتەلمىدىم ئۇزنى ئۇز دەپلا،
بەزى «ئۇز» نى تەڭلەشتۇردۇم ئىپلاس چىۋىنگە؟
تاشلىمىدىم مۇزنى، تۇزنى، مۇز ۋە تۇز دەپلا،
ئەقىدەمنى باغلىدىم مەن نېچۈن زېمىنگە؟

دادىخاھقا دادلانمايمەن زادىلا ۋايساپ،
ئۆزگەرمىدى بۇ خۇي - مىجەز كىچىكىمدىنلا،
ئۆلتۈرمەكچى بولسا مېنى قوي بىلىپ قاسساپ،
ھەيرانلىقتا قالدىم يېمەك - ئىچمىكىمدىنلا.

داستانلارغا مۇقەددىمە بولدى شۇنداق ئىش،
ۋەقەلىكلەر سەپكە تۇردى جاھان تاسقىلىپ،
خىيال بىلەن چىگىش يەشىپەم ئازدۇرۇپ مىش - مىش،
شاپىلاقلار تىگەر ئىدى ماڭا «قاس» قىلىپ.

ئۆتمۇش، ھازىر، كېلەچەكتىن تۈزۈپ تەڭلىمە،
ئارمىنىمنىڭ يولى بولدى ئىشلەنگەن ھېساب.
ئاداشقانىدا ساۋاقلىرىم دېدى: «مەڭدىمە»،
چېنىقتۇردى ۋىجدانىمنى ئىرادە - ئىنساپ.

ئالەم بىنا بولغىنىدىن شۇ يىل - ئايغىچە،
بىلىم ئالدىم سۆزلەپ بېرىپ تارىخ - قىسسىلەر،
سىرلەر ئېيىتتى قۇياش، يۇلتۇز، تاغ، سۇ، سايغىچە،
ئەتلىي سۇلتان ۋە يېقىلغان ئۆمرى قىسقىلەر.

«دوست» لەرىمنىڭ «لاپ» لەرىنى ئاڭلىدىم جىملا،
ھاياتلىقتا جان بەرمىسە ئادەم دېمىدىم.
پىداكارلىق قانلىرىدىن سۆزۈپلا تىللا،
نانىنى ھالال يېدىم، دېسە ۋەھىمە يېدىم.

دۇنيادىكى ھەممە ھايۋان بۇلغىغان كۆلچەك،
دوستلىرىمغا «كەۋسەر بۇلاق - ھالال» ئاتالدى.
دوستتىخىنىم قورۇغدالدى مەن بوپ كۆكۈلچەك،
يۈزىمىڭ ئۈمىد - بارغىنىمدا ئىشىك تاقالدى.

ھايات سىرلىق، ئادەملەرمۇ شۇنداق مۇرەككەپ،
ئالار، بەرمەس، ھۆل كېسەكتىن پەلەمپەي ياساپ.
دوست دېمەيدۇ، دوستۇڭ ئۆسۈپ ئالالمىسا نەپ،
«قويۇم» دەپلا سويار ھەم ئۇ باغرى تاش قاساپ.

قوي دېگىنىڭ بۆرە بەزى، بۆرە دېسەڭ قوي،
ئايرىماق تەس قوي - بۆرىنى پەيتى يەتمەستە.
شۇڭا دەيمىز: ئۆلۈم يامان، باشقىلىرى توي،
ئەۋلاد دەيمىز، ئىزدىنىمىز ئۆلۈپ كەتمەستە.

يولداش، سىرداش بولۇپ قېلىپ ماڭا شۇنداقلار،
ئازابلاندىم ئۆز تېنىمدە دىلىم قورۇلۇپ.
ئاڭلاۋېرىپ ھاياتىمدىن شۇنداق چاقچاقلار،
تاشتى قەھرىم، ياتغان دوستلۇق خورلۇق تۇيۇلۇپ.

دوستلۇرۇمدىن يېنىپ قانچە خورلۇق، ئاھانەت،
تىلىم ئاچچىق بولۇپ قالدى گەپ - سۆزۈمدە تۇز.
پەندىيا تىلىق ھاياتىمدىن قىلماي قانائەت،
كۆزلىرىمدىن نەپرەت ياغدى، چىرايىمدىن مۇز.

ھايات دېمەك - بىر قاينام

ئالەم سىرلىق، دەيدۇ، ئادەم مۇرەككەپ،
ئەقىل، ھەۋەس بەل تۇتۇشقان بىر قاينام.
تاۋلاپ چىقار تۇرمۇش دېگەن بۇ مەكتەپ،
چىنىققانغا ئۆلۈم كەلسە ھېيت-بايرام.

ئەپسۇس، ئۆدەك - كېپىنەكتەك ئويناسالىڭ،
ئۇنتۇپ ھايا، ئەخلاق، بۇرچ - نومۇسنى.
ھاياتداشنى كۆزگە ئىلمەي قويمىساڭ،
تۇغ قىلارسەن مەغپىرەتكە قومۇشنى.

قەدىمدىكە ياغلىق جەننەت - جەھەننەم،
ئاسايىشمۇ ۋە ئاپەتمۇ ئەقلىڭدىن.
بولسا ئەقىل ۋە پاراسەت مۇجەسسەم،
مۆجىزەڭ شۇ ئىنئام ياغار خەلقىڭدىن.

ھەر كىمدە بار مېڭە بىلەن كۆز، قۇلاق،
قۇل بولىدۇ ئىشلەتمىسە كىمدە - كىم،
ئوغۇز يانار بۇرنى بولۇپ قوش بۇلاق،
چىقسا رەقىپ: يەڭمىسەم، دەپ ئىنگە كىم.

ئۆزگە نەدە، سەن قەيەردە يۈرۈپسەن،
يوقمۇ كىشى دەد ۋە پاراسەت، ئىرادە.
ھالاۋەتتە قانداق چۈشنى كۆرۈپسەن،
ئۇچقىنى كىم، ئاتتا كىملەر پىيادە؟

ئىشلەتمىسەڭ گەۋدەڭگە يۈك شۇ بېشىڭ،
كۈچ ۋە تېنىڭ كۆز يۇمۇلسا ئىتقا تاپ.
يۈزۈڭ كۈلكە ياكى ياغار كۆز يېشىڭ،
ئىچتىڭ شاراب ياكى چەكتىڭ ئىزتىراپ.
ئەقىل - ھەۋەس بەل تۇتۇشقان بىر قاينام،
چېنىققانغا ئۆلۈم كەلسە ھېيت - بايرام.

تۈپرىقىم

ئابدىخەبەر مەتسايىم

ۋەتىنىم شادلىقىڭ - شادلىقىم،
سەن مېنىڭ سۆيگۈنۈم-تاتلىقىم.
قوينۇڭدا بەختىيار يىگىتمەن،
سەن ئۈچۈن تەسەددۇق بارلىقىم.

مېھنىتىم گۈلىدىن گۈل تېرىپ،
كۆكسۈڭگە تاقايمەن ئامىرىقىم.
مەن ئېيتقان بىر گۈزەل سەن ئۆزۈڭ،
يوق سەندىن باشقا بىر ئاپپىقىم.

گەر سۆكۈپ ئالسا مۇ قۇياشنى،
ساڭا خاس نام شەرەپ ئاتىقىم.
سەن مەڭگۈ ۋاپادار يارىمسەن،
ئىخ! مېنىڭ ئالتۇن رەڭ تۈپرىقىم.

ئاھ قىزىل ياقۇت

(ھېكايە)

تۇرسۇنئاي ھۆسەيىن

ئولتۇرۇش بەك قىزىپ كەتتى، ئۇنى ساھىپخانىنىڭ مېھماندوستلۇقى ۋە خۇشخۇي-لۇقىدىن كۆرۈش كېرەكمۇ ياكى ئۇ چاقى-رىپ كەلگەن دۇتارچىنىڭ ئۈزۈكلۈك بار-ماقلىرىنى دۇتار ئۈستىدە دومىلىتىپ، تارلىرىنى تىترىتىپ چېكىشى ۋە ئېيتقان مۇڭلۇق ناخشىلاردىن كۆرۈش كېرەكمۇ بى-لەلمىدىم. دۇتار چالغان چوكان ھەقىقە-تەن ئۇستا ئىدى. ئۇ ناخشا ئېيتماي دۇ-تار چالسىمۇ خۇددى دۇتار كۈيلەۋاتقان-دەك، ناخشىنىڭ سۆزلىرىنى تەكرارلاۋات-قاندەك تۇيۇلاتتى. ئۇ يېقىملىق، بوش ئاۋازدا ناخشا ئېيتسا ناخشىسى دۇتارنى، دۇتارى ناخشىسىنى بېسىۋالمايتتى. ئۇ، ھەر قانداق بىر شوخ كۈيگە چالغاندىمۇ يەنىلا ناخشىدا بىر مۇڭ ھۆكۈم سۈرەتتى، مۇشۇ مۇڭ ئۇنىڭ ناخشىلىرىنىڭ جېنى ئىدى.

مەن دۇتارچىنىڭ قىزغۇچ قوڭغۇر رەڭ چاچلىرىنى، چاچلىرىنىڭ كەڭرى قالغان ئايرىمىسىنى كۆرەتتىم، ئۇنىڭ ئاپپاق پېشانىسىنى، گىلاستەك كۆزلۈك ھالقا سېلىۋالغان چۆچۈرىدەك قۇلاقلىرىنى كۆ-رۈپ تۇراتتىم.

چوكان بىر نەچچە ناخشا ئېيتتى، ھەتتا شوخ ئۇسسۇل پەدىسىگىمۇ چالدى. لېكىن، بىرەر قېتىممۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ مېھمانلار-غا قارىمىدى. بۇ نەرسە مېنىڭ كۆڭلۈمدە ئۇنىڭغا قىزىقىش ئويغاتتى. مەن يېنىم-دىكى ئايالدىن دۇتارچىنىڭ كىملىكىنى سورىدىم. ئۇ، ئايال ئاچچىقى كەلگەندەك تىرىكىپ جاۋاب بەردى:

— ھە، ئۇ كوچىدىكى ئايالغۇ. تويى-تۆكۈنلەردە دۇتار چېلىپ جان باقىدىغان، ئۆي ئىگىسى ئېيتە دەپ ئۇنى بۇ يەرگە چاقىرىپ كەلدىكەن.

چوكاننىڭ تۇرقى كىمنىڭدۇ يادىمغا سا-لاتتىيۇ، لېكىن تازا ئېسىمگە ئالالمايۋاتا-تتىم — دۇتارمۇ، ناخشىلارمۇ تىندى. چو-كان بېشىنى كۆتەردى، تەرلىگەن پېشانى-سىنى قولىنىڭ كەينى بىلەن سۈرتتى، تو-ساتتىنلا كۆزلىرىمىز ئۇچرىشىپ قالدى. چۈنكى ئادەتتە بىر كىمنىڭ ئۆزۈڭگە قا-راۋاتقانلىقىنى كۆرمىسەڭمۇ لېكىن سېزى-مىلىك سېزىدۇ ئەمەسمۇ. مەن ئاخىرى ئۇ-نىڭغا قاراۋېرىپ ئۇنى ئۆزۈمگە قاراتقا-

uyghurkitap.com

ئىدىم ، ئۇ مېنى كۆرۈپ خۇددى يوقاتقان
بىر نەرسىسىنى نەدە قويغانلىقىنى ئەسلە -
ۋاتقاندەك قاراپ قالدى ، مەنمۇ شۇنداق
ئىدىم . ئاخىرى تونۇۋالدىم ، ئۇ مېنىڭ
بالىلىق چېغىمدىكى دوستۇم ، ساۋاقدىشىم
ياقۇت ئىدى .

× ×

ئۇ بەك چىرايلىق ئىدى ، ئۇنىڭ يۈزى
رىۋايەتلەردىكى پادىشاھلارنىڭ كەنجى
قىزلىرىدەك دۈگىلەك ۋە ئاق سۈزۈك ئە -
دى . ئىككى مەڭزى بولسا ئانارنىڭ دا -
نىسىدەك قىزىل ئىدى ، لەۋلىرى قۇلىقى -
دىكى قىزىل ياقۇت كۆزلۈك ھالقىسىدەك
قىزىرىپ تۇراتتى ، كۆزلىرى خۇددى ناخ -
شىلاردا «قاپ قارا قوي كۆزلۈكۈم» دەپ
كۈيلىنىدىغاندەك قارا ۋە نۇرلۇق ئىدى ،
بۇرنى بولسا « دۇنيادا بارلىق كلاسسىك
ۋە ھازىرقى زامان يازغۇچىلىرى چىراي -
لىقلارنىڭ تەسۋىرىنى قانداق بەرگەن
بولسا شۇنداق ئىدى ، يەنى ئىلىپتەك ئىدى .
ئۇنىڭ توم ئىككى چېچى ئۇرۇشىغىچە كې -
لەتتى ، بويى بولسا غۇنچە بويلار قاتارى -
غا كىرەتتى . ئۇ چاغلاردا ئۇ ئون ئۈچ -
ئون تۆت ياشلاردا ئىدى ، جەنۇبنىڭ
قىزلىرى شىمالنىڭ قىزلىرىغا قارىغاندا
پاتلا بالاغەتكە يېتەمدۇ ياكى ئۇنىڭ يېشى
بىزدىن چوڭىمىدىكىن ئىشقىلىپ ئۇ پاتلا
يېتىلىپ قالدى ، ئۇ ئەمدى چاچلىرىنى
ئۇششاق ئۆرگۈزمەي ئىككى تال قىلىپ
كەينىگە تاشلاپ يۈرىدىغان ، ئىشتىياق
بىلەن كېيىنىدىغان بولدى . كۆڭلىكىنى
بېلىگە يۆگەۋېلىپ سۇ كېچىپ يۈرىدىغان ،
ئېرىقنىڭ قىرىغا قۇم لاي بىلەن چىم-چىم
ئېتىپ قالغاچ ئۇۋىسىنى ياسايدىغان ئىش -
لار يىراقتا قالدى ، تولۇقسىز ئوتتۇرىنىڭ
3 - يىللىقىغا چىققان يىلى ئۇ قانداقتۇ
بىر يوللار بىلەن تېخنىكومدا ئوقۇشقا ئۆ -
رۈمچىگە كەتتى ، بىر يىلدىن كېيىن مەنمۇ
تېخنىكومغا بارغاندا ئۇ ئىككىنچى يىللىق -
نىڭ ئوقۇغۇچىسى بولۇپ قالغانىدى . بىر
يىللىق ئوقۇش ۋە مەدەنىي تۇرمۇش ئۇنى
پۈتۈنلەي ئۆزگەرتىۋەتكەنىدى ، ئۇنىڭ
چىرايلىق ۋە توم چاچلىرى بىر ساپاق
ئۈزۈمدەك بۇدرە قىلىنغان ، ئۇستى بېشى -
مۇ ئۆزگىرىپ مودىغا لايىقلاشقانىدى ،
ھەممىدىن ئۇنىڭ خاراكتېرى ئۆزگەرگەنى -
دى ، ئۇنىڭ بالىلىق بىغەم كۈلكىلىرى
يوق ئىدى ، ئۆزىنى بالاغەتكە يەتكەن
قىزلاردەك تۇتاتتى . ئۇ ناھايىتى ھې -
سسىياتچانىدى .

ئۇ دەسلەپتە مېنى كۆزگە ئىلمىغاندەك
يۈردى ، بىراق بىر يۇرتلۇق ۋە دوست
بولغانلىقىمىز ئۈچۈنمۇ ياكى سىرلىرىنى
ئېيتىشىپ بېرىدىغان ئادەم لازىم
بولدىمۇ ، يېرىم يىللاردىن كېيىن مېنىڭ
ياتىقىمغا كىرىپ مېنى ئىزدەيدىغان بول -
دى ، مېنىڭ كارىۋىتىمدا يېتىۋېلىپ تاڭ
ئاتقىچە كۈسۈرلاپ ماڭا يۈرەك سۆزلىرى -
نى ئېيتىپ چىقاتتى . ئۇنى ھېسسىياتچان
قىز دېگەنىدىم . ئۇ ئاسانلا بىرسىنى ياخ -
شى كۆرۈپ قالاتتى ، ياخشى كۆرۈپ قال -
غان ئادىمىنىڭ مېڭىش تۇرۇشى ، سۆز قى -
لىش ئادەتلىرى ، مىجەز خۇلۇقلىرىغىچە
ئۆگىنەتتى ، ئۇ ئادەمنى ھوشىدىن كەتكى -
چە ياخشى كۆرەتتى ، سانسىز كېچىلەرنى
ئۇنىڭ دەردى ، ئۇنىڭ خىيالى بىلەن
ئۆتكۈزەتتى ۋە بۇ ھەقتە نۇرغۇن چۈشلەر -
نى كۆرەتتى ، بەزىدە ئۆز « سۆيگىنى » -
نىڭ بىرەر قىز بىلەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ
ئاشخانىسىغا تاماققا ماڭغىنىنى كۆرۈپ
قالسا كۈندەشلىكى تۇتۇپ كېتەتتى ، ھېلى -
قى قىزنى ئەشەددىي دۈشمىنىدەك يامان

كۆرەتتى .

بەر قېتىم ئۇ بىزگە نەزەرىيە دەرسى
بېرىۋاتقان بىر ئوقۇتقۇچىنى ياخشى كۆ -
رۈپ قالدى. ئۇ ئوقۇتقۇچى ئېگىز بويلۇق،
ئاق يۈزلۈك ، قاڭشا بۇرۇن كەلگەن قارا
كۆز، قارا قاشلىق ياش يىگىت ئىدى، يا قۇت
ئۇنىڭ دەرسى كېلىدىغان چارشەنبىنى
تۆت كۆزى بىلەن كۈتىدىغان بولدى، سەي-
شەنبە كۈنى كەچتە ئۇ پۈتۈن يوپكا، كوپ-
تىلىرىغا دەزمال سالاتتى ، باش كۆزلىرى-
نى يۇيۇپ تويغا بارىدىغاندەك تەييارلىق
قىلاتتى. ئەتىگەندە ياتاقتا ھېچكىم تۇر-
ماستا تۇرۇۋېلىپ يۈز كۆزىنى يۇياتتى.
چىرايلىق قارا كۆزلىرىنى تېخىمۇ قارا
قىلىپ سۈرمە قوياتتى. يۈزلىرىگە ئاۋال
ئاقارتىدىغان ماي، ئۇنىڭ ئۈستىگە مودەن
ماركىلىق خۇشپۇراق ئۇپا سۈركەيتتى. قې-
شىغا قاشلىق ئىتەتتى، لەۋلىرىنى بىلىنەر -
بىلىنمەس قىزارتىپ ئالاتتى. چېكە چاچلى-
رىغا قەغەزلەرنى يۆگەپ ئاخشامدىلا بۇد-
رە قىلىپ ياتقان بولاتتى. چاچلىرىنى
تاراپ مۈرىلىرىگە تاشلايتتى ياكى چوققىسى-
غا باغلاپ ئالاتتى. ئىچ كۆڭلىكىنىڭ تېشى-
دىن كەڭ بەلباغ باغلاپ ئىنچىكە بېلىنى يەنىمۇ
بوغۇپ ئاپتاۋىنىڭ بويىدەك قىلىۋېتەتتى.
تېخى تولىمىغان نازۇك پاچاقلىرىغا ئىپەك
پايپاق، مىلتىقنىڭ ئوقىدەك ئىنچىكە پاشى-
نىلىق ئاياغ كېيەتتى . ئۇ ئاشۇنداق تەي-
يارلىقلار بىلەن دەرسكە تەييارلىناتتى.
ئۇ ئەتىگەنكى مەشغۇلىيەتنىڭ كۆپلىكىدىن
ھەتتا تاماقنىمۇ ئۇلگۇرەلمەي قالاتتى.

بىر كۈنى دەل ئاشۇ سۆيۈملۈكىنىڭ دەرسى-
گە كېچىكىپ قالدى، قائىدە بويىچە كې-
چىككەن ئوقۇغۇچىلار ئىشىك تۈۋىدە تۇرۇش
كېرەك ئىدى. لېكىن ئۇ، بەللىرىنى تولغاپ،
چېكىپ دەسسەپ پارتىسىغا قاراپ ماڭدى ،
ياش، تەجرىبىسىز مۇئەللىم ئۇنىڭ ئاشىق-
لىقىدىن پۈتۈنلەي بىخەۋەر ئىدى، ئۇنىڭ
كېچىكىپ كەلگىنىگە ۋە سوراقسىز ئولتۇر-
غىنىغا بىر نەچچە ئېغىز قاتتىق گەپ قىلىپ
تەنبىھ بېرىۋىدى، شۇ يەردىلا ياقۇتنىڭ
خۇيى تۇتۇپ قالدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇنى
ئۆچ كۆرۈپ قالدى-دە، كۆڭۈل دەپتىرىدىن
ئۆچۈرەۋەتتى. كېيىنكى ھەپتىسىدە قەشقەر-
لىك گارمۇنچى يىگىتنى ياخشى كۆرۈپ قال-
دى . ئۇنىڭ دەردىنى ئەڭ ئۇزاق، يەنى
بىر ئاي تارتتى ، بىر ئايغىچە ئورۇقلاپ
يوپكىلىرىنىڭ بېلى كەڭ كېلىپ قالدى .
بىراق گارمۇنچىنىڭ قارىغۇ كورىدۇردىكى
پەلەمپەينىڭ تېگىدە بىر سېرىق بىرىنچى
يىللىقنىڭ «سويىمىسى» بىلەن سۆيۈشىۋات-
قانلىقىنى كۆرۈپ قالغان كۈندىن باشلاپ
ئۇنى شۇنداق ئۆچ كۆرۈپ كەتتىكى ھەتتا
ئۇ گارمۇن چالىدىغان تانسىلارغا ئويۇنماس
بولۇپ كەتتى.

كېيىن باشقا ئىشقىۋازلىقلار ۋە رايى
يېنىشلار بىلەن تۆت يىللىق بۇ تېخنىكوم
ئاخىرى پۈتۈپ ئۇ جەنۇبىي شىنجاڭغا خىز-
مەتكە تەقسىم قىلىندى، ئۇرۇمچىدەك چوڭ
شەھەردە تانسا - تاماشىلار بىلەن كۆنۈپ
قالغان بۇ نازىنىنغا K شەھىرىنىڭ توپىلىق
كوچىلىرى ۋە كىچىككىنە ئىدارىسى قانداق-
مۇ مۇۋاپىق كەلسۇن، ئۇ ئۆزىنىڭ ياتىقىدا
كەچكىچە يىغلاپ يېتىۋېلىپ قىچقارمىغىچە
ئىشخانىغا چىقمايتتى، ئىشخانىدىكى تومپاي،
قوپال ئۆتۈك كەيگەن خىزمەتداشلىرىغا
قاراپمۇ قويمايتتى. ئەر خىزمەتداشلىرىغا
«تومپاي، قاتتىق ئۆتۈك سەھرالىقلار»
دەپ، ئايال خىزمەتداشلىرىغا «كالا كومى-
شا، كۆك پايپاقلار» دەپ لەقەم قويغانتى،
ئۇلارمۇ بۇنىڭغا كېلىشتۈرۈپ «ژىگنا غۇچ»
دەپ نام بېرىشكەنتى.

بۇ شەھەرنىڭ شەھەر-

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

لىك ھۆكۈمەتنىڭ زالىدا ھەپتىدە بىر قېتىم بولىدىغان تانسىلا ئۇنى زېرىكىشتىن قۇتۇلدۇرۇپ تۇراتتى ۋە ئۇنىسى بىر ھەپتە مەنىۋى ئوزۇق بىلەن تەمىنلەيتتى. شۇنىڭدىن ئالغان كۈچ بىلەن ئۇ يەنە بىر شەنبىگىچە ياشايتتى.

تانسىلارنىڭ بىرىدە ئۇ چىرايلىق بىر ۋراچ يىگىت بىلەن تونۇشۇپ قالدى. ۋراچ گەۋدىلىك كەلگەن، قارا قۇمچاق يۈزىنى سەبىي كۈلكىسى جانلاندۇرۇپ تۇرىدىغان يىگىت ئىدى. يىگىتمۇ ئۇنى ياقتۇرۇپ قالدى. بۇمۇ ئۇنى...

ئەمدى ئۇنىڭ كۈنلىرى دوختۇرخانىغا قاتراش بىلەن ئۆتىدىغان بولدى. ياش دوختۇر ئاپپاق خالات كەيگەن قامىتى بىلەن يەنىمۇ چىرايلىقراق، يەنىمۇ سۆيۈملۈكرەك كۆرۈنەتتى. ئۇ پىلاندۇسكوپنى ئۇنىڭ كۆكرىكىگە قويۇپ خۇمار كۆزلىرىنى قىزدىن ئۈزەلمەيتتى، ئۇمۇ قايرىلما كىرپىكلىرىنى دەم ئېچىپ، دەم يېپىپ يىگىتكە قارايتتى، يۈرىكى دۈكۈلدەيتتى، ئۇنىڭ يۈرىكىنىڭ دۈپۈلدىگىنى ئەسۋاب ئارقىلىق يىگىتنىڭ قۇلىقىغا ئاڭلىنىپ ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى لەرزىگە سېلىۋېتەتتى، ئۇ يىگىتتىن «بېشىم ئاغرىيدۇ، ئىشتىھايىم يوق» دەپ خىلمۇ خىل دورا ۋە ئوكۇللارنى يېزىپ بېرىشىنى سورايتتى، تولاراق ھەپتىلىك، ئىككى-ئۈچ كۈنلۈك ئىسپىراپكا ئالاتتى. يىگىتمۇ قىيىنچىلىق ئىچىدە بۇ قىزغا دورا، ئوكۇل، ئىسپىراپكىلار يېزىپ بېرەتتىيۇ، لېكىن ۋىجدان ئازابىدا قىينىلاتتى. ساپ-ساق قىزغا ئىسپىراپكا يېزىپ بېرىشنى بىرىپ قويۇپ ئارقىسىدىن پۇشايمان قىلاتتى. لېكىن قىز كەلگىنىدە يەنە شۇنداق قىلاتتى.

بۇ قېتىمقى كۆيۈشنىڭ ۋاقتى خېلى ئۇزۇن داۋاملاشتى. بۇنىڭغا يىگىتنىڭ سۆيۈملۈكلىكى ۋە ئېغىر بېسىقلىقى سەۋەب بولدى.

شۇنداق قىلىپ يۈرۈپ بىر يىل ئۆتتى. ياقۇت پىراكتىكانتلارنى باھالاشتا باھالىنالماي ئەسلىدىكى مۇئاشى بىلەنلا قالدى، باشقا ساۋاقداشلىرىنىڭ مۇئاشىنىڭ ئۆسكەنلىكى ئۇنىڭغا تازا ئەلەم قىلدى، قىلغانلىرىغا پۇشايمان قىلىپ يۈرگەن كۈنلىرىنىڭ بىرىدە ئۇ ئوقۇۋاتقان چاغدا ئورۇمچىدە ئەرگە تېگىپ شۇ يەردە تۇرۇپ قالغان ئانىسى كېلىپ قالدى، بۇ ئايال ئۆز ئۆمرىدە تولا ئەرگە تەگكەن خوتۇن بولۇپ مۇشۇ قىزى باشلانغۇچتىن تارتىپ تېخنىكومدا ئوقۇغىچە بولغان ئارىلىقتا ئالتە قېتىمچە فامىلىسىنى ئۆزگەرتىشكە مەجبۇر بولغانىدى. نېمىشقىدۇر ئانىسى ئۇنى يېڭى تەگكەن ئېرىنىڭ ئىسمىنى فامىلە ئورنىدا قوللىنىشقا مەجبۇر قىلاتتى. بۇ ئۇنىڭ ئەرلىرىگە بولغان ئىخلاسىدىنمىكىن ياكى قىزىنى ئۇلارنىڭ مېھرى-شەپقىتىگە ئىگە قىلىش ئۈچۈنمىكىن بۇنى بىلىپ بولمايتتى.

ئاشۇ ئانىسى ئۇنىڭ ئورۇمچىگە يۆتكىلىشى ئۈچۈن بىر ئاي يول ماڭدى. بىراق كىچىك شەھەردىن چوڭ شەھەرگە خىزمەت يۆتكەش قىيىن بولغاچقا ھەم قىزىنىڭمۇ تازا كەتكۈسى يوق بولغاچقا بۇ ئىش ھەل بولمىدى.

بىر ئىككى ئايلاردىن كېيىنمۇ ئالتە خوتۇن ئېلىپ ھەممىسىدىن ئارانلا ئالتە بالا تاپقان، ئاخىرىدا ئەل ئاغىنە يېقىن يورۇقلىرىدىن پۇل قەرز ئېلىپ يەنە ئۆيلىنىش ئۈچۈن K شەھىرىگە سەپەر قىلغان، جۇشقۇن چاغلىرى ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ ئۆزىنى ياشاشتىن قالمىغان بىر قېرى

ئەمەلدار بۇ مومايغا يولۇقۇپ قالدى، ئۇلار كونا تونۇش بولسا كېرەك. موماي ئۇنىڭغا دەردىنى ئېيتتى. ئۇ، ئادەم ئۇنىڭ چىرايلىق قىزىنى كۆرۈپ ئاغزى ئېچىلىپ قالدى ۋە ئۇنىڭ قىزىنى ئۇرۇمچىدە كىنو ئارتىسلىقىغا كىرگۈزۈپ قويۇشقا ۋەدە بەردى. ئۆز ئۆمرىدە تالاي ئەرنى ئالدىغان، ئەمدى قىزىنىمۇ شۇ كويغا سالماقچى بولغان قۇۋ موماي مۇشۇ يەردە بىر ھۆل خىشقا دەسسىدى.

بۇ شەھەردىمۇ ئەمەلدارنىڭ يۈزى ئەسقىتىپ قىزىنى يۆتكەپ بېرىشكە قوشۇلدى. ئۇرۇمچى دېگەن يەردە مۇنداق ئەمەلدارنىڭ كۆشكى بىر پۇل تۇرسا، ئۇ يەردىمۇ ئىش مۇشۇنداق ئاسان ھەل بولارمۇ دېمەي موماي قىزىنى ئۇرۇمچىگە يۆتكىلىپ بولدى دەپ ھېسابلىدى. قىزىنىڭ تارتىشقىنىغا ئۇنىماي، يۈك-تاقىسىنى بېسىپ ئۇرۇمچىگە قايتۇرۇپ كەلدى. بىر ئايدىن كېيىن ئەمەلدار «بۇ يەردىكىلەر قىزىنىڭ يولدىشى مۇشۇ شەھەردە بولسا ئاسان يۆتكىگىلى بولىدۇ، بولمىسا يۆتكىگىلى بولمايدىكەن» دېگەن گەپنى تېپىپ كېلىپ ئانا-بالا ئىككىسىنىڭ بېشىنىڭ ئىچىنىمۇ، تېشىنىمۇ قاتۇرۇۋەتتى، موماي ئۆزىگە ئەرنى ئاسان تاپقان بىلەن ئوقۇمۇشلۇق قىزىغا لايىق كەلگۈدەك ئەرنى مۇنداق قىسقا ۋاقىتتا نەدىن تاپسۇن، ئۇنىڭ ئۈستىگە خىزمەت ئورنىدىن تېلېگىرام، تېلېفون كېلىۋېرىپ ئالدىرىتىپ كېتىۋاتسا. ئاخىرى بۇ باش قېتىمچىلىقتىن بۇلارنى يەنە شۇ ئەمەلدارنىڭ ئۆزى قۇتقازدى، ئۇ قىز بىلەن جاڭزا ئېلىپ تۇرماقچى، جاڭزىنى كۆتۈرۈپ كادىرلار بۆلۈمىگە بېرىپ رەسمىيەت ئۆتەپ بەرمەكچى بولدى. ئانا-بالا ئىككىسى بۇ پىلانىمۇ ماقۇل دېدى. شۇنداق قىلىپ يۈرۈپ ئالتە ئاي ئۆتۈپ كەتتى. يەتتىنچى ئاي بولغاندا ئەمەلدار بۇ ئىشنىڭمۇ ئەپلەشمىگەنلىكىنى ئېيتىپ سەككىزىنچى ئېيدا قىزغا توي قىلىش تەكلىپىنى قويدى، قىز يىغلاپ چاچلىرىنى يۇلۇپ K شەھىرىگە كەتمەكچى بولدى، بىراق قېرى قاقباش ئەمەلدار قىزغا بىر كادىر ئۈزلۈكسىز ئالتە ئاي خىزمەت تاشلىسا خىزمىتىدىن قالدۇرۇلىدىغانلىقى ھەققىدە ھۆججەت بارلىقىنى ئېيتىپ قىزنىڭ بۇ يولىنىمۇ كەستى، موماي K شەھىرىگە بېرىشنىڭ ئالدىدا ئېرىدىن ئاجرىشىپ كەتكەچكە ئۇلارنىڭ تۇرمۇشىنى قامدىشىمۇ بىر مەسىلە بولۇۋاتاتتى. بۇنىڭ ئۈستىگە مەملىكەتتە يۈز بەرگەن ئاشلىق قەھەتچىلىكى ئۇرۇمچىدە ئۆزىنى بەك كۆرسىتىپ نوپۇسسىز ئىككى جاننىڭ قورساق مەسىلىسى چوڭ ئىشقا ئايلانغانىدى (مومايىنىڭمۇ نوپۇسى تېخىچە K شەھىرىدە ئىدى). ئاخىرى ئۇيان تارتىشىپ، بۇيان تارتىشىپ قىز قېرى ئەمەلدارغا خوتۇن بولۇشقا مەجبۇر بولدى.

دەسلەپكى يىللارغۇ خېلى مەنىلىك ئۆتتى، ھە دېسىلا چاي زىياپەتلەر، تانسا كېچىلىكلىرىدە پەيتنى قولدىن بەرمەيدىغان بۇ ئادەم بۇ قىزنى قوچاقتەك ياساپ كەينىگە سېلىپ يۈرۈپ ئۇنىڭ ئويۇن خۇمارىنى خېلى قاندۇردى، قىزمۇ بۇ خىل ھېچنېمىگە ئالدىرىمايدىغان، سەھەر تۇرۇپ خىزمەتكە چاپمايدىغان بىغەم تۇرمۇشقا كۆنۈپمۇ قالغاندەك بولدى، بىراق باللىق بولغاندىن كېيىن ئىش چاتاقلاشتى. قىشنىڭ سوغۇقىدا، يازنىڭ ئىسسىقىدا ئويۇن تاماشىغا بارغان بىلەن بالا ئاغرىپ قالسا قانداق بولىدۇ. بارغان بىلەنمۇ ئوينىغىلى بولامدۇ؟

شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆيدە قالىدىغان بولـ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

دى. قالسىغۇ مەيلى، لېكىن ئىشىنىڭ چاتاق يېرى ئۇ، قېرى بىكار ھاراق بىلەن تەييار تاماق بولسا جاھاننىڭ تۆرىگە تەكلىپ قىلىسىمۇ چىقىپ كېتىۋېرەتتى ۋە شۇ يەردە قونۇپ قىلىۋېرەتتى. ئۆيدە نېمە بار نېمە يوق، ئوتۇن-كۆمۈر بارمۇ يوق، بۇنىڭ بىلەن كارى بولمايتتى. دەسلەپتە ئانىسى ئانچە مۇنچە قارىشىپ يۈرگەنىدى. كېيىن ئانىسىمۇ قازا قىلدى. يالغۇزلۇق ئۈستىگە يالغۇزلۇق ئۇنى تازا باستى. ئاشۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئۇ ئىككىنچى بالىسىنى تۇغدى، ئۇ تۇغۇپ ئىككى-ئۈچ كۈنگىچە قوشنىلىرى ئۇنىڭ ئېرىگە خەۋەر قىلاي دېسىمۇ ئادەمنىڭ بار يېرىنى تاپالمىدى.

بىچارە چىرايلىقنىڭ كۆزلىرىدىن تاراملاپ ئاققان ياش تېخى بىر نەچچە كۈنلۈك بولغان بوۋىقىنىڭ يۈزىگە تۆكۈلەتتى، ئۆيىنىڭ سوغۇقلىقىدىن تالا بىلەن پەرقى يوق ئىدى. چوڭ بالىسى چۈش بولغانىدىمۇ يوتقاندىن چىقالماي ياتاتتى، ئۇ يوتقاندا يېتىپ بالىسىنى ئېمىتىۋېتىپ K شەھىرىدە تاشلاپ كەلگەن ياش دوختۇرنى ئەسلىدى. ئۇ پىلاندۇسكوپىنى ئۇنىڭ گىرىپتىشىن كوپتىسىنىڭ كۆكرىكىگە قويۇۋېلىپ، خۇمار كۆزلىرىنى ئۇنىڭ كۆزلىرىگە زوق ھاياجان بىلەن تىكىپ تۇراتتى.

«ئىسسىت، ئىسسىت» دەيتتى ئۇ قېنى قاچقان لەۋلىرىنى چىشلەپ.

«قېرى ئەبلەخ، مېنى مۇشۇ كويغا سالغان قېرى ئەبلەخ» دەيتتى چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ، ئۇنىڭ قەلبىدە ئۆلۈپ كەتكەن ئانىسىغىمۇ ئازراق قېيىداش، خاپىلىقى بار ئىدى، «مېنىمۇ ئۆزىدەك سەرسان، ۋەيران قىلماقچىدى، مۇرادىغا يەتتى» دەپ ئويلايتتى ئۇ، ئانىسىنىڭ ئۇنى سەرسان قىلىشىنى ئويلىغان ۋە چوڭ شەھەردە ياخشىراق كۈن كۆرەلەيدىكەن دېگەنلىكىنى بىلىپ تۇرسىمۇ.

بالا ئىككى بولۇپ، ئۈچ نوپۇسسىز ئادەمنىڭ تۇرمۇش ھارۋىسىغا ئېغىر يۈك بولغىنى قېرى ئەمەلدارغا ئېغىر كەلگەنلىكى بىلىنىپلا تۇراتتى، ئۆيدە بولسىلا جېدەل ماجىرا قورۇمايتتى. ئۆيدىن بىر چىقىپ كەتسىلا نەچچە كۈندە بىر كېلەتتى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ياقۇتنىڭ قىزىل ياقۇتتەك لەۋلىرى ئاقىرىپ، لالىدەك يۈزلىرى تاتارغان، كېيىملىرى ئورۇق تېنىنى ياپالمىغۇدەك دەرىجىدە بولۇپ كەتكەن بولۇپ ھەپتىلەپ چېچىنى تاراشمۇ ئېسىدىن چىقاتتى، ئۇنىڭ گۈزەل قىز بولغانلىقىغا ئادەمنىڭ ئىشەنگۈسىمۇ كەلمەيتتى. كارىۋاتنىڭ بېشىدىكى رامكىغا ئېلىنغان ئۇنىڭ رەسىمى ئۇنىڭ ئەمەس بەلكى باشقا ژۇرناللارنىڭ مۇقاۋىسىدىن كېسىۋېلىنغان كىنو چولپانلىرىنىڭ رەسىملىرىدەك كۆرۈنەتتى.

ئوت يېقىلمىغان ئۆيگە ئوخشاش سۈرۈن تۇرمۇش ھەر ئىككىسىنى تويغازدى، ئەتىياز بولۇشى بىلەنلا ياقۇت ئېرىدىن ئاجرىشىپ، بىر بالىسىنى ئۇنىڭغا تاشلاپ بىر بالىسىنى كۆتۈرۈپ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى. ئۇ K شەھىرىگە بېرىپ ئۆزى ئىشلىگەن ئىدارىغا يولۇقۇپ باقاي دەپمۇ ئويلىدى، لېكىن ئۆزىنىڭ بۇ ئەبگاھ ھالىتى بىلەن K شەھىرىگە بېرىشنى ئۆلۈم بىلەن تەڭ كۆردى، ئۇنى ئەتىۋارلىغان، ياخشى كۆرگەنلەر ئۇنىڭ بۇ تۇرقىنى كۆرسە نېمە دەر. كادىرلار بۆلۈملىرىگە، ئەمگەك ئىدارىلىرىغا يولۇقۇپ باقتى. بۇ يەردىمۇ نەتىجە چىقمىدى. ئۆي

(ئاخىرى 49- بەتتە)

چىن مۇھەببەت قەسىدىسى

مەخمۇتجان ئىسلام

بىزنىڭ ئەدىبلىرىمىز ئەسىرلەردىن بۇيان نۇرغۇن مەدھىيە - قەسىدىلەرنى، داستان، ھېكايە، رومانلارنى يېزىپ چىن مۇھەببەتنى ئۇلۇغلاپ كەلدى. ئىنسانىيەتنىڭ ھاياتى مۇھەببەتسىز ئۆتمەيدۇ. شۇڭلاشقا قولىغا قەلەم ئالغان ھەر قانداق ئەدىبمۇ مۇھەببەت ھەققىدە يازماي قالمايدۇ. لېكىن يېزىشنىڭ دەرىجىسى ئوخشىمايدۇ. بەزىلەرنىڭ يازغانلىرى ئەسىرلەردىن - ئەسىرلەرگە خۇددى ئالتۇندەك چاقناقلىقى بىلەن قەدەم قويۇپ، ئىنسانلارنى چىن مۇھەببەتتىكى ۋاپادارلىققا ئۈندەپ، ئۇلارغا زوق، غەيرەت، ئۈمىد ئاتا قىلسا، بەزىلەرنىڭ يازغانلىرى خۇددى سۇ ئۈستىدىكى كۆپۈكتەك، كۆزگە تاشلىنىپلا يوقاپ كېتىدۇ؛ بەزىلەرنىڭ يازغانلىرىنىڭ تېشى پال - پال بولسىمۇ، ئىچى غال - غال بولىدۇ، بەزىلەرنىڭ يازغانلىرى رەڭ - بوياقسىز بولسىمۇ، ئىچكى مەزمۇنى ناھايىتى تېرەن بولۇپ، ئوقۇغان كىشىنىڭ قەلبىنى ھاياجانغا سېلىپ، يۈرەك تارىنى تىترىتىدۇ، ئادەمنىڭ ئوقۇغۇسى كېلىدۇ، ئۇنىڭدىن ئادەم كۆڭلى زېرىكىش ھېس قىلمايدۇ. مانا مۇشۇ مەنىدىن ئېيتقاندا، يولداش قەيسەر ئابدۇقادىرنىڭ «گۈلگە شەيدا مۇھەببەت» («يېڭى قاشتېشى» ژۇرنىلىنىڭ 1991 - يىللىق 2 - سانىغا بېسىلغان) ناملىق ھېكايىسىنى ئاددىي - ساددا يېزىلغان بولسىمۇ، چىن مۇھەببەت ھەققىدىكى ياخشى قەسىدىلەرنىڭ بىرى دېيىشكە بولىدۇ.

ھېكايىدە چوڭ ۋەقەمۇ يوق، كۆيدۈم، سۆيدۈم، دېگەندەك داغدۇغىلىق سۆزلەرمۇ يوق، پەقەت مۇنداق ئاددىيلا ۋەقە يېزىلغان: مەلۇم تاغلىق يېزىدا «ساراڭ پەرى» لەقىمى بىلەن ئەتراپقا مەشھۇر بىر قىز بار. «گۈزەللىك ۋە جەزبىدە تەڭداشسىز، غەلىتىلىكتىمۇ باشقا قىز زاتىغا ئوخشىمايدىغان بۇ ساھىپجامال گويا باشقا بىر دۇنيادىن كېلىپ قالغاندەك، ئەتراپتىكى ئادەملەرگە ئوخشىمايدىغان باشقىچە تۇرمۇش ئىچىدە ياشايتتى. كەنتتىكىلەر بۇ قىزدا گۈلنىڭ جىنى بار، دېيىشەتتى. دېمىسىمۇ ئۇنىڭ بىكار ۋاقتى ساھىلدىكى كاككۇك گۈللىرى ئارىسىدا ئۇسسۇل ئويناپ، قىيغىتىپ يۈرۈش بىلەن ئۆتەتتى. ئەتىياز كېلىپ دەريا بويى گۈل بىلەن پۈركەنگەندە كەنتتە ئۇنىڭچىلىك خۇشال ئادەمنى تېپىش قىيىن ئىدى. كۈز كېلىپ گۈللەر سولغاندا، گويا يېقىن كىشىسىدىن ئايرىلىپ قالغاندەك قارىلىق تۇتۇپ، ھازىدار قىياپەتتە كەنتنى ئەرۋاھدەك كېزىپ يۈرەتتى. ئۇنىڭ بۇ دەردى - ھەسرىتى تاكى ئىككىنچى باھار كەلگىچە داۋاملىشاتتى.» ئۇنىڭغا بىر دېھقان يىگىت ئاشىق ئىدى. قىز يىگىتنىڭ قەلب ئىزھارىغا: «ناۋادا بىر تال كاككۇك گۈلىگە ئايلانغان بولسىڭىز ئىدى، مىرادىڭىزغا يەتكەن بولاتتىڭىز» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئەلۋەتتە، بۇ مۇمكىن ئەمەس ئىدى. لېكىن يىگىت ئۇنى ياخشى كۆرۈشتىن يانمايدۇ. ئاخىرى ئۇ باشقا ھەمراھلىرى سۇغا غەرق بولۇپ، قىيادا يالغۇز قالغان بىر

تال كاككۇك گۈلىنى ئەپكېلىپ قىز كۆڭلىنى خاتىرجەم قىلمىش يولىدا ھاياتىدىن ئايرىلىدۇ. شۇنىڭدىن كېيىن قىز كاككۇك گۈللىرىگە پۈركەنگەن ھالدا يىگىتنىڭ قەبرىسى تۆۋىدە پەرۋانە بولىدۇ...

يۇقىرىقى ۋەقەنى ئوقۇغاندا، ئادەم خۇددى ئۇ پاك - ئەڭلىكسىز بىر گۈزەللىككە شەيدا بولغاندەك، ئۇنىڭغا تامامەن ئەسىر بولۇپ قالىدۇ. بۇنىڭدىكى سەۋەب نېمە؟ مېنىڭچە، بۇنىڭدىكى سەۋەب، سەھرانىڭ ئاشۇ ساددا، پاك، ئاق كۆڭۈل قىز - يىگىتلىرىدىكى ئانا تەبىئەتكە، گۈزەللىككە ۋە بىر - بىرىگە بولغان مۇھەببىتىنىڭ چىنلىقىدا، ۋەقەنىڭ «ئاھ سۆيۈملۈكۈم، ئەزىزىم، يۈرەك پارەم، مەن ساڭا كۆيدۈم، سەن ئۈچۈن جېنىم پىدا...» دېگەندەك ساختىلىق يوشۇرۇنغان قۇرۇق ۋەدىلەرسىزلا چىنلىق بىلەن تەسۋىرلەنگەندە، شۇنداقلا سەھرا قىز - يىگىتلىرىنىڭ ئىندىۋىدۇئاللىقىنىڭ بىر قەدەر تولۇق يورۇتۇپ بېرىلگەنلىكىدە.

بىزگە ئايانكى، مۇھەببەت يەككە - يېگانە ھالدا بىر - بىرىگە كۆيۈشلا، ۋىسالغا يېتىش كويىدا بولۇشلا ئەمەس، ئايدىڭ كېچىلەردە، باغچىلاردا، بۇلاق، دەريا بويلىرىدا ۋە ياكى بەزى خىلۋەت جايلاردا سەيلى - تاماشا قىلىش، بىر - بىرىنىڭ كۆڭلىنى ئۇتۇش ئۈچۈن ھەممە ئادەم دېيىشى مۇمكىن بولغان ھېلىقىدەك سۆزلەرنى قىلىشىش، قۇچاقلىشىش، سۆيۈشۈشلا ئەمەس، بەلكى، ئالدى بىلەن بىر - بىرىنىڭ بەختىنى كۆزلەش - مەن سۆيگەن ئادىمىمنى بەختلىك قىلالايمەن، ئۇمۇ مەن بىلەن بەختلىك بولالايدۇ، دېگەن ئېتىقات بىلەن بىر - بىرىگە كۆيۈنۈشتۇر. شۇندىلا سەن ئاشۇ مۇھەببەتكە بارلىقىڭنى بېغىشلىيالايسەن، ھەر قانداق توسالغۇغا، ھەر قانداق ئاقىۋەتكە دۇچ كەلگەندىمۇ تەۋرەنمەيسەن. قىز - يىگىت ئوتتۇرىسىدىكى ھەر قانداق مۇھەببەتنىڭ ئائىلىۋى تۇرمۇشقا ئۇلىنىپ بېرىشى ناتايىن، ھەر خىل سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن، ئۇلار تۇرمۇش قۇرالماسلىقى مۇمكىن. لېكىن مۇھەببەت چىن بولسىلا، بۇ مۇھەببەت ئۆلمەيدۇ، ئۇلار پۇشايمان قىلمايدۇ. ھالبۇكى، مۇنداق چىن مۇھەببەت ھامان ئانا تەبىئەتكە، خەلققە بولغان ئەڭ ئالىيجاناب مۇھەببەت بىلەن چەمبەرچەس باغلانغان بولىدۇ. «سارات پەرى» بىلەن دېھقان يىگىتنىڭ مۇھەببىتى، شۇنداقلا «مەن» نىڭ دوستىغا بولغان مۇھەببىتى مانا شۇنداق مۇھەببەتتۇر. شۇڭلاشقىلا دېھقان يىگىت ئۆز مەشۇقىنىڭ بەختى ئۈچۈن سۇ ئۈزۈشنى بىلمەي تۇرۇپ، قىيانلىق دەرياغا چۈشۈپ ھاياتىنىڭ خەۋپكە ئۇچرايدىغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ قىيادا يالغۇز قالغان كاككۇك گۈلىنى ئېلىش كويىدا ئۆزىنى قاينامغا ئاتىدۇ ۋە ھاياتىدىن ئايرىلىدۇ؛ يىگىت قازا قىلغاندىن كېيىن، «گۈزەللىك ۋە جەزبىدە تەڭداشسىز» گۈزەل قىزنىڭ ھەر قانداق كىشىنى مەھلىيا قىلىۋالىدىغان گۈزەل رۇخسارى سولاشقان كاككۇك گۈلىدەك سارغىيىدۇ، ئۇ ھەر قانداق ئازابنى تارتىشقا تەييارلىق قىلىپ، بۇ دۇنيادىن تېزرەك كېتىپ، مەرھۇم ئاشىقىغا جۈپ بولىدىغان ھالەتكە كېلىدۇ، ئورۇقلاپ جانسىز قارانچۇقتەك بولۇپ قالىدۇ، ئاشىقىنىڭ قەبرىسىنى قۇچاقلاپ، كېچە - كۈندۈز ياش تۆكىدۇ؛ «مەن» بولسا «پۈتۈن سۈرۈك بىر يىگىتنىڭ قىممەتلىك ھاياتى بىلەن ئوينىشىپ، ئۇنىڭ جېنىغا زامىن بولغان ئالۋاستىنى قەبرە ئالدىدا بوغۇپ ئۆلتۈرگۈدەك» غەزەپكە كەلگەن بولسىمۇ، ئەمما، بۇ «دوستۇم ھا-

يات ۋاقتىدا سۆيگەن مەشۇق، بەلكىم دوستۇمنىڭ روھىناتى ئۇنى ھېلىمۇ ياخشى كۆرۈدۇغاندۇر... » دەپ ئويلاپ ئاچچىقىمغا ھاي بېرىدۇ. مانا بۇلار نېمىدىن؟ مانا بۇلار ئانا تەبىئەتكە، گۈزەللىككە، چىن ئىنسانغا بولغان سەممىي مۇھەببىتىنىڭ قۇدرىتىدىن. بۇلار بىر - بىرىگە خۇددى خېمىردەك يۇغۇرۇلۇپ كەتكەن: قىز ئانا تەبىئەت بەخش ئەتكەن گۈزەللىككە ئامراق؛ يىگىت بولسا ئادۇ گۈزەللىككە مەپتۇن قىزغا مەھلىيا؛ « مەن » بولسا ئۆز دوستى ۋە ئۇنىڭ مەشۇقىنى ياخشى كۆرىدۇ. ئەلۋەتتە بۇلار قىز - يىگىت ۋە ئىككى دوست ئوتتۇرىسىدىكى يەككە مۇھەببەت ئەمەس.

ھېكايىنىڭ تىلغا ئېلىنىشقا بولىدىغان يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، پېرسوناژلارنىڭ روھىي قىياپىتى روشەن ۋە مۇۋاپىق تەسۋىرلەنگەن.

ھېكايىدا دېھقان يىگىتنىڭ قىزدىن ياخشى جاۋاب ئېلىپ دوستىنى يوقلاپ كەلگەندىكى ھالىتى مۇنداق تەسۋىرلەنگەن: ئۇنىڭ چىرايى « بىر نەچچە كۈندىن بېرى كۆرۈشكە ئىنتىزار بولۇۋاتقان قۇياشتەك ئېچىلىپ كەتكەنىدى، چوپچوك كۆزلىرى يۇلتۇزدەك نۇرلىنىپ تۇراتتى. » مانا بۇ ئۇزۇندىن بۇيان مۇھەببەت ئوتىدا كۆيگەن، مەشۇقىنىڭ پىراقىدا پۇچۇلانغان، ئاخىرى مەشۇقىنىڭ ياخشى جاۋابىغا ئېرىشكەن يىگىتتە بولىدىغان روھىي ھالەت. « مەن » ئۇنىڭ خۇشال بولۇشىنى سەۋەبىنى سورىغاندا، يىگىت ئارسالدى بولۇپ تۇرۇپ قالىدۇ. « قارامتۇل چىرايىدا قەلبىنىڭ چوڭقۇر قاتلىمىدا ئۆزى چەكسىز ئارزۇلايدىغان ئالىيجاناب مۇھەببەتكە باشقىلارنىڭ يەڭگىللىك بىلەن بېھۇرمەتلىك قىلىپ قويۇشىدىن قورقۇپ ئۇنى ئاشكارىلاشقا جۈرئەت قىلالمايدىغان يىگىتلەردە بولىدىغان سىرلىق ھالەت ئىپادىلەندى. » بۇمۇ ھەق - راست. ئادەم ئۆزى ئارزۇلىغان تۇنجى مۇھەببەتتە، مەشۇقىنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشكەندە، ئۇنى باشقىلاردىن يوشۇرغۇسى كېلىدۇ، باشقىلار بىلىپ قالسا ئۇنىڭغا بۇزغۇنچىلىق قىلىدىغاندەك، مەشۇقىدىن ئايرىلىپ قالىدىغاندەك ئەندىشىدە بولىدۇ. لېكىن يىگىت يېنىدىكى ئادەمنىڭ ئۆز دوستى ئىكەنلىكىنى بىلىپ، سىرنى ئۇنىڭغا ئاشكارىلايدۇ: «— ئۇ... ئۇ... — دېدى دوستۇم يۈرىكىدىن ئۇرغۇپ چىقىۋاتقان سۆزلەر بوغۇزىدا توسۇلۇپ قالغاندەك ھودۇقۇش ۋە ھاياجان ئىچىدە دۇدۇقلاپ قېلىپ، — ماقۇل بولدى، ئۇ ماڭا ماقۇل دېدى... بىز ئەتە چۈشتە دەريا بويىدا ئۇچرىشىدىغان بولدۇق. ئەتە چۈشتە... — دوستۇم شۇ سۆزلەرنى دەپ بولۇپ ئۇياتچان قىزلاردەك ھۆپپىدە قىزىرىپ كەتتى. »

روھىي ھالەتنىڭ مۇنداق روشەن تەسۋىرلىنىشى پېرسوناژنىڭ ئىندىۋىدۇئاللىقىنى يورۇتۇشقا، ۋەقەلىكنىڭ چىنلىق تۇيغۇسىنى ئاشۇرۇپ كىتابخاننى جەلپ قىلىشقا پايدىلىق.

بۇنىڭدىن باشقا، ئەسەردە تەبىئەت تەسۋىرىمۇ پېرسوناژنىڭ روھىي ھالىتىگە ماس ھالدا تەسۋىرلەنگەن. « مەن » دوستى ئۆلۈپ كەتكەندىن كېيىن ياتاقتا يالغۇز ئولتۇرۇپ دوستىنى ئەسلەيدۇ: « ۋاقىت تولىمۇ ئاستا ئۆتمەكتە، كۆڭلۈم كەچكۈزنىڭ ھاۋاسىدەك تۇتۇق، ئاسماندا لەيلەپ يۈرگەن قارا بۇلۇتلاردەك تۇراقسىز ھالدا ئۆزۈمنىڭ مەۋجۇدلۇقۇمنى بارا - بارا ئەزمەيۋاتقاندەك غەلىتە تۇيغۇ ئىچىدە ئورۇندۇققا چۆكۈپ ئولتۇرماقتىمەن... كېسەلدەك سۆرۈلۈپ بېرىپ دېرىزىنى ئاچتىم. سىرتتا يامغۇر ئاندا - ساندا تامچىلاپ تۇراتتى. تۇمان تارقاپ ھاۋا خېلى ئېچىلىپ قالغان، يامغۇردىن كېيىن دانە ئىزلەپ چىققان بىر نەچچە قۇشقاچ يول بويىدىكى دۆڭغاق، دۆگدىيىپ قالغان قېرى

(ئاخىرى 24- بەتتە)

ئۆزۈن - قىسقا مىسرالار

ئابدۇللا سۇلايمان

ئاخشاملىرى

سۇرنەيمەن چوڭقۇر خىيال، كۆككە بېقىپ ئاخشاملىرى،
ئاي بىلەن، يۇلتۇز بىلەن تەڭلا ئېقىپ ئاخشاملىرى.

گاھ يېنىپ، گاھى ئۆچۈپ، ئۇچقاندا يۇلتۇز ئوق كەبى،
ئىزنى قوغلايمەن خىيالدىن ئىز بېسىپ ئاخشاملىرى.

يېيىلىپ كەڭلىك، سۈزۈكلۈك دىلدا ئىلھام قوزغىسا،
تۈزىمەن ئەشئار، ئۇنى كۈيگە قېتىپ ئاخشاملىرى.

ساقچىغان يۇلتۇز ئىزىدىن ياسىلىپ ئۈندەش، سوراق،
دەر: بۇدەمگە قاي سۈپەت كەلدىڭ يېتىپ، ئاخشاملىرى؟

ئويلىسام راست، كەچمىشىمدە يوقكەن تىرەنرەك بىر قەدەم،
پۈرسىتىمنى كەتتىمەن خەجلەپ - سېتىپ ئاخشاملىرى.

قاپتۇ پەقەتلا مېنىڭدە ئەسلىمە، تاتلىق خىيال،
تارتىمەن ئۇھ بەزىدە، تەسكىن تېپىپ ئاخشاملىرى.

چاقنىسامدىم بىرلا رەت، بولغاندىكىن بىر ئەر ئۆزۈم؛
رازىدىم، ئۆچسەممۇ يەرگە باغرىم - يېقىپ، ئاخشاملىرى.

ئىككى ناخشا

1

كۆكتە يۇلتۇز بەكمۇ تولا،
تىلدىكى سۆز بىلەن ئوخشاش.
بىرلا سۆز بار، كۈندەك چاقنار،
مېھرى دىلدا گويا ئوتقاش.
شۇ سۆز بىلەن غەملەر تارقاپ،
كۈلكە قاپلار چىرايلارنى.

شۇ سۆز بىلەن ئۆتكۈزگۈلۈك،
زەپ مەنىلىك كۈن - ئايلارنى.
«رەھمەت» دېگەن بۇ بىر سۆزنىڭ،
تەڭدىشى يوق كەڭ ئالەمدە.
تۇيۇلىدۇ ھايات گۈزەل،
ئۇ بولسىلا ھەر ئادەمدە.
نۇرلۇق يۈزلەر، كۈلگەن كۆزلەر،
ئۈز ئادەمدە گۈزەل سۆزلەر.

2

باقسام گۈزەل تۇپراققا،
قەلبىم ئوخشاپ بۇلاققا.
ياڭراپ ناخشام يىراققا،
كۈلكە قالدى لېۋىمدە.
بۈيۈك تاغلار قامىتىم،
يېشىل باغلار ئامىتىم.
ياشلىق پۇرسەت ـ سائىتىم،

كۈلكە قالدى لېۋىمدە.
پەخرىم ـ يۇرتۇم تارىمدۇر،
خەلقىم ـ ئۆمرۈم ـ بارىمدۇر.
ۋاپا قىزى يارىمدۇر،
كۈلكە قالدى لېۋىمدە.
مۇھەببەت بار كۈيىمدە،
كۈلكە قالدى لېۋىمدە.

ناخشا ئۇزۇق بۇ ئۆمۈرگە ـ هاياتقا

قايرىلغاندا ئېغىر پەردە بىر ـ بىرلەپ،
كەڭ سەھنىدە پەيدا بولدى ناخشىچى.
سالامىدىن ئۇنىڭ مىڭلاپ كىشىگە،
دېڭىز كەبى تەۋرەپ كەتتى زال ئىچى.
ئۇ باشلىدى ناخشا، سەھەر شامىلى—
يېشىللىقنى ئىللىق يەلپۈپ ئۆتكەندەك.
ئۇ باشلىدى ناخشا، دەريا شاۋقۇنى —
تارام ـ تارام ئېرىقلارغا كۆچكەندەك.
مۇزىكىنىڭ رىتىمىغا ئەگىشىپ،
ياپراق كەبى تىترەپ كەتتى تەنلىرى.
ئاقتى ۋۇجۇد مەست بىھوشلۇق ئىلكىدە،
گويا تالدەك ئېگىلدى هەم بەللىرى.
ئۇنىڭ لەرزان ناخشىسىدا كۈيلەندى،
ئىنسانىلىقى، ئەرك ـ بەختى، كۈلكىسى.
كۈيلەندى غەم ـ قايغۇلىرى، ئارمانى،
كۈيلەندى بۇ ناخشا ـ ئۇسسۇل ئۆلكىسى.
ئۇ ناماين قىلدى يارقىن كۈيىدە،
مەسۇم ـ سەبىي بالىلىقنى، پاكلىقنى.
ئادەملەرگە تىلەپ بەخت، ياخشىلىق،
بىر ئالەمگە تەڭ قىلدى گۈل ياشلىقنى.
ئېقىپ لەرزان مۇزىكىنىڭ مەۋجىدە،
سەيلە قىلدى تاغۇ، دالا ـ تۈزلەرنى.
سەيلە قىلدى قەلبىدەك ئاق قارلارنى،
سەيلە قىلدى باهار، سېخىي گۈزلەرنى.
سۈكۈناتلىق ئىلكىدە بار قەلبلەر،
ئۇ ناخشىنىڭ ئىشقى بىلەن پەيۋەندە.
ئوخشىدى بۇ هالەت تۈمەن گۈل مەسخۇش،
بىرلا بۇلبۇل ئۇرغىنىغا شوخ خەندە.
توختىدى ئۇ كۈيدىن شۇندا ئاستىلاپ،
توختىغاندەك تاغ سۇلىرى ئېتىزدا.
ئۇ يەلكەنلىك كېمە ئىدى سەھنىدە،
توختىدى گۈل قىرغاقلىق كەڭ دېڭىزدا.
چاك كەلتۈردى زالنى ئالقىش ـ چاۋاكلار،
بىجا قىلدى قايتا ـ قايتا تازىم ئۇ.
تاماشىبىن ئىدى ئادىل باهاچى،
بولدى شۇ تاپ ئۇلارغا چىن نازىم ئۇ.
ئايلىنىپ ئۇ پەرىشتىگە نۇر يەڭلىغ،
ئۆچتى رەڭلىك چىراغلىق كەڭ سەھنىدىن.
ئۇنىڭ كۈيى بولۇپ سۆيگۈ نۇسخىسى،
جاي ئالدى روھ ـ جىسمى ساقلار قەلبىدىن.

* *

كۈي هۈرمىتى، ناخشىچىنىڭ هۈرمىتى،
ناخشا ئۇزۇق بۇ ئۆمۈرگە هاياتقا.
ناخشا ئۆلمەس، ئۇ مۇھەببەت، ئۇ رىشتە،
ئۇ يەتكۈزەر ئارزۇلارنى ئاباتقا.

ئېيتىلىپ بىلىش ئۈچۈن هەممە سىرنى

(مەرھۇم دوستۇم ئابدۇغېنى ئابدۇراخماننىڭ خاتىرىسىگە)

كاج قىسمەت ساڭا ئەجەب كورلۇق قىلدى،
ئارماندا كەتتىڭ دوستۇم بۇ جاهاندىن.
قاتىلمۇ ياكى بىرەر تەسادىپمۇ،

كېچىشكە مەجبۇرلىغان سېنى جاندىن؟
هېلىھەم گۇماندىمەن ئۆلۈمىڭگە،
دۈشمىنىڭ زامىن بولغان ياش جېنىڭغا.

ئېنىقكى ئەلەم بولغان ئۇلار ئۈچۈن،
يۈرىكىنىڭ پاتماي يايراپ ئۆز تېنىگىغا.
ئادەمدەك ياشاپ ئىدىڭ شۇنچە ئوتلۇق،
ئىنتىلىپ بىلىش ئۈچۈن ھەممە سىرنى.
ئەل بېرىپ دېپلوم، ئالىم بولغانىدىڭ،
تۇتقاچقا ئۇستاز ھىممەت ئاتلىق پىرنى.
سىرتىغا ھەل يالاتقان «بىلىمدان» لار،
تىترىشىپ دۇدۇقلايتتى سېنى كۆرسە.
قەھرىڭ بار ئىدى قاتتىق قەھرىلىككە،
كۈلەتتىڭ قاچانكى ئەل قىينىپ كۈلسە.
چىرىيمىنىڭ شۇ بىپايان تۇپرىقىدا،
يوق ئىدى ئاياغ ئىزىڭ چۈشمىگەن جاي.
ئۇندىكى بوۋاققىمۇ نامىڭ تونۇش،
سىردىشىڭ ئىدى جاڭگال ھەتتاكى ساي.
ھۆرمىتىڭ بولغىنىدەك تېرىكلىكتە،
كەتكەندە قىممەت - قەدرىڭ ئاشتى يەنە.
قەبرەڭگە دۇئا قىلىپ، گۈل قويۇپ ئەل،
بۇ يىلمۇ ئەسلەپ ھازا ئاچتى يەنە.
كەڭ يۇرتنى كېزىپ يۈرەر روھىڭ داۋام،
چاچقىن گۈل چاچقۇ قىلىپ ئارمىنىڭنى.
چىقمايسەن چىرىيمىلىكنىڭ ئەس-ياددىن،
ئىجادچان، ئىشچان، پەملىك ئادىتىڭنى.

بولمايدۇ

دېسەم يارغا: ئىشىق ئوتىنى بىخەۋەر ياقسا بولمايدۇ،
دېدى: بەلگۈ بېرىپ ئاندىن كۆيگەننى تاپسا بولمايدۇ.
دېسەم: تەسكەن بۇ سۆيگۈ ئايىتى، زېھنىمگە چۈشمەس ھېچ،
دېدى: ۋىجدانغا شەيتان ۋەسۋەسىسى قاتسا بولمايدۇ.
دېسەم: پىنھاندىمەن، ئالغۇم مۇھەببەت ئولجىسى جەزمەن،
دېدى: ئوۋچى تەۋەككۈلگە قۇرولسىز ئاتسا بولمايدۇ.
دېسەم: بولدى تېنىم ساندۇق، يېشىم دەرياسىدا ئاقتىم،
دېدى: چىن كۆيگۈچى مىننەت، تەمەدە ئاقسا بولمايدۇ.
دېسەم: روھىي گادايمەن، دەشتى ھىجراندا تېنەپ يۈرگەن،
دېدى: مەنزىل ئۇزۇن، ئۆتەڭدە ئۇخلاپ ياتسا بولمايدۇ.
دېسەم: بۇ تەندە بىر دوزاخ ئوتى كۆيمەكتە ئاھىمدىن،
دېدى: شۇنداق، ئۇنىڭغا مۇز سۈيىنى چاچسا بولمايدۇ.
دېسەم: ئۆز دەردىدىن دادلايدۇ ھەم تەڭرىگە ئابدۇللا،
دېدى يار: گۇناھ، ئىنسانىنى ئىنسانغا چاقسا بولمايدۇ.

ئۆزۈڭگىلا تاشلاپ قويدۇم

يېگەنىدىڭ ئەل ھەققىنى بۇلاپ - تالاپ،
ئىشلىتىپ قاتتىق - يۇمشاق چارە - تەدبىر.
تۆھمەتتىن ئەمدى چوڭ بىر دوكان قۇردۇڭ،
ئاتا باپ نىقاپلىنىپ، ئوقۇپ تەكبىر.
تىنچ - ئىناق دوست - يارانلار ئارىسىغا،
كۆرسىتىپ قىزىلگۈلنى، تىكەن چاچتىڭ.
يۈتىغا ھۆل خىش قويۇپ قانچىلارنىڭ،
ئارىدىن پايدا ئېلىپ يىراق قاچتىڭ.
تۈلكىگە تەلىم بەرمىش ئۇستا تىلىقلار،
مېنى كۆپ پاكىت بىلەن تەمىن ئەتتى.
سەن مىنىگەن كاززاپلىقنىڭ يالقاۋ ئېتى،
خەتەرلىك يار بېشىغا يۈرۈپ كەتتى.
شۇ يولدىن ئاخىر سېنى قايتۇرماققا،
تارتقانىتىم، تىرەجىبىڭ قامالاپ يەر.

مىسالى «جۇۋىلىقنى ئۇرغان ئىدىم»،
«دەز كەتتى ھەتتا جۇۋىسىزغا» قەدەر.
بۇ ھالدىن ئەسكە چۈشتى قىزىق بىر ئىش:
مۈشۈكنىڭ كېگىزگە چاڭ يېپىشقىنى.
تارتسا گەر ئۇنى، كېگىز بىللە چىقار،
بۆرىنىڭ كېگىز بىلەن چېتىشقىنى.
دولقۇنلار چەمبىرىكى تارايغاندەك،
ئۇ بۇنى تارتىپ تۆشۈك ئېتىلىدۇ.
بوينىنى قىسىپ ئۇخلار تاۋار مۈشۈك،
چاشقانلار ساڭدا يايراپ يېتىلىدۇ.
پاكىتلىك، ھەقىقەتلىك بولسىمۇ گەر،
شۇ سەۋەب ئېگىلگىنىچە تۇرۇۋېرەر.
تىلى بال، ئىچى زەھەر نىقابلىقنىڭ،
ھوشۇقى ئالچى چۈشۈپ يۈرۈۋېرەر:
شۇڭلاشقا ھەزەر ئەيلەپ سېنىڭدىن كۆپ،
پاكىتنى دىل قېتىمدا ساقلاپ قويدۇم.
بەلكى ئۇ مېنىڭ بىلەن بىللە كېتەر،
ئۆزۈمنى ئۆزۈمگىلا تاشلاپ قويدۇم.

بىرى بولسا كەم...

ئەمەس سۈزۈك سۇ بۇلاقتىن چىققىنى،
قوشۇلغاندۇر ئاڭا قۇم ۋە لاتقىلار.
چاقناتقىنى كۆزنى پەقەت زەر ئەمەس،
پارقىراپلا چاچسا ئۇ نۇر - چاچقۇلار.
قىزىل بولغان ئۈچۈنلا ئۇز ئەمەس گۈل،
پۇراق چاچسا مۇكەممەلدۇر گۈزەللىك.
روھىيىتى — پۇراق، رەڭگى — شەكلىدۇر،
بىرى بولسا كەم، بولمايدۇ ئەۋزەللىك.

1990-، 1991-يىل، خوتەن

قاناتلانغان ئۇچقۇر تىلەكلەر

ئابدۇقادىر مەتسىدىق

يېشىللىق

كۆز چاقنىتىپ زۇمرەت لىباستەك،
يارىشىدۇ ئالەمگە خۇيمۇ.
جىلۋەك ئارا ئۆتەر كۆكۈللۈك،
يېتىم ئوغۇل چىللىغان تويمۇ.

نۇر چايقىلار كۆكسۈمدە لەرزان،
كۆڭۈللەرگە ھەل بېرىپ تۇتاش.
قۇت - بەختنى ۋەسلىمىدىن ئىزدەر،
پەرۋانىدەك ئەگىپ زەر قۇياش.

گۈزەللىككە شەيدا يۈرەكلەر،
خەندە قىلار بېقىپ چېھرىڭگە.
سەكراتتىمۇ باغ چۈشەر ئىنسان،
تەشنا بولۇپ سۆيگۈ - مېھرىڭگە.

ياشلىق جىلۋىسى

ئاساۋ ئاتتەك تۇرالمايدۇ جىم،
قەلبىمدىكى ئۈندەش، سوراقلار.
قانلىرىمدا ئاقار چاچما كۆي،
چەكچەيسىمۇ مىسكىن تۇراقلار.
دەريالارنى چۈشەپ قالغاندەك،
تومۇرلىرىم سوقىدۇ كۆپۈپ.
قەدىمىمنىڭ شەپىسى ھەيۋەت،
شىر، يولۋاسمۇ قاچىدۇ چۆچۈپ.

يالقۇن چاچار ئوتلۇق يۈرىكىم،
ئاشىق - مەشۇق تاپسۇن دەپ مۇرات.
تاڭ ئاتقىچە چاقناپ ئاي - يۇلتۇز،
زەڭگەر كۆكنى ئەيلەر گۈل ئاۋات.

قۇياش بىلەن چىقىپ دۇنياغا،
نۇر ئەۋجىدە كۈلەر كائىنات،
زەررە نۇردا مىڭلاپ پوئېما،

زەررە نۇردا مىڭلاپ پوئېما،
قىزلار ئۈنى يادلاپ ئاۋارە.
جۈپ كۆزۈمدە ياشلىق چاقماقى،
گۈل يۈزلەرنى قىلار پەرۋانە.

دولقۇنلارغا يېقىپ كۆكسۈمنى،
چايكىلارغا ئۆگەتتىم پەرۋاز.
چولپان بىلەن قۇچاقلىشارمەن،
ئەۋلادلارغا قالدۇرۇپ ئەنداز.

بوۋاي

تېرىك قامۇس پۈتكۈل ۋۇجۇدۇڭ،
قىسمەتلەرگە مۇقەددەس شاھىت.
قىسسە كۆكلەر ھەر بىر تىنىقىڭ،
ئۆتكەن يىللار - ئۆتمۈشكە ئائىت.

تەمكىن سوققان قاتاڭ يۈرىكىڭ،
ھېكمەت تولغان ئاجايىپ دۇنيا.
خىزىر دېگەن ئەسلى نەق ئۆزۈڭ،
ئىلاھ سۈپەت ياشايسەن بۇندا.

بىر جۈپ كۆزۈڭ ئۆچەي دېگەن شام،
ياق، ئۇ تۈندە چاقنىغان ماياك.
يول كۆرسىتەر ئىزدىقانلارغا،
تۈز ماڭغاندىن ئىزدىمەي كاۋاك.

چېكەڭدىكى سانسىز قورۇقلار،
ماسشتابلىق سەپەر بەلگۈسى.
ئەندىز ئالار ئاپپاق چېچىڭدىن،
تاڭ ۋەسلىدەك پارلاق كەلگۈسى.

تويدا

ئۇچقۇندايدۇ كۆزلەردە شادلىق،
زىناقلاردا كۈلكە - تەبەسسۇم.
غىدىقلانغان يۈرەكلەردە كۈي،
ھەممە دىل مەست، ئىچمەي بىر يۇتۇم.

چۈش كۆرىدۇ يىگىت خىيالەن،
بولغاچ بۈگۈن بەخت ئەركىسى.
قىز قەلبىنى سىلار كۈيدۈرۈپ،
ئاتەش قوللۇق سۆيگۈ ئەلچىسى.

باھار تەسۋىرى

ئەركىن داۋۇت

چاچلىرىنى تارىدى دەرەخ،
لەرزەتلىنىپ ئىسسىق شامالدىن.
يەرنىڭ يۈزى بوشىدى ئاستا،
خالى بولدى توڭدىن، قامالدىن.

ھەر تەرەپكە يامراپ يېشىللىق،
ئاشتى قىردىن ئېگىز داۋاندىن.

يەتتى ياشتىن يەتمىش ياشقىچە،
قۇتۇلدى چوڭ قېلىن چاپاندىن.

چاچلىرىنى تارىدى دەرەخ،
لەرزەتلىنىپ ئىسسىق شامالدىن.
گۈزەللىنىپ كەتتى تەبىئەت،
ئېچىپ چۈشتى ساھىبجامالدىن.

شېئىرلار

ئابدۇخېلىل ئابدۇخېۋىر

دەريا ۋە چۆل

ئەزىم دەريا سۈرلۈك دولقۇنلاپ،
توساقلارنى ئاقار يېمىرىپ.
يېشىللىقنى قاندۇرۇپ تولۇق،
دېڭىزلارغا قۇيۇلار بېرىپ.

قاقاس چۆللەر ياتار ماجالسىز،
بېقىپ دەريا يولىغا ھەردەم.
ئېغىزىدىن قۇم - بوران پۈركۈر،
تەشنالىقتا چېكىپ دەرد - ئەلەم.

قاقاس چۆلنىڭ خاراب ھالىنى،
دەريا ئالماس ئېسىگە پەقەت.
ئۇ ياڭرىتىپ شاۋقۇنلۇق سادا،
دېڭىز تامان ئاقماقتا ھەيۋەت.

ئېچىنىشلىق ئويلارغا پاتار،
قاقاس چۆللەر تەقدىرگە قاقشاپ.
كىممۇ دەريا باشلاپ ياشارتار،
ئاھ شۇ چۆلنىڭ بېشىنى سىلاپ؟

جەڭچى

ياتار شېرىن ئۇيقۇدا مەستخۇش،
ئاق ئايدىڭغا بۆلەنگەن كېچە.
توختىغاندەك جاھان تىنىقى،
ئاڭلانمايدۇ غەيرىي بىر شەپە.

كۈلۈپ باقار كۆكتە يۇلتۇزلار،
تىنچ ئاقار ئېرىقلاردا سۇ.

جان شېرىنلىك قوينىدا ئۇخلار،
پاھ، جىملىققا ئەسىر دۇنيا بۇ.

شۇ جىملىقنى يۇتتۇرمەي پەقەت،
تىنماي سوقار بىر ئوتلۇق يۈرەك.
ھاياتلىقنىڭ تىنچلىقى ئۈچۈن،
تۇرۇپ ئېگىز چوققىدا سەگەك...

قىستاشمايلى بىر يولدا

كۈمۈش يىپتەك سوزۇلغان يوللار،
تولىلىقتىن كەتكەن چىرمىشىپ،
بەزىسىدە يۈرسە دۈلدۈللار،
بەزى يوللار ياتار باش قىسىپ.

قىستاشمايلى پەقەت بىر يولدا،
بولسۇن ئالغا يۈرۈشتە نىشان.

تەڭ ھەيدىسەك تار يولدا ھارۋا،
ئىناقلىقنى باسىدۇ قىيان.

پۇتلاشلاردىن بولمايمىز خالى،
بىر يولغىلا كىرسەك ھەممىمىز.
كال سىقىشلار يۈز بېرەر تېخى،
دەسسىشلەردە قالسا پۇتىمىز.

سالام، خوتەن

ئوشۇر مامبەت (قىرغىز)

سالام خوتەن، قىزىل دەريا ۋادىسىدىن،
سالام خوتەن، ماناس باتۇر ۋارىسىدىن.
سالام ساڭا، ئەڭ قەدىمكى ئېزىز دىيار،
سالام ساڭا، يۈرەك باغرىم تارىسىدىن.

قۇياش كۆلدى، سەن قۇياشقا باقتىڭ خوتەن،
مۇھەببىتىڭ دەريا كەبى ئاقتىڭ خوتەن.
ھەممە مىللەت ئىجىل-ئىناق، قېرىنداشتۇر.
دوستلۇق كۈيى مەشئىلىنى ياقتىڭ خوتەن.

باغلىرىڭغا كىرىپ ھەيران بولدۇم خوتەن،
تاللىرىڭغا بولۇپ بۇلبۇل قوندۇم خوتەن.
غەيرىتىڭنى - ئىرادەڭنى كۆرۈپ بۈگۈن،
يۈكسىلىشىڭ ئىلھامىغا تولدۇم خوتەن.

جەسۇر، پالۋان، ئەمگەك سۆيەر خەلقىڭ خوتەن،
نەتىجەڭدە چاقناپ تۇرار ئەقلىڭ خوتەن.
خىيال سۈرۈپ نەزەر سالسام كەلگۈسىڭگە،
قاشتېشىدەك چاقناپ تۇرار بەختىڭ خوتەن.

سالام ساڭا، ئەي چىمەنزار بوستان خوتەن،
سالام ساڭا، خۇشاللىقى فونتان خوتەن.
سالام ساڭا سالامىمنى قوبۇل قىلغىن،
بارچە مىللەت تىللىرىدا داستان خوتەن!

1991-يىل ئۆكتەبىر، خوتەن

بۇ دۇنيا

ئەركىن خوجايىۋ

بۇ دۇنيا،
شۇنداق دۇنيا،
تېرىغاننى ئالىدىغان.
كۆل تېرىغان—
سۇلتان بولۇپ،
تىكەن تېرىغان،
مەڭگۈلۈك،
نادامەتكە،
ھەمراھ بولۇپ قالىدىغان.

ئىككى شېئىر

ئەخمەتجان تۇرۇپ

دادامغا ئىلتىجا

(بىر ئۆسمۈرنىڭ تىلىدىن)

جېنىم دادا، قەن دادا،
بىر كېپىم بار ئاڭلاپ قال.
ئاچچىق توشتى قەلبىمگە،
«دەردلىرىم» گە قۇلاق سال.

تەڭ كېچىدە ئويغىتىپ،
ئۇرۇنۇڭدىن دەس تۇر دەيسەن.
تەرەت ئېلىپ مەن بىلەن،
مەسچىتكە تېز ماڭ دەيسەن.

قايتىپ كەلسەم مەكتەپتىن،
« ساۋاق » بېرىپ ھارمايسەن.
تاپشۇرۇقنى ئىشلەشكە،
ئەسلا ۋاقىت بەرمەيسەن.

« ئەلاچى » دەپ نامىم بار،
ئىدى مېنىڭ مەكتەپتە.
مانا ئەمدى « ناچار » دەپ،
تەنقىدلەندىم بۇ ھەپتە.

دەرسلەرنى تەكرارلاي،
ۋاقىت بەرگىن ماڭىمۇ.
« ئەلاچى » دەپ ئاتالسام،
خۇشاللىقتۇر ساڭىمۇ.

يۇلتۇز ۋە مەن

كېچە بولسا ئۇخلىماي،
يۇلتۇزلارغا قارايمەن.
ياخشى ئوقۇپ مەكتەپتە،
يۇلتۇزلاردەك يانايمەن.

ئىككى شېئىر

ئابدۇۋېلى قۇربان

قوغۇندىن ئاۋاز

مەن باراتتىم ئېتىزغا،
ھەۋەس قىلىپ زوقلىنىپ.
سادا كەلدى قوغۇندىن،
قۇلاق سالدىم روھلىنىپ:

« ئەسلى شۇنداق تاتلىقتىم،
كەتكەن ئۇزۇن تاشلىنىپ.
بۈگۈن قايتا ياشنىدىم،
يېڭى ئەمگەك باشلىنىپ.

دېھقان ئاكام ئەجرىدىن،
ماڭا ھايات - جان بەردى.
باقتى كەتمەي يېنىمدىن،
پەرۋىشلىدى — قان بەردى.

ئوغۇتلىدى، سۇ بەردى،
تەشنالىقىم قانغۇدەك.
ئەمدى ھوسۇل بېرىمەن،
ئالەم ھەيران قالغۇدەك.»

ئاۋازىدىن قوغۇننىڭ،
قەلبىم كۈلدى - سۆيۈندى.
كېلەر يىللىقى مول ھوسۇل،
ماڭا تاغدەك كۆرۈندى.

باغۋىنىم

كۆزلىرىڭدە ئىستىقبال نۇرى چاقنىغان،
قەلبىڭ گويا پۈتمەس بۇلاق باغۋىنىم.
نادانلىقنى يۇيۇپ تۆككەن تەرلىرىڭ،
ھاياتلىققا نۇرلۇق چىراغ باغۋىنىم.

كۆچەتلەرنى پەرۋىش قىلىپ ھارمايسەن،
پەن ئىشقىدا دىلىڭ ئويغاق باغۋىنىم.
يۈرىكىڭنى مەشئەل قىلىپ يانىسەن،
قوغلاشمايسەن نامۇ ئاتاق باغۋىنىم.

ۋۇجۇدۇڭغا يەتكەن چەكسىز ھارغىنلىق،
چاچلىرىڭدا ۋاقىتسىز ئاق باغۋىنىم.
ئۇنۇتقانسەن بارلىقىڭنى پۈتۈنلەي،
يەنە شۇنچە جۇشقۇن، قايناق باغۋىنىم.

ئەجرىڭ بىلەن يېتىلدىم مەن ئىز بېسىپ،
ئوبرازىڭدۇر ئەلگە بايراق باغۋىنىم.
مېۋە بەرسە كۆچەتلىرىڭ پەخرىڭ شۇ،
ئەۋلادلارغا ئاچقىن قۇچاق باغۋىنىم.

ۋاپاسىز ئامەت

دولقۇنجان جاپپار

چۈشۈمدە،
ۋىناسىنى ئەرىمگە ئېلىپ
تەڭرى ئوردىسىدا
قىلغۇدەكمەن كاتتا توي.
لېروس مەندىن
شېئىر توغرىسىدا تەلىم ئالغۇدەك.
زىنىد قىزى
تالاشقۇدەك گۈزەللىكىمنى،
يىغلامسىراپ ئۇ
ئەزرائىلغا قىلغۇدەك ئەرز.
قاچقۇدەكمەن
كاراپ بولۇپ تىنچ ئوكيانىدا.
مەن چاچراتقان ئۈنچىلەر
يۇلتۇز بولۇپ ئۇچقۇدەك كۆككە
ئۈھلىرىم
راكېتاغا مىنگەشكۈدەك
قۇياش لېۋىنى كۆزلەپ...

ئۇقتۇرۇش

جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى رەئىسىنىڭ 31 ـ نومۇرلۇق بۇيرۇقىغا ئاساسەن «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئەسەر ھوقۇقى قانۇنى» 1991 ـ يىلى 6 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنىدىن ئېتىبارەن يولغا قويۇلدى. ئەسەر ھوقۇقى قانۇنىنى ئىزچىل ئىجرا قىلىش، ئاپتورلار بىلەن بولغان ئۆز ئارا چۈشىنىشنى ئىلگىرى سۈرۈش، ئاپتورلارنىڭ ھوقۇق ـ مەنپەئىتىگە ھەقىقىي كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن، تەھرىر بۆلۈمىمىز تۆۋەندىكىلەرنى ئۇقتۇرىدۇ:

1. تەھرىر بۆلۈمىمىزگە ئەۋەتىلگەن ئەسەرلەرگە ئاپتور «ئۆزگەرتىشكە بولمايدۇ» دەپ ئىزاھات بەرمىگەنلا بولسا، تەھرىر بۆلۈمىمىز كېلىشىۋاتقان ئەسەرلەرنىڭ سۈپەت ئەھۋالىغا ئاساسەن «ئاپتور ئۆزگەرتىشكە ھوقۇق بەرگەن» دەپ قاراپ ئىش كۆرىدۇ.

2. ژۇرنىلىمىز قوش ئايلىق ژۇرنال بىرلىغاچقا، ئاپتور ئەسەرنى ئالتە ئاي ئىچىدە ژۇرنىلىمىز يۈزىدە كۆرمىسە باشقا ژۇرناللارغا ئەۋەتسە بولىدۇ. ئەگەر شۇ ۋاقىت ئىچىدە باشقا ئورۇنلارغا ئەۋەتمەكچى بولسا ئەسكەرتىپ قويۇشى كېرەك.

3. تەھرىر بۆلۈمىمىزگە ئەۋەتىلگەن ئەسەرلەر ئىشلىتىلمىگەن تەقدىردىمۇ ئىقتىساد ۋە ئادەم كۈچى يېتىشمەسلىك سەۋەبىدىن بىردەك قايتۇرۇلمايدۇ. شۇڭا، ئاپتور ئۆزىدە چوقۇم ئارگىنال نۇسخىسىنى ساقلاپ قېلىشى كېرەك.

4. بىر ئارگىنال قەغەزدىكە ئىككى ستونلۇق قىلىپ يېزىلغان شېئىرلار، قۇر ئارىلىقى تار ئىش قەغەزدىكە قىستاپ يېزىلغان ئەسەرلەر تەھرىر بۆلۈمىنىڭ ئەسەر قوبۇل قىلىش تەلىپىگە ئۇيغۇن ئەمەس دەپ ھېسابلىنىدۇ. شۇڭا، ئاپتورلارنىڭ يۇقىرىقى ئۇقتۇرۇشنىڭ روھىي بويىچە ئىش كۆرۈپ بۆلۈمىمىزنىڭ خىزمىتىگە يېقىندىن ماسلىشىشىنى ئۈمىد قىلىمىز.

«يېڭى قاشتېشى» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى

ھېكمەتلىك ھېكايىلەر

1 . ئاچ كۆزلۈك

بىر بالا كوچىدا يىغلاپ ئولتۇرۇپ ئىدى، يولۇچىلاردىن بىرى: — ئى ئوغلۇم نېمىگە يىغلايسەن، — دېدى. بالا: بىر تىيىن ئاقچام بار ئىدى، يوقىتىپ قويدۇم، شۇنىڭغا يىغلايمەن، — دېدى. ئول كىشى، ئول بالىغا رەھمى كېلىپ يېنىدىن ئىككى تىيىن ئاقچا ئېلىپ بەردى. ئول بالا ئىككى تىيىن ئاقچىنى ئېلىپ ئاۋۋالقىدىنمۇ بەكرەك يىغلاشقا باشلىدى. ئول كىشى: — ئى ئوغلۇم ئەمدى نېمىگە يىغلايسەن دېدى. ئول بالا: ئى جان ئاتا ئەگەر تۆز ئاقچام يوقالمىغان بولسا ئىدى، ھازىر ئاقچام ئۈچ بولۇر ئىدى، — دەپ جاۋاب بەردى.

نەزمە

كۆزلۈك ئاچ بولمىسۇن، ئوغلۇم كۆزلۈك ئاچ،
قانائەتسىز كىشىدىن قۇشى بولۇپ قاچ.
قانائەت كانىگە تاشلاپ ئۆزۈڭنى،
قانائەت زەررىدىن باشىڭغە كۆپ ساچ.

2 . بىر ئادەم بىلەن ئۆلۈم

بىر ئادەم بىر ئارقان ئوتۇن كۆتۈرۈپ كېلۇر ئىكەن، يولدا ئوتۇنى ئېغىرلىق قىلىپ چارچاپ كەمبەغەللىكىدىن شىكايەت قىلىپ، بۇ كەمبەغەللىكىدىن ئۆلگەن ياخشى دەپ، ئى ئۆلۈم! قايدا سەن! دەپ ئۆلۈمنى چاقىردى، شۇل ئاندا ئۆلۈم كېلىپ: ئى بۇرادەر لەببەيك نېمىگە چاقىردىڭىز، دېدى.

ئول كەمبەغەل بىچارىنىڭ چارچىغىنى ھەم كەمبەغەللىكى ئېسىدىن چىقىپ چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ، ئوتۇنىنىڭ ئارقانىنى ئۇشلاپ: ئى ئاكا! ئوتۇنۇمنى ئارقامغا كۆتەرتىپ قويۇڭ دەپ چاقىرغانىدىم، دېدى.

نەزمە

بىۋاپا دۇنيانى كۆردۈم، ھېچ كىشى ئۈزمەس ئۈمىد،
جەۋر - زۇلمى ئارتسا تارتار، ھېچ كىشى ئۈزمەس ئۈمىد.
تا ھاياتى بارچە ھېچ كۆرمىسە راھەت يۈزىن،
راھەت ئىزدەپ - راھەت ئىزدەپ، ھېچ كىشى ئۈزمەس ئۈمىد.

www.uyghurkitap.com

3 . پاشا بىلەن ھۆكۈز

بىر كۈنى بىر پاشا بىر ھۆكۈزنىڭ مۈڭگۈزىگە قونۇپ ئولتۇرۇپ ئۇل ھۆكۈزگە: ئەگەر مېنىڭ ئولتۇرغىنىم سىزگە ئېغىرلىق قىلغان بولسا خەۋەر بېرىڭ، مەن ئۇچۇپ كېتىۋرمەن دېدى. ئۇل ھۆكۈز: سېنىڭ كېلىپ ئولتۇرغىنىڭنى بىلگىنىم يوق ئىدى، شۇنىڭغا ئوخشاش كەتكەنلىكىڭنى ھەم بىلمەسمەن دېدى. مەنىسى: بەزى ئادەم باركى ئۆزىنى كاتتا، ئېتىبارلىق ئادەم چاغلار، ھالبۇكى كىشىلەرنىڭ ئېتىبارىدە بولماس.

نەزمە

كىشىدە بولسا مەنمەنلىك ئۆزىنى خار - زار ئەيلەر،
كېتىپ قەدرى ھايا ياتىن ئۆتمەكنى خار - زار ئەيلەر.
ئۆزۈڭگە باقما جانىم، ئۆزگىنىڭ ھالىغا كۆز سالغىل،
كۆرۈپ مەقبۇل ئىشىنى ئاندىن ئىبرەت ئۆزۈڭگە ئالغىل.

4. بىر قوي بىلەن يولۋاس خاتۇنى

بىر قوي بىر نەچچە باللىرى بىلەن بىر يايلاقتا يۈرەر ئىدى، بىر يولۋاس خاتۇنى كېلىپ، قوينىڭ باللىرىنى كۆرۈپ ياخشى سۆزلەر بىلەن سۆيۈپ سۆزلىدى، ئۇل قوي، ئۇل يولۋاسقا: مەن شۇنچە كىچىكلىكىم بىلەن بىر يىل ئىچىدە نەچچە بالا تۇغۇرمەن، سەن شۇنچە كاتتا بولساڭ ھەم ئۆمرۈڭدە بىر ياكى ئىككى بالا تۇغۇرسەن دەپ تەنە قىلدى.

يولۋاس خاتۇنى: مەن ئۆمرۈمدە بىر ياكى ئىككى بالا تۇغسام ھەم يولۋاس بولۇر، سېنىڭ بالاڭدەك ھېچنەرسىگە يارىمايدۇرغان بولماس، دېدى.

مەنىسى: ئەقىللىق، بىلىملىك بىر كىشىنە بالا- بىلىمسىز، ئەقىلسىزنىڭ بالىدىن ياخشىدۇر.

نەزمە

ھاياتىڭ بارىچە ئىلمى ئوقۇ! ئوقۇش كانىدۇر مەكتەپ،
ۋۇجۇدۇڭ نۇر - گۆھەر ئەتكىن، گۆھەر كانىدۇر مەكتەپ.
تەۋەززۇ بىرلە ئىلمىڭ بولسا ياخشى سەن ئايا ئوغلان،
ما ئارىپسىز مىڭ ئوغلاندىن، ئوقۇ نۇر كانىدۇر مەكتەپ.

(ھىجرىيە 1331 - يىلى تاشكەنتتە نەشىر قىلىنغان «سانى تەلىم» ناملىق كىتابتىن ئېلىندى).

تەييارلىغۇچى: ئابدۇلھېكىم مەخسۇم

« قىراۋ »

(راخمان ئوبۇل فوتوسى)

www.uyghurkitap.com

«يېڭى قاشتېشى» ژۇرنىلىنىڭ مۇھەررىرلىرى
ئۇتپۇللا مۇتەللىپ مەقبەرىسىنى يوقلىدى.

新 玉 文 艺　يېڭى قاشتېشى

1991 年第六期 （双月刊）
编辑：《新玉文艺》编辑部
出版：和田行署文化处
喀什日报社印刷厂印
发行：和田地区邮电局
订阅：全国各地邮电局
印张：787×1092・1/16・6.25张
国内外统一刊号：
ISSN 1002－929X
CN 65－1088/1

1991 - يىل 6 - سان (قوش ئايلىق ئەدەبىي ژۇرنال)
تۈزگۈچى: «يېڭى قاشتېشى» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى
نەشر قىلغۇچى: خوتەن مەمۇرىي مەھكىمە مەدەنىيەت باشقارمىسى
«قەشقەر گېزىتى» مەتبەئەسىدە بېسىلدى
خوتەن ۋىلايەتلىك پوچتا-تېلېگراف ئىدارىسى تارقىتىدۇ
مەملىكەت بويىچە ھەرقايسى پوچتىخانىلار مۇشتەرى قوبۇل قىلىدۇ
فورماتى: 1092 × 787 مم، 1/16 6.25 تاۋاق
مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى بىر تۇتاش نومۇرى:
ISSN 1002 — 929X
CN 65 — 1088/1

代　号：58—26
定　价：0.50 元
电　话：23792

پوچتا ۋەكالەت نومۇرى: 58-26
باھاسى: 0.50 يۈەن
تېلېفون نومۇرى: 23792